

แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชน ให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒
ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดย

พันเอก เกียรติศักดิ์ วิเวก
รองเสนาธิการกองทัพภาคที่ ๒
กองทัพบก ทรพรวงกลาโหม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๙
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พ.อ.เกียรติศักดิ์ วิเวก **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๕๙

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคหนึ่ง มีประชากรและพื้นที่ประมาณ ๑ ใน ๓ ของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมแต่พื้นที่ไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ลักษณะดินเป็นดินเค็มและสภาพดินเป็นดินบนทราย เมื่อฝนตกไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ทำให้การเพาะปลูกได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควรเกิดปัญหาความยากจน ประชาชนในวัยทำงานส่วนมากอพยพย้ายถิ่น เพื่อหางานทำเข้าสู่เมืองใหญ่กลายเป็นปัญหาสังคมในเขตเมืองใหญ่ และเนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สปป.ลาว และกัมพูชา ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community - AC) ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมามีทำให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ตามแนวชายแดน โดยเฉพาะปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ซึ่งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นและคาดการณ์ได้ยาก ทำให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ กองทัพภาคที่ ๒ เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนที่มีความยาวถึง ๑,๕๓๖ กิโลเมตร กำลังป้องกันชายแดนมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการดูแลพื้นที่ตลอดแนวชายแดน จึงวางกำลังเป็นหย่อมตามด่านตามช่องทาง และทำข้ามที่เป็นจุดเสี่ยง และล่อแหลม และจัดตั้งจุดสกัดจุดตรวจ ไว้ในเส้นทางที่สำคัญ ส่วนพื้นที่ตามแนวชายแดนที่เหลือต้องอาศัยเครื่องกีดขวางตามธรรมชาติ คือลำน้ำโขง และเทือกเขาพนมดงรัก แต่ก็ยังมีช่องทางและทำข้ามตามประเพณี และตามธรรมชาติที่หน่วยยังไม่มีกำลังพลเพียงพอที่จะจัดไปดูแลพื้นที่ได้ ทำให้มีการลักลอบการกระทำผิดกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นที่ต้องผนึกกำลังประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยการปลูกฝังสร้างจิตสำนึก เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้หมู่บ้านชุมชนสามารถพึ่งพาและป้องกันตนเองได้ โดยใช้ทุนของชุมชนที่มีอยู่ดั้งเดิม ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์แบบผสมกลมกลืน เพื่อป้องกันภัยคุกคามจากการกระทำผิดกฎหมาย และอธิปไตยตามแนวชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖ ท่าน โดยฝ่ายทหารเก็บข้อมูลจากหน่วยทุกระดับในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่ หน่วยระดับกองทัพภาค หน่วยระดับกองทัพน้อย และหน่วยระดับกองพล และฝ่ายพลเรือน จำนวน ๑ นาย ได้แก่ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และได้จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้เข้าร่วมในวงสนทนา ประกอบด้วยจากนายกองค้การบริหารส่วนตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชนในหมู่บ้านชุมชน

ตามชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๓๐ คน เพื่อให้ได้ความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมของประชาชนในหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จึงมาทำการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธี Secondary analysis อีกครั้งหนึ่ง เพื่อตอบปัญหางานวิจัยใหม่ โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแนวทางให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ทั้งหน่วยงานราชการ และประชาชนโดยเฉพาะประชาชนตามแนวชายแดนมีความรู้ความเข้าใจในบริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่าเป็นชุมชนชนบท มีทุนทางสังคมเกื้อกูลในการดำรงชีวิต แต่ด้วยลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้เกิดปัญหาความยากจน การใช้ชีวิตยังไม่มีการพัฒนาใช้ประโยชน์จากจุดเด่นของชุมชนมากนัก ประชาชนคนหนุ่มสาวอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเขตเมืองทำให้เกิดปัญหาทางสังคมในชุมชน ในขณะที่มีหน่วยงานหลายหน่วยงานได้เข้าไปช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนและจัดการฝึกอบรมในเรื่องต่างๆ แล้วในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้งการดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนยังไม่ปลูกฝังหรือสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ดังนั้นการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องเริ่มจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกของชุมชนและกระตุ้นเตือน พร้อมทั้งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รู้จักความพอเพียง สำหรับการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนนั้น ต้องมีการกระตุ้นและสนับสนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยชุมชนต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการเป็นประชาสังคม และการกำหนดทิศทางการข้างหน้าของชุมชนนั้นต้องอาศัยการสร้างและการสะสมองค์ความรู้ เพื่อสามารถปรับใช้และเป็นพื้นฐานให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นต่อไป โดยให้มีการกำหนดเป้าหมายของชุมชนให้สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ชุมชนต้องสร้างกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน อีกทั้งในการพัฒนาศักยภาพการจัดการชุมชนด้วยวิธีคิดเชิงระบบจำเป็นที่จะต้องพัฒนายกระดับความรู้ และทัศนคติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน ที่ต้องพัฒนาเพื่อเสริมสร้างสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดแนวทางการเสริมหมู่บ้านชุมชน แบ่งการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็น ๒ ด้านคือ ๑) ด้านการคุณลักษณะการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน และ ๒) ด้านการบูรณาการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ที่จะต้องทำอย่างเป็นระบบ ทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน โดยอาศัยกลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือต้องให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีเครื่องมือบริหารหรือกลไกการบริหารอย่างเป็นรูปแบบและประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน และกำหนดบทบาทภารกิจของแต่ละภาคส่วนให้ชัดเจน พร้อมทั้งการติดตามความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ และการประเมินผลความสำเร็จ จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสุขและความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องคือ ทำให้หมู่บ้านชุมชนมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

คำนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นดินแดนแห่งที่ราบสูง อยู่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ๒ ประเทศ คือ สปป. ลาว และกัมพูชา และในปัจจุบันประเทศในอาเซียนได้รวมกลุ่มกันเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community - AC) ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๕๘ เป็นต้นมาแล้ว ซึ่งสร้างประโยชน์อย่างมากมายแก่ประเทศในกลุ่มอาเซียน ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ตามมาด้วย โดยเฉพาะปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ แม้ว่าในภาพรวมที่ผ่านมาของสังคมไทยจะมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคต ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศด้วย

กองทัพภาคที่ ๒ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในเสาหลักด้านความมั่นคง จะต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และพัฒนาความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จำเป็นจะต้องพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทในด้านความมั่นคง ด้วยการปรับปรุงแนวทางการป้องกันชายแดน ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักของกองทัพภาคที่ ๒ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ” ซึ่งการดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย โดยนำแนวทางของรัฐบาลที่กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศด้วย “ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ทำให้ได้แนวความคิดในการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในกองทัพภาคที่ ๒ และส่วนราชการพลเรือนสามารถนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุง เป็นแนวทางหรือกำหนดเป็นรูปแบบในการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนใช้มีความมั่นคงในการป้องกันชายแดนมีภูมิคุ้มกันจากปัญหาเกิดขึ้นเดิมในชุมชน และพร้อมที่จะเผชิญภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

พันเอก

(เกียรติศักดิ์ วิเวก)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๙

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตการวิจัย	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๓
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๖
แนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต	๖
แนวคิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	๑๕
แนวคิด ทฤษฎี ภัยคุกคามรูปแบบใหม่	๒๐
ทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์	๓๑
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓๕
เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๗
กรอบแนวคิดการวิจัย	๕๐
สรุป	๕๐
บทที่ ๓ การพัฒนาหมู่บ้านชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๕๒
บริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๕๒
บริบททุนทางสังคมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน	๖๙
การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๒
สรุป	๘๘
บทที่ ๔ แนวทางการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน	๘๙
วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค	๘๙
วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม	๑๐๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วิเคราะห์การเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๑๑
สรุป และสังเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๑๗
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๒๙
สรุป	๑๓๐
ข้อเสนอแนะ	๑๓๒
บรรณานุกรม	๑๓๘
ภาคผนวก	๑๔๒
ผนวก ก บทสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๔๓
ผนวก ข ผลการสัมมนากลุ่ม	๑๖๙
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๘๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒ - ๑	๔๑
๒ - ๒	๔๒
๒ - ๓	๔๓
๒ - ๔	๔๔
๒ - ๕	๔๕
๒ - ๖	๔๖
๒ - ๗	๔๖
๓ - ๑	๘๐
๓ - ๒	๘๑
๓ - ๓	๘๓
๓ - ๔	๘๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒ - ๑	๑๑
๒ - ๒	๔๒
๒ - ๓	๔๓
๒ - ๔	๔๔
๒ - ๕	๔๕
๒ - ๖	๔๖
๒ - ๗	๔๖
๒ - ๘	๕๐
๔ - ๑	๑๒๐

บทที่ ๑ บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นดินแดนแห่งที่ราบสูง ที่มีขอบสูงทางด้าน ตะวันตก และด้านใต้ แล้วค่อย ๆ ลาดต่ำลงทางด้านตะวันออก พื้นที่ตอนกลางจึงมีลักษณะเป็นแอ่ง ที่ราบขนาดใหญ่ ๒ แอ่ง คือ แอ่งโคราช และแอ่งสกลนคร แม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี รวมทั้งมีลำน้ำอยู่เป็นจำนวนมาก ประชาชนส่วนใหญ่จึงนิยมตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ดอนในแอ่งที่ราบ ที่มีแม่น้ำไหลผ่าน เพราะน้ำถือเป็นปัจจัยสำคัญ อาชีพหลักของชาวอีสาน คือ อาชีพเกษตรกรรม แต่ พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ ปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสาน คือ ปัญหาความแห้งแล้ง และปัญหาการอพยพย้ายถิ่น เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่แห้งแล้ง ทำให้ การเพาะปลูกได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร จึงมีการอพยพย้ายจากถิ่นที่อยู่เดิมไปยังถิ่นใหม่ที่มีความอุดม สมบูรณ์กว่า คนรุ่นหนุ่มรุ่นสาวส่วนใหญ่จึงอพยพเข้ามาหางานทำตามเมืองใหญ่ รวมทั้งออกไปทำงาน ที่ต่างประเทศเป็นจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ๒๕๕๓. ยุทธศาสตร์วิจัย (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) : ๔ - ๘)

ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community - AC) ตั้งแต่ ปลายปี ๒๕๕๘ เป็นต้นมา ซึ่งสร้างประโยชน์อย่างมากแก่ประเทศในกลุ่มอาเซียน ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ตามมาด้วย โดยเฉพาะความท้าทายภัยคุกคาม รูปแบบใหม่ ซึ่งมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น และคาดการณ์ได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมที่ผ่านมาของ สังคมไทยจะมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคต ส่งผลให้ ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศด้วย

กองทัพภาคที่ ๒ เป็นหน่วยงานหลักอีกหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่รัฐธรรมนูญ ระบุไว้ว่า “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจ รัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็น และเพียงพอ เพื่อ พิทักษ์รักษาเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อการพัฒนาประเทศ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, ๒๕๕๐) โดยมีภารกิจ ๕ ประการ ประกอบด้วย ๑. การป้องกัน ประเทศ ๒. การรักษาความมั่นคงภายใน ๓. การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ๔. การ พัฒนาประเทศ นอกจากนี้ กองทัพบกไทยยังมีภารกิจประการที่ ๕. คือ ภารกิจอื่นที่ไม่ใช่สงคราม (Military Operation Other Than War : MOOTW) เช่น การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การ พิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาสาธารณภัย (Humanitarian Assistance and Disaster Relief: HADR) การรักษาสันติภาพร่วมกับสหประชาชาติ

และองค์การนาชาติอื่นๆ (United Nations Peace Keeping Operations) และการต่อต้านการก่อการร้าย เป็นต้น ซึ่งกองทัพบกเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพทั้งด้านบุคลากร ด้านยุทธโธปกรณ์ ด้านงบประมาณรวมทั้งการบริหารจัดการองค์กรที่ชัดเจน และแข็งแกร่ง แต่เนื่องจากแนวชายแดนทางด้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึงสองประเทศได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งกันเขตแดนด้วยลำน้ำโขงและแม่น้ำโขงที่มีระยะทางที่ยาว และในตอนล่างของภาคยังมีเทือกเขาพนมดงรักกันเขตแดนกับราชอาณาจักรกัมพูชา จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้เกิดช่องทาง ทำข้ามจำนวนมากที่เป็นจุดเสี่ยงและล่อแหลมที่จะทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคง เช่นปัญหาการค้ายาเสพติด การลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลักลอบบุกรุก ตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบค้าขายสิ่งผิดกฎหมายต่างๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ทำลายความมั่นคงของชาติทั้งสิ้น แม้ว่ากองทัพจะจัดกำลังพลและยุทธโธปกรณ์จำนวนมากเข้าปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันสกัดกั้นการกระทำผิดกฎหมายตามแนวชายแดนที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น

ดังนั้นกองทัพภาคที่ ๒ จึงมีความจำเป็นต้องผนึกกำลังประชาชนเข้ามาร่วมในการปฏิบัติทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยการปลูกฝังสร้างจิตสำนึก เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้หมู่บ้านชุมชนสามารถพึ่งพาและป้องกันตนเองได้ โดยใช้ทุนของชุมชนที่มีอยู่ดั้งเดิม ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์แบบผสมกลมกลืนอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อเตรียมพร้อมให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทำให้พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความมั่นคง มั่งคั่ง และอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบริบทคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๒. เพื่อศึกษาการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๓. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” วิจัยโดยการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต แนวคิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น แนวคิดทฤษฎีภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ดำเนินการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๖ คน จากกลุ่มนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๓๐ คน จากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชนตามชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยค้นหาบริบทของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชน ทำให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน ในการป้องกันชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) ซึ่งรวบรวมจากหนังสือ บทความทางวิชาการ งานวิจัย สิ่งพิมพ์ และ Internet ใน World Wide Web ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบบริบทคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๒. ทำให้ทราบการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชน ให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๓. ทำให้ทราบแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๔. ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำจำกัดความ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน ของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างสมดุล เพื่อ

	<p>จะได้ละเว้นการประพาศมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปันมีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจหรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุผล พอเหมาะพอประมาณกับสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ แล้วพิจารณาฝึกปฏิบัติเช่นนี้จนสามารถทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด</p>
หมู่บ้าน/ชุมชน	<p>หมายถึง นิคมหรือชุมชนมนุษย์ ใหญ่กว่าหมู่บ้านขนาดเล็ก (hamlet) แต่เล็กกว่าเมือง มีประชากรตั้งแต่ไม่กี่ร้อยคนไปถึงหลายพันคน (บางแห่งถึงหมื่นคน) โดยการศึกษาวิจัยนี้ดำเนินการเฉพาะหมู่บ้าน และชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ๑๐ จังหวัด ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์</p>
มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน	<p>หมายถึง การพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปีข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓) ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อนำไปสู่การวางรากฐานการพัฒนาประเทศที่แข็งแกร่ง โดยให้ความหมายของคำต่างๆ ไว้ดังนี้ (นางสาวลดาวัลย์ คำภา, รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (ออนไลน์) วิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓)</p>
๑. มั่นคง	<p>หมายถึง การมีเสถียรภาพทางการเมืองประชาชนต้องมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีหลักนิติรัฐที่เข้มแข็ง และมีความยุติธรรม ซึ่งการที่ประเทศเกิดความสงบสุขสันติ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้ประเทศชาติเดินหน้าไปได้อย่างเข้มแข็ง และเป็นพื้นฐานที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่</p>
๒. มั่งคั่ง	<p>หมายถึง การทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามสมควรแก่ฐานะ การทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น</p>
๓. ยั่งยืน	<p>หมายถึง การคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งต้องยึดความต้องการของประชาชนเป็นหลักต้องเริ่มจากการเข้าใจปัญหาที่แท้จริงจากพื้นที่หรือจากชุมชน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมตามกำลังความสามารถของตนเอง ใช้หลักเหตุและผล และ</p>

แนวทางการเสริมสร้าง หมายถึง การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง หรือการมีภูมิคุ้มกันตาม
แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
การกำหนดกรอบแนวคิด แนวทางของนวัตกรรมใหม่ ๆ
ภายใต้บริบทของชุมชนและภูมิสังคมนั้น เพื่อให้สังคมและ
ชุมชนนั้นๆ เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นฐานความคิด และสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๑. แนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
๒. แนวคิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
๓. แนวคิด ทฤษฎี ภัยคุกคามรูปแบบใหม่
๔. ทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์
๕. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๖. เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๗. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

๑. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กรณีการ ภิรมย์รัตน์, รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ๒๕๕๓.)

๑.๑ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีผู้ให้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

๑.๑.๑ สมพร เทพลีธา, ๒๕๕๐ : ๑๔ – ๑๕ (อ้างถึงใน กรณีการ ภิรมย์รัตน์, ๒๕๕๓ : ๖) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงใน พ.ศ.๒๕๑๗ ในขณะนั้นเศรษฐกิจของไทยกำลังเฟื่องฟูเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ได้รับความสนใจจากทางราชการและประชาชนเท่าที่ควร ในกลางปี ๒๕๔๐ ประเทศไทยต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรง ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยรับสั่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า “การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน” และ “คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย” จากพระราชดำรัสในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ทำให้ทางราชการ ธุรกิจเอกชน และประชาชนมีความสนใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้มีหลายหน่วยงานน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ดังที่สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขข้อความดังต่อไปนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐาน จิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก ภายนอกได้เป็นอย่างดี”

๑.๑.๒ เกษม วัฒนชัย, ๒๕๕๐ : ๑๖๔ - ๑๖๕ (อ้างถึงใน กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, ๒๕๕๓ : ๗) ได้กล่าวถึงการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้อง มีเงื่อนไข ๓ ประการ คือ ๑) เงื่อนไขหลักวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำหลักวิชาความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ทั้งในชั้นวางแผนและปฏิบัติ เป็นเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ (Knowledge Base Economy) และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ๒) เงื่อนไขคุณธรรม การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยกลไกการเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา และการฝึกจิตข่มจิตของตนเอง ซึ่งบุคคล ครอบครัว องค์กร หรือชุมชนที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องนำระบบคุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน ๓) เงื่อนไขในการดำเนินชีวิต ต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็ง อดทน มีความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ ผลที่คาดว่าจะได้รับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นระบบเศรษฐกิจแห่งความสุข ระบบเศรษฐกิจแห่งคุณธรรม เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตัวเอง และหน่วยงานจะช่วยให้ชีวิต และหน่วยงานมีความสุข ทั้งในยามปกติและยามวิกฤตจะมีภูมิคุ้มกัน หรือความเข้มแข็ง พร้อมรับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้ง ๔ ด้าน ชีวิตและองค์กรก็จะรอดหน้าไปอย่างมั่นคง

๑.๑.๒.๑ ประโยชน์ที่ได้จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ประกอบด้วย เป็นหลักคิดในการดำเนินชีวิตของทุกคน ผู้บริหารนำมาใช้ในการกำหนดแนวนโยบายขององค์กร และผู้ปฏิบัตินำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวการปฏิบัติงาน

๑.๑.๒.๒ การประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ จะทำให้จิตใจเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ด้านสังคม จะช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งในครอบครัวและชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้ และมีการจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มาก

๑.๑.๓ สมพร เทพสิทธิ, ๒๕๕๐ : ๑๕ - ๒๖ (อ้างถึงใน กรณีการ ภิรมย์ รัตน์, ๒๕๕๓ : ๘) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริประกอบด้วย

๑.๑.๓.๑ หลักการ หลักวิชา และหลักธรรมหลายประการ อาทิ เป็นปรัชญาแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ เป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง ภายในและภายนอก จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และ จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ

๑.๑.๓.๒ หลักการที่สำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ความพอประมาณ หมายถึง การปฏิบัติตามทางสายกลาง มีความพอดีไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนคนอื่นและผู้อื่น ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจาก เหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เตรียมตัวให้พร้อม กับ ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของ สถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๑.๑.๓.๓ เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การตัดสินใจและการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยทั้งความรู้และ คุณธรรมเป็นพื้นฐาน เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และ เงื่อนไขคุณธรรม มีจิตสำนึกในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน มีความพอประมาณ ใ้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๑.๑.๓.๔ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีมิติ ๔ ด้าน เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจทุนนิยมหรือเศรษฐกิจ เพราะครอบคลุมถึง ๔ ด้าน คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคมและมิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านเศรษฐกิจ

๑.๒ ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญของ ปรัชญาเศรษฐกิจดังนี้ “เศรษฐกิจ

พอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” กล่าวโดยสรุป ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญดังนี้

๑.๒.๑ เป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตของแต่ละคน ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตั้งตนได้ในทางเศรษฐกิจ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์

๑.๒.๒ เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม ทำให้สังคมมีความปกติสุข ไม่เบียดเบียนกัน มีความ เมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่มีการขัดแย้งแตกแยกความสามัคคี

๑.๒.๓ เป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศชาติ ทำให้การบริหารประเทศมีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน มีการใช้อำนาจที่เป็นธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน

๑.๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๔๖) ได้รวบรวมพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมิติต่าง ๆ ดังนี้

๑.๓.๑ มิติด้านการทำงาน “การทำงานอย่างให้มีคุณภาพ ให้ได้ผลบริบูรณ์ จะทำอย่างไรเบื้องต้น ต้องทำความเห็น ให้ถูกต้องในงานที่จะทำเสียก่อนโดยใช้ปัญญาไตร่ตรองให้เห็นเหตุที่แท้ผลที่แท้ที่ถูกต้องตรงตามเป้าหมายที่มุ่งหวัง แล้ววางแผนการอันแน่นอนที่จะดำเนินการต่อไป ด้วยหลักวิชา ด้วยความร่วมมือปรองดองกัน และสำคัญที่สุด ต้องมีความพากเพียร ไม่ย่อหย่อนในอันที่จะกระทำต่อไป จนกว่าจะเป็นผลสำเร็จ” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาท. ๒๕๑๖)

๑.๓.๒ มิติด้านการลงทุน “การลงทุนอย่างมกานั้นบอกให้เขาทราบว่าจะไม่ค่อยเห็นด้วยเพราะว่า เคยทำโรงงานเล็ก ๆ ที่ทางภาคเหนือ ใช้เงินสามแสนบาท เพื่อที่จะเอาผลผลิตของชาวบ้านชาวเขามาใส่กระป๋องแล้วขาย ก็ได้ผลเป็นโรงงานเล็ก ๆ บอกว่าที่เขาลงทุนเป็นล้าน รู้สึกว่าเสียเขาบอกว่าต้องทำอย่างนั้น เขาก็ลงทุนทำไปทำมาสับปะรดที่อำเภอบ้านบึง ทางชลบุรี ก็มีไม่พอ เมื่อไม่พอต้องไปสั่งสับปะรด มาจากปราณบุรี สับปะรดจากปราณบุรีต้องขนส่งมา ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ทำไปทำมาโรงงานก็ล้ม อย่างนี้ก็แสดงให้เห็นว่า ทำโครงการอะไรก็ต้องนึกถึงขนาดที่เหมาะสมกับที่เรียกว่าอัตรภาพ หรือกับสิ่งแวดล้อม” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระราชดำรัส. ๒๕๔๐)

๑.๓.๓ มิติด้านการประกอบอาชีพ “ขอให้ทุกคนจงรำลึกถึงอุดมคติของวิชาชีพที่มุ่งหวัง จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน เหนือสิ่งอื่นใด และรักษามรรยาทของการประกอบอาชีพโดยเคร่งครัด จนหมั่นฝึกฝนตนเองให้ ทันสมัยในวิทยาการประกอบโรคศิลปะอยู่เสมอ” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาท. ๒๕๙๘)

๑.๓.๔ มิติด้านความเจริญของประเทศ “สมัยนี้เป็นสมัยพัฒนาประเทศเรากำลังร่วมกันดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ อย่างเร่งรีบ และได้รับผลดีจากโครงการเหล่านั้นแล้วอย่างน่าพอใจ หลายประการ ความเจริญของประเทศนั้น หมายถึง ความเจริญของประชาชนเป็น

ส่วนรวม สม่่าเสมอทั้งประเทศ” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลดุลยเดช. พระบรมราโชวาท. ๒๕๑๐)

๑.๓.๕ มิติด้านความเป็นตัวของตัวเอง “ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อนในบ้านเมืองของเรา ทำให้เกิดความรู้สึกว่าประเทศไทยและคนไทยกำลังเสื่อมลง กำลังจะถูกกลืนหายไปกับอิทธิพลแห่งความเสื่อมในโลกปัจจุบัน ความรู้สึกเช่นนี้ไม่ตรงกับความจริงนัก เพราะคนไทยเรามีความเป็นตัวของตัวเอง มีสมบัติทั้งทางวัตถุและจิตใจอย่างอุดมสมบูรณ์มาแต่เดิม เป็นการยากที่จะถูกกลืนหรือถูกทำลายอย่างที่คิดกัน” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลดุลยเดช. พระบรมราโชวาท. ๒๕๑๕)

๑.๓.๖ มิติด้านความสุข “ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่ง เบียดเบียนมาจากผู้อื่น ความเจริญที่แท้มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนวยความสะดวกถึงผู้อื่น และส่วนรวมด้วย” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลดุลยเดช. พระบรมราโชวาท. ๒๕๑๘)

๒. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต (ศ.น.พ. เกษม วัฒนชัย, องคมนตรี. ๒๕๕๕)

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ล้วนมีที่มาจากเหตุปัจจัยอันหลากหลาย ทั้งที่ควบคุมไม่ได้ มีทั้งผลดี และผลร้าย สร้างทั้งความสุข และความทุกข์ ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังผู้คนทุกกลุ่มทุกวัยทุกพื้นที่ โดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เลื่อนไหลไปได้ทั่วโลกด้วยความรุนแรง รวดเร็วและส่งผลในวงกว้างไม่ว่าจะเป็นเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เช่น การมีระเบียบกติกากฎทางการค้า การลงทุนและการเงินรูปแบบใหม่ที่เชื่อมโยงกับประเด็นสิ่งแวดล้อม

สิทธิมนุษยชน หรือการคุ้มครองผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ ความก้าวหน้าของระบบคมนาคมสื่อสาร ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นคุณและเป็นโทษต่อผู้คน หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อาทิ การเกิดโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน การก่อการร้ายสากล การครอบงำทางภาษา และวัฒนธรรม เป็นต้น

ขณะเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี ซึ่งมีความเชื่อว่าคนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรือมีฐานะความเป็นอยู่อย่างไรก็ตาม จะสามารถพัฒนาได้อย่างทัดเทียมกัน ดังนั้นในระบบนี้จึงไม่มีการผูกขาดหรือเล่นพรรคเล่นพวก เพื่อป้องกันไม่ให้ใครหรือตระกูลใดได้ประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว รวมทั้งไม่มีการรับสินบนคอร์รัปชัน แต่ต้องทำให้เกิดการแข่งขันกันอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพออกมาสนองตอบความต้องการของผู้บริโภคในราคาที่เหมาะสม อีกทั้งเพื่อให้คนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้และทางความรู้ คนรวยและคนที่ช่วยตนเองได้ต้องรับผิดชอบตนเอง และถ้ามีเหลือก็สมควรช่วยเหลือผู้คนที่อ่อนแอกว่าหรือยากจนกว่าให้ลุกขึ้นมาได้

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยตลอดช่วง ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา จะเห็นว่าได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมเสรีหลายประการ จนเกิดวิกฤตการณ์ในหลายด้านทั้งปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ การแพร่ระบาดของยาเสพติด ความลุ่มหลงในอบายมุข ความมัวเมาไสยศาสตร์โดยไม่เข้าใจหลักศาสนาธรรมที่แท้จริง การสื่อที่ไม่

มีคุณภาพ และสื่อลามก การตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมข้ามชาติ การฉ้อราษฎร์บังหลวง และความแตกแยกทางความคิดของประชาชน

ด้วยพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ได้พระราชทาน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติที่พระองค์ได้ทรงประมวลรวบรวมไว้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์เป็นองค์รวม เพื่อให้ประชาชนทุกคนและองค์กรทุกที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเข้มแข็งมั่นคง สมดุลและมีความสุข ทั้งนี้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนอกจากจะช่วยให้ผู้ยึดถือเป็นแบบปฏิบัติสามารถปรับเปลี่ยนความคิดนิสัย พฤติกรรมวิธีการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างสมเหตุสมผลแล้ว ยังช่วยรักษาทุนเดิมของชีวิตไม่ให้สูญเสียไปเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตต่างๆ อีกด้วย

ในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และบริหารพัฒนาองค์กรเป็นต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งถ่องแท้ในหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ รวมทั้งเรียนรู้แบบอย่างที่ดีมีบุคคลหรือองค์กรประพุดติปฏิบัติไว้ และที่สำคัญต้องตระหนักถึงคุณประโยชน์ที่แท้จริงของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างเสริมชีวิตที่ดี มีความสุขนำไปสู่สังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนด้วย

๒.๒ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

แผนภาพที่ ๒ - ๑ องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒.๑ ความพอประมาณ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามอัตภาพหรือสภาวะของบุคคลหรือองค์กรในขณะนั้น ด้วยทางสายกลาง สมดุลไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ไม่สุดโต่งเกินไป เช่น ใช้จ่ายได้แต่ต้องไม่ตระหนี่ถี่เหนียวจนตนเองลำบากหรือเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น

๒.๒.๒ ความมีเหตุผล เป็นการใช้สติและปัญญาในการตัดสินใจด้วยเหตุด้วยผล โดยปราศจากอารมณ์หรืออคติความยับยั้งชั่งใจกับความอยากได้ อยากมี อยากเป็น โดยที่ความมีเหตุผลต้องเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ไม่ว่าจะเป็นไปตามหลักวิชา หลักกฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคมหรือหลักศีลธรรมก็ตาม

๒.๒.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นการเตรียมความพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยความไม่ประมาท ครอบคลุมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในและภายนอก ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดขึ้นตลอดเวลาที่ทุกคน ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงได้ แต่การจะอยู่รอดและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร ส่งผลกระทบอย่างไร และที่สำคัญต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งใน ๔ ด้าน คือ

๒.๒.๓.๑ ด้านที่ ๑ : ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจหรือภูมิคุ้มกันทางการเงิน ด้วยการใช้จ่ายเงินตามอัตภาพและความจำเป็นไม่สร้างหนี้สินที่ไม่ทำให้เกิดรายได้ มีการประหยัด อดออมไว้ใช้ในยามจำเป็นหรือในภาวะฉุกเฉิน โดยอาจจะทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ทำให้เห็นสถานะการเงินที่แท้จริงและใช้จ่ายด้วยความรอบคอบ หลักการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินนั้นต้องคำนึงถึง

ความประหยัด เป็นการใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นแต่ไม่ใช่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่ยอมใช้จ่ายเงินแม้ในสิ่งที่จำเป็นขณะเดียวกัน ไม่ใช่ความฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่มี ความจำเป็น การใช้จ่ายจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอัตภาพของตนเองจากรายได้ที่สุจริต และไม่ไปคดโกงรับสินบนหรือเบียดเบียนให้ผู้อื่นได้รับความเดือนร้อนด้วยเหตุนี้ ความประหยัดจึงต้องตั้งบนพื้นฐานของความพอเพียง คือ การตระหนักรู้ถึงคุณค่าของเงินฉลาดใช้ฉลาดออมและฉลาดทำบุญตามอัตภาพ

ความมีเหตุผล เป็นการตัดสินใจใช้จ่ายอย่างมีสติบางครั้งอาจขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ หรือกฎกติกาต่าง ๆ ในสังคมด้วย เช่น การจ่ายภาษีตามกฎหมาย การจ่ายเงินเพื่อทำนุบำรุงศาสนา หรือวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เป็นต้น

๒.๒.๓.๒ ด้านที่ ๒ : ภูมิคุ้มกันทางสังคม ด้วยการเสริมสร้างความรู้สึกสามัคคีตั้งแต่ครอบครัวขึ้นมา รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เบียดเบียนกัน และกัน มีความเมตตากรุณา ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพในความเมตตากรุณา ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละศาสนามีความปรารถนาให้เกิดสันติสุขภายในครอบครัว องค์กร สถาบัน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ขณะเดียวกันต้องมีภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม ด้วยการรู้เท่าทันและสามารถหลีกเลี่ยงจากอบายมุขต่าง ๆ ได้ ใช้ชีวิตด้วยสมถะเรียบง่าย ไม่สร้างเงื่อนไขชีวิตให้ซับซ้อนวุ่นวายมากเกินไปจนนำไปสู่ความฟุ่มเฟือยและสร้างปัญหาให้กับตนเองครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เป็นต้น

๒.๒.๓.๓ ด้านที่ ๓ : ภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม ด้วยการติดตามรู้เท่าทันผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การไหลของวัฒนธรรมข้ามชาติเป็นไปอย่างไร้พรมแดนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ โดยเฉพาะการลอกเลียนแบบคนดังในสื่อบันเทิงและผลกระทบทางลบจากวัฒนธรรมเสมือนจริงในโลกโซเชียล เพื่อป้องกันมิให้ถูกครอบงำทางวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ตกเป็นเหยื่อในการแสวงหาและบริโภคสิ่งที่เกินพอดี ละเลยและขาดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ โดยเฉพาะภาษาถิ่นและภาษาไทย จนนำไปสู่ความอ่อนแอทางวัฒนธรรมในที่สุด

๒.๒.๓.๔ ด้านที่ ๔ : ภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ เสริมสร้างพฤติกรรมนิสัย รักษาสิ่งแวดล้อม และสร้างทักษะในการติดตามเฝ้าระวัง ดูแล อนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทให้คงความอุดมสมบูรณ์ในระยะยาว

๒.๓ เงื่อนไขสำคัญในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้สู่ความสำเร็จ

๒.๓.๑ หลักวิชาความรู้ ต้องมีการวางแผนและลงมือปฏิบัติด้วยความรอบรู้ และระมัดระวังตามหลักวิชาไม่ใช้อารมณ์หรือความเข้าใจเพียงซึ่งคร่าวของตนเอง หรือความเชื่อที่ไร้เหตุผลที่อิงไสยศาสตร์ หรือโหราศาสตร์ด้วยความงมงาย แต่ต้องมีข้อมูลและองค์ความรู้ที่ถูกต้อง

๒.๓.๒ หลักคุณธรรม ต้องปรับเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีคุณธรรม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎี นักธุรกิจในทุกระดับ เนื่องจากคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับจิตใจให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่สังคมเป็นเครื่องกำกับจิตใจให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่สังคมเห็นตรงกันว่าเป็นความจริง ความดี และความงาม

๒.๓.๓ หลักการดำเนินชีวิต ต้องมีความขยันหมั่นเพียรมานะอดทน ใช้สติ และปัญญาในการดำรงชีวิตด้วยความรอบคอบ

๒.๔ บันได ๓ ขั้นในการนำปรัชญาไปใช้

๒.๔.๑ ขั้นที่ ๑ : ต้องเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจถ่องแท้ เพื่อให้เห็นคุณค่าและเกิดศรัทธาที่จะนำปรัชญานี้ไปประยุกต์ใช้จริง อาจเริ่มจากการเชิญผู้รู้ผู้มีประสบการณ์จริงมาบรรยายให้ความรู้ หรือจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หรือพูดคุยเล่าสู่กันฟังภายในบ้าน ในโรงเรียน ในองค์กรและในชุมชน

๒.๔.๒ ขั้นที่ ๒ : ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนปรัชญาสู่การปฏิบัติ ตั้งแต่ระดับครัวเรือนจนถึงระดับประเทศ โดยมีการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนด้วยกันอย่างต่อเนื่อง

๒.๔.๓ ขั้นที่ ๓ : ต้องใช้ปรัชญาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่อง ประจําสม่าเสมอ เพื่อบ่มเพาะ ปลูกฝังหยั่งรากจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนไทย

๓. สรุปการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิต : ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในหลายระดับตั้งแต่ในระดับตนเอง ครอบครัว สังคม แล้วประเทศชาติก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยมีแนวทางการดำเนินการในแต่ละระดับดังนี้

๓.๑ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล/ครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้มีความเกรงกลัว และอายต่อการประพฤติผิดมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยับยั้งคิดพิจารณาอย่างรอบ

รอบก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใดๆจนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนสามารถทำตนให้พึ่งพาตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

๓.๒ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคล/ครอบครัวต่างๆ ที่มีความพอเพียงแล้ว คือ มีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับ สภาพภาพ ภูมิสังคมแต่ละชุมชนโดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่าน การร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสภาพภาพ ในสิ่งที่จะสร้าง ประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการ กระทบกระทั้ง ขยัน หมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชนซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชน ที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชน ต่าง ๆ

๓.๓ ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับเกษตรกร ได้แก่ เกษตรทฤษฎีใหม่

๓.๓.๑ ขั้นตอนที่ ๑ เป็นแนวทางการจัดพื้นที่เกษตรกรรมในระดับ ครอบครัวที่สอดคล้อง สมดุลกับระบบนิเวศวิทยา เพื่อให้พออยู่ พอกิน สมควรแก่อัตภาพในระดับที่ ประหยัด และเลี้ยงตนเอง/ครอบครัวได้

๓.๓.๒ ขั้นตอนที่ ๒ การรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ ร่วมมือกันในการผลิต จัดการตลาดและพัฒนาสวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคีภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อม ก่อนก้าวสู่โลกภายนอก

๓.๓.๓ ขั้นตอนที่ ๓ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดหาทุน วิชาการ ความรู้ เทคโนโลยี จากธุรกิจเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน เอกชน ตลอดจน หน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิต่างๆ มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต

๓.๔ ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับนักธุรกิจ นักธุรกิจพอเพียง จะคำนึงถึง ความมั่นคงและยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจ มากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์ในระยะสั้น ฉะนั้นจึงต้อง มีความรอบรู้ในธุรกิจที่ตนดำเนินงานอยู่และมีการศึกษาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีความรอบคอบในการตัดสินใจในแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันข้อบกพร่อง เสียหายต่างๆไม่ให้เกิดขึ้น และมีความรอบคอบในการตัดสินใจแต่ละครั้งเพื่อป้องกันข้อบกพร่อง เสียหายต่างๆไม่ให้เกิดขึ้น และต้องมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพ ไม่ผลิต หรือซื้อขายสินค้าที่ก่อโทษหรือสร้างปัญหาให้กับคนในสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ในการพัฒนาธุรกิจ ไม่ให้มีความบกพร่องและก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่องโดยมีการพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิตปรับปรุงสินค้าและคุณภาพให้ทันกับความต้องการของตลาดและการ เปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีในขณะเดียวกันต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม และระบบนิเวศวิทยา ในทุก ขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ โดยการรักษาสมดุล ในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล ตั้งแต่ผู้บริโภค พนักงาน บริษัทคู่ค้า ผู้ถือหุ้น และสังคมวงกว้างรวมถึงสิ่งแวดล้อม

๓.๕ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ มีแผนการบริหารจัดการประเทศ ที่ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติ มีความร่วมมือ และการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานดังกล่าวอย่างรอบคอบ เป็นขั้นตอน เริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงโดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอยู่อย่างพอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ โดยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและการดำเนินชีวิตพร้อมทั้งส่งเสริมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายภูมิสังคม หลากหลายอาชีพ หลากหลายความคิด ประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจ และรู้ความเป็นจริงระหว่างคนในประเทศ จนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไป อย่างสอดคล้องสอดคล้องกับสถานภาพความเป็นจริงของคนในประเทศอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นลำดับต่อไป

แนวคิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น (นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, ๒๕๕๐)

๑. การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ

เป็นการบริหารจัดการชุมชนที่มีกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งองค์ภาพพหุ อันมีองค์ประกอบ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยท้องถิ่น เป็นองค์กรหลัก และประชาสังคมเป็นผู้รับประโยชน์ที่สุขสมบูรณ์

เป็นภาระหน้าที่ของคนทุกคนที่จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุขร่วมกัน

การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือการทำให้สิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง การพัฒนา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า สภาพเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหาในตัวเอง เพียงแต่ว่าจะมีปัญหาหนัก หรือปัญหาน้อย ถ้าหากตีความหมายการพัฒนา จะสามารถตีความหมายได้ ๒ นัย คือ ๑. “การพัฒนา” ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึงการทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็น

ต้น ๒. “การพัฒนา” ในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดี ซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคล กลุ่ม/องค์กรชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่ง ๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระดับพื้นฐานที่สุด คือ หมู่บ้านหรือชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ ที่มารวมกันเพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกัน เช่น ชุมชนลุ่มน้ำ ชุมชนวัฒนธรรม เป็นต้น

ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ถิ่นฐานอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวพันกับสภาพทางภูมิศาสตร์และระบบความสัมพันธ์ในสังคมซึ่งอิงอาศัยความเอื้ออาทร ความผูกพัน และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นเครื่องดำเนินการเพื่อให้มีชีวิตที่ดีร่วมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การรวมกันของกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันทั้งความสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่และความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นหน่วยพื้นฐานของการพึ่งพาและการจัดการตนเอง มีการเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมขบวนการขับเคลื่อนทางสังคม และหน่วยจิตวิทยาวัดธรรมอันเป็นคุณค่าที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตน (Identity) ของชุมชนโดยเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ สิทธิ และอำนาจในการจัดการ

การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นในทางที่ดีขึ้น เจริญรุ่งเรืองขึ้น ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถจัดการกับสภาวะการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (self-reliance) หรือช่วยตนเองได้ (self-help) ในการคิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม

ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นจะพัฒนาได้หรือไม่ และดำเนินไปในทิศทาง จึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน หลักการพัฒนาชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน รวมทั้งการปรับตัวให้ทันต่อภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

๒. แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

๒.๑ แนวคิดพื้นฐาน ในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ มีดังนี้

๒.๑.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักการของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา

๒.๑.๒ การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self - Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

๒.๑.๓ ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชนต้องยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้าน ตำบล

๒.๑.๔ ความต้องการของชุมชน (Felt - Needs) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ต้องให้ประชาชน และองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของท้องถิ่นเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างานเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

๒.๑.๕ การศึกษาภาคชีวิต (Life - Long Education) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่น การให้การศึกษาต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป トラบเท่าที่บุคคลยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน เป็นภาพความจริงแห่งชีวิตของการพัฒนาชุมชนซึ่งยึดถือเป็นสัจธรรม คือ ความเชื่อมั่นและศรัทธาในมนุษยชาติ ว่ามนุษย์ทุกชีวิตมีคุณค่า และมีความหมาย มีศักดิ์ศรี และมีศักยภาพ กล่าวคือ มีฐานะแห่งความเป็นมนุษย์ที่ไม่ควรจะได้รับเหยียดหยาม ดูหมิ่น เหยียดหยามจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง มีความสามารถจากการเป็นมนุษย์ที่ควรได้รับการยอมรับและทำให้ปรากฏเป็นจริงในทางปฏิบัติจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง เริ่มต้นที่ประชาชน

๒.๒ จุดยืนเดียวกันของประชาชน มองโลก มองชีวิต มองปัญหา หมายถึง

๒.๒.๑ เริ่มต้นที่ประชาชน โดยยืนจุดเดียวกับประชาชนมองโลก มองชีวิต มองปัญหาจากทัศนะของประชาชน เพื่อให้เข้าใจปัญหา ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เข้าถึงชีวิต จิตใจ ของประชาชน

๒.๒.๒ ทำงานร่วมกับประชาชน โดยการคำนึงถึงการที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจปัญหาของตนเองและของท้องถิ่น และมีกำลังใจลุกขึ้นต่อสู้กับปัญหา ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ย่อมมีหนทางที่จะกระทำได้โดยไม่ยากหากเข้าใจปัญหาและเข้าถึงจิตใจของประชาชน

๒.๒.๓ ยึดประชาชนเป็นพระเอก โดยประชาชนต้องเป็นผู้กระทำการพัฒนาด้วยตนเองไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำ หรือเป็นฝ่ายรองรับข้างเดียว เพราะผลของการกระทำการพัฒนานั้น ตกอยู่ที่ประชาชนโดยตรง ท้องถิ่นโดยตรง ประชาชนเป็นผู้รับโชค หรือ เคราะห์จากการพัฒนานั้น

๒.๓ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชน จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๒.๓.๑ เพื่อทำให้มนุษย์เข้าถึงศักยภาพสูงสุดที่ธรรมชาติให้มนุษย์บรรลุถึงขีดความสามารถสูงสุดที่พึงมี

๒.๓.๒ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ผาสุก ให้สุขสมบูรณ์เป้าหมายการพัฒนาชุมชน จึงอยู่ที่การทำให้ชุมชน (ประชาชน) สุขสมบูรณ์ การทำให้ประชาชนพึ่งตนเอง ช่วยตนเองได้ในการแก้ไขปัญหาส่วนตัว และแก้ไขปัญหาส่วนรวมได้ รวมทั้งในการยังชีพตนเองหรือการทำงานทำ และยังประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้

๒.๔ หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากแนวคิดพื้นฐาน หลักการพัฒนาดำเนินมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด และต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นด้วยตัวของเขาเอง

๒.๔.๒ ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน ยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่า ต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ส่วนรัฐบาล จะช่วยเหลือ สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

๒.๔.๓ ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรม หรือ โครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการ หรือกิจกรรม

๒.๔.๔ ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จะต้อง เริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึง รับผิดชอบร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

๒.๕ ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากลำดับขั้นของ กระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ด้วยแนวคิดหลักการพื้นฐานการพัฒนา หลักการพัฒนาชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของหลายๆ ชุมชนท้องถิ่นจากอดีต ถึงปัจจุบัน ทำให้หลายๆ ชุมชนเกิด การพัฒนาทั้งที่เกิดจากชุมชนเอง และความร่วมมือจากภาครัฐ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงในชีวิตในขณะเดียวกัน ในบางชุมชนท้องถิ่นกลับ ต้องพบกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ด้วย มูลเหตุประการต่างๆ ดังนี้

๒.๕.๑ บริบทของชุมชนเมือง หรือกึ่งเมือง อันมีความหลากหลายของ ระบบทางสังคมหรือพหุสังคม ทำให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งแตกต่างจากระบบ สังคมที่มีความเป็นเอกภาพที่สามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

๒.๕.๒ วัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เบ่งบาน ประกอบกับสื่อสารสนเทศที่ก้าว ล้ำทำให้ประชาชนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทันกัน กลับก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม เช่น สื่อเหลือง สื่อแดง หรือหน้ากากขาว ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการการพัฒนาในทุกระดับ รวมทั้งในระดับ ท้องถิ่น

๒.๕.๓ ขาดอิสระเชิงอำนาจระหว่างราชการส่วนกลางกับท้องถิ่น อัน ผิดเพี้ยนไปจากหลักการกระจายอำนาจ ที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร ราชการท้องถิ่นเอง

๒.๕.๔ ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ใน กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันรับผิดชอบ ดังนั้นท่ามกลางกระแสสังคมโลกเปลี่ยนแปลงเร็ว เพราะความเจริญก้าว หน้าทางเทคโนโลยี สภาพสังคมไทยก็ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเร็วตามไปด้วย กระบวนการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ควรที่จะปรับตัวให้ทันยุค ทันเหตุการณ์และเปิดโลกทัศน์ ให้ กว้างขึ้นในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

๒.๕.๔.๑ ผู้จัดการชุมชนหรือสังคม หมายถึง ภาคการเมืองการ ปกครองซึ่งเป็นผู้นำสังคม ภาคราชการ องค์กรต่าง ๆ จำต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด กล่าวคือภาคการเมือง การปกครอง ต้องคิดในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาคุณภาพขีดความสามารถ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์สุจริต โดยเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดูประชาชนให้ออก และรู้จักรับฟังประชาชนภาคราชการ

จะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างจากแนวตั้ง (Vertical) มาเป็นโครงสร้างแบบแนวนอนหรือแนวนราบ (Horizontal) และจะต้องเปลี่ยนจากการสั่งการ คิดแทนประชาชน มาเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ให้โอกาสประชาชนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง

๒.๕.๔.๒ บริบทอันหลากหลาย เช่น ระบบเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข และสวัสดิการสังคม เป็นต้น นอกจากต้องมีความเสมอภาคทั่วถึง และเท่าเทียมในเรื่องของโอกาสแล้ว ต้องมีคุณภาพด้วยระบบเศรษฐกิจ ควรเป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง บนรากฐานศักยภาพแต่ละชุมชน ผลิตเพื่อบริโภคเองเป็นหลัก เหลือจึงจำหน่ายแจก

การศึกษา เน้นคุณภาพ คิดเป็น มีทักษะปฏิบัติได้จริง ทั้งทักษะอาชีพและทักษะชีวิตมีจิตวิญญาณของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต และมีความเสมอภาค มีความเท่าเทียมในโอกาสการสาธารณสุข ที่เน้นการป้องกันและสร้างสุขภาพ นำการซ่อมสุขภาพ มีการบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีคุณภาพสวัสดิการสังคม มีการกระจายรูปแบบให้หลากหลายมากขึ้น ไม่ใช่เพียงเรื่องของการเจ็บป่วย เรื่องการประกันชีวิตการประกันภัย เรื่องการฅาปนกิจ หรืออื่นใดที่มีอยู่ในสังคมไทยขณะนี้เท่านั้น และส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชนท้องถิ่นจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อดูแลคนในชุมชนด้วยกันเอง

๒.๕.๔.๓ ประชาชนและชุมชน เวลานี้ประชาชนและชุมชนก็ต้องปรับตัวเองด้วย และเป็นโอกาสที่จะปรับตัวเองได้ เพราะทุกฝ่ายเริ่มเห็นความสำคัญและพุ่งเป้าการพัฒนาไปที่ประชาชนและชุมชน ประกอบด้วย การเรียนรู้ ประชาชนและชุมชนต้องเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง คือ จะต้องเพิ่มทักษะและความสามารถให้ตนเอง โดยเฉพาะทักษะและความสามารถในอาชีพ ความคิดพึ่งตนเองเป็นหลัก และเป้าหมายชีวิตหรือเป้าหมายชุมชน การมีสุขภาพที่ดีเป็นเป้าหมายสูงสุด คือ ชุมชนเข้มแข็ง รวมทั้งประชาชนและชุมชนต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายชีวิตให้ถูกทิศทางตลอดจนการจัดการ จะต้องมองตนเอง (ทั้งประชาชนและชุมชน) ในเชิงบูรณาการทั้งหมด (Holistic) และมองให้ครบถ้วน มนุษย์มีความสัมพันธ์ทั้งร่างกายและจิตใจ อวัยวะทุกส่วนถ้าเกิดเหตุที่ใดก็จะกระทบทั้งหมด และมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งระบบจะแยกส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ เกิดเหตุที่ส่วนใดก็กระทบกระเทือนกันทั้งระบบ การจัดการจึงต้องจัดการให้ดีทุกภาคส่วนและทุกระบบ และประชาชนหรือชุมชนจะต้องจัดการด้วยตนเองเป็นหลัก

๓. สรุปการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จะเดินหน้าหรือก้าวไปในทิศทางใด จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ ด้วยแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หลักการพัฒนา กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยมีกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม และรวมทั้งสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดการพลวัตตลอดเวลา เป็นตัวแปร

แนวคิด ทฤษฎีภัยคุกคามรูปแบบใหม่

๑. ความหมาย “ภัยคุกคามรูปแบบใหม่” มีผู้กล่าวถึงความหมายภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ดังนี้

๑.๑ ความหมายภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Tortanam.net, Online, ๒๕๕๗) กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันคำว่าภายหลังสงครามเย็นยุติลงและเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคม ประกอบกับการเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นวัตกรรมในเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information & Communication Technology : ICT) ที่เชื่อมร้อยต่อโลกทั้งโลกเข้าหากัน ช่วยให้เกิดการสื่อสารไปมาระหว่างบุคคลต่อบุคคล บุคคลกับหน่วยงาน และหน่วยงานกับหน่วยงานเป็นได้ด้วยความสะดวกรวดเร็ว จนสามารถกล่าวได้ว่าโลกแบนและเล็ก ไม่มีอุปสรรคขวางกั้นจากภูมิประเทศที่กว้างใหญ่ไพศาล โดยหนังสือ “The World is Flat” ของ โทมัส แอล ไฟต์แมน กล่าวว่า การที่โลกทั้งโลกสามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว สารสนเทศสามารถถูกส่งไปมาอย่างต่างๆ ได้อย่างไร้ขีดจำกัดนี้เองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และผลที่ตามมาคือ การเกิดขึ้นของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ส่วนความหมายของคำว่า “ภัยคุกคามรูปแบบใหม่” ภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Non - Traditional Threat” นั้น สามารถกล่าวได้ว่า เป็นภัยคุกคามในทุก ๆ มิติ ที่ไม่ใช่ภัยคุกคามเฉพาะมิติด้านการทหารเท่านั้น ดังตัวอย่างเช่น ปัญหาโลกร้อนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติ และระบบนิเวศน์ หรือ การเคลื่อนย้ายทุนจากบริษัทข้ามชาติที่ส่งผลให้ประเทศบางประเทศ ล้มละลายได้ภายในชั่วข้ามคืน หรือการก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบที่กระทำต่อผู้บริสุทธิ์ด้วยความรุนแรงและความหวาดกลัว หรือการค้ามนุษย์ข้ามชาติ เป็นต้น ความจริงแล้วเรื่องของภัยคุกคามรูปแบบใหม่นั้นเป็นเรื่องที่มีความยากที่จะกำหนดให้มีความชัดเจนว่าสิ่งใดคือภัยคุกคามรูปแบบใหม่บ้าง เช่นมุมมองที่ปรากฏในหนังสือ “Global Responses to Global Threats” ของ คริสต์ แอบบอต, พอล โรเจอร์ส และจอห์น สโลโบดา ได้แบ่งภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่สำคัญ ๆ ออกเป็น ๔ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑.๑.๑ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) ผลจากการใช้พลังงานจากซากฟอสซิลที่ส่งผลให้เกิด “ผลกระทบเรือนกระจก” (Greenhouse Effect) ทำให้หลายประเทศกำลังมุ่งไปที่พลังงานนิวเคลียร์ โดยแท้ที่จริงแล้วพลังงานนิวเคลียร์กับไม่ใช่คำตอบที่แท้จริง เพราะการใช้พลังงานนิวเคลียร์กันอย่างแพร่หลายกลับกลายมาเป็นแนวโน้มที่ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของเทคโนโลยีและอาวุธนิวเคลียร์ ดังนั้นถ้าต้องการสร้างความมั่นคงที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นแล้วมนุษย์ควรที่จะพยายามหาพลังงานด้านอื่น ๆ มาทดแทนพร้อม ๆ กับการรณรงค์ในเรื่องของการประหยัดพลังงานและใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า

๑.๑.๒ การแข่งขันแย่งชิงทรัพยากร (Competition over Resources) เป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่เกิดจากการบริโภคนิยมทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาลที่ก่อให้เกิดการแสวงหาและแย่งชิงเพื่อที่จะครอบครองแหล่งพลังงาน เช่น การเข้ารุกรานและยึดครองอิรักของสหรัฐอเมริกา ภายใต้กรอบของการพัฒนาและครอบครองอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (Weapons of

Mass Destruction – WMD) ตามที่สหรัฐฯ กล่าวอ้าง แต่ปรากฏว่าหลังจากเข้าทำการยึดครองแล้ว กลับปรากฏว่าไม่มีอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงตามที่กล่าวอ้างแต่ประการใด

๑.๑.๓ การเกิดขึ้นของชนกลุ่มน้อยของชนหมู่มาก (Marginalisation of the Majority World) จากสภาพเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงก่อให้เกิดการกระจุกตัวของความเจริญและความมั่งคั่ง ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในแง่ของคุณภาพชีวิต มีช่องว่างระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อันนำมาซึ่งความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมกัน ความอิจฉา โกรธ เกลียดชัง เอารัดเอาเปรียบ ความรู้สึกแปลกแยก และในที่สุดก็มีการแสดงออกที่ต่างกัน ทำให้บางกลุ่มใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการต่อรองหรือสร้างความเท่าเทียม เช่น การอพยพย้ายถิ่นฐานของชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ กลุ่มผู้ติดเชื่อเอชไอวี และการก่อการร้าย เป็นต้น ในปัจจุบันปัญหาของการก่อการร้ายได้แพร่กระจายจนไม่สามารถทำการควบคุมได้ และผู้ที่เสียชีวิตจากการติดเชื่อเอชไอวีมีมากกว่าผู้ที่เสียชีวิตจากการก่อการร้าย

๑.๑.๔ การขยายอิทธิพลทางทหาร (Global Militarisation) ถึงแม้สงครามเย็นยุติลงส่งผลให้เหลือขี้อาวุธเดียว ซึ่งน่าที่จะเป็นผลดีและลดการสะสมอาวุธของประเทศต่างๆ ทั่วโลก แต่สถานการณ์ก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะสหรัฐฯ เองกลับพยายามที่จะก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจชาติเดียว จึงส่งผลให้เกิดการขยายอิทธิพลทางทหารอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้กลิ่นอายของระบบอาวุธนิวเคลียร์ก็ไม่ได้จางหาย มีหลายประเทศกลับเริ่มมามองการพัฒนาเทคโนโลยีนิวเคลียร์ และรวมไปถึงอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง “WMD” อื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ดังเช่น อาวุธชีวภาพ และอาวุธเคมีที่หลายๆ ประเทศมองข้ามไป (C. Abbott, P. Rogers, and John Sloboda. ๒๐๐๖.)

สำหรับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่นอกเหนือจากในหนังสือ Global Responses to Global Threats ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้ว ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงในลักษณะที่แยกย่อยลงไป เช่น ภัยคุกคามในเรื่องของการระบาดวิทยา (Epidemiology) ภัยคุกคามที่มีต่อสารสนเทศ (Information) อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) ภัยคุกคามที่มีต่อความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) และภัยคุกคามด้านภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) เป็นต้น อย่างไรก็ตามการเกิดขึ้นมาของภัยคุกคามรูปแบบใหม่นั้นไม่ได้หมายความว่าภัยคุกคามในรูปแบบเดิมหรือแบบดั้งเดิมจะหมดไป ประเทศหลายประเทศในโลกยังคงตกอยู่ในสภาวะของความเสี่ยงที่อาจจะมีสงครามเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

นั่นก็คือหมายความโดยสภาวะการณ์ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญอยู่กับภัยคุกคามทั้งสองด้านคือ ภัยคุกคามแบบดั้งเดิมที่ก่อให้เกิดการสะสมกำลังทหารกันต่อไปอย่างเข้มแข็งในหลายประเทศ กับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ต้องอาศัยแนวทางที่มีความสมดุลอันนำไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืน ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการด้านความมั่นคงจะต้องทำงานที่หนักขึ้นเป็นสองเท่าหรือมากกว่า จะต้องมีความมองที่กว้างขวาง รอบรู้ มองปัญหาอย่างองค์รวม (Holistic) และรวมไปถึงการตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพราะความเกี่ยวเนื่องและความเกี่ยวพันของปัญหาต่างๆ ที่ถูกนำมาร้อยเข้าด้วยกันก่อให้เกิดภัยคุกคามใหม่ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น สองประเทศจะเข้าทำสงครามกันโดยแต่ละฝ่ายมีงบประมาณทั้งประเทศจำกัด ทั้งสองประเทศจึงอาจทำได้เพียงประกาศสงครามและรบกันในห้วงระยะเวลาจำกัดที่สั้นมากๆ เพราะถ้าทำสงครามกันยาวนานอาจ

นำมาซึ่งการเป็นประเทศล้มละลาย หรือ การลุกฮือของประชาชนในประเทศและอาจจะโค่นล้มรัฐบาลตนเองเพื่อปากท้อง สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน

๑.๒ ความหมายภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, พ.อ.รศ.ดร., Online, ๒๕๕๗.) กล่าวว่า ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-traditional threat) หลังจากเหตุการณ์การก่อการร้ายในประเทศสหรัฐอเมริกา (๙๑๑) ได้เกิดขึ้น และมีการขยายผลไปทั่วโลก อีกทั้งโลกได้มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการขนส่ง (Logistic) เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางทะเล และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เป็นผลให้โลกเชื่อมต่อกันอย่างสมบูรณ์ ข้อมูลข่าวสารสามารถกระจายส่งต่อกันได้อย่างรวดเร็ว จนทำให้โลกวิ่งเข้าสู่ยุค “โลกาภิวัตน์ (Globalization)” จึงทำให้ภัยคุกคามของโลกได้เปลี่ยนไปอย่างถอนรากถอนโคน (Radical change) โดยมีใช้ภัยคุกคามที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยการใช้กำลังทางทหารเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป แต่กลับกลายเป็นภัยคุกคามที่เราเรียกว่า “ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-traditional threat)” ซึ่งต้องใช้การบูรณาการทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด อีกทั้งต้องมีความร่วมมือระดับนานาชาติกับมิตรประเทศ จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้ จากผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับนานาชาติ International Workshop Seminar of Non-Traditional Security Challenges in ASEAN จัดโดยกองบัญชาการกองทัพไทยระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ สรุปผลการสัมมนาประเด็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่มี ๕ ภัยคุกคาม ซึ่งเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ท้าทายและอยู่ในระดับขั้นวิกฤตของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN) คือ

๑.๒.๑ ภัยคุกคามจากโรคติดต่อ (Infectious Diseases and Pandemics)

๑.๒.๒ ภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ปัญหาความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม และภัยธรรมชาติ (Climate Change, Environment Security and Natural Disasters)

๑.๒.๓. ภัยคุกคามจากความขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและการแข่งขันทรัพยากร (Natural Resources Scarcity and Competition)

๑.๒.๔ ภัยคุกคามด้านความมั่นคงด้านพลังงานและความมั่นคงของมนุษย์ (Energy and Human Security)

๑.๒.๕ ภัยคุกคามจากผลกระทบของโลกาภิวัตน์ (Impact of Globalization)

สำหรับประเทศไทยนั้นก็มีแนวโน้มที่ชัดเจนในด้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่เช่นกัน โดยที่แนวโน้มของภัยคุกคามดังกล่าวในปัจจุบันและอนาคตจะมีความซับซ้อนมากขึ้นในพื้นที่ตามแนวชายแดน และพื้นที่ที่เป็นชายฝั่งทะเล ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานความมั่นคงไม่สามารถวางกำลังในพื้นที่ดังกล่าวได้ทุกจุด เนื่องจากมีระยะทางที่ยาวไกลมาก และหากมองย้อนไปในอดีตปัญหาดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาที่วิกฤตมากนัก เนื่องจากภัยคุกคามด้านความมั่นคงในอดีตตามแนวชายแดนเป็นปัญหาที่ไม่มีความซับซ้อนมากดังเช่นทุกวันนี้ แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ภัยคุกคามได้เปลี่ยนไปมากเนื่องจาก ภัยคุกคามรูปแบบใหม่เป็นภัยคุกคามที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายประเทศ เช่น แรงงานต่างด้าว โรคติดต่อจากการเดินทางข้ามเขตแดน การขนยาเสพติดข้ามเขตแดน การขนสินค้าหนีภาษีข้ามเขตแดน การค้ามนุษย์ การหนีข้ามเขตแดนเพื่อก่อความไม่สงบ และการก่อการร้ายสากล เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวล้วนเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ทั้งสิ้น

๒. แนวคิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติ (พจน์ พงศ์สุวรรณ, พลตรี., หลัทยุทธศาสตร์, ๒๕๓๖)

๒.๑ ปัญหาจากภายนอกที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ ในการพิจารณา ปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติที่มีมาจากภายนอกนั้น เป็นการสำรวจหรือวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมทางด้านยุทธศาสตร์ของโลก ภูมิภาค และประเทศรอบบ้านว่าในปัจจุบันนั้นเป็นเช่นไร มีแนวโน้มอย่างไรในระยะสั้น และระยะยาว ทั้งนี้เป็นการพิจารณาไปให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหา ด้านความมั่นคงที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน และสอดคล้องกับการแก้ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งก็คือ การกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบายด้านความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อดำเนินการในปัจจุบันและแผนการในอนาคตตนเอง เช่น ถ้าเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงในระยะยาวในห้วงสิบปีขึ้นไป การสำรวจสภาพแวดล้อมภายนอกก็ต้องสำรวจสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมที่น่าจะเป็นไปได้ที่สุดในห้วงสิบปีต่อไปด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้การกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาความมั่นคงในระยะยาว มุ่งต่อการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจริงๆ อีกทั้งเรา จะต้องพิจารณากำหนดความเปี่ยงเบน ที่จะเกิดขึ้นจากความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมในอนาคต และเกณฑ์การยอมรับได้ที่จะใช้ยุทธศาสตร์เดิมต่อไป โดยทำแค่การปรับแก้เท่านั้น ซึ่งถ้าความเปี่ยงเบนเกินเกณฑ์ดังกล่าวนี้ เราก็จะต้องสำรวจ และวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคงกันใหม่

๒.๑.๑ ผลกระทบที่มาจากในระดับโลกเป็นการสำรวจสภาพแวดล้อม และวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงในระดับโลกด้วยการพิจารณาตัวแสดงหลักๆ ซึ่งก็คือ องค์กรในระดับโลก เช่น องค์กรสหประชาชาติ, องค์กรด้านการเมือง, องค์กรด้านเศรษฐกิจ และองค์กรสังคม จิตวิทยา หรือองค์กรด้านสื่อสารมวลชนที่มีศักยภาพ และส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ในโลกนี้ได้ ประเทศอิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจต่างๆ ในสังคมโลก องค์กรเอกชนและองค์กรธุรกิจ ข้ามชาติที่มีผลกระทบโดยทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมโลกซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติด้วย ในการศึกษาพิจารณา และวิเคราะห์องค์กร และเหตุการณ์ในระดับโลกที่กล่าวไปนี้ ก็เช่นเดียวกับที่ได้เกริ่นนำไว้ กล่าวคือ จะต้องสำรวจผลกระทบของบทบาท และการกระทำขององค์กร และประเด็นปัญหาสำคัญว่ามีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติในปัจจุบันอย่างไรบ้าง นอกจากนั้นยังจะต้องวิเคราะห์ให้ได้ออกมาว่าด้วยบทบาท ดังกล่าวนี้ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาความมั่นคงแห่งชาติต่อไปในอนาคตอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้กำหนด ทั้งยุทธศาสตร์ระยะสั้นในปัจจุบัน และยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาความมั่นคงในอนาคตไว้ด้วย และเพื่อให้เกิดความง่ายต่อการสำรวจวิเคราะห์ จึงได้ควรมีการจัดแบ่งกลุ่มออกไปเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงในแต่ละด้าน

๒.๑.๑.๑ ภัยคุกคามต่อความมั่นคงด้านการเมือง เป็นการสำรวจ ตรวจสอบนโยบาย และการดำเนินการด้านการเมืองขององค์กร และประเทศอิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจ หลังจากนั้นเป็นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติว่าจะมีผลกระทบในเชิงบวก หรือเชิงลบเป็นประการใดบ้าง เช่น ในปัจจุบันมีองค์การสหประชาชาติเป็น องค์กรหลักทางการเมืองของสังคมโลกมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศอิมหาอำนาจ มีประเทศจีนเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีศักยภาพสูงต่อไปในอนาคต ประเทศในกลุ่ม EU เป็น

ประเทศมหาอำนาจรองๆ ลงมาประเทศญี่ปุ่น และออสเตรเลียก็เป็นอีกประเทศที่อาจมีบทบาทสูงอยู่ในระดับโลกได้เช่นกัน ในขณะที่เดียวกัน องค์กรเอกชน และสื่อสารมวลชน เช่น CNN ก็เป็นตัวแสดงที่มีบทบาทสูงในสังคมระดับโลก และอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาความมั่นคงด้านการเมืองได้ ดังนั้นในการสำรวจ และวิเคราะห์ภัยคุกคามด้านความมั่นคงควรจะต้องออกมาในรูปแบบนโยบายด้านการเมืองขององค์การสหประชาชาติเป็นเช่นไร เช่น กำหนดให้ประเทศต่างๆ ในสังคมโลกจะต้องมีความเป็นเสรีประชาธิปไตย ประชาชนจะต้องมีสิทธิ และเสรีในการเลือก และดำรงชีวิตของตนเอง เป็นต้น และจะต้องวิเคราะห์ออกมาว่า ด้วยนโยบายดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการเมืองของชาติอย่างไร ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว นอกจากนี้แล้วจะต้องพิจารณาถึงการดำเนินการต่างๆ ขององค์การสหประชาชาติที่จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการเมืองของประเทศด้วย เช่น นโยบายในการเข้าไปแทรกแซง และจัดระเบียบสังคมโลกจะมีผลกระทบหรือไม่อย่างไร เป็นต้น นโยบาย และการดำเนินการด้านการเมืองของประเทศอภิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจต่างๆ เป็นเช่นไร และจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติอย่างไรบ้างทั้งในระยะสั้น และระยะยาว องค์กรเอกชน และองค์กรด้านสื่อสารมวลชน มีนโยบาย แนวทางการดำเนินการเป็นเช่นไร และจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการเมืองของชาติอย่างไรบ้าง

๒.๑.๑.๒ ภัยคุกคามต่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ เป็นการสำรวจ ตรวจสอบนโยบายด้านเศรษฐกิจขององค์กรประเทศอภิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจ หลังจากนั้นเป็นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติว่าจะมีผลกระทบในเชิงบวก หรือเชิงลบเป็นประการใดบ้าง เช่น ในปัจจุบันมีองค์กรด้านเศรษฐกิจ เช่น IMF, WTO, APEC และองค์กรด้านเศรษฐกิจอื่นๆ ของโลก มีประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และกลุ่ม EU เป็นประเทศมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ มีประเทศจีนที่กำลังพัฒนาขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต ในขณะที่เดียวกันก็มีองค์กรเอกชน องค์กรการค้าข้ามชาติ และสื่อสารมวลชน เช่น CNN ที่เป็นตัวแสดงที่มีบทบาทสูง และอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประเทศได้ ดังนั้นในการสำรวจ และวิเคราะห์ภัยคุกคามด้านความมั่นคงควรจะต้องออกมาในรูปแบบนโยบาย และการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจขององค์กรด้านเศรษฐกิจต่างๆ ของโลกเป็นเช่นไร เช่น กำหนดให้ประเทศต่างๆ ในสังคมโลกจะต้องมีความเป็นเสรีด้านการค้าสินค้าต่างๆ ของโลกที่ผลิตมาจะต้องไม่มีการลอกแบบ โดยต้องยึดกฎหมายลิขสิทธิ์ สินค้าจะต้องได้มาตรฐาน กำหนด ISO เป็นต้น เราจะต้องวิเคราะห์ออกมาว่า ด้วยนโยบายดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของชาติอย่างไร ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว นโยบาย และการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ และการค้าของประเทศอภิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจต่างๆ เป็นเช่นไร และจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจอย่างไรบ้างทั้งในระยะสั้น และระยะยาว องค์กรเอกชน องค์กรการค้าข้ามชาติ และองค์กรด้านสื่อสารมวลชน มีนโยบาย และแนวทางการดำเนินการเป็นเช่นไร และจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของชาติอย่างไรบ้าง เช่น การใช้สื่อสารมวลชนในการกำหนดยุทธศาสตร์การค้าและโฆษณาข้ามชาติ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของคนในชาติซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจต่อไป เป็นต้น

๒.๑.๑.๓ ภัยคุกคามต่อความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา เป็นการสำรวจ ตรวจสอบนโยบาย และการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ประเทศอภิมหาอำนาจ และประเทศ

มหาอำนาจ ในสังคมโลกที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของคนในชาติได้ โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ เช่นในปัจจุบันมีองค์กรด้านศาสนา สื่อสารมวลชน องค์กรด้านธุรกิจบันเทิงต่างๆ เป็นองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านสังคมจิตวิทยาของชนในชาติได้ อีกทั้งยังมีประเด็นสำคัญๆ ที่เกิดขึ้นมา ในสังคมโลก แล้วจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านนี้อีกมากมาย เช่น ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ที่จะเข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในชาติไปจากเดิม ประเด็นปัญหาเสถียรภาพของโลกที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ประเด็นการอพยพของประชากรโลก เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ประเทศบางประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศจีน ประเทศในกลุ่ม EU ประเทศญี่ปุ่น และออสเตรเลียก็เป็นประเทศที่มีอิทธิพล และอาจส่งผลทางด้านสังคมจิตวิทยาต่อประเทศเล็กๆ ได้เช่นกัน ดังนั้นในการสำรวจ และวิเคราะห์ภัยคุกคามด้านความมั่นคงควรจะได้ออกมาในรูปแบบนโยบายในการดำเนินการขององค์กรศาสนา องค์กรด้านการสื่อสารมวลชน องค์กรธุรกิจการบันเทิง เป็นเช่นไร และจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการสังคมจิตวิทยาของชาติอย่างไรทั้งในระยะสั้น และระยะยาว นโยบายและการดำเนินการด้านสังคมจิตวิทยาของประเทศอภิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจต่างๆ เป็นเช่นไร และจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านสังคมจิตวิทยาหรือไม่ อย่างไร ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ จะทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นไร และจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยาหรือไม่อย่างไร ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก เช่น ปัญหาเสถียรภาพ ปัญหาผู้อพยพ ปัญหาอินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยาหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

๒.๑.๑.๔ ภัยคุกคามต่อความมั่นคงด้านการทหาร เป็นการสำรวจ ตรวจสอบนโยบายด้านการทหารขององค์กร ประเทศอภิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจ หลังจากนั้นเป็นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ ว่าจะมีผลกระทบในเชิงบวก หรือเชิงลบเป็นประการใดบ้าง สำหรับในการสำรวจ และวิเคราะห์ควรจะได้มีรูปแบบออกมา เช่น นโยบายด้านการทหารขององค์การสหประชาชาติเป็นเช่นไร เช่น การจัดกำลังในการรักษาสันติภาพ การจัดกำลังเข้าไปแทรกแซงในบางประเทศเป็นเช่นไร และจะต้องวิเคราะห์ออกมาว่า ด้วยนโยบายดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการทหารของชาติอย่างไรทั้งในระยะสั้น และระยะยาว นโยบายและการดำเนินการด้านการทหารของประเทศอภิมหาอำนาจและประเทศมหาอำนาจต่างๆ เป็นเช่นไร มีแนวโน้มของการรุกรานด้านการทหารหรือไม่ และจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติอย่างไรบ้างทั้งในระยะสั้น และระยะยาว องค์กรเอกชน และองค์กรด้านสื่อสารมวลชนมีนโยบาย แนวทางการดำเนินการเป็นเช่นไร และจะส่งผลกระทบต่อกิจการด้านการทหาร และความมั่นคงด้านการทหารของชาติหรือไม่อย่างไร

๒.๑.๑.๕ ภัยคุกคามต่อความมั่นคงด้านอื่นๆ เป็นการสำรวจ ตรวจสอบประเด็นปัญหาด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากสี่ด้านที่กล่าวไปแล้ว ซึ่งอาจมีประเด็นปัญหาสำคัญในแต่ละช่วงที่เด่นขึ้นมา และอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบในเชิงบวก หรือเชิงลบก็ตาม เช่นในปัจจุบันมีประเด็นปัญหา การเสื่อมสลายของสภาวะแวดล้อมของโลก ที่นำไปสู่การเกิดภัยธรรมชาติร้ายแรง ปัญหาสภาพเรือนกระจกของโลก ที่อาจส่งผลให้ระดับน้ำในโลกรูปร่างสูงขึ้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติด้วยเช่นกัน

ในการสำรวจ และวิเคราะห์ภัยคุกคามด้านความมั่นคงควรจะได้ออกมาในรูปแบบ ประเด็นปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นกับผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

๒.๑.๒ ผลกระทบที่มาจากระดับภูมิภาค เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อม และวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาค แนวทางในการพิจารณายังคงคล้ายคลึงกับในระดับโลก กล่าวคือ ดำเนินการด้วยการพิจารณาตัวแสดงหลักๆ ซึ่งก็คือ องค์กรในระดับภูมิภาค เช่น ASEAN, องค์กรด้านการเมือง องค์กรด้านเศรษฐกิจ และองค์กรด้านสังคมจิตวิทยาหรือองค์กรด้านสื่อสารมวลชนในระดับภูมิภาคที่มีศักยภาพ และส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาค, ประเทศมหาอำนาจ ประเทศมหาอำนาจหรือประเทศสำคัญๆ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงในระดับภูมิภาค องค์กรเอกชน และองค์กรธุรกิจข้ามชาติที่มีผลโดยทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาค ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติด้วย ในการศึกษาพิจารณาวิเคราะห์ห้วงองค์กรและเหตุการณ์ในระดับภูมิภาค ก็เช่นเดียวกับระดับโลก กล่าวคือจะต้องสำรวจผลกระทบของบทบาท และการกระทำขององค์กร และประเด็นปัญหาสำคัญว่ามีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติในปัจจุบันอย่างไรบ้าง นอกจากนั้นยังจะต้องวิเคราะห์ให้ได้ออกมาว่าด้วยบทบาทดังกล่าวนี้ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาความมั่นคงแห่งชาติใดต่อไปในอนาคตบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้กำหนดทั้งยุทธศาสตร์ระยะสั้นในปัจจุบัน และยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาความมั่นคงในอนาคตไว้ได้ และเนื่องจากมีแนวทางพิจารณาเช่นเดียวกับในระดับโลก จึงขอละการกล่าวถึงในรายละเอียดไว้ในที่นี้

๒.๑.๓ ผลกระทบที่มาจากประเทศรอบบ้าน เป็นการพิจารณาสภาพของภัยคุกคาม หรือปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากประเทศรอบบ้านนั้น ถึงอย่างไรก็จะมีอาณาเขตบริเวณที่ติดต่อกันอยู่เสมอ หรือที่หลายท่านกล่าวได้ว่าไม่สามารถยกประเทศหนีไปไหนได้ และเช่นเดียวกัน เมื่อมีอาณาเขตของประเทศติดต่อกัน ก็ย่อมต้องมีการกระทบกันเป็นธรรมดา ดังนั้นการพิจารณาปัญหาภัยคุกคามที่อาจมาจากประเทศรอบบ้านจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการสำรวจ และวิเคราะห์นั้น เราก็ควรที่จะได้แยกแยะออกมาเป็นประเทศในแต่ละด้านว่ามีนโยบายในภาพรวมเช่นไร มีนโยบายโดยตรงต่อประเทศของเราอย่างไร มีการดำเนินการที่ผ่านมา และจะดำเนินการเป็นเช่นไร และจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติของเราในแต่ละด้านเช่นไรบ้าง รวมทั้งควรจะได้มีการแยกออกมาเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหาร และด้านอื่นๆ เช่นเดียวกับการวิเคราะห์ในหัวข้อระดับโลก ตัวอย่างเช่น มีการสำรวจ และวิเคราะห์ประเทศพม่า, ลาว, กัมพูชา, เวียดนาม, มาเลเซีย, สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ว่ามีนโยบายโดยรวมอย่างไร มีนโยบายต่อไทยอย่างไร การดำเนินการที่ผ่านมาเป็นเช่นไรบ้าง มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านต่างๆ อย่างไรบ้าง เป็นต้น นอกจากนี้ยังคงต้องสำรวจปัญหาที่เป็นปัญหาโดยรวมของทุกชาติด้วย เช่น ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาอาชญากรรมในทะเล เป็นต้น

๒.๒ ปัญหาจากภายในที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ เป็นการสำรวจ และวิเคราะห์ปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นภายในประเทศเป็นหลัก และเช่นเดียวกัน เพื่อให้เกิดความง่าย และความเข้าใจตรงกัน การจัดแบ่งกลุ่มออกเป็นปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหาร และอื่นๆ ก็จะทำให้พิจารณาปัญหาได้ง่ายขึ้น อีกทั้งรูปแบบก็ควรเป็นในลักษณะของการสำรวจปัญหาในปัจจุบันวิเคราะห์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตกำหนดหาข้อดี และข้อเสียต่างๆ ที่จะ

เกิดขึ้น และผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติในแต่ละด้าน ตัวอย่างในการดำเนินการเพื่อพิจารณา และวิเคราะห์ปัญหาภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในประเทศที่สามารถที่จะแสดงได้ ดังนี้

๒.๒.๑ ปัญหาทางการเมืองการปกครอง

๒.๒.๑.๑ ปัญหาทางการเมืองการปกครองนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปรากฏว่าประชาธิปไตยของไทยล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการเปลี่ยนรัฐบาลด้วยวิธีการยึดอำนาจ การปฏิวัติรัฐประหารครั้งแล้วครั้งเล่า ก็ไม่อาจนำพาประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่มุ่งหวังได้ ประโยชน์สุขก็มิได้ตกอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ ตามจุดมุ่งหมายของประชาธิปไตย แต่กลับไปตกอยู่กับคนบางกลุ่มที่กุมอำนาจทางการเมือง หรือกลุ่มที่มีอิทธิพลโยงใยกับผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง เกิดความไม่เป็นธรรมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมจนเป็นเงื่อนไขของความแตกแยกกันในสังคม แบ่งกันเป็นก๊กเป็นเหล่า เป็นสี เชื่อมต่อและผูกกันอยู่ด้วยผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตน โดยมีได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติ หรือประชาชนส่วนรวมภายในชาติแต่ประการใด จนกระทั่งส่งผลให้สังคมถูกแทรกแซงการบริหารประเทศจากอิทธิพลจากภายนอกอิทธิพลของกลุ่มคนบางกลุ่มที่สามารถเกาะกุมจุดอ่อนในการบริหารประเทศของรัฐบาลได้

๒.๒.๑.๒ ปัญหาเกิดจากอิทธิพลอำนาจมืด เรื่องของอิทธิพลอำนาจมืดเป็นปัญหาสำคัญที่ทำลายความเป็นธรรมของสังคม และบ่อนทำลายประเทศชาติอย่างยิ่ง ปัญหาใหญ่ๆ มากมายหลายปัญหาเกิดจากอิทธิพล ซึ่งเข้าไปแฝงเร้นอยู่ในอำนาจรัฐ ผู้มีอิทธิพลย้อมห่างไกลจากคุณธรรม มีความเห็นแก่ได้ จะใช้อำนาจและอิทธิพลในทางที่ไม่ชอบธรรม จนเกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประเทศชาติ ปัญหาสำคัญที่เกิดจากอิทธิพลดังกล่าว คือ อิทธิพลอำนาจมืด ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติสมคบกันทำการทุจริตในเรื่องใหญ่ เช่น ยาเสพติด การตัดไม้ทำลายป่า ผู้ที่ตกเป็นเครื่องมือของพวกนี้คือประชาชนที่ยากจน ผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์และผู้หลบหนีเงื้อมมือของกฎหมาย เจ้าหน้าที่ก๊ตตี พลเมืองก๊ตตีหรือใครก็ตามที่บังอาจไปแตะต้องเข้า ก็จะถูกกระแสวิชิตพลทำร้าย ทำลาย ไม่บาดเจ็บล้มตายก็เสียนอนาคตไปเลย และยังระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ได้ยิ่งส่งผลให้ผู้มีอิทธิพลผูกเชื่อมต่อกันมากยิ่งขึ้น อิทธิพลทางการค้า จากการที่เรา มีเศรษฐกิจแบบทุนเสรีแบบของเราที่มีความหย่อนในการควบคุมดูแลอย่างรัดกุมโดยหน่วยงานของรัฐ ความไม่รัดกุมและความหย่อนยานจะทวีขึ้น เมื่ออิทธิพลค้าเข้าโยงใยกับอำนาจการเมืองหรือเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองได้โดยทางหนึ่งทางใด ลักษณะเช่นนี้จะเกิดระบบผูกขาดในทางการค้าขึ้น เมืองไทยเรานี้ไม่ว่าธุรกิจใดๆ ก็ตามทั้งธุรกิจการค้า ผลิตผลทางเกษตร ธุรกิจการอุตสาหกรรมต่างๆ ตลอดจนธุรกิจการเงิน การธนาคาร ต่างก็จะมียักษ์ใหญ่ในวงการคุมอำนาจส่วนใหญ่ของธุรกิจแต่ละสาขาอยู่ พวกนี้เปรียบเสมือนแม่เหล็กมีแรงดึงดูด พวกพ่อค้ากลุ่มเล็ก รายย่อย ซึ่งแม้จะมีเป็นจำนวนมากแต่ก็เปรียบเสมือนเศษเหล็กที่ถูกแรงดึงดูดจากแม่เหล็ก จะหลุดพันไปได้ยาก จะต้องตกอยู่ในสถานะจำยอม ต้องคล้อยตามกลุ่มผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจการค้าเหล่านี้ พวกนี้จะสามารถรวมหัวกัน กำหนดราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น สามารถจำกัดการผลิต กักตุนสินค้าป็นตลาด และ ไซลานให้มีการปิดๆ เปิดๆ ของการอนุญาตส่งออกและนำเข้า นี่คือการเอาเปรียบสังคมและเป็นการซ้ำเติมคนยากจน เช่น ชาวไร่ ชาวนา ซึ่งเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศให้ทวีความคับแค้นยิ่งขึ้น ดังเห็น

ได้ว่าในปัจจุบันร้านค้ารายเล็กได้ล้มหายตายจากกันไปเป็นจำนวนมากจะคงเหลือก็พวกซูเปอร์มาร์เก็ต ห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ ซึ่งมีทุนมหาศาล โดยที่มีมีการควบคุมที่ดี ผู้ที่มีทุนมากกว่าก็จะได้เปรียบในการค้าแบบเสรี นอกจากนี้แล้วในปัจจุบันผู้ที่เข้านายทุนใหญ่กลับมิใช่คนไทย กลับกลายเป็นกลุ่มธุรกิจข้ามชาติ ที่เข้ามาเป็นนายทุนใหญ่คอยควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างภายในชาติ อิทธิพลเงิน สามารถใช้อำนาจเงินเพื่อให้ได้อำนาจทางการเมือง เพื่อหันทิศทางการเมือง และสามารถสร้างสถานการณ์กดดันทางการเมืองได้อีกด้วย ใช้อำนาจเงินเพื่ออิทธิฤทธิ์ต่างๆ ทางการค้าและทางกฎหมายก็ได้อีก จึงนับเป็นบ่อเกิดของการคอร์รัปชันและทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง และทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่สังคมต่างๆ ประการ

๒.๒.๒ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

๒.๒.๒.๑ ปัญหาการตลาด ความทุกข์ของชาวไร่ ชาวนา เกษตรกร และวงการอุตสาหกรรม ก็คือ ผลิตผลเพาะปลูก และสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาต้องประสบปัญหาการตลาด ทำให้ต้องขายผลผลิตในราคาต่ำที่ไม่คุ้ม การที่เป็นเช่นนี้สาเหตุที่สำคัญคือ หย่อนการประสานงานระหว่างการผลิตและการตลาด ขาดการศึกษาและวิจัยความต้องการของตลาดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ทำให้เกิดปัญหาสินค้าล้นตลาด หรือผลิตสินค้าที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด และผู้ผลิตยังได้รับบริการทางด้านข้อมูลไม่เพียงพอ ไม่ทราบว่ามีตลาดสินค้าที่ใดบ้าง ราคาสินค้าเป็นอย่างไร จึงทำให้ถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบกดราคาสินค้า จะเห็นได้ว่าปัญหาราคาข้าวเปลือก ราคาอ้อย ทำให้ชาวนา ชาวไร่ต้องเดินขบวนเข้ากรุงเทพฯ แล้วก็จะมีชาวนาชาวไร่เทียมผสมโรงอยู่เสมอ

๒.๒.๒.๒ ปัญหาการขาดดุลการค้า การขาดดุลการค้านับเป็นปัญหาหลักทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยต้องเผชิญติดต่อกันมาตลอดเวลา และได้รุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้เพราะไทยมีขีดความสามารถทางเทคโนโลยีจำกัด และไม่สามารถพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี จึงได้กลายเป็นปัญหารุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาอาศัยต่างประเทศเพิ่มขึ้น ทุกขณะ กล่าวคือการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย ต้องพึ่งปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ สินค้าที่ประเทศไทยผลิตได้จะต้องอาศัยตลาดจากต่างประเทศมากขึ้น ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การแข่งขันทางเศรษฐกิจของโลกกว้าง ในระบบการค้าเสรีโดยเทคโนโลยีของเรายังตามเขาไม่ทัน อีกทั้งเงินทุนก็ไม่เพียงพอที่จะต่อสู้จนบางครั้งก็ถูกโจมตีระบบการเงินเพื่อทำลายคู่แข่งทางด้านเศรษฐกิจไปก็มี

๒.๒.๒.๓ ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา ปัญหาที่มีผลกระทบต่อสถาบันที่เป็นสถาบันที่มีบุญคุณแห่งชาติ การที่บ้านเมืองไทยเป็นสังคมเปิด สิ่งต่างๆ จากภายนอกเข้ามามีอิทธิพลให้ชีวิตความเป็นอยู่และวิธีการดำรงชีพเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาที่รุ่มล่อมอยู่ทั้งการเมืองภายในและภายนอกประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนอยู่ในยุคอันสับสนชวนให้หลงทิศทางการและหลงประเด็นได้ง่าย สถาบันที่เป็นองค์คุณแห่งชาติก็มีปัญหารุมล่อมอยู่หลายประการ โดยที่เวลา และเหตุการณ์ได้พิสูจน์แล้วว่า สถาบันแห่งชาติทั้งสามมีคุณค่าจุนชติบ้านเมืองให้อยู่รอดปลอดภัยตลอดมา การมุ่งทำลายสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ อันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติภูมิของสถาบัน เป็นต้นว่า การแอบอ้างชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อสร้างอำนาจอิทธิพลของตนในหลายๆ รูปแบบหลายๆ วิธีการสรรเสริญพระเกียรติคุณสถาบันพระมหากษัตริย์ และการกล่าวอ้างสถาบันทั้งสามในกาลเทศะต่างๆ ถ้าแสดงออกพร่ำเพรื่อ และแสดงออกด้วยวาจามากกว่าการประพฤติปฏิบัติ แม้ผู้สรรเสริญกล่าวอ้างจะมีความบริสุทธิ์ใจมิได้มี

ความประสงค์ร้ายแต่ประการใด ก็อาจนำความเสื่อมเสียมาสู่สถาบันที่เราบูชาได้ อะไรที่มากเกินไป ย่อมชวนให้ชินชาและอาจถึงรำคาญได้ ถ้าไม่ระมัดระวังให้อยู่ในขอบเขตพอเหมาะพองาม ผู้ที่ไม่ประสงค์ดีจะสวมรอยพลอยหนุนให้เสื่อมความนิยมได้ ศาสนิกชนทั้งหลาย ถ้าไม่ให้การศึกษาบรมที่ถูกต้องเข้าถึงแก่นของธรรมแก่ประชาชนจะเป็นการให้ผู้นั้นมีฉันทาซึ่งอาศัยรเมงาของศาสนา ประกอบการใช้เตียรณานวิชา ทำให้ภาพของศาสนากลายเป็นยาเสพติดของคนโง่ไป การตามจับสึกพระต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่สม่ำเสมอ การแอบติดตามพระที่กระทำผิด และเผยแพร่อย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่าก็อาจส่งผลต่อความเสื่อมศรัทธาในศาสนา ซึ่งจะนำพามาสู่การล่มสลายของสถาบัน และสังคมไทยได้ ในที่สุด ประวัติศาสตร์ชี้ชัดว่าเพราะคนไทยยึดมั่นในสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ชาติไทยจึงดำรงความเป็นไทยได้ตลอดมา สิ่งใดก็ตามที่ทำให้จิตใจของคนไทยเสื่อมถอยไปจากสถาบันที่ถือว่าเป็นองค์คุณแห่งชาติแล้ว การดำรงความเป็นชาติจะพลอยเสื่อมถอยไปด้วย คนไทยทุกคนจะต้องตระหนักในข้อนี้ และผนึกใจกันยึดมั่นในการดำรงรักษาและเทิดทูนสถาบันดังกล่าวไว้ให้ได้ ช่วยกันแก้ไขจุดอ่อน และข้อบกพร่องที่มีอยู่ให้หมดไป ช่วยกันให้สถาบันที่ความบริสุทธิ์ผุดผ่องโดยเนื้อแท้ทั้งศาสนาและพระมหากษัตริย์ ปัญหายาเสพติด กำลังเป็นปัญหาสำคัญของชาติ และเป็นสิ่งที่ทำให้คุณภาพของคนเสื่อมโทรม ปรากฏว่าผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยมีประมาณมากกว่าล้านคน ในขณะที่ผู้ที่ติดยาจากการสำรวจในปี พ.ศ.๒๕๔๒ เป็นนักเรียนนักศึกษาถึงเกือบเจ็ดแสนคน และที่น่าตกใจก็คือ ในจำนวนเกือบเจ็ดแสนคน เป็นนักเรียนในระดับมัธยมต้นกว่าครึ่ง บุคคลเหล่านี้ควรจะเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญของชาติ แต่กลับมายุ่งในสภาพที่สุขภาพและจิตใจเสื่อมโทรม เป็นภาระและเป็นปัญหาต่อสังคมอย่างมาก สำหรับผู้ติดยาเสพติดนั้นมักจะมีปัญหาขาดที่พึ่งทางใจ และจิตใจไม่เข้มแข็งมั่นคงถูกชักจูงได้ง่าย จึงพึ่งยาเสพติดเพื่อหนีปัญหาแต่ในที่สุดกลับเป็นผู้สร้างปัญหาเสียเอง เช่น ลักทรัพย์ ปล้น จี้ มั่วสุมทางเพศ ฯลฯ

๒.๒.๒.๔ ปัญหาทางด้านการทหาร ประกอบด้วย ปัญหาชายแดน เป็นปัญหากระทบกับประเทศเพื่อนบ้านโดยทั่วไป ปัญหาการก่อความไม่สงบ ปัญหาภายในที่สำคัญในอดีต เช่น ปัญหาการต่อสู้กันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับรัฐบาลหรือปัญหาความพยายามในการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง เป็นต้น และ ปัญหาด้านการทหารอื่นๆ

๒.๒.๒.๕ ปัญหาทางด้านอื่นๆ เช่น ปัญหาภัยธรรมชาติร้ายแรงไม่ว่าจะเป็นดินถล่มหรือน้ำท่วม ปัญหาการก่อการร้ายภายในประเทศ ปัญหาผู้อพยพ ปัญหาแรงงาน และปัญหาอื่นๆ ที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ

๒.๓ ความสัมพันธ์ของปัญหา ถ้าจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของปัญหาต่างๆ ของชาตินั้น เป็นการง่ายและแคบเข้า ถ้าเรามองเห็นความสัมพันธ์ของอวัยวะในระบบต่างๆ ของร่างกาย เช่น ระบบหายใจ, ระบบทางเดินอาหาร, ระบบการสูบฉีดโลหิต, ระบบประสาท และระบบการขับถ่าย เป็นต้น อวัยวะในระบบต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะมีระบบการทำงานเป็นระเบียบแบบแผนแล้ว ยังต้องทำหน้าที่สัมพันธ์กันอย่างดีด้วย ร่างกายเราจึงอยู่เป็นปกติและเจ้าของร่างกายจะรู้สึกสบายดี ถ้าระบบใดขัดข้องจะมีผลกระทบไปถึงการทำงานของระบบอื่นด้วย เช่น หัวใจทำหน้าที่สูบฉีดโลหิตไปเลี้ยงทั่วร่างกาย ถ้าเส้นเลือดตีบแข็งโลหิตไม่สามารถจะเข้าไปเลี้ยงสมองได้อาจทำให้เป็นอัมพาตหรืออาจจะถึงตายได้ ความมั่นคงของประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน ความมั่นคงทางการเมืองด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมจิตวิทยา ด้านการทหาร และด้านอื่นๆ นั้น ต่างมีส่วนสัมพันธ์และกระทบ

ซึ่งกันและกัน และมีผลต่อความมั่นคงของชาติ เช่น เมื่อระบบการเมืองมีปัญหาย่อมส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประเทศชาติอ่อนแอ ปัญหาแทรกซ้อนที่ตามมาคือปัญหาการก่อความไม่สงบ เป็นต้น ดังนั้นในการพิจารณาปัญหาด้านความมั่นคงนั้นจะต้องสำรวจและพิจารณาอย่างมีบูรณาการ ด้วยการนำเอาปัญหาความมั่นคงที่มาจากภายนอกทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และภายในประเทศ ในแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหาร และด้านอื่นๆ มาพิจารณา และวิเคราะห์ร่วมกันไป (ปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ, ออนไลน์, ๒๕๕๗)

๓. บทสรุป จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่พบว่า สภาวะการณ์โลกในปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่กับภัยคุกคามทั้งสองด้าน คือ ภัยคุกคามแบบดั้งเดิมที่ก่อให้เกิดการสะสมกำลังทหารในหลายประเทศ กับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ต่ออาศัยแนวทางที่มีความสมดุลอันนำไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืน ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงจะต้องทำงานที่หนักขึ้นเป็นสองเท่าหรือมากกว่า จะต้องมึมมองที่กว้างขวาง รอบรู้ มองปัญหาอย่างองค์รวม (Holistic) และรวมไปถึงการตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพราะความเกี่ยวเนื่องและความเกี่ยวพันของปัญหาต่างๆ ที่ถูกนำมาเข้าด้วยกันก่อให้เกิดภัยคุกคามใหม่ ที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ผสมผสานกับภัยคุกคามแบบดั้งเดิมได้ก่อให้เกิดความสั่นคลอนในด้านความมั่นคงของประเทศทุกประเทศในโลกแล้ว การมีผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านความมั่นคงที่มีความรู้ความสามารถ มีมุมมองที่แตกต่าง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และมีความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีม และได้รับทราบถึงประเภทของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ซึ่งมีผู้แบ่งประเภทของภัยคุกคามตามแนวคิดในหลายรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น แนวคิดของ คริสต์ แอบบอต, พอล โรเจอร์ส และ จอนห์ สโลโบดา ได้แบ่งภัยคุกคามรูปแบบใหม่เป็น ๔ ประเภท ตามปัจจัยสภาพแวดล้อมได้แก่

๓.๑ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change)

๓.๒ การแข่งขันแย่งชิงทรัพยากร (Competition over Resources)

๓.๓ การเกิดขึ้นของชนกลุ่มน้อยของชนหมู่มาก (Marginalisation of the Majority World)

๓.๔ การขยายอิทธิพลทางทหาร (Global Militarisation) แนวคิดของหน่วยงานด้านความมั่นคงของชาติ โดย สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ได้กำหนดภัยคุกคามรูปแบบใหม่ไว้ ๔ ประการ กล่าวคือ

๓.๔.๑ ความแตกแยกทางความคิดของคนในสังคม

๓.๔.๒ ความไม่เชื่อมั่นต่อระบบและสถาบันทางการเมือง

๓.๔.๓ การขาดความสมดุลของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓.๔.๔ ภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและโรคระบาด

๓.๔.๕ ความมั่นคงในพื้นที่ ๓ จขต.

๓.๔.๖ การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ

๓.๔.๗ แรงงานต่างด้าวและผู้หลบหนีเข้าเมือง

๓.๔.๘ ยาเสพติด

๓.๔.๙ ความยากจน

แนวคิด ทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security)

๑. ความหมายความมั่นคง หรือ Security มีความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ว่า “ความแน่นและคงทนไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น” ความมั่นคงหมายถึง ความปลอดภัย (Safety) พ้นจากอันตราย (Freedom from Danger) พ้นจากความกลัว (Freedom from Fear) มีความเชื่อมั่น (Confidence) มีความเหนียวแน่น (Firmness) และมีเสถียรภาพ (Stability)

๑.๑ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) ได้กล่าวถึงความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงหลัก ๕ ประการต่อไปนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิตมนุษย์

๑.๑.๑ ความมั่นคงทางสุขภาพ ได้แก่ ความไม่เป็นโรคร้ายแรง ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยถึงขั้นที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพหรือการดำเนินชีวิตตามปกติ เป็นต้น

๑.๑.๒ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คือ ช่องทางเลี้ยงชีพ หรือมีรายได้เพียงพอแก่ความจำเป็นพื้นฐานของตนเองและครอบครัว อันประกอบด้วยปัจจัย ๔ เป็นอย่างน้อยโดยไม่มีหนี้สินที่เป็นภาระเกินกำลังส่งคืน รวมทั้งมีหลักประกันความมั่นคงของรายได้ในอนาคตตามสมควร

๑.๑.๓ ความมั่นคงทางสังคม ซึ่งรวมถึงความมั่นคงของครอบครัวและชุมชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม เป็นต้น

๑.๑.๔ ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ การมีสิทธิเสรีภาพเพียงพอ ไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรมเสมอภาคในสังคม ประเทศชาติมีความปลอดภัยจากการรุกรานหรือการทำให้แตกสลาย เป็นต้น

๑.๑.๕ ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอย่างต่อเนื่องต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต โดยไม่เกิดการเสื่อมโทรมจนเป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อความมั่นคงด้านอื่น ๆ

๑.๒ ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์ (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) เสนอแนวคิดที่ว่า ความมั่นคงของมนุษย์หมายถึงความรู้สึที่ปลอดภัยจากความขาดแคลน ความหวาดกลัว รวมถึงการดูหมิ่นดูแคลน และการกระทำร้ายทั้งปวง สามารถยืนอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี และมีหลักประกันในการดำเนินชีวิต แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นประธานกรรมการได้ให้ความหมายของความมั่นคงของมนุษย์ว่า หมายถึง การที่ประชาชนรับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัยการสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตใน

สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวังและมีความสุข ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

๒. คำนิยามเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ (Definitions of Human Security) รัฐบาลต่างๆ (Government Definitions) และนักวิชาการ ได้ให้คำนิยามไว้ ดังนี้

๒.๑ รัฐบาลประเทศแคนาดา (อ้างถึงใน สุภชาติ สารจารีต, ๒๕๔๖ : ๗) ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การปลอดจากการคุกคามที่รุนแรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน แคนาดาได้ระบุนโยบายต่างประเทศไว้ ๕ ข้อ สำหรับการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ ดังนี้

๒.๑.๑ การป้องกันพลเมือง เกี่ยวกับการปรับปรุงมาตรฐานระหว่างประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อลดการทำลายล้างมนุษย์ด้วยอาวุธจากการขัดแย้ง

๒.๑.๒ ปฏิบัติการส่งเสริมสันติภาพ เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพขององค์การสหประชาชาติ ด้วยการสนับสนุนด้านต่างๆ รวมถึงบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญจากประเทศต่างๆ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญแคนาดา

๒.๑.๓ การป้องกันความขัดแย้ง สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อป้องกันและบรรเทาความขัดแย้ง รวมถึงการเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

๒.๑.๔ การบริหารจัดการที่ดีและตรวจสอบได้ เกี่ยวกับการสนับสนุนสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการจัดการและการตรวจสอบ เพื่อสร้างมาตรฐานของระบบประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน

๒.๑.๕ ความปลอดภัยสาธารณะ เกี่ยวกับการสร้างความชำนาญ ศักยภาพ และเครื่องมือต่างๆ ระหว่างประเทศเพื่อต่อสู้กับการเติบโตขึ้นขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

๒.๒ รัฐบาลประเทศญี่ปุ่น (อ้างถึงใน สุภชาติ สารจารีต, ๒๕๔๖ : ๗) สำหรับรัฐบาลญี่ปุ่นความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การคุ้มครองป้องกันชีวิตและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล รัฐบาลญี่ปุ่น เช่นเดียวกับประเทศจำนวนมาก มีความเชื่อว่า ความมั่นคงของมนุษย์สามารถบังเกิดขึ้นได้แน่ ถ้าชีวิตประชาชนแต่ละคนปลอดจากความหวาดกลัว และปลอดจากความขาดแคลนญี่ปุ่นเน้นเรื่อง ความมั่นคงของมนุษย์ จากมโนทัศน์ของการพยายามสร้างความเข้มแข็งให้กับชีวิตมนุษย์ เพื่อต่อสู้กับการคุกคามต่างๆ เช่น จากความยากจน จากการทำลายสิ่งแวดล้อมจากการค้ายาเสพติดจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จากโรคติดต่อ เช่น HIV / AIDS จากการหลั่งไหลของผู้อพยพ จากกับระเบิดที่ฝังอยู่ใต้ดินตามชายแดนและได้พยายามค้นหาวิธีการริเริ่มใหม่ๆ เพื่อให้บรรลุสู่เรื่องดังกล่าว

๒.๓ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้คำนิยามความมั่นคงไว้ดังนี้ (Definitions from Academic Papers)

๒.๓.๑ Kanti Bajpai (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) ความมั่นคงของมนุษย์ เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและเสรีภาพของบุคคล จากการคุกคามด้วยความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม การส่งเสริมการพัฒนาบุคคลและการบริหารจัดการที่ดี และในกรณีที่เป็น การลงโทษหรือการใช้กำลังยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ การร่วมมือของรัฐ องค์กรนานาชาติ NGO และกลุ่มประชาสังคม จะช่วยสร้างความมั่นคงของมนุษย์

๒.๓.๒ Lincoln Chen (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) คำว่า ความมั่นคงของมนุษย์ เน้นตรงแนวคิดเรื่องความมั่นคงเพื่อการอยู่รอดของชีวิตมนุษย์ ความผาสุกและเสรีภาพ โดยรวมแนวคิดของความมั่นคงของมนุษย์ว่า เป็นผลลัพธ์สุดท้าย หรือเป้าหมาย ในบรรดาความเกี่ยวพันกับความมั่นคงในรูปแบบอื่น (เช่น ความมั่นคงทางการทหาร) ถือว่าไม่ใช่ผลลัพธ์สุดท้ายและเป็นเครื่องมือหนึ่งเพื่อบรรลุสู่ผลลัพธ์สุดท้าย คือ ความมั่นคงของมนุษย์

๒.๓.๓ David T. Graham and Nana K. Poku (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) ยิ่งไปกว่ามุมมองเรื่องความมั่นคงว่าเป็นเรื่องบุคคลในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐหนึ่ง แต่ในมุมมองของเรา เรื่องความมั่นคงเป็นเรื่องของบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ แนวความคิดเรื่องความมั่นคงและอิสรภาพของมนุษย์จึงเป็นเรื่องของจริยธรรมและศีลธรรม จากแนวคิดดังกล่าวจึงมุ่งเน้นไปที่ความสำคัญของความไม่มั่นคงที่เผชิญหน้ามนุษย์มากกว่ารัฐบาลหรือหน่วยงานต่างๆ ความมั่นคงของมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่อยู่เหนือความเชื่อหรือหลักปฏิบัติต่างๆ ที่เคยกระทำมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาของการเมืองระหว่างรัฐและตามมาด้วยปัญหาทางจริยธรรมและศีลธรรม

๒.๒.๔ Anne Hammerstd (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) จากแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงก็คือ การพัฒนาสังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ เพื่อพาชีวิตของมนุษย์ไปสู่อิสรภาพและศักดิ์ศรี

๒.๒.๕ Gary King and Christopher Murray (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) จำนวนเวลา (ปี) ในอนาคต ที่ต้องใช้เป็นไปเพื่อให้พ้นสภาวะของความยากจน คำแนะนำเกี่ยวกับชุดของการวัดความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ รายได้ สภาวะสุขภาพ การศึกษา อิสรภาพ และความเป็นประชาธิปไตย

๒.๒.๖ Lennifer Leaning, M.D.,S.M.H.,and Sam Arie (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) ความมั่นคงของมนุษย์ คือ พื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มันเป็นผลมาจากความเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ในหลายๆ คน ด้านสังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ และการเมือง ทั้งในโอกาสที่เกิดวิกฤติเฉพาะหน้า หรือการคุ้มครองชีวิตในระยะยาว ความมั่นคงของมนุษย์ คือ การสนับสนุนศักยภาพให้บุคคลหรือกลุ่มที่จะบรรลุมาตรฐานการดำรงชีวิตขั้นต่ำของตัวเองและสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งในอนาคต องค์ประกอบที่สามารถวัดได้ดังนี้ คือ ความรู้สึกผูกพันยั่งยืนต่อบ้านของตน เครือข่ายสัมพันธ์ภายในครอบครัวและสังคม การยอมรับในอดีตที่ผ่านมาและอนาคตที่ดีที่จะมาถึง คำแนะนำต่อการวัดองค์ประกอบเหล่านี้คือ การวัดดัชนีชี้วัดทางลบ (เช่นการเคลื่อนย้ายของสังคม การไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และอัตราดอกเบี้ยการเช่าซื้อ) ตามหน่วยวัดต่าง ๆ ต่อไป

๒.๒.๗ Kofi Anan (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) เลขาธิการสหประชาชาติ กล่าวว่า ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การปราศจากความขัดแย้งที่มีความรุนแรง สิทธิมนุษยชน หลักธรรมมาภิบาล การเข้าถึงบริการการศึกษา และสาธารณสุข และการสร้างหลักประกันว่าคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง

๒.๒.๘ Sadako Okata (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) อดีตข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for The Refugees: UNHCR) กล่าวว่า ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง

๒.๒.๘.๑ ความสามารถของรัฐและประชาชนในการป้องกันและ
แก้ไขข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี

๒.๒.๘.๒ สามารถได้รับสิทธิและหน้าที่โดยปราศจากการถูกกีดกัน

๒.๒.๘.๓ การไม่ถูกละเลยให้เป็นบุคคลตกขอบทางสังคม

๒.๒.๘.๔ บุคคลในสังคมควรมีสิทธิและหน้าที่เดียวกันและอยู่

ภายใต้กฎระเบียบเดียวกัน

๒.๒.๙ Obuchi Keizo (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖)
กล่าวว่า ความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลักที่สามารถครอบคลุมภัยเบียดเบียนทั้งหมดที่คุกคามความอยู่
รอด การดำเนินชีวิตประจำวันและศักดิ์ศรีมนุษย์ และเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ความพยายามที่จะเผชิญ
กับภัยคุกคามเหล่านี้

๒.๒.๑๐ UNDP (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) กล่าวว่า
นิยามเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ แบ่งได้เป็น ๒ ประการ คือ

๒.๒.๑๐.๑ ความปลอดภัยอันเนื่องมาจากสภาพปัญหาเรื้อรัง เช่น
ความหิว โรคร้ายและการปิดกั้นสิทธิ

๒.๒.๑๐.๒ การได้รับการปกป้องจากการที่แบบแผนการดำเนิน
ชีวิตต้องถูกทำให้ยุติโดยฉับพลัน และสภาพของสิ่งรบกวนและความยุ่งเหยิงที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันและ
ทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นในบ้าน ในที่ทำงาน ตลอดจนในชุมชน

๒.๒.๑๑ United Nations Institute for Disarmament Research:
UNIDR (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) นิยามว่า ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การ
ปลอดภัยจากความกลัวและการปลอดภัยจากความขาดแคลน (Freedom from fear and Freedom
from want)

๒.๒.๑๒ Human Security Network: HSN (อ้างถึงใน จารุภัทร เรื่อง
สุวรรณ, ๒๕๔๖ : ๖) นิยามว่า ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดสิทธิ
และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย (Freedom from pervasive threats to people
rights, their safety or even their lives)

๓. บทสรุป แนวคิดความมั่นคงเดิม เป็นการคุกคามความปลอดภัยเกี่ยวข้องโดยตรง
กับการรุกรานโดยรัฐอื่น แต่แนวความคิดใหม่เรื่องความมั่นคงของมนุษย์นั้น การคุกคามมีได้ทั้งโดย
ทางตรงและทางอ้อมจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวพันกับอำนาจในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับครอบครัวขึ้น
ไปจนถึงระบบเศรษฐกิจโลก ปัจจุบันการคุกคามอาจเกิดขึ้นในหลายรูปแบบและไม่สามารถติดตาม
สืบค้นได้โดยง่าย นอกจากนั้น ยังอาจเกิดขึ้นจากผลของการกระทำที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดจากปฏิบัติการ
ต่าง ๆ หรือแม้แต่อาจเกิดขึ้นโดยไม่มีปฏิบัติการใดๆ เลยก็เป็นได้ การคุกคามทั้งทางตรงและ
ทางอ้อมนี้เป็นภาวะคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ทุกชาติ ทุกเผ่าพันธุ์ในโลก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่
สามารถป้องกันปราบปราม หรือกำจัดได้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงในระยะ ๗ ปี

(สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔)

๑.๑ ความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงในระดับโลกการเมืองโลกมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่หลายขั้วอำนาจ โดยสหรัฐฯ ต้องเผชิญกับการท้าทายจากรัสเซียและจีน นอกจากนี้การเกิดขึ้นของขั้วอำนาจใหม่ทางเศรษฐกิจโลก คือ กลุ่ม BRICs ประกอบด้วยบราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ซึ่งกำลังมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นและมีท่าทีต้องการมีส่วนร่วมกำหนดกรอบกติกาของโลก โดยมีความเคลื่อนไหวที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการท้าทายและสร้างดุลอำนาจใหม่ และมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงระเบียบโลกทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ สภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินนโยบายด้วยความอ่อนตัว ในการกำหนดท่าทีเพื่อรักษาดุลยภาพทางความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ นอกจากนี้ ปัจจัยความมั่นคงด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อมและภัยธรรมชาติถือเป็นปัญหาสำคัญของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ในขณะที่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม อาทิจากการเปลี่ยนแปลง ของสภาพภูมิอากาศซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภัยธรรมชาติที่มีระดับความรุนแรงมากขึ้น ทำให้จำเป็นต้องมีความร่วมมือในระดับนานาชาติเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น รวมถึงจะนำมาสู่การกำหนดกรอบกติกาใหม่ที่ มหาอำนาจอาจเข้ามาแทรกแซงประเทศอื่น ๆ และใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้า

๑.๒ ความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงในระดับภูมิภาค

๑.๒.๑ การขยายอิทธิพลและบทบาทของประเทมหาอำนาจต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการปรับเปลี่ยนนโยบายที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการแข่งขันและการขยายอิทธิพลของชาติมหาอำนาจ ทั้งในรูปแบบของการใช้พลังอำนาจทางทหารและทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของตน และการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ซึ่งหากเกิดความขัดแย้งขึ้นก็อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของไทยซึ่งอยู่ในภูมิภาคนี้ได้

๑.๒.๒ การขยายตัวของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค พัฒนาการของกลุ่มประเทศอาเซียนที่กำหนดการจัดตั้ง “ประชาคมอาเซียน” ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ จะทำให้อาเซียนมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นทั้งทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างพัฒนาการทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก รวมทั้งเพิ่มโอกาสการติดต่อเชื่อมโยงผ่านเส้น ทางคมนาคมในภูมิภาค อย่างไรก็ตามการเป็นประชาคมเป็นความท้าทาย โดยเฉพาะการที่ประเทศสมาชิก ยังมีลักษณะการปกครองและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การสร้างความ เป็นประชาคมและการเปิดกว้างของการติดต่อระหว่างกันอย่างเสรีทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการย้ายถิ่นฐานของประชากรในภูมิภาค และ การขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติ และเศรษฐกิจนอกระบบ

๑.๒.๓ ความขัดแย้งทางดินแดนและการใช้กำลังทางการทหาร ยังคงมี ปัญหาความไม่เข้าใจและความหวาดระแวงที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับประเทศเพื่อน

บ้านแต่สามารถจำกัดขอบเขต และระดับความรุนแรงให้อยู่ในเฉพาะพื้นที่ โดยเป็นผลจากการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ใกล้ชิดกัน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตเชิงป้องกัน รวมถึงทิศทางความร่วมมือของประเทศในภูมิภาคที่มุ่งสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างก็ตาม เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ ข้อพิพาทในภูมิภาคสถานการณ์ภายในของประเทศเพื่อนบ้าน และบทบาทของประเทศมหาอำนาจที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาค และการที่ประเทศไทยมีชายแดนทั้งทางบกและทางทะเลติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ โดยยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนและอาณาเขตทางทะเลระหว่างกัน รวมถึงมีสิ่งบ่งชี้ถึงการเพิ่มงบประมาณทางทหารของประเทศในภูมิภาค จึงยังคงมีความเสี่ยงที่จะนำไปสู่การใช้กำลังทหารต่อกันหากเกิดความขัดแย้งรุนแรงและไม่มีการบริหารจัดการปัญหาร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ

๑.๒.๔ ความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทะเล ปัจจุบันผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทยมีมูลค่าสูง และในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์เส้นทางการเดินเรือที่สำคัญในภูมิภาค และเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ส่งผลให้มหาอำนาจต่าง ๆ มุ่งที่จะรักษาและแผ่ขยายอิทธิพลของตนเองในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้ภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางทะเลของประเทศไทยที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเล ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยมนุษย์กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ทางทะเล ปัญหาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางทะเล ปัญหาการลักลอบขนส่งสิ่งผิดกฎหมายทางทะเลโดยเฉพาะ สินค้าและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สองทางที่มีความเสี่ยง จะนำไปใช้ในการผลิตอาวุธทำลายล้างสูง การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและการกระทำอันเป็นโจรสลัด อันอาจส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการสร้างดุลยภาพ ในการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

๑.๓ ความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงภายในประเทศ

๑.๓.๑ ความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเคลื่อนไหวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันฯ ได้เพิ่มระดับและขอบเขตที่กว้างขวาง ทั้งที่มีลักษณะเชื่อมโยงสถาบันฯ สังคมมาแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองตลอดจนมีการกล่าวอ้างความเท็จ เพื่อดูหมิ่นใส่ร้ายอันเป็นการบ่อนทำลายต่อสถาบันฯ และการปรากฏแนวคิดในเชิงปฏิรูปรวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการหมิ่นสถาบันฯ ที่ขัดต่อหลักสิทธิและเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหว นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมประกอบกับความผูกพันเชื่อมโยงของประชาชนบางส่วน โดยเฉพาะ ในหมู่เยาวชนรุ่นใหม่ที่มีต่อสถาบันฯ ถูกกลดทอนลงเนื่องจากขาดความเข้าใจ ความตระหนักรู้อย่างถูกต้อง แท้จริงถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและจุดยึดเหนี่ยวของสังคมไทย

๑.๓.๒ ความขัดแย้งของคนภายในประเทศ พัฒนาการทางการเมืองของไทยที่ผ่านมาทิศทางที่น่าสังคมไทยวิวัฒนาการไปสู่วัฒนธรรมการเมืองที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมตัดสินใจในนโยบายของรัฐมากขึ้น โดยเฉพาะการกระจายความมั่งคั่งและอำนาจจัดการทรัพยากรสำคัญ โดยประชาชนแสดงออก ด้วยการใช้สิทธิทางการเมืองและเสรีภาพพลเมืองในการเลือกตั้ง และการปกป้องสิทธิของตนหรือสิทธิของ ชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่สังคมไทยกำลังอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยที่ยังคงมีปัญหาเชิงโครงสร้างจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงโลกทัศน์ที่แตกต่างกัน

ของกลุ่มคนในสังคมเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดความแตกแยกทางความคิดระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในห้วงที่ผ่านมาการเคลื่อนไหวทางการเมืองถูกขับเคลื่อน ด้วยเป้าหมายสุดโต่งทางการเมือง ส่งผลให้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองที่มีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น และโดยที่ความอดทนอดกลั้นของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมีแนวโน้ม ลดต่ำลงทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองยังคงเป็นจุดเปราะบางในการรักษาเอกภาพของชาติ และการสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมไทยหากการสร้างความสัมพันธ์ปรองดองและการแก้ไขรากเหง้าของ ปัญหาความขัดแย้งยังคงไม่บรรลุผล

๑.๓.๓ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาค ใต้ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานเป็นปัญหาที่มีพัฒนาการที่มีความซับซ้อนละเอียดอ่อน และมีความเชื่อมโยง กันหลายมิติ โดยมีใจกลางของปัญหา คือ เรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ฆราวาสศาสนาอิสลาม และประวัติศาสตร์ รัฐปัตตานี โดยการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรงเป็นผลมาจากคนกลุ่มหนึ่งที่มีอุดมการณ์ต้องการแบ่งแยกดินแดน ได้นำเงื่อนไขอัตลักษณ์เฉพาะมาขยายผลในการใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดบรรยากาศความกลัว ไม่ไว้วางใจ ระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชน เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ได้ปรากฏมีปัญหาใหม่ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ คือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาภัยแทรกซ้อนบทบาทของภาคประชาสังคม โดยเฉพาะเยาวชนที่เห็นต่างจากรัฐ และถูกดึงเข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ของผู้เห็นต่างจากรัฐ การเข้ามามีบทบาท และแทรกแซงขององค์กรระหว่างประเทศที่เป็นการเพิ่มความซับซ้อน ของปัญหามากยิ่งขึ้น

๑.๓.๔ ความไม่เชื่อมั่นในการบริหารประเทศตามหลักนิติธรรม ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่เอื้อต่อการบริหารตามหลักนิติธรรม ความไม่เชื่อมั่นในการบริหารประเทศและวิกฤติศรัทธา ของผู้นำรวมถึงโครงสร้างทางการเมืองการบริหารซึ่งแม้จะมีการกระจายอำนาจมากขึ้นแต่ในภาพรวม ยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง เป็นข้อจำกัดต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ประกอบกับการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐขยายตัวออกไปทุกระดับ ส่งผลให้เกิดความไม่เชื่อมั่นของประชาชน ในขณะที่เดียวกับประชาชนบางส่วนยอมรับกระบวนการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน โดยผลของปัญหาดังกล่าวได้กัดกร่อนพื้นฐานทางคุณธรรมจริยธรรมของสังคม

๑.๓.๕ ปัญหายาเสพติด ปัจจุบันสถานการณ์ยาเสพติดของประเทศไทยมีแนวโน้มรุนแรง เพิ่มขึ้นมาโดยต่อเนื่อง โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มของเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญ ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทำลายศักยภาพของประชากร และปัญหาการขยายตัวขององค์กรอาชญากรรม นอกจากนี้ ประเทศไทยต้องเผชิญกับการลักลอบค้ายาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเป็นประเทศทางผ่านและประเทศปลายทาง ในขณะที่การลักลอบขนยาเสพติดและแหล่งพักยาเสพติดอยู่บริเวณพื้นที่ชายแดนฝั่งไทยและประเทศ เพื่อนบ้าน โดยพื้นที่ชายแดนภาคเหนือเป็นพื้นที่สำคัญรองลงมา คือ พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้กลุ่มนักค้าจากนอกภูมิภาคเข้ามามีบทบาทสำคัญในการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ ในการลำเลียงยาเสพติดจากหลายแหล่งผลิตทั้งใน

และนอกภูมิภาค ซึ่งการจับกุมกระทำได้อย่างขึ้นเนื่องจาก ลักษณะเฉพาะตัวของการจัดองค์กรและรูปแบบและวิธีการค้ายาเสพติดที่ปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ

๑.๓.๖ ความเสี่ยงภัยพิบัติทางธรรมชาติ สภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศและสภาวะโลกร้อนเกิดขึ้นพร้อมกับการเพิ่มจำนวนของประชากรโลก รวมถึงการพัฒนา ประเทศที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก นำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยขาดความสมดุล ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์จนนำมาสู่ภัยพิบัติธรรมชาติเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยมีพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย วาตภัย รวมถึงสถานการณ์แผ่นดินไหว ที่เพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการเตรียมความพร้อมในลักษณะที่สามารถบริหารจัดการวิกฤตการณ์และภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพตั้งแต่ขั้นป้องกัน การแก้ไขและการฟื้นฟูสถานการณ์ผลกระทบจากวิกฤตการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติในระดับรุนแรงมากขึ้น ควบคู่กับการขยายความร่วมมือกับประชาคมโลกเพื่อจัดการกับภัยพิบัติดังกล่าว

๑.๔ ความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงข้ามพรมแดน

๑.๔.๑ การเคลื่อนตัวของภัยคุกคามข้ามชาติ ปัจจุบันภัยคุกคามข้ามชาติได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วตามสภาวะโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และความมั่นคงของชาติโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ ในด้านปัญหาการก่อการร้าย แรงขับเคลื่อนของการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ยังคงมีอยู่อย่างเข้มแข็งและขยายอุดมการณ์ความเชื่อไปสู่คนและกลุ่มบุคคลในพื้นที่ที่มีเงื่อนไขพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นผู้ก่อการร้ายในหลายรูปแบบ โดยเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญ ได้แก่ ความคับแค้นอันเนื่องมาจากปัญหาการไม่ได้รับความเป็นธรรม ทั้งในทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง และอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม และการแปรเปลี่ยนความเชื่อทางศาสนาให้เป็นพลังผลักดัน นอกจากนี้การเผยแพร่แนวคิดรุนแรงของกลุ่มก่อการร้าย สากลและกลุ่มหัวรุนแรงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงดำรงอยู่ ทั้งการก่อการร้ายจากกลุ่มหัวรุนแรงในพื้นที่ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากต่างประเทศและการแทรกซึมเข้ามาปฏิบัติภารกิจจากกลุ่มก่อการร้ายนอกภูมิภาค โดยอาศัยช่องว่างด้านมาตรการการรักษาความปลอดภัยและชายแดนที่เปราะบางของประเทศ ในภูมิภาค รวมถึงการเชื่อมโยงติดต่อและการเผยแพร่ความคิดอุดมการณ์ของกลุ่มก่อการร้ายผ่านทางอินเทอร์เน็ตและสังคมออนไลน์ ทั้งนี้แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ใช่เป้าหมายการโจมตีโดยตรงของกลุ่มก่อการร้ายสากล แต่ยังคงมีความจำเป็นที่ต้องเฝ้าระวังความเสี่ยงโดยเฉพาะการใช้เป็นสถานที่พักพิงและอำนวยความสะดวกในการก่อการร้ายจากกลุ่มก่อการร้ายทั้งในและนอกภูมิภาคและการก่อความรุนแรงในเมือง สำหรับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ อันประกอบด้วยการค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าอาวุธ การฟอกเงิน การกระทำอันเป็นโจรสลัด อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ มีแนวโน้มที่จะขยายตัวและควบคุมได้ยาก โดยมรรคาพัฒนารูปแบบ และวิธีการที่ซับซ้อนจากการใช้ประโยชน์ จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้การก่ออาชญากรรมข้ามชาติได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น มีการพัฒนาเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีเจ้าหน้าที่ ของรัฐเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังพบว่าความเชื่อมโยงระหว่าง การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติมี แนวโน้มขยายตัวมากขึ้นและมีขีดความสามารถสูงขึ้น โดย

คาดการณ์ว่าภัยคุกคามทั้งจากการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อมีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ เนื่องจากการเปิดเสรีด้านการเดินทาง การขยายการท่องเที่ยว การแพร่ขยายแนวความคิดหัวรุนแรงและ การรวมกลุ่มบุคคลที่มีความคิดดังกล่าว ในขณะที่ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิก ยังมีความแตกต่างกัน และการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงเป็นไปอย่างล่าช้า

๑.๔.๒ การย้ายถิ่นฐานของประชากร การย้ายถิ่นฐานของประชากรจากประเทศรอบบ้าน เข้าสู่ประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นในลักษณะเข้าเมืองผิดกฎหมายที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการผลักดันส่งกลับ ส่งผลให้ผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากยังตกค้างอยู่ในประเทศไทย และเกิดปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มที่ขัดแย้งกับรัฐบาลของประเทศต้นทาง สาเหตุการย้ายถิ่นที่สำคัญ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการเมือง คือ สถานการณ์ภายในประเทศเพื่อนบ้าน และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ ระดับการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามกฎหมาย ปัญหาการศึกษา ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชนชาวไทย ตลอดจนปัญหาศักยภาพใน การแข่งขันของประเทศไทยในระยะยาวนอกจากนี้ปรากฏการย้ายถิ่นที่ใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านเพิ่มมากขึ้น โดยปัญหาดังกล่าวมีความละเอียดอ่อนและ ส่งผลกระทบต่อในหลายมิติ ทั้งความมั่นคงของมนุษย์ ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๑.๔.๓ บริบทการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ภัยคุกคามรูปแบบใหม่อื่นๆ ปัจจุบันภัยคุกคาม ความมั่นคงมีขอบเขตที่กว้างขวาง มีความเชื่อมโยง ซับซ้อน และส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงมากขึ้น ภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ประกอบด้วยทั้งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่เชื่อมโยงกับบริบทโลกในมิติ ต่างๆ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของโลก และผลจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาประกอบกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยขาดความสมดุล ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ปัญหาความมั่นคงทางอาหาร ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมและปัญหาความขัดแย้งแย่งชิงทรัพยากรที่ส่งผลต่อเนื่องเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชน และความขัดแย้งกับหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ความต้องการพลังงานของโลกที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลต่อความ มั่นคงทางพลังงานของไทยในการแข่งขันแสวงหาแหล่งพลังงาน โดยเฉพาะการที่ประเทศไทยต้องพึ่งพิง แหล่งพลังงานจากภายนอกในสัดส่วนที่สูง กระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้มีโอกาส เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ในขณะที่ความมั่นคงที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่าย มีแนวโน้มจะเป็นประเด็นที่มีความเสี่ยง ทั้งการโจมตีและการจารกรรมทางไซเบอร์ เนื่องจากการกำหนด มาตรการป้องกันทำได้ยากและไม่ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ประเทศกำลังพัฒนาจะตกเป็น เป้าหมายการโจมตีมากขึ้นเพราะมีความล่าช้าทางเทคโนโลยีและขาดความรู้ในการกำหนดมาตรการ ป้องกันที่ต้องใช้ผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะทาง นอกจากนี้อิทธิพลของสื่อประเภทเครือข่ายสังคมเป็นเครื่องมือสำคัญของประชาชนในการร่วมตัวดำเนินกิจกรรมทางสาธารณะและการเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมือง สื่อดังกล่าวมีโอกาสถูกนำมาใช้ในทางที่ผิด เพื่อโจมตีบ่อนทำลาย หรือบิดเบือนข้อเท็จจริง รวมถึงการ แพร่กระจายถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชังที่มีฐานมาจากอคติและการเลือกปฏิบัติ ซึ่งอาจทำให้เกิดความ เกลียดชังและปัญหาความแตกแยก

ภายในประเทศ รวมถึงส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในกรณีที่มีการใช้สื่อประเภนี้ โจมตีหรือบ่อนทำลายประเทศอื่น

๒. สรุปผลงานความมั่นคงชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในห้วงที่ผ่านมา

๒.๑ การจัดทำล้งป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในยามปกติ เป็นความรับผิดชอบของกองทัพภาคที่ ๒ ตามภารกิจของหน่วย จึงได้มีจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทัพภาคที่ ๒ เพื่อรับผิดชอบงานการป้องกันชายแดน โดยยึดถือแนวความคิดในการป้องกันประเทศตามระบบการต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ และแนวความคิดในการสถาปนาความมั่นคงตามแนวชายแดนของศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก โดยปฏิบัติงานตามพันธกิจ ๓ ประการคือ การเฝ้าตรวจและระวังป้องกันชายแดน การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนและการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน และการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีกองกำลังป้องกันชายแดนที่รับผิดชอบการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี รับผิดชอบพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาค ตอ./น. ตอนบน และ กองกำลังสุรนารี รับผิดชอบพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาค ตอ./น.ตอนล่าง

๒.๒ การเฝ้าตรวจและระวังป้องกันชายแดน วางกำลังควบคุมภูมิประเทศสำคัญที่ได้เปรียบทางยุทธวิธี จัดเตรียมกองหนุนที่มีความพร้อม โดยเพ่งเล็งพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง ปัจจุบันสถานการณ์ตามแนวชายแดนอยู่ในภาวะปกติ ไม่มีสิ่งบอเหตุ ที่จะใช้กำลังขนาดใหญ่แต่อย่างใด

๒.๓ การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนและการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน

๒.๓.๑ จัดระเบียบจุดผ่านแดนถาวร : อย่างเป็นระบบ และไม่ส่งผลกระทบต่อสันปันน้ำ อำนวยความสะดวกให้เจ้าหน้าที่ โดยจัดระเบียบพื้นที่ค้าขาย และ ที่ท่องเที่ยว เพื่อป้องกันปัญหาด้านความมั่นคง

๒.๓.๒ เตรียมการยกระดับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า เป็นจุดผ่านแดนถาวร : ปัจจุบันช่องอานม้า ได้สำรวจรายละเอียดภูมิประเทศร่วม (Joint detail survey) แล้ว สำหรับช่องสายตะกู คาดว่าจะดำเนินการที่ในห้วงเดือน พ.ย.๕๙ ซึ่ง มทภ.๒ ได้มอบให้ กกล.สุรนารี เป็นหน่วยหลักในการประสานการปฏิบัติ

๒.๓.๓ สรุปผลการปฏิบัติงาน

๒.๓.๓.๑ ดำเนินการแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดน และกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) เพื่อไม่ให้มีผลการทบทวนการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนในอนาคต

๒.๓.๓.๒ จัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ของทั้งสองฝ่าย ให้มีความชัดเจนร่วมกัน และจะต้องอยู่นอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ตามข้อ ๒.๓.๓.๑

๒.๓.๓.๓ บริหารจัดการพื้นที่ของหน่วยที่เกี่ยวข้องเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒.๔ การประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน กองทัพภาคที่ ๒ ได้อาศัยกลไกความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ร่วมกับส่วนราชการอื่นๆ ในระดับต่าง ๆ ดังนี้

๒.๔.๑ ระดับภูมิภาค หน่วยได้ดำเนินการในทุกระดับ ด้านกัมพูชา ด้วยการใช้กลไกในการประชุมคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค ไทย - กัมพูชา ระหว่าง ทท.๒ กับ ทท.๔ สำหรับด้าน สปป.ลาว มีการแลกเปลี่ยนการเยือน มทท.๒ กับ รอง หน.กรมใหญ่เสนาธิการ รวมทั้งการใช้กลไกความร่วมมือในระดับแขวง - จังหวัด, เมือง-อำเภอ ด้วยการจัดผู้แทนฝ่ายทหารเข้าร่วมกิจกรรม และพัฒนาสัมพันธ์กับฝ่ายลาว

๒.๔.๒ ระดับท้องถิ่น กำลังป้องกันชายแดนได้ดำเนินการพัฒนาสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง โดยยึดถือนโยบายหน่วยเหนือ เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเงื่อนไขชายแดน ด้วยการจัดประชุมร่วม จัดกำลังลาดตระเวนร่วม พัฒนาพื้นที่ชายแดนแข่งขันกีฬา และร่วมงานตามประเพณีตามเทศกาลต่างๆ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรม เช่น การรักษาพยาบาล การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นำทางทหารและพลเรือน ในอันที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนระหว่างกันต่อไป

๒.๔.๓ สรุปสถิติการปฏิบัติงาน

ตารางที่ ๒ - ๑ สรุปสถิติการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านรอบ ปี ๒๕๕๙

	จำนวน (ครั้ง)			
	ศปก.ทท.๒	กกล.สุรศักดิ์มนตรี	กกล.สุรนารี	รวม
ระดับกองทัพภาค	๒			๒
ระดับกองบัญชาการ	-	๑	๑๑	๑๒
ระดับหน่วยเฉพาะกิจ	-	-	๒๙	๒๙
ระดับกองพัน	-	-	๓๒	๓๒
ระดับกองร้อย			๒๙๔	๒๙๔

๓. การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติม

๓.๑ การแก้ไขปัญหายาเสพติด

๓.๑.๑ ภารกิจ ให้ทุกหน่วยปฏิบัติภารกิจลาดตระเวน/เฝ้าตรวจในพื้นที่และช่องทางที่สำคัญ ที่มีปัญหาการลักลอบนำเข้ายาเสพติด และส่งเอกสารตั้งต้น สารเคมี การปิดล้อม/ตรวจค้น การพัฒนาสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนและผู้บังคับหน่วยทหารชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน

๓.๑.๒ เป้าประสงค์ เพื่อหยุดยั้งหรือลดปริมาณการนำเข้ายาเสพติด ส่งออกสารเคมีภัณฑ์ตั้งต้น และอุปกรณ์การผลิตยาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วย

๓.๑.๓ นโยบายหน่วยเหนือ ยาเสพติดถือว่าเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรง การเอาชนะปัญหายาเสพติด เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลและหน่วยเหนือ ที่ต้องการให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ผนึกกำลังร่วมกันเป็นพลังแผ่นดินเพื่อต่อสู้เอาชนะปัญหายาเสพติด ดังนั้นทุกหน่วยจะต้องให้ความสำคัญและจัดลำดับความเร่งด่วนในการป้องกันและสกัดกั้นการนำเข้ายาเสพติด

ติดตามแนวชายแดน รวมทั้งจัดกำลังพล และยุทธโธปกรณ์สนับสนุนส่วนราชการอื่นๆ ตามแผนงาน/โครงการที่ได้รับมอบหมาย เมื่อได้รับการร้องขอ

๓.๑.๔ การปฏิบัติงาน ได้พัฒนาระบบงานข่าวในรูปศูนย์ข่าวร่วม โดยใช้ ศตส. ในระดับอำเภอกับหน่วยขึ้นควบคุมทางยุทธการในพื้นที่ของ ศตส.อำเภอ และ ระดับจังหวัด กับ กกล.ป้องกันชายแดนให้เป็นรูปธรรม ตลอดทั้งมีการประสานการปฏิบัติกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๓ อย่างต่อเนื่อง พื้นที่การปฏิบัติงานแบ่งเป็น ๒ พื้นที่ คือ พื้นที่ป่าภูเขา/ลำน้ำโขง (ตามแนวชายแดน) และพื้นที่ชุมชน และจุดผ่านแดนถาวร/จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ผลทำให้สามารถป้องกันและสกัดกั้นการลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบหลบหนีเข้าเมือง และการกระทำอันเป็นเงื่อนไขชายแดนอย่างได้ผล รวมทั้ง ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างยิ่ง และได้จัดกำลังปฏิบัติการกิจอย่างต่อเนื่อง ทำการลาดตระเวนทางบก/ทางน้ำ การจัดตั้งจุดตรวจ/จุดสกัดร่วมกับ หน่วยงานในพื้นที่ โดยบูรณาการจัดตั้งจุดตรวจร่วมในเครือข่ายเส้นทาง เฟงเล็งบริเวณพื้นที่ ล่อแหลม

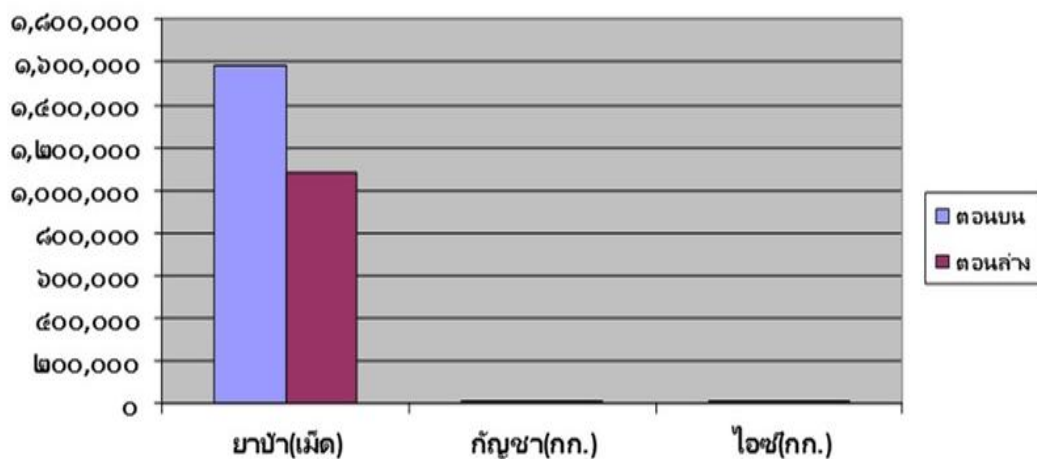
๓.๑.๕ สรุปสถิติการปฏิบัติงาน

๓.๑.๕.๑ สรุปสถิติรอบปี ๒๕๕๙

ตารางที่ ๒ - ๒ สรุปสถิติเปรียบเทียบยาเสพติดรอบปี ๒๕๕๙

พื้นที่ภาค ตอ./น.	จำนวน (ครั้ง)	ผู้กระทำผิด (คน)	ของกลาง			
			ยาบ้า (เม็ด)	กัญชาแห้ง (กก.)	ไอซ์ (กก.)	เฮโรอีน (กก.)
ตอนบน	๗๑๘	๙๐๒	๑,๕๘๗,๒๙๘	๘,๙๔๒.๘๐	๓๑๓.๐๕	-
ตอนล่าง	๔๖๘	๖๗๕	๑,๐๘๑,๗๔๘	๘๕๔.๖๗	๓๒.๙๒	-
รวม	๑,๑๘๖	๑,๕๗๗	๒,๖๖๙,๐๔๖	๙,๗๙๗.๔๗	๓๔๕.๙๗	-

แผนภาพที่ ๒ - ๒ สรุปสถิติเปรียบเทียบยาเสพติดรอบปี ๒๕๕๙

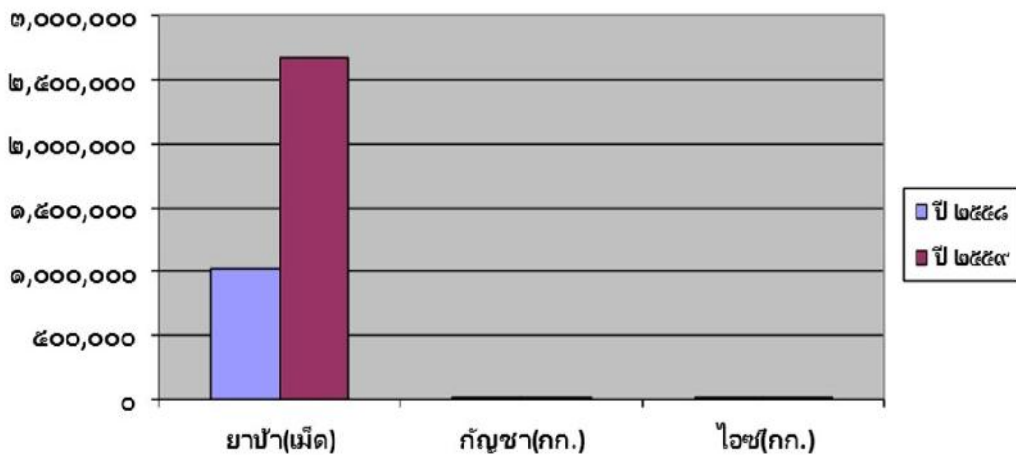

๓.๑.๕.๒ สรุปสถิติเปรียบเทียบยาเสพติดครอบปี ๒๕๕๘ และปี ๒๕๕๙

ตารางที่ ๒ - ๓ สรุปสถิติเปรียบเทียบยาเสพติดครอบปี ๒๕๕๘ และปี ๒๕๕๙

รอบปี	จำนวนครั้ง	ของกลาง		
		ยาบ้า (เม็ด)	กัญชาแห้ง(กก.)	ไอซ์ (กก.)
ปี ๒๕๕๘	๓๘๘	๑,๐๒๕,๐๕๓	๑,๓๘๑	๔๙
ปี ๒๕๕๙	๑,๑๘๖	๒,๖๖๙,๐๔๖	๙,๗๙๗.๔๗	๓๔๕.๙๗

แผนภาพที่ ๒ - ๓ สรุปสถิติเปรียบเทียบยาเสพติดครอบปี ๒๕๕๘ กับปี ๒๕๕๙

๓.๑.๖ ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะ

๓.๑.๖.๑ เส้นทางคมนาคมในพื้นที่ชายแดนที่สะดวกมีหลายเส้นทางทำให้ผู้ลักลอบขนสิ่งผิดกฎหมายที่มีการตั้งด่านตรวจของเจ้าหน้าที่ได้โดยง่าย

๓.๑.๖.๒ ยานพาหนะมีจำนวนมาก หรือบรรทุกสินค้ามาแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก ทำให้การตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบสินค้ากระทำได้อย่าง

๓.๑.๖.๓ เจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมเทคนิควิธีการสกัดกั้นการลักลอบไม่ได้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ขาดความชำนาญ เนื่องจากต้องหมุนเวียนไปปฏิบัติภารกิจอื่นตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

๓.๑.๖.๔ ข้อจำกัดของงบประมาณของหน่วยขึ้นควบคุมทางยุทธการ ซึ่ง กกล.ป้องกันชายแดนได้สนับสนุนในบางส่วนและได้เสนอโครงการให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

๓.๒ การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ได้ปรากฏพฤติการณ์กลุ่มขบวนการนำพาแรงงานต่างด้าวโดยมีนายหน้าฝั่งไทยและฝั่งลาวร่วมกันลักลอบทำอย่างเป็นระบบ สำหรับในภาพรวม การลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มีจำนวนลดลง ส่วนใหญ่เป็นการลักลอบเข้ามา

พบปะกัน ในลักษณะเครือข่าย การซื้อเครื่องอุปโภค บริโภค และการขายแรงงานในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งในปัจจุบัน ลาวมีนโยบายให้เข้มงวดในการผ่านเข้าออกของราษฎร หากถูกทางการไทยจับกุมจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายด้วย

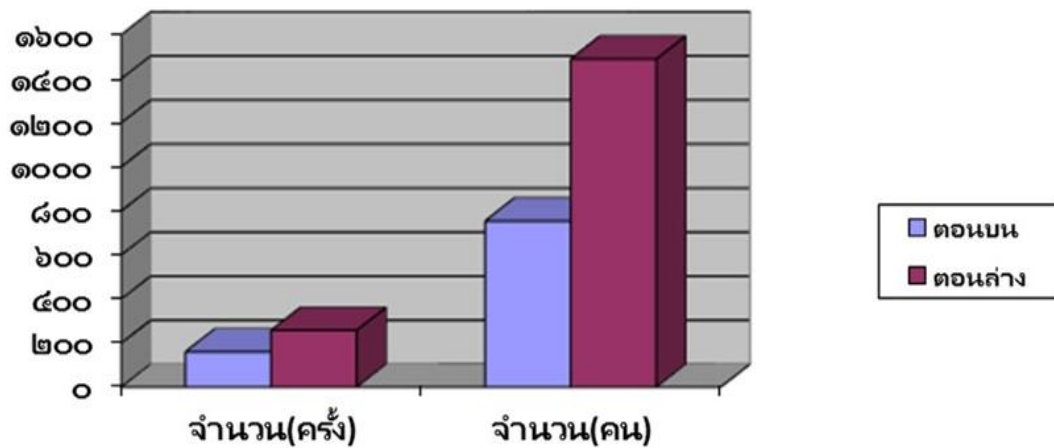
๓.๒.๑ สรุปสถิติการปฏิบัติงาน

๓.๒.๑.๑ สรุปสถิติรอบปี ๒๕๕๙

ตารางที่ ๒ - ๔ สรุปสถิติการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายรอบปี ๒๕๕๙

พื้นที่ภาค ต่อ./น.	จำนวน(ครั้ง)	ผู้กระทำผิด		
		สัญชาติ	จำนวน (คน)	รวม
ตอนบน	๑๖๐	ลาว	๖๘๕	๗๕๔
		เวียดนาม	๓๐	
		เกาหลีเหนือ	๓๙	
พื้นที่ภาค ต่อ./น.	จำนวน(ครั้ง)	ผู้กระทำผิด		
ตอนล่าง	๒๕๘	สัญชาติ	จำนวน (คน)	รวม
		ลาว	๖๑๙	๑,๔๙๐
		กพช.	๘๗๑	
รวม	๔๑๘	ลาว	๑,๓๐๔	๒,๒๔๔

แผนภาพที่ ๒ - ๔ สรุปสถิติการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายรอบปี ๒๕๕๙

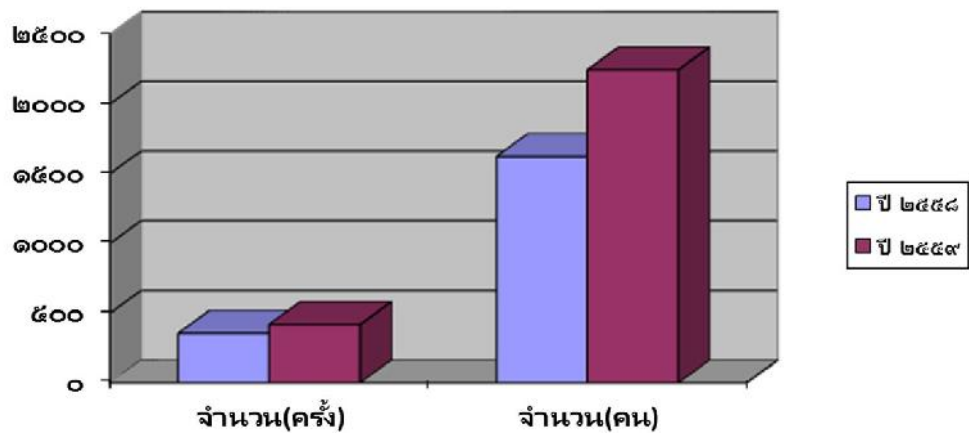
๓.๒.๑.๒ สรุปสถิติเปรียบเทียบในการปฏิบัติรอบปี ๒๕๕๘ กับปี

๒๕๕๙

ตารางที่ ๒ - ๕ สรุปสถิติเปรียบเทียบการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายรอบปี ๒๕๕๘ กับปี ๒๕๕๙

รอบปี	จำนวน(ครั้ง)	จำนวน(คน)
ปี ๒๕๕๘	๓๕๔	๑,๖๒๒
ปี ๒๕๕๙	๔๑๘	๒,๒๔๔

แผนภาพที่ ๒ - ๕ สรุปสถิติเปรียบเทียบการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายรอบปี ๒๕๕๘ กับปี ๒๕๕๙

๓.๓ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ห้วงที่ผ่านมาปรากฏขบวนการลักลอบตัดไม้พะยุงเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดทางภาคอีสานตอนล่าง เนื่องจากต่างประเทศมีความต้องการไม้พะยุงสูงมากเพราะเป็นไม้เนื้อแข็งคุณภาพดีเหมาะสำหรับนำไปทำเฟอร์นิเจอร์เพราะสวยงามกว่าไม้ชนิดอื่นๆ จึงเป็นที่ต้องการของตลาดและมีราคาสูงมาก ทำให้กลุ่มมิฉฉาซีพรวมตัวกันเป็นขบวนการทำการลักลอบตัดไม้และขนลำเลียงเพื่อส่งออกไปนอกราชประเทศ ซึ่งมีสถิติการจับกุมไม้พะยุงปริมาณสูงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ จว.ส.ร. และ จว.อ.บ. รวมถึงแหล่งพักไม้ในพื้นที่ปริมณฑล อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาการตัดไม้พะยุง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดตั้งคณะกรรมการในรูปแบบของ กองอำนวยการร่วมป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้พะยุงขึ้น เมื่อ พ.ย.๕๐ เพื่อบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีผู้แทน ศปก.ทภ.๒, กกล.สุรนารี และ กกล.สุรศักดิ์มนตรี เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ

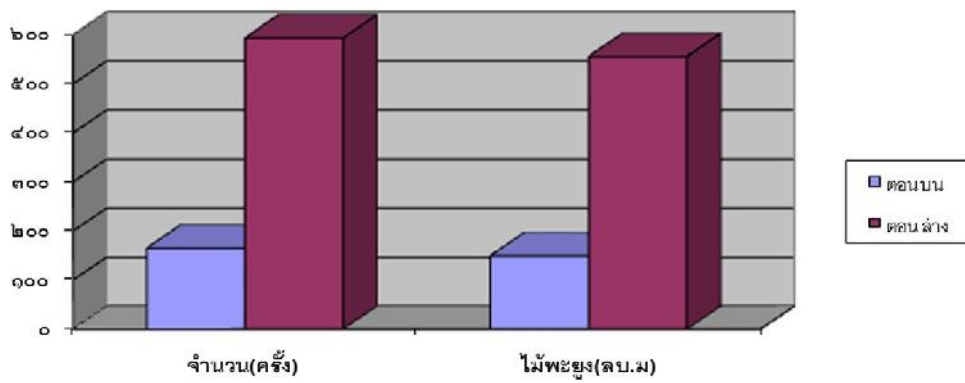
๓.๓.๑ สรุปสถิติการปฏิบัติงาน

๓.๓.๑.๑ สรุปสถิติรอบปี ๒๕๕๙

ตารางที่ ๒ - ๖ สรุปสถิติการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ารอบปี ๒๕๕๙

พื้นที่ภาค ตอ./น.	จำนวน (ครั้ง)	ผู้กระทำผิด (คน)	ของกลาง(ท่อน/แผ่น)		ปริมาณ (ลบ.ม.)
			ไม้พะยุง	ไม้อื่นๆ	
ตอนบน	๑๖๕	๓๙	๔,๓๘๑	๑,๑๐๑	๑๔๙.๖๔
ตอนล่าง	๕๙๔	๓๕๕	๑๑,๓๓๐	๑,๗๔๐	๔๐๗.๗๔
รวม	๗๕๙	๓๙๔	๑๕,๗๑๑	๒,๘๔๑	๕๕๖.๓๘

แผนภาพที่ ๒ - ๖ สรุปสถิติการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในรอบปี ๒๕๕๙

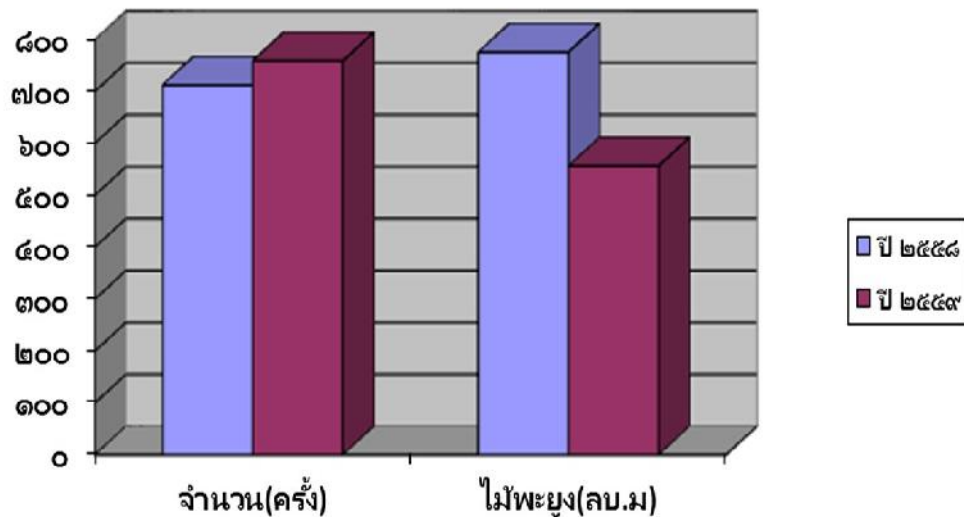

๓.๓.๑.๒ สรุปสถิติเปรียบเทียบในการปฏิบัติรอบปี ๒๕๕๘ กับปี ๒๕๕๙

ตารางที่ ๒ - ๗ สถิติเปรียบเทียบการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ารอบปี ๒๕๕๘ กับปี ๒๕๕๙

รอบปี	จำนวน(ครั้ง)	ไม้พะยุงและไม้อื่น ๆ (ลบ.ม)
ปี ๒๕๕๘	๗๑๒	๗๗๕.๓๗
ปี ๒๕๕๙	๗๕๙	๕๕๖.๓๘

แผนภาพที่ ๒ - ๗ สถิติเปรียบเทียบการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ารอบปี ๒๕๕๘ กับปี ๒๕๕๙

๓.๓.๒ วิเคราะห์ผลการปฏิบัติ ยังคงมีความพยายามจากกลุ่มขบวนการในการลักลอบตัดไม้พะยูนและส่งออกอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากยังคงมีความต้องการจากนอกประเทศอยู่ (DEMAND) ถึงแม้จะยากลำบากในการดำเนินการมากขึ้นก็ตาม แต่ค่าตอบแทนที่สูงขึ้นตามหลักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งก็จะเป็นแรงจูงใจในการทำผิดกฎหมายมากขึ้นตามไปด้วย และเมื่อพิจารณาถึงอัตราโทษานุโทษที่บัญญัติไว้ ตามกฎหมายพบว่า ได้ค่าตอบแทนสูงใกล้เคียงกับยาเสพติด แต่โทษน้อยกว่ามาก พื้นที่เฟื่องฟูตามห้วงเวลา พื้นที่ตอนใน (ต้นน้ำ) ได้แก่อุทยานแห่งชาติภูผายล จังหวัดมุกดาหาร และพื้นที่ส่งออก (ปลายน้ำ) ได้แก่บริเวณ อำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ และ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร และในพื้นที่อีสานตอนล่างที่เป็นไม้พะยูน เป็นต้น

๔. บทสรุป สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น มีปัจจัยหลายประการส่งผลต่อความมั่นคง นับตั้งแต่ปัญหาในระดับโลก จนถึงในระดับภูมิภาคที่ประเทศต่างๆ ต้องการขยายอิทธิพล และสร้างบทบาทที่จะส่งผลต่อผลประโยชน์ของชาตินั้น และปัญหาที่กำลังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงที่ประเทศกำลังเผชิญต่อภัยคุกคามในปัจจุบันนั้นคือ ปัญหาจากการไม่กำหนดมาตรการในการป้องกัน หรือกำหนดแต่ยังไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาได้ ในขณะที่ประเทศได้ก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อันสืบเนื่องจากลักษณะการปกครองและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การสร้างความเป็นประชาคมและการเปิดกว้างของการติดต่อระหว่างกันอย่างเสรีทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการย้ายถิ่นฐานของประชากรในภูมิภาค และการขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติ และเศรษฐกิจนอกระบบ ในขณะที่เดียวกันประเทศยังประสบต่อปัญหาเดิมๆ ในเรื่องความไม่ชัดเจนด้านเขตแดนที่ยังสะสมอยู่ โดยสรุปผลการปฏิบัติงานของกองทัพภาคที่ ๒ ในห้วงปีที่ผ่านมาปัญหาภัยคุกคามด้านต่างๆ มีสถิติเพิ่มขึ้นทุกเหตุการณ์ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ถึงแม้ว่าทุกหน่วยงานได้มีการเร่งรัดการปฏิบัติงานแล้วก็ตาม

เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทวี วุฒะเกียรติศักดิ์ (๒๕๕๙ : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน มีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายนอก และทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา จัดตั้งดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุน ของกลุ่มอาชีพในทั้ง ๑๕ หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน

วิทยา จันทร์แดง (๒๕๕๐ : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”

ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคี สนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทาง ในการนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการฟื้นฟู ชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน

สาวินี รอดสิน (๒๕๕๔) ศึกษาเรื่อง “ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่” หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า การก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านปางจำปี เกิดจากการเข้ามาทำงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการป่าและน้ำของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบด้วยการศึกษาดูงานการจัดการจากภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชนได้รับการอบรมหลักสูตรนักจัดการความรู้ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงานวิจัย และงบประมาณชุมชน ส่วนการดำรงความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปางจำปีส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน พึ่งตนเองได้ ชาวบ้านมีความรักความหวงแหนชุมชน มีความตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำและคณะกรรมการทำงานของชุมชนบ้านปางจำปี มีความตระหนักถึงการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนและการเป็นเจ้าของชุมชนกับชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านปางจำปีเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและกำหนดทิศทางของชุมชนร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งชุมชนบ้านปางจำปี ยังพบปัญหาการถ่ายทอดความสำนึกรักษ์ชุมชนอยู่เนื่องจากการกระจัดกระจายไปรับการศึกษาของเยาวชนในชุมชน แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งปัญหานี้ ยังคงดำเนินการในวิถีทางใหม่อยู่เสมอ เพื่อดึงเยาวชนกลับมาดำรงชุมชนต่อไป อันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

นิสรา ใจชื่อ (๒๕๕๗) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านศาลาศักดิ์ และหมู่บ้าน บ้านโคก มี ๘ ปัจจัยเหมือนกัน ได้แก่ ปัจจัยเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม-วัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำหมู่บ้านและด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ โดยภาพรวมของทั้ง ๘ ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความก้าวหน้าควรต้องมีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนฝ่ายจัดการ คือ ผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งมีผลผลักดันและสนับสนุนให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสมาชิกในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ก็ต้องมีส่วนร่วม ในการศึกษาและค้นหาปัญหาของหมู่บ้าน มี

ส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงานพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสมาชิกในหมู่บ้านเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่จะผลักดันให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จ และความร่วมมือของทุกฝ่าย เป็นแรงสำคัญที่จะพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืน

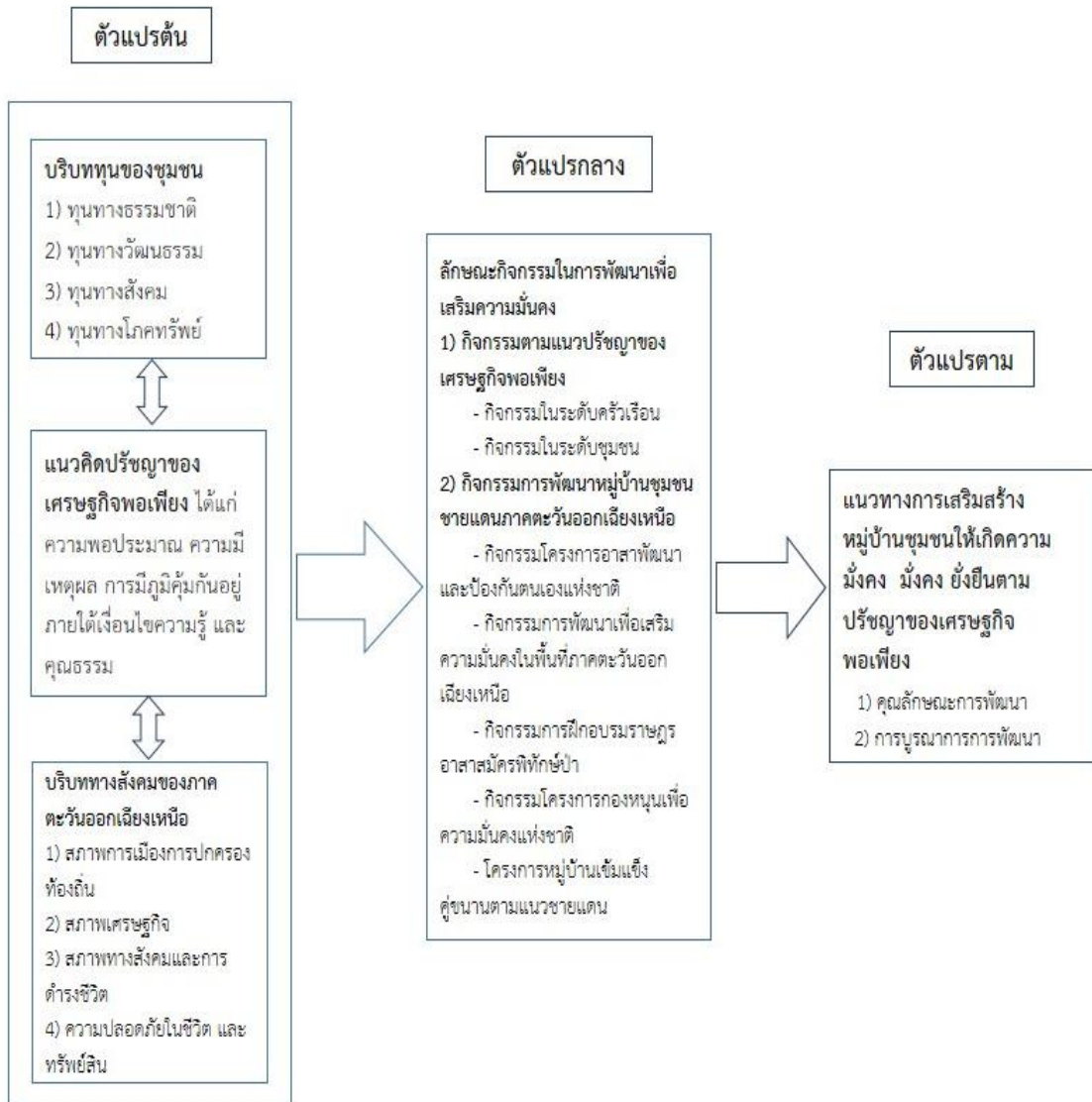
สถาบันการพัฒนาชุมชน (๒๕๕๔) ศึกษาเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สู่วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของนักวิจัยชุมชนบ้านปางยางคค ที่ค้นพบจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่าง เจ้าหน้าที่กับนักวิจัยชุมชนนั้น ประกอบด้วย การรับรู้ การสะสมความรู้ การรู้แจ้งเห็นจริง และกระบวนการจัดการความรู้ ๕ ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเรียนรู้

พัชรินทร์ แก้วขาว (๒๕๔๗ : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ กรณีศึกษา บ้านลึงโกม หมู่ที่ ๖ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาทจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ซึ่งมีผลตอบแทนการผลิตค่อนข้างต่ำ เกษตรกรตกอยู่ในวงจรอันชั่วร้ายของระบบการกักหนี้ยืมสินจากนายทุน ปัญหาเรื่องค่านิยมและขาดแคลนสาธารณูปโภค สาเหตุของความยากจน คือ มีหนี้สินมาก ถูกเอารัดเอาเปรียบ ไม่มีที่ทำกิน ถูกกดราคาข้าว ใช้จ่ายมากกว่ารายรับ ฝูมฝอย ลูกมาก ยากจนแต่เดิม ร่างกายพิการ ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาความยากจน คือการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน มีการจัดสวัสดิการผ่านกองทุนต่างๆ ในชุมชน

ศุภย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครศรีธรรมราช (2554 : บทคัดย่อ) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านบางนุ้ย หมู่ที่ 6 ตำบลสินปุน อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ พบว่า ปัจจัยเงื่อนไขที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ได้แก่ปัจจัยด้านผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน สัมพันธภาพของคนในชุมชน แบบเครือญาติ กระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภายนอกในด้านวิชาการ งบประมาณ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เข้มแข็งกับการพึ่งตนเองของชุมชนนั้น พบว่า บทบาทของรัฐ มีบทบาทสำคัญในชุมชน ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมการพึ่งตนเองด้วยแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เพื่อเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๒ - ๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุป

การทบทวนวรรณกรรมในบทนี้ ทำให้ทราบถึงแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และกระบวนการที่จะหาแนวทางในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ได้ โดยนำปัจจัยของปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น หากไม่มีการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งมีโอกาสเกิดขึ้นทั้งจากสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคง การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ความไม่ชัดเจนด้านเขตแดน ในอันที่จะเกิดปัญหาขึ้นมาได้ในปัจจุบัน และในอนาคต ซึ่งการศึกษาในเรื่องทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ พบว่าสถานการณ์โลกในปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่กับภัยคุกคามทั้งสองด้าน คือ ภัยคุกคามแบบดั้งเดิม

ที่ก่อให้เกิดการสะสมกำลังทหารในหลายประเทศ กับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ต้องอาศัยแนวทางที่มีความสมดุลอันนำไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืน ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงจะต้องทำงานที่หนักขึ้น เป็นสองเท่าหรือมากกว่า จะต้องมึมมองที่กว้างขวาง รอบรู้ มองปัญหาอย่างองค์รวม (Holistic) และรวมไปถึงการตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และจากการสรุปผลการปฏิบัติงานของกองทัพภาคที่ ๒ ในห้วงที่ผ่านมา สถิติของปัญหาได้ด้านต่างๆ นั้น มีแนวโน้มสูงขึ้นกว่าเดิมทุกเหตุการณ์ ในขณะที่การศึกษาในเรื่องแนวคิดทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์ เห็นได้ว่าแนวความคิดใหม่เรื่องความมั่นคงของมนุษย์นั้น การคุกคามมิได้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากแหล่งต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับครอบครัวขึ้นไปจนถึงระบบเศรษฐกิจโลก ปัจจุบันการคุกคามอาจเกิดขึ้นในหลายรูปแบบและไม่สามารถติดตามสืบค้นได้โดยง่าย นอกจากนั้น ยังอาจเกิดขึ้นจากผลของการกระทำที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดจากปฏิบัติการต่างๆ หรือแม้แต่อาจจะเกิดขึ้นโดยไม่มีปฏิบัติการใดๆ เลยก็เป็นได้ การคุกคามทั้งทางตรงและทางอ้อมนี้เป็นภาวะคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ทุกชาติทุกเผ่าพันธุ์ในโลก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันปราบปราม หรือกำกวดได้ ดังนั้นการป้องกันจึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการด้านการต่างๆ ให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาในเรื่องการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้น การจะเดินหน้าหรือก้าวไปในทิศทางใด จะต้องมึมองค์ประกอบที่สำคัญ ด้วยแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หลักการพัฒนา กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยมีกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ สิ่งแวดล้อม และรวมทั้งสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดการพลวัตตลอดเวลา เป็นตัวแปร จึงทำให้เห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาหากใช้แนวทางในการปัญหาเพียงบางส่วนในลักษณะเดิมอาจจะแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นไม่ได้ และขาดความยั่งยืน ในขณะที่การศึกษาในเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตนั้น สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในหลายระดับตั้งแต่ในระดับตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยมีแนวทางการดำเนินการโดยเริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้มีความเกรงกลัว และละอายต่อการประพฤติผิดมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยับยั้งคิดพิจารณาอย่างรอบครอบก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใดๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนสามารถทำตนให้พึ่งพาตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

บทที่ ๓

การพัฒนาหมู่บ้านชุมชนในพื้นที่ชายแดน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์หาแนวทางด้วยการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนชายแดนของกองทัพภาคที่ ๒ ให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สามารถป้องกันชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีความมั่นคงต่อไป ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้พิจารณาสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

บริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
บริบททุนทางสังคมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. ข้อมูลพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑.๑ ที่ตั้ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ ๑๐๕.๕ ล้านไร่ หรือ ประมาณ ๑ ใน ๓ ของประเทศมีอาณาเขตทิศเหนือและทิศตะวันออกจดประเทศสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้จดประเทศกัมพูชา ทิศตะวันตกจดภาคเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย

๑.๒ สภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ

๑.๒.๑ ดิน สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตร ๕๗.๙ ล้านไร่ เป็นพื้นที่ดินเค็มประมาณ ๑๗.๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๐.๗ ของพื้นที่ทำการเกษตรของภาค โดยเป็นดินเค็มจัดไม่สามารถเพาะปลูกได้จำนวน ๑.๕ ล้านไร่ เค็มปานกลาง ๓.๗ ล้านไร่ และเค็มน้อย ๑๒.๖ ล้านไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่มีโอกาสจะเป็นดินเค็มอีกประมาณ ๑๙.๖ ล้านไร่ ดินเค็มบริเวณใต้พื้นดินของภาคเป็นแหล่งเกลือหินที่มีปริมาณสำรองประมาณ ๑๘ ล้านล้านตันและเป็นแหล่งโปแตส ที่มีปริมาณสำรองกว่า ๒,๕๐๐ ล้านตัน ที่บริเวณ ๒ อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ ประมาณ ๕๐๐ ล้านตัน และบริเวณจังหวัดอุดรธานี ประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านตันที่สามารถพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้อีก ซึ่งทรัพยากรแร่หลายชนิด (โปแตส เหล็ก ทองแดง) เหล่านี้ยังไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและเศรษฐกิจ ของภาคเท่าที่ควร นอกจากนี้ปัจจุบันทรัพยากรดินเสื่อมโทรมจากการเพาะปลูก ใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้น การถูกชะล้าง และเผาตอซังหลังเก็บเกี่ยว

๑.๒.๒ น้ำ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลุ่มน้ำประธาน ๓ ลุ่มน้ำ ได้แก่ ๑) ลุ่มน้ำโขง ๒) ลุ่มน้ำชี และ ๓) ลุ่มน้ำมูล และมีเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ๑๑ แห่ง ได้แก่ อุบลรัตน์ สิรินคร ลำปาว น้ำอูน ลำตะคอง จุฬารัตน์ น้ำพุง มูลบน ลำนางรอง ห้วยหลวง และลำพระเพลิง ปริมาณน้ำฝนในภาค เฉลี่ยอยู่ที่ระดับ ๑,๔๗๔ มิลลิเมตรต่อปี ยกเว้นบริเวณตอนในด้านตะวันตกของภาคซึ่งได้แก่ ชัยภูมิ ขอนแก่น นครราชสีมา กาฬสินธุ์ จะมีปริมาณ น้ำฝนเฉลี่ยน้อยกว่าเกณฑ์เฉลี่ยโดยอยู่ที่ระดับประมาณ ๑,๑๒๓ มิลลิเมตรต่อปี ส่วนจังหวัดในบริเวณแม่น้ำโขง เช่น หนองคาย นครพนม มุกดาหาร จะมีปริมาณน้ำฝนมากโดยอยู่ในที่ระดับประมาณ ๒,๐๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ดังนั้นในภาพรวมแล้ว ทรัพยากรน้ำมีปริมาณเพียงพอกับความความต้องการแต่ก็เก็บได้เพียงร้อยละ ๑๗.๐ ส่งผลให้ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง และน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนเป็นประจำ ที่ผ่านมามีการพัฒนาชลประทานได้เพียง ๘.๑ ล้านไร่ คิดเป็นเพียงร้อยละ ๑๔.๑ ของพื้นที่การเกษตร ซึ่งยังมีศักยภาพที่จะพัฒนาชลประทาน ได้อีก ๗.๑ ล้านไร่ ส่วนระบบประปาหมู่บ้านยังขาดแคลนอีกกว่า ๙ พันแห่ง

๑.๒.๓ ป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้ในภาคปัจจุบันมีจำนวนเพียง ๑๓.๑ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔ ของพื้นที่ภาคปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ เพิ่มขึ้นเนื่องจากมีการปลูกป่า ทั้งในพื้นที่อนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจ และป่าชุมชน แต่ยังคงมีพื้นที่เสื่อมโทรมกว่า ๑๗ ล้านไร่ จากการเข้าครองครองทำการเกษตร และมีพื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่งเสื่อมสภาพจากการเข้าใช้ประโยชน์โดยขาดการดูแลรักษา

๑.๓ สภาพด้านเศรษฐกิจ ขนาดเศรษฐกิจของภาคมีขนาดเล็กและมีการขยายตัวต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดช่องว่างของรายได้ระหว่างภาคมากขึ้น ส่วนหนึ่งเนื่องจากผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ และโครงสร้างเศรษฐกิจยังพึ่งพิงสาขาการเกษตรเป็นหลัก โดยมีกิจกรรมสัดส่วนร้อยละ ๘๒.๐ ของสาขาเกษตร ประกอบด้วย ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และยางพารา เป็นพืชหลัก แม้ปัจจุบัน และสามารถผลิตข้าวได้มากที่สุดของประเทศ แต่แนวโน้มสัดส่วนการผลิตข้าวเริ่มลดลง ขณะที่ไม้ยืนต้น เช่น มันสำปะหลัง และยางพารามีการผลิต มากขึ้น นอกจากนี้อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรจำพวกอาหารและเครื่องดื่ม ยังเป็นอุตสาหกรรมหลักของภาค รองลงมาคือ เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งทอ แต่อุตสาหกรรมอาหาร เครื่องดื่ม และสิ่งทอมีแนวโน้มบทบาทลดลง ขณะที่อิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนยานยนต์ และพลังงานทดแทนมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น การค้าชายแดนไทยลาว และไทยกัมพูชามีความสำคัญมากมีการขยายตัวสูง และเกินดุลต่อเนื่อง โดยเฉพาะการค้าผ่านด่านจังหวัดมุกดาหาร สาขาบริการมีสัดส่วนการผลิตสูง แต่ร้อยละ ๘๐ มาจากสาขาการศึกษาและ สาธารณสุข ขณะที่โรงแรมและภัตตาคารมีสัดส่วนเพียงร้อยละ ๑๑.๙ รายได้เฉลี่ยต่อหัว (Per capita GRP) ของประชากรของภาคเพิ่มขึ้นไม่ทันกับ ระดับเฉลี่ยของประเทศขณะที่สัดส่วนรายจ่ายเพิ่มขึ้น เป็นผลให้การออมภาคครัวเรือนลดลง และมีขนาดหนี้สินเพิ่มขึ้น โดยภาพรวมจำนวนคนยากจนลดลงทั้งในเมืองและชนบทแต่ยังคงมีจำนวนสูงถึง ๓.๖ ล้านคน และมีสัดส่วนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศเกือบ ๑ เท่า และสูงกว่าของค่าเฉลี่ยของ กทม. กว่า ๑๐ เท่า

๑.๔ สภาพด้านสังคม ประชากรของภาคมีจำนวนมากกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศ ปัจจุบันประชากรมีปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แต่โอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำกว่าทุกภาค

ของประเทศ คุณภาพสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน แม้ได้รับงบประมาณเฉลี่ยต่อหัวสูงกว่าระดับประเทศ และยังมีเด็ก ๖ - ๑๔ ปี ไม่ได้รับการศึกษาในระบบ ๒.๒ แสนคน สัดส่วนประชากรวัยแรงงานยังสูงแต่จะเริ่มลดลงในปี ๒๕๕๕ ซึ่งจะส่งผลให้อัตราพึ่งพิงสูงขึ้น ขณะที่รายได้ต่อครัวเรือนต่ำสุด แรงงานส่วนใหญ่มีความรู้ระดับประถมศึกษา และเป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่มีหลักประกัน ส่วนแรงงานระดับอาชีวศึกษามีสัดส่วนน้อยมาก นอกจากนี้ยังมีการอพยพแรงงานสูง สุขภาวะของประชากรดีขึ้น และเข้าถึงบริการสาธารณสุขมีมากขึ้นถึงอาจเป็นเหตุให้ร้อยละ ๗๗.๘ อายุขัยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น และอัตราการเจ็บป่วยต่ำกว่าระดับของประเทศ แต่ยังมีปัญหาสุขภาวะถึงร้อยละ ๑๕.๖ ขณะที่อัตราการตายของทารกกลับเพิ่มขึ้น และร้อยละ ๓๘.๕ ของประชากรมีพฤติกรรมบริโภคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพนอกจากนี้ประชากรเป็นโรคธาลัสซีเมียเพิ่มขึ้นจาก ๔๙.๐ ราย ต่อแสนคนในปี ๒๕๔๕ เป็น ๖๒ ราย ต่อแสนคนส่งผลให้คุณภาพประชากรและแรงงานลดลงนอกจากนี้ ประชากรแพทย์ในภาคนี้ยังมีน้อยและกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลักของภาค สถาบันครอบครัวอ่อนแอลง มีการหย่าร้างและแยกกันเพิ่มขึ้น ๒ เท่า พร้อมทั้งมีเด็กและผู้ด้อยโอกาสในชนบทถูกทอดทิ้งเพิ่มขึ้นกว่า ๕ หมื่นคน ชุมชนมีการรวมกลุ่มทางสังคมมากกว่าภาคอื่น การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และได้รับความเป็นธรรมทางสังคมมากขึ้น แต่ยังมีความขัดแย้งที่เกิดจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในสัดส่วนสูงกว่าภาคอื่น และมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย

๒. บริบทการเปลี่ยนแปลง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้านซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ดังนั้นการเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพโดยผ่านกระบวนการวิจัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น ตัวอย่างบริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมี ดังนี้

๒.๑ สภาวะโลกร้อนและสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนแปรส่งผลให้เกิดฝนแล้ง และน้ำท่วมบ่อยครั้งขึ้น ซึ่งได้สร้างความไม่แน่นอนให้กับการผลิตการเกษตรในภาคซึ่งส่วนใหญ่ของประเทศ ประกอบกับการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงของจีน ได้ส่งผลให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำในแม่น้ำโขงในบางช่วงเวลา

๒.๒ ปัญหาด้านพลังงานจากฟอสซิลมีแนวโน้มลดลง มีผลให้ราคาน้ำมันสูงขึ้นต่อเนื่อง และรัฐบาลมีนโยบายชัดเจนในการสนับสนุนการผลิตพลังงานจากพืชเพื่อทดแทน การนำเข้าน้ำมันส่งผลให้มีการลงทุนผลิตเอทานอล (ethanol) จากพืชหลักของภาค เช่น อ้อยและมันสำปะหลังมากขึ้นอาจกระทบความมั่นคงด้านอาหาร

๒.๓ การจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีของรัฐบาลไทยกับจีน ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และความร่วมมือกับเพื่อนบ้านภายใต้ปฏิญญา ACMECS ได้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้การค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวของภาคเชื่อมโยงกับประเทศดังกล่าว และกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขงขยายตัวมากขึ้นการเคลื่อนย้ายคน และแรงงานในกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขงมีมากขึ้นจนเกิดการแพร่ระบาดของโรค อาทิ เอชไอวี วัณโรค และยาเสพติด

๒.๔ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีด้านข้อมูลสารสนเทศ (Information and Communication Technology) เทคโนโลยี

ชีวภาพ (Biotechnology) นาโนเทคโนโลยี และวัสดุศาสตร์ (Nanotechnology and material science) ที่มีผลกระทบต่อการค้าเสรีและอาชีพของประชาชนตลอดจน การแข่งขันด้านเศรษฐกิจของประเทศ

๒.๕ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ขณะที่วัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงทำให้อัตราการพึ่งพิงสูงขึ้น

๒.๖ แรงงานคนหนุ่มสาวออกจากภาคเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการในเมืองใหญ่มากขึ้น ส่งผลให้ภาคเกษตรขาดแรงงาน การผลิตหันมาพึ่งเครื่องจักรมากขึ้น และลดการผลิตลง ซึ่งอาจเกิดความไม่มั่นคงด้านอาหารในอนาคต และก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคมเพิ่มมากขึ้น

๒.๗ ความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศอันมีผลต่อการค้าการลงทุน และการบริการตลอดจนคุณภาพชีวิตของประชาชน

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย ๒๐ จังหวัด และแบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น ๕ กลุ่ม โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ได้จัดตั้งหน่วยงานตัวแทนในภาคทำหน้าที่ร่วมกับจังหวัด และกลุ่มจังหวัดในการจัดทำแผนพัฒนาของภาคในระดับกลุ่มจังหวัด และจังหวัดขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

๓.๑ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ (จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดเลย)

๓.๑.๑ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับ ประเทศเพื่อนบ้าน เพราะมีอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง อาทิ ภูหลวง ภูเรือ ภูกระดึง และมีแหล่งอารยธรรมเชียงแสน ดังนั้นการพัฒนาจึงให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูระบบนิเวศน์เพื่อรักษาสมดุลธรรมชาติควบคู่กับการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน สะดวก และความปลอดภัย

๓.๑.๒ มีศักยภาพด้านการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรทั้งอ้อย ข้าว มันสำปะหลัง และยางพารา เนื่องจากมีโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรขนาดใหญ่อยู่จำนวนมาก อาทิ โรงสีข้าว โรงงานน้ำตาล โรงงานแป้งมัน และเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกยางพารา มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือการพัฒนาควรเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ และการปรับโครงสร้างการผลิต ด้านการเกษตรสู่สินค้าที่ให้ผลตอบแทนสูง อาทิ ยางพารา การยกมาตรฐานการผลิตสู่ GAP และการบริหารจัดการลุ่มน้ำเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมและการขาดแคลนน้ำ

๓.๑.๓ มีศักยภาพด้านการค้าการลงทุนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากมีด่านที่เป็นช่องทางทางการค้าหลายแห่ง เช่น ด่านท่าลี่ เป็นจุดสามารถนำสินค้าภายใต้โครงการ Contract Farming ที่ร่วมมือกับ สปป.ลาว ได้โดยไม่เสียภาษี และด่านหนองคาย ยังเป็นด่านที่มีมูลค่าการค้ามากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงควรมีการพัฒนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว โดยการลดปัญหาอุปสรรคการค้าแดนของทั้งคน รถยนต์ และสินค้า ควบคู่ไปกับการเร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของเมือง และด่านชายแดน

๓.๒ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ (จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร)

๓.๒.๑ มีศักยภาพการเป็นประตูการค้า และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงลาว เวียดนาม โดยเป็นศูนย์กระจายสินค้า (Distribution Center) เชื่อมโยงกับเพื่อนบ้านได้ เนื่องจากมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่มุกดาหาร และสะพานที่จังหวัดนครพนม ซึ่งทำให้สามารถเชื่อมสู่ท่าเรือสินค้าที่เมืองวินด์ และดานัง ในประเทศเวียดนาม ตามเส้นทางหมายเลข ๘ และ ๙ สะดวกมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาจึงควรให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าการท่องเที่ยวและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน ควบคู่ไปกับพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในเมือง และด่านชายแดน

๓.๒.๒ มีศักยภาพการผลิตการเกษตร เนื่องจากมีพื้นที่ชลประทานมาก และ ปริมาณน้ำฝนดี และยังสามารถร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทำการเกษตรในรูปแบบ Contract Farming ทั้งข้าวโพด อ้อย ยูคาลิปตัส พืชพลังงานทดแทน และปศุสัตว์ เพื่ออุตสาหกรรมแปรรูป การเกษตร จึงมีทิศทางการพัฒนาควรเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเน้นส่งเสริมให้พื้นที่ชลประทานเป็นพื้นที่เกษตรก้าวหน้า ผลิตสินค้ามูลค่าเพิ่มสูง ควบคู่กับการสนับสนุนการทำปศุสัตว์ โดยเฉพาะโคเนื้อ

๓.๓ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด)

๓.๓.๑ มีศักยภาพด้านอุตสาหกรรม การค้า และบริการ เนื่องจากตั้งอยู่กึ่งกลางภาค และมีบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี โดยเฉพาะด้าน Logistics ซึ่งมีถนนสายหลัก คือ สายมิตรภาพ และสาย E-W Economic Corridor พาดผ่าน รวมทั้งมีสถานศึกษาระดับสูงและศูนย์ราชการจำนวนมาก ตลอดจนเป็น ICT City ดังนั้นการพัฒนาจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองรองรับการเป็นศูนย์กลางการค้า บริการ และการลงทุนของภาค อาทิ เขตอุตสาหกรรม ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Services) Container Yard หรือ Inland Container Depot และระบบ Logistic ที่มีประสิทธิภาพ

๓.๓.๒ มีศักยภาพด้านการผลิตการเกษตรโดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของทุ่งกุลาร้องไห้อยู่ในกลุ่มนี้ และยังมีพื้นที่ชลประทานขนาดกลาง และส่วนใหญ่หลายแห่ง อาทิ ชลประทานลำปาวที่กาฬสินธุ์ หนองหวายที่ขอนแก่น และชลประทานร้อยเอ็ด นอกจากนี้ ยังมีศักยภาพด้านอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน (Ethanol) เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบที่สำคัญ คือ อ้อย และมันสำปะหลัง และมีโรงงานผลิต Ethanol ขุดตั้งในพื้นที่นี้จำนวนมาก ดังนั้นการพัฒนาจึงควรเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำเพื่อลดปัญหาอุทกภัย และใช้พื้นที่ชลประทานให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ด้วยการทำการเกษตรที่ผลิตสินค้ามูลค่าสูง อาทิ เมล็ดพันธุ์พืชพันธุ์ปลา ไม้ดอก พืชผัก และให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพ และเพิ่มคุณค่า (Value Creation) ในการผลิตข้าวหอมมะลิ ด้วยการยกมาตรฐานการผลิตสู่สินค้าปลอดภัยมี Brand สำหรับข้าวหอมมะลิพร้อมทั้งควรเตรียมการรองรับอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน (Ethanol) อาทิ การจัดระบบ Contract Farming ที่เป็นธรรมแก่เกษตรกรและเจ้าของโรงงาน และการจัด Zoning สำหรับมันสำปะหลัง และอ้อย โรงงานควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร

๓.๓.๓ มีศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์เนื่องจากมีสถาบันการศึกษา ระดับสูง ระดับมหาวิทยาลัย มีสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และสถานประกอบการหรือโรงงาน อุตสาหกรรมขนาดใหญ่อยู่เป็นจำนวนมาก สามารถส่งเสริมเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของภาคได้

๓.๓.๔ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพราะมีแหล่งโบราณคดียุคก่อน ประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ จึงควรมีทิศทางการพัฒนาลักษณะการปกครองและการพัฒนา

๓.๔ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑ (จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์)

๓.๔.๑ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และอารยธรรมขอม เนื่องจากมีอุทยานแห่งชาติที่สำคัญหลายแห่ง อาทิ เขาใหญ่ ผาหินงาม ฯลฯ และมีแหล่งท่องเที่ยว อารยธรรมขอมที่สำคัญ อาทิ ปราสาทหินพิมาย ปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ และ ปราสาท ตาเมื่อนธม ที่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวกับแหล่งท่องเที่ยววนครวัดของกัมพูชา ดังนั้น การพัฒนาควร สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และอารยธรรมขอม ด้วยการสร้าง คุณค่าเพิ่ม (Value Creation) จากการจัดทำเรื่องราว ความเป็นมาสำคัญ และความยิ่งใหญ่ของแหล่ง ท่องเที่ยว (Story) ถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยว และพัฒนาเส้นทาง (Loop) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว ของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเพิ่มศักยภาพของสินค้า และบริการ

๓.๔.๒ มีศักยภาพด้านเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยโดยเฉพาะข้าว หอมมะลิ รวมทั้งอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปอาหารและพลังงานทดแทน (Ethanol) เนื่องจากเป็น แหล่งผลิตสินค้าเกษตรจำพวกข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ใก่ นอกจากนี้อุตสาหกรรมใหม่ และสิ่งทอ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นมาตรฐานการผลิตอุตสาหกรรมของภาค ดังนั้นทิศทางการพัฒนา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบรองรับการผลิต การเกษตรที่เน้นการ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิเป็น สินค้ามาตรฐาน GAP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ใหม่ ตลอดจนเตรียมการรองรับอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน (Ethanol) ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนด้าน Logistics ด้วย การพัฒนาการขนส่งระบบรางให้สะดวกรวดเร็วขึ้น

๓.๕ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ (จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัด อุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร)

๓.๕.๑ มีศักยภาพด้านการเกษตร ทั้งการผลิตข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษ ไม้ผล ไม้ยืนต้น การผลิตและแปรรูปสุสสัตว์ จำพวกอาหารแปรรูป การพัฒนาให้ความสำคัญ กับการพัฒนาแหล่งน้ำ และระบบบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมและขาดแคลนน้ำ และควรเน้นการเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตพร้อมปรับระบบสู่มาตรฐาน GAP โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ

๓.๕.๒ ศักยภาพเป็นประตูการค้า และการท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับประเทศ เพื่อนบ้าน ทั้ง สปป.ลาว และกัมพูชาในลักษณะหุ้นส่วนทางธุรกิจ และเป็นศูนย์ผลิตและกระจาย สินค้าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นควรมีทิศทางการพัฒนาที่ สนับสนุนให้กลุ่มเป็นประตูการค้า (Gate Way) การลงทุน และการท่องเที่ยวตอนล่างของภาค

เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะศูนย์บริการด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ที่เมืองชายแดน ด่านชายแดน พร้อมกับการสร้างงานและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยการปรับปรุงสภาพแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกได้มาตรฐาน สะดวก สะอาด ปลอดภัย และจัด Loop เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของเพื่อนบ้าน

๒. ข้อมูลหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดน ๒ ประเทศ ได้แก่ สปป.ลาว และ กัมพูชา มีความยาว ๑,๕๗๖ กิโลเมตร โดยมีลำน้ำโขง แม่น้ำโขง และเทือกเขาพนมดงรัก เป็นแนวธรรมชาติที่เป็นแนวเขตแดน มีจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ติดชายแดนจำนวน ๑๐ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ มีหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนหลายพันหมู่บ้าน ผู้วิจัยจึงได้เก็บและรวบรวมข้อมูลหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนในลักษณะสุ่มตัวอย่างจากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละ ๑ ตำบล/หมู่บ้าน ดังนี้

๒.๑ ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย (อบต. อาฮี, Online, ๒๕๖๐)

๒.๑.๑ ที่ตั้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ บ้านอาฮี โดยประกาศจัดตั้งสภาตำบล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๙ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย และได้ยุบสภาตำบลนำทูลเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๗

๒.๑.๒ เนื้อที่ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๗๒ ตารางกิโลเมตร โดยแยกเป็น ตำบลอาฮี เนื้อที่ ๕๗ ตารางกิโลเมตร และตำบลน้ำทูนเนื้อที่ ๑๑๕ ตารางกิโลเมตร

๒.๑.๓ อาณาเขตติดต่อ

๒.๑.๓.๑ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และตำบลหนองผือ

๒.๑.๓.๒ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลลาดค่าง และตำบลหนองบัว

อำเภอภูเรือ

๒.๑.๓.๓ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลท่าลี่

๒.๑.๓.๔ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ประเทศสาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว

๒.๑.๔ ลักษณะสังคมการศึกษา

๒.๑.๔.๑ โรงเรียนประถมศึกษา ๑๐ แห่ง

๒.๑.๔.๒ สถาบันทางศาสนา วัด จำนวน ๑๒ แห่ง

๒.๑.๔.๓ สถานีนามัยจำนวน ๔ แห่ง

๒.๑.๕ ลักษณะเศรษฐกิจ การเกษตรกรรม ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร พืชเศรษฐกิจที่

สำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปี มะขามหวาน ไข่รอก ถั่วนางแดง ข้าวโพด มะม่วง มันสำปะหลัง ถั่วดำ ถั่วเหลือง ยางพารา และกล้วย

๒.๑.๖ หน่วยงานธุรกิจ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี

๒.๑.๖.๑ โรงงานอุตสาหกรรม ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

อาฮี ไม่มี

๒.๑.๖.๒ การประกอบการอุตสาหกรรม ปิมน้ำมันขนาดกลางมีจำนวน ๔ แห่ง ปิมน้ำมัน (หลอด) มีจำนวน ๑๔ แห่ง ร้านขายของชำมีจำนวน ๔๗ แห่ง คลังสินค้ามีจำนวน ๒ แห่ง ลานเพื่อการเกษตรมีจำนวน ๓ แห่ง ร้าน OTOP มีจำนวน ๑ แห่ง ฟาร์มเลี้ยงหมู มีจำนวน ๑๐ แห่ง โรงเรียนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี จำนวน ๑๑ โรง

๒.๑.๗ ลักษณะทรัพยากรแหล่งน้ำธรรมชาติ

๒.๑.๗.๑ แม่น้ำเหืองจากบ้านแก่งม่วง – บ้านนากระเซิง เป็นแม่น้ำกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทย กับ สปป. ลาว ความยาว ๓๐ กิโลเมตร

๒.๑.๗.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ฝาย/อ่างเก็บน้ำ จำนวน ๑๙ แห่ง บ่อน้ำตื้น จำนวน ๑๑๔ แห่ง บ่อบาดาล จำนวน ๔๐ แห่ง สระน้ำสาธารณะ จำนวน ๑๓ แห่ง

๒.๑.๗.๓ ทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี มีสภาพเป็นภูเขาที่ลาดชันมีสภาพความสมบูรณ์ของป่าไม้ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์

๒.๒ ตำบลแก้งไก่อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย (ไทยตำบล ดอท คอม, Online, ๒๕๖๐)

๒.๒.๑ ประวัติความเป็นมา ตำบลแก้งไก่อุดมขึ้นอยู่กับอำเภอสรีเชียงใหม่ เมื่อแยกการปกครอง กิ่งอำเภอสังคมขึ้นมา และมี อบต. ตำบลตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอสังคม ห่างจากที่ว่าการอำเภอสังคม ๕ กิโลเมตร มีผลิตภัณฑ์และสถานที่ท่องเที่ยวหลายอย่าง เช่น หลวงปู่วัดลุ่มทิวทัศน์แม่น้ำโขง

๒.๒.๒ พื้นที่ โดยทั่วไปเป็นภูเขาสูงสลับกับเนินเขาที่ไม่สูงมากนัก และบางส่วนเป็นที่ราบต่ำมีป่าไม้ปกคลุมตามภูเขา มีแม่น้ำและลำห้วยที่ไหลผ่าน

๒.๒.๓ เขตพื้นที่

๒.๒.๓.๑ ทิศเหนือ ติดกับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี

๒.๒.๓.๒ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลสังคม อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

๒.๒.๓.๓ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

๒.๒.๓.๔ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลสังคม อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

๒.๒.๔ อาชีพทำสวน ทำไร่

๒.๒.๕ สาธารณูปโภค จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. ๖๑๑ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของพื้นที่

๒.๒.๖ การเดินทาง เดินทางโดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๑

๒.๒.๗ ผลิตภัณฑ์ ที่นอน ผ้าขาวม้า และ หัตถกรรมจักสาน

๒.๓ ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ (ตำบลปากคาด, Online, ๒๕๖๐)

๒.๓.๑ ที่ตั้ง เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอปากคาด มีพื้นที่ประมาณ ๖๑ ตารางกิโลเมตรหรือจำนวน ๓๔,๑๒๕ ไร่ ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอปากคาดลงมาทางใต้ ระยะทาง ๒๐ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดหนองคายไปทางตะวันออกเฉียงเหนือระยะทาง ๑๑๐ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดบึงกาฬลงมาทางตะวันตกเฉียงใต้ ระยะทาง ๖๐ กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น ๘ หมู่บ้าน

๒.๓.๒ อาณาเขต

๒.๓.๒.๑ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และตำบลนาแดง ตำบลโนนศิลา อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ และตำบลศรีชมภู อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

๒.๓.๒.๒ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองพันทา และ ตำบลเหล่าทอง อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

๒.๓.๒.๓ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลศรีชมภู อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

๒.๓.๒.๔ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหนองยอง และ ตำบลนาแดง อำเภอปากคาดจังหวัดบึงกาฬ

๒.๓.๓ ลักษณะภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ

๒.๓.๓.๑ ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่ม สลับที่เนินและเป็นลูกคลื่น มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน สภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายและดินลูกรัง เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยางพารา และการปศุสัตว์

๒.๓.๓.๒ ภูมิอากาศ เป็นอากาศแบบร้อนชื้น มี ๓ ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว ฤดูฝน

๒.๓.๔ การคมนาคม องค์การบริหารส่วนตำบลสมสนุก ห่างจากอำเภอปากคาด ระยะทาง ๒๐ กิโลเมตร มีเส้นทางติดต่อกับอำเภอปากคาด จำนวน ๓ เส้นทาง ห่างจากจังหวัดบึงกาฬ ระยะทาง ๖๐ กิโลเมตร มีเส้นทางติดต่อกับอำเภอปากคาด จำนวน ๓ เส้นทาง

๒.๓.๕ ด้านปกครอง (จำนวนหมู่บ้าน ประชากรแยกชาย-หญิง คริวเรือน อาชีพ รายได้จำนวนประชากรทั้งสิ้นประชากร/ขนาดของพื้นที่)

๒.๓.๕.๑ ประชากร จำนวนทั้งสิ้น ๕,๓๗๙ คน (ชาย ๒,๗๑๖ คน หญิง ๒,๖๖๓ คน)

๒.๓.๕.๒ คริวเรือน จำนวน ๑,๓๘๗ คริวเรือน

๒.๓.๖ สภาพทางเศรษฐกิจ

๒.๓.๖.๑ เกษตรกร จำนวน ๙๕๐ คริวเรือน คิดเป็นร้อยละ

- ๑๒.๐๐ ๒.๓.๖.๒ รับจ้างทั่วไป จำนวน ๒๐๒ ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ
- ๕.๑๙ ๒.๓.๖.๓ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๔๘ ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ
- ๕.๓๓ ๒.๓.๖.๔ พนักงานเอกชน จำนวน ๔๕ ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ
- ร้อยละ ๑.๑๘ ๒.๓.๖.๕ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๕ ครั้วเรือน คิดเป็น
- ๒.๓.๖.๖ อื่นๆ จำนวน ๓๘ ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔.๕
- ๒.๓.๗ สถานศึกษา จำนวน ๔ แห่ง ประกอบด้วย
- ๒.๓.๗.๑ โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๑ แห่ง
- ๒.๓.๗.๒ โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส จำนวน ๑ แห่ง
- ๒.๓.๗.๓ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง
- ๒.๓.๘ ปัญหาด้านสุขภาพ
- ๒.๓.๘.๑ ปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ ประชาชนมีภาวะสุขภาพเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน/ความดันโลหิตสูง/โรคหัวใจและหลอดเลือด มีแนวโน้มอัตราที่เพิ่มขึ้น ผู้ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง (เบาหวาน/ความดันโลหิตสูง) มีแนวโน้มต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนสูงจากภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ แรงงานไม่มีเวลาดูแลตนเอง
- ๒.๓.๘.๒ ปัญหาโรคติดต่อจากแมลง ได้แก่ ไข้เลือดออก
- ๒.๓.๘.๓ ปัญหาทางสังคม วัยรุ่นติดอบายมุข มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ครอบครัวยากจน
- ๒.๓.๙ ด้านทุนวิสาหกิจชุมชน ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะอยู่ในขั้นปานกลาง มีอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจ คือ การทำนาข้าว ยางพารา แตงโม ไม้ยูคาลิปตัส เป็นต้น โดยมีรายได้เฉลี่ย ๓๒,๐๐๐ บาท/คน/ปี ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ การเดินทางไปยังศูนย์สุขภาพชุมชนสมสนุกจากตัวอำเภอปากคาด สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกโดยทางรถยนต์ตามถนนทางหลวงสายปากคาด – โซ่พิสัย นอกจากนี้ประชาชนสามารถเดินทางจากบ้านตนเองมายังสถานบริการได้ภายในเวลาไม่เกิน ๒๐ นาที โดยทางรถยนต์และจักรยานยนต์ได้อย่างสะดวก
- ๒.๔ ตำบลปลาปาก อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม (ตำบลปลาปาก, Online, ๒๕๖๐)
- ๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมา ตำบลปลาปาก เดิมมีถิ่นที่อยู่ในเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เมืองมหาชัย ในยุคสมัยเมืองพระยาแก้วเป็นเจ้าเมือง ได้ถูกพวกจีนฮ่อ รุกราน เจ้าเมืองมหาชัยจึงได้นิมนต์พระหลวงพ่อดมและพระน้องชายชื่อ เพียรหาญ อพยพพลเมืองจำนวนหนึ่งข้ามมาฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ในเขตแดนของประเทศไทย ได้อพยพคนมาอยู่ที่เนินสูง และที่นั่นเป็นบ้านเรือนที่ว่างเปล่าไม่มีผู้คนอาศัยอยู่ได้พาราษฎร์ตั้งหลักอยู่ที่นั่น และได้ตัวอักษรสีดำแปลเป็นภาษาลาวว่า "บ้านนุ่งทุ่งปลาแก้ว" (ปลาพูด) จึงได้ตั้งชื่อตำบลว่า "ตำบลปลาปาก" จนถึงปัจจุบัน

๒.๔.๒ สภาพทั่วไปของตำบล เป็นป่าโปร่ง ลักษณะป่าจะเป็นลักษณะ ค่อนข้างสูง สลับกับพื้นที่ราบเป็นที่ดอนทางทิศเหนือ แล้วลาดเทลงมาทางทิศใต้ เป็นลักษณะลูกคลื่นลอนตื้น พื้นที่สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินลูกรัง เก็บกักน้ำไม่ได้ดี

๒.๔.๓ อาณาเขต

๒.๔.๓.๑ ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก และ ตำบลกรูคู อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

๒.๔.๓.๒ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลหนองเทาใหญ่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

๒.๔.๓.๓ ทิศตะวันออก ติดกับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และ ตำบลหนองฮี อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

๒.๔.๓.๔ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลโคกสูง อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

๒.๔.๔ สภาพภูมิประเทศ สภาพโดยทั่วไปเป็นป่าโปร่ง เป็นป่าสงวน ธรรมชาติบางส่วน สภาพพื้นที่เป็นดินลูกรังประมาณ ๙๐% ของพื้นที่ เก็บกักน้ำไม่ดี ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

๒.๔.๕ การแบ่งเขตการปกครองแบ่งการปกครองออกเป็น ๑๖ หมู่บ้าน เขตการปกครอง แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน

๒.๔.๕.๑ เขตเทศบาลตำบลปลาปาก มี ๕ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒, ๕ และ ๑๓

๒.๔.๕.๒ เขตองค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก มี ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๓, ๔, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๔, ๑๕ และ ๑๖

๒.๔.๖ ประชากรของตำบล จำนวน ๔,๖๙๙ คน (๒,๒๒๒ ครัวเรือน)

๒.๔.๗ อาชีพของตำบล

๒.๔.๗.๑ อาชีพหลัก ทำนา

๒.๔.๗.๒ อาชีพเสริม ทอผ้าลายมุก ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำสวน

๒.๔.๘ เส้นทางคมนาคม ถนนทางหลวงแผ่นดินที่ นพ ๒๒๗๖ ระยะทางประมาณ ๑๖ กม. ใช้ติดต่อกับอำเภอและจังหวัด ระยะทางห่างจากจังหวัดประมาณ ๔๔ กม. มีถนนทางหลวงแผ่นดินที่ นพ ๒๒๗๖ ระยะทางประมาณ ๑๑ กม. ใช้ติดต่อกับตำบลหนองฮี อำเภอปลาปาก

๒.๕ ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ไทยตำบล ดอทคอม, Online, ๒๕๖๐)

๒.๕.๑ ประวัติความเป็นมา ตำบลบ้านเป่า เดิมเป็นตำบลที่ขึ้นอยู่กับ การปกครองของอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดนครพนม ต่อมาได้แยกการปกครองออกมาจัดตั้งเป็นจังหวัด มุกดาหาร เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๕ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าภูไท ปัจจุบันเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการ ปกครองของอำเภอหนองสูง มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น ๖ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านภู หมู่ ๒ บ้านภู หมู่ ๓ บ้านเป่า หมู่ ๔ บ้านคำพิ หมู่ ๕ บ้านเป่า หมู่ ๖ บ้านป่าแสด

๒.๕.๑.๑ ชุมชนบ้านภู มีภูเขาล้อมรอบ เป็นหมู่บ้านที่มีทิวทัศน์
สิ่งแวดล้อมสวยงามพื้นดินอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำ ชาวจึงมีคุณภาพดี ไม่มีความจำเป็นที่จะต้อง
พึ่งพาสารเคมี ปลูกข้าวเหนียวไว้รับประทาน ข้าวเจ้าไว้ขาย

๒.๕.๑.๒ ชุมชนเป็นชนเผ่าผู้ไทย อพยพจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เมื่อ
พ.ศ.๒๓๘๗ ตั้งภูมิลำเนาในพื้นที่บ้านภูรวมอายุได้ ๑๓๐ ปี ผู้ทำหมู่บ้านคนแรกได้แก่เจ้าสุโสมบัตติ
จากอดีตถึงปัจจุบัน มีผู้นำและผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน บ้านรวม ๑๕ คน อาชีพหลักได้แก่การทำนา
อาชีพของผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายเลี้ยงสัตว์ จักรสาน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในระหว่างหุบเขาจึงให้
ชื่อว่า บ้านหลุบภู ปัจจุบันเรียกชื่อว่า “บ้านภู”

๒.๕.๒ พื้นที่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา

๒.๕.๓ อาณาเขต

๒.๕.๓.๑ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลโนนยาง, หนองสูง อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

๒.๕.๓.๒ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองสูงใต้ อำเภอนองสูง
จังหวัดมุกดาหาร

๒.๕.๓.๓ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลหนองสูงใต้ อำเภอนอง
สูง จังหวัดมุกดาหาร

๒.๕.๓.๔ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอนองพอก จังหวัด
ร้อยเอ็ด

๒.๕.๔ อาชีพ

๒.๕.๔.๑ อาชีพหลัก ทำนา

๒.๕.๔.๒ อาชีพเสริม ทอผ้า จักรสาน

๒.๕.๖ สาธารณูปโภค มีระบบสาธารณูปโภคครบทุกหมู่บ้าน

๒.๕.๗ การเดินทาง สามารถเดินทางโดยใช้ทางหลวงแผ่นดินสายนิคมคำ
สร้อย - หนองสูง ระยะทางห่างจากอำเภอนองสูง ๕ กม. และระยะทางห่างจากอำเภอนิคมน้ำคำสร้อย
๒๖ กม.

๒.๕.๘ ผลิตภัณฑ์ ผ้าไหม, ผ้าปูโต๊ะลายมัดหมี่

๒.๕.๙ กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน

๒.๕.๙.๑ ชมข้อมูล นิทรรศการเรื่องราวในศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านภู

๒.๕.๙.๒ นมัสการพระเจ้าใหญ่ ขอพรความเป็นสิริมงคลที่วัดเก่า

วัดศรีม้นทาราม

๒.๕.๙.๓ เที่ยวชมหมู่บ้าน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้

ชุมชน

๒.๕.๙.๔ กิจกรรมพาลาง บายศรีสู่ขวัญ ลานวัฒนธรรมนำสุขใจ

๒.๕.๙.๕ พักค้างคืนในบ้านโฮมสเตย์ บ้านมีเสน่ห์หลับสบาย

๒.๕.๙.๖ เที่ยวแหล่งเรียนรู้เครือข่ายกลั่นไอวัฒนธรรม วัดพุทธศิริ

๒.๕.๙.๗ ปีนเขาชมวิวดวงทิวธรรม ภูจ้อก้อ ภูผาขาว นมัสการ

พระพุทธรูป และสลักบนหน้าผาภูถ้ำโสม สูดยอแด่แห่งการชมวิวดวงทิวทัศน์ที่สวยงาม

๒.๖ ตำบลชานุมาน อำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ (ไทยตำบล ดอทคอม, Online, ๒๕๖๐)

๒.๖.๑ ประวัติความเป็นมา ตามตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา ณ ริมฝั่งแม่น้ำโขง เขต สปป.ลาว ตรงกันข้ามกับที่ว่าการอำเภอชานุมาน (หลังเก่า) มีปราสาทหินและมียักษ์ตนหนึ่งมานั่งลงกราบไว้บริเวณใกล้ฝั่งเขตไทย รอยคุ้งเขา และรอยนั่งปรากฏเป็นบั้งเล็กๆ อยู่ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อชุมชนว่า บ้านยักษ์คุ "คุ" แปลว่า คุกเขา ต่อมาเมื่อ ๙๐ ปี ที่ผ่านมาทางราชการของลาวได้ส่งนักศึกษาเข้ามาศึกษาวิชาการในไทย เมื่อจบก็กลับประเทศ ในขณะนั้นเป็นเวลาฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศลาวบุคคลนี้จึงเกิดความไม่พอใจฝรั่งเศส จึงสร้างบ้านเรือนขึ้นที่บ้านยักษ์คุ และขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และได้บรรดาศักดิ์เป็น "พระประจัญจาตุรงค์" และตั้งชื่อชุมชนว่า "เมืองชานุมารมณฑล" ขึ้นตรงต่อมณฑลอุบลราชธานี ตำบลชานุมาน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น ๑๕ หมู่บ้าน คือ หมู่ ๑ บ้านชานุมาน หมู่ ๒ บ้านนาสีดา หมู่ ๓ บ้านโนนสูง หมู่ ๔ บ้านหินส่ว หมู่ ๕ บ้านยักษ์คุ หมู่ ๖ บ้านนาสีดาน้อย หมู่ ๗ บ้านนิคมสงเคราะห์ ๓ หมู่ ๘ บ้านศรีสมบูรณ์ หมู่ ๙ บ้านนิคมสงเคราะห์ ๒ หมู่ ๑๐ บ้านนิคมสงเคราะห์ ๑ หมู่ ๑๑ บ้านนิคมสงเคราะห์ ๔ หมู่ ๑๒ บ้านนิคมสงเคราะห์ ๕ หมู่ ๑๓ บ้านนิคมสงเคราะห์ ๖ หมู่ ๑๔ บ้านโนนสำราญ หมู่ ๑๕ บ้านโนนโพธิ์

๒.๖.๒ อาณาเขต

๒.๖.๒.๑ ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดมุกดาหาร

๒.๖.๒.๒ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลโคกสาร, คำเขื่อนแก้ว อำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ

๒.๖.๒.๓ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว

๒.๖.๒.๔ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดมุกดาหาร

๒.๖.๓ อาชีพ

๒.๖.๓.๑ อาชีพหลัก ทำนา, ทำสวน/ทำไร่

๒.๖.๓.๒ อาชีพเสริม ทอผ้า

๒.๖.๔ สาธารณูปโภค จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. ๑,๑๕๖ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๐๐ จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๕๘๐ หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ ของจำนวนหลังคาเรือน

๒.๖.๗ การเดินทาง เส้นทางสัญจรเชื่อมระหว่างหมู่บ้านระหว่างอำเภอ ๓ เส้นทาง (ถนนลาดยาง) เส้นทางภายในหมู่บ้าน ๕ เส้นทาง

๒.๖.๘ ผลิตภัณฑ์ ผ้าลายขิด, ผ้าสไบขิด

๒.๗ ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี (ไทยตำบล ดอทคอม, Online, ๒๕๖๐)

๒.๗.๑ ประวัติความเป็นมา ตำบลนาโพธิ์กลาง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของตัวอำเภอโขงเจียม ประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ บ้านนาโพธิ์กลาง, หมู่ที่ ๒ บ้านนาโพธิ์ใต้, หมู่ที่ ๓ บ้านคันท่าเกวียน, หมู่ที่ ๔ บ้านหนองฝือ, หมู่ที่ ๕ บ้านปากลา, หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งนาเมือง, หมู่ที่ ๗ บ้านชะจอม, หมู่ที่ ๘ บ้านนาโพธิ์เหนือ, หมู่ที่ ๙ บ้านโนนสวรรค์ เดิมมีชนชาวพื้นเมือง ๔ เผ่า ได้แก่ ขอม ส่วย ข่า

และภูไท อพยพมาจากถิ่นอื่นมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมห้วยโพธิ์เพื่อไร่ หางของป่า และล่าสัตว์ต่อมาจึงมีคน
อพยพมาเรื่อย ๆ จึงเป็นชุมชนใหญ่ และตั้งชื่อว่าบ้านนาโพธิ์กลาง และ ตำบลนาโพธิ์กลางในที่สุด

๒.๗.๒ พื้นที่ ลักษณะทั่วไปเป็นภูเขา มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน ห่างจากตัว
อำเภอ ๔๐ กม.

๒.๗.๓ อาณาเขต

๒.๗.๓.๑ ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตอำเภอเขมราฐ

๒.๗.๓.๒ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลห้วยยาง และ ตำบลห้วยไผ่

อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

๒.๗.๓.๓ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แม่น้ำโขง

๒.๗.๓.๔ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตอำเภอศรีเมืองใหม่

๒.๗.๔ อาชีพ

๒.๗.๔.๑ อาชีพหลัก ทำนา

๒.๗.๔.๒ อาชีพเสริม ทอผ้า ทำไร่ เลี้ยงสัตว์

๒.๗.๕ สาธารณูปโภค จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. ๑,๕๖๙
ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๙ หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๐
ของจำนวนหลังคาเรือน

๒.๗.๖ การเดินทาง เดินทางจากตัวเองด้วยเส้นทาง ๒๑๓๔ ประมาณ ๔
กม. เลี้ยวขวาไปตามเส้นทาง ๒๒๒๒ อำเภอเขมราฐ ตำบลนาโพธิ์กลางห่างจากอำเภอ ๔๐ กม.

๒.๗.๗ ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายจากสีธรรมชาติ, ผ้าทอข้อมสีธรรมชาติ

๒.๘ ตำบลเสาชงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ (ไทยตำบล ดอทคอม,
Online, ๒๕๖๐)

๒.๘.๑ ประวัติความเป็นมา ตำบลเสาชงชัย เป็นตำบลเก่าแก่ตั้งมาตั้งแต่ปี
พ.ศ.๒๕๒๙ จนถึงปัจจุบัน ๑๖ ปี ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยอีสาน นับถือศาสนาพุทธ ตั้งอยู่ใน
เขตการปกครองของอำเภอกันทรลักษ์ ประกอบด้วย ๑๓ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเสาชงชัย บ้านภูมิขรอล
บ้านชำเม็ง บ้านหนองเม็ก บ้านหนองตึก บ้านพรทิพย์ บ้านห้วยทาด บ้านห้วยน้ำใส บ้านโนนสว่าง
พัฒนา บ้านโนนเจริญ บ้านหนองเม็กน้อย

๒.๘.๒ พื้นที่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทราย ราบลุ่ม ที่ราบเชิงเขา มีพื้นที่
ทั้งหมด ๖๗.๕๐๓ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๕,๙๔๐ ไร่

๒.๘.๓ อาณาเขต

๒.๘.๓.๑ ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบึงมะลู อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัด
ศรีสะเกษ

๒.๘.๓.๒ ทิศใต้ ติดกับ ประเทศกัมพูชา

๒.๘.๓.๓ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลภูผามอก, ตำบลโนน
สำราญ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

๒.๘.๓.๔ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลรุง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัด
ศรีสะเกษ

๒.๘.๔ อาชีพ

๒.๘.๔.๑ อาชีพหลัก ทำนา

๒.๘.๔.๒ อาชีพเสริม ทำไร่ป่อ ทำสวนผลไม้

๒.๘.๕ สาธารณูปโภค ระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน

๒.๘.๖ การเดินทาง จากกรุงเทพฯ ถึงสระบุรีเลี้ยวขวามุ่งหน้าไปนครราชสีมา จากนั้นนครราชสีมาเลี้ยวขวาใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๒๒๔ โชคชัย - เดชอุดม เข้าเขตตำบลกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ แล้วมุ่งหน้าลงใต้เจอทางแยกให้มุ่งตรงมาทางใต้ ใช้เส้นทางกันทรลักษณ์ - เขาพระวิหาร ใช้ระยะทางอีกประมาณ ๒๕ กิโลเมตร ก็จะถึงเขต ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

๒.๘.๗ ผลิตภัณฑ์ แต่งกวนน้ำหยด, ข้าวหอมมะลิบรรจุถุง

๒.๙ ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ (ไทยตำบล ดอทคอม, Online, ๒๕๖๐)

๒.๙.๑ ประวัติความเป็นมา ตำบลบ้านด่านได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๑๘ โดยได้แบ่งแยกการปกครองมาจาก อำเภอสังขะ และแยกมาจาก อำเภอปราสาท บางส่วน มาขึ้นกับกิ่งอำเภอกาบเชิง เดิมตำบลบ้านด่านมีหมู่บ้านในตำบล จำนวน ๘ หมู่บ้าน ปัจจุบันมีหมู่บ้านในตำบลบ้านด่าน จำนวน ๑๕ หมู่บ้าน

๒.๙.๒ พื้นที่ : มีพื้นที่ทั้งหมด ๑๐๓ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๘๗,๕๗๘ ไร่

๒.๙.๓ อาณาเขต

๒.๙.๓.๑ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลจารย์ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

๒.๙.๓.๒ ทิศใต้ ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชา

๒.๙.๓.๓ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

๒.๙.๓.๔ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

๒.๙.๔ อาชีพ อาชีพหลัก ทำนา

๒.๙.๕ สาธารณูปโภค จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบตำบล ๑,๙๘๐ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐

๒.๙.๖ การเดินทาง จากจังหวัดสุรินทร์ สามารถที่จะเดินทางไปยังตำบลด่านโดยใช้เส้นทางสายสุรินทร์ - ชองจอม มาถึงบ้านหนองเกาะ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลบ้านด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ก็จะเข้าสู่ตำบลด่าน

๒.๙.๗ ผลิตภัณฑ์ ชาใบหม่อน

๒.๑๐ ตำบลปราสาท อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ (ไทยตำบล ดอท คอม, Online, ๒๕๖๐)

๒.๑๐.๑ ประวัติความเป็นมา เดิมบ้านปราสาทขึ้นกับตำบลบ้านกรวด อำเภอประโคนชัย ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ ตำบลบ้านกรวดได้แยกออกจากอำเภอประโคนชัย เป็น

อำเภอบ้านกรวด หลังจากนั้นบ้านปราสาท ได้แยกออกจากตำบลบ้านกรวดเป็นตำบลปราสาท สาเหตุที่ชื่อบ้านปราสาทนั้นเพราะ สมัยก่อนได้มีปราสาทโบราณเก่าแก่ตั้งอยู่ ชาวบ้านเลยตั้งชื่อว่า "บ้านปราสาท"

๒.๑๐.๒ พื้นที่ ตำบลปราสาทเป็น ๑ ใน ๙ ตำบลของอำเภอบ้านกรวด ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๗๔.๔๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๔๕,๙๐๗ ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน เป็นภูเขา ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ ส่วนทางทิศเหนือของตำบล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม และทุ่งนา

๒.๑๐.๓ อาณาเขต

๒.๑๐.๓.๑ ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบ้านกรวด และตำบลหินลาด
อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

๒.๑๐.๓.๒ ทิศใต้ ติดกับ ประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

๒.๑๐.๓.๓ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลจันทบเพชร อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

๒.๑๐.๓.๔ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

๒.๑๐.๔ อาชีพ

๒.๑๐.๔.๑ อาชีพหลัก ทำนา

๒.๑๐.๔.๒ อาชีพเสริม ค้าขาย

๒.๑๐.๕ สาธารณูปโภค จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. ๕๗๓ ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๙๗ หลังคาเรือน

๒.๑๐.๖ การเดินทาง การเดินทางเข้าสู่ตำบล ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๗๕ ห่างจากอำเภอบ้านกรวดประมาณ ๔ กิโลเมตร และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๒๑ จะเป็นจุดที่ตั้งของ อบต.ปราสาท

๒.๑๐.๗ ผลิตภัณฑ์ ไม้กวาดดอกหญ้า

๓. บทสรุปบริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๑ ลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย การศึกษาเกี่ยวข้องกับลักษณะทางชาติพันธุ์ ระบบอาวุโส ระบบเครือญาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีระดับการศึกษา จากการประเมินพบว่า ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และสามารถอ่านออกเขียนได้ ระบบอาวุโสและเครือญาติ ชุมชนส่วนใหญ่ให้คุณค่าความสำคัญกับระบบอาวุโส ส่วนการให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติ ทุกชุมชนให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติ ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางศาสนา และมีการรักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษา ศิลและธรรมค่อนข้างมาก

๓.๒ ลักษณะทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การประกอบอาชีพ ชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจจัดว่าอยู่ในระดับต่ำ อาชีพที่เข้มแข็ง คือ อาชีพทำนาเป็นหลัก รองลงมาเป็นการทำไร่ เลี้ยงสัตว์ บางชุมชนมีการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพเสริม และอาชีพหลัก นอกจากนั้นยังมีงานหัตถกรรม เช่น กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ ฯลฯ

๓.๓ ลักษณะทางการเมือง ประกอบด้วย การซื้อสิทธิขายเสียง การบริหารงานในหมู่บ้าน และการให้ความสำคัญต่อสิทธิของชุมชน การซื้อสิทธิขายเสียง นั้น ในปัจจุบันไม่มีการเลือกตั้งจึงยังไม่ปรากฏการซื้อสิทธิขายเสียง แต่จากสถิติข้อมูลที่ผ่านมาประชากรในชุมชนภาคอีสานยังมีผู้ที่ซื้อสิทธิขายเสียงอยู่บ้าง การบริหารงานในหมู่บ้านผู้นำชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าการบริหารงานในหมู่บ้านของตนเองมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

๓.๔ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้รู้ด้านต่าง ๆ ในหมู่บ้าน สินค้า/ผลิตภัณฑ์ของชุมชน การบริหารจัดการน้ำโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการให้คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ด้านต่างๆ แต่ละชุมชนต่างก็มีผู้รู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือโดยทั่วไป ส่วนใหญ่จะเป็นผู้รู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และผู้รู้ทางด้านแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ซึ่งสมาชิกชุมชนก็ตระหนักดีว่าผู้รู้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ

๓.๕ ทูทางสังคม ประกอบด้วย จำนวนผู้นำธรรมชาติ กลุ่มด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ความร่วมมือในลักษณะของเครือข่าย และศูนย์ข้อมูลชุมชน จำนวนผู้นำธรรมชาตินั้น นอกเหนือจากผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันที่เป็นผู้นำโดยตำแหน่งยังมีบุคคลอื่นๆ อีกที่ที่สามารถเป็นแกนนำในการรวบรวมชักชวนสมาชิกในชุมชนให้มาร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆในชุมชน ที่เรียกว่า “ผู้นำธรรมชาติ” อยู่พอสมควร ได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อดีตกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภา อบต. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ประธานกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี/แม่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์ ฯลฯ ศูนย์ข้อมูลชุมชน ส่วนใหญ่มีเพียงหอกระจายข่าวที่ทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสาร ส่วนแหล่งข้อมูลความรู้อื่น ๆ เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดของชุมชน ยังมีจำนวนน้อยมาก

๓.๕.๑ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ศักยภาพและบทบาทของผู้นำชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และคุณลักษณะของสมาชิกชุมชน

๓.๕.๑.๑ ศักยภาพและบทบาทของผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้นำที่ดีมีคุณธรรม ทำงานอย่างซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เป็นที่พึ่งให้กับคนในชุมชนได้ แต่ยังขาดศักยภาพในการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขและไม่ค่อยรู้จักแหล่งขอความช่วยเหลือ

๓.๕.๑.๒ ความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อมเพียงในการเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน โดยเฉพาะกิจกรรมในวันสำคัญ นอกจากนี้ยังช่วยกันแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชน มีการประชาคมเพื่อค้นหาและแก้ไขปัญหา มีความสามัคคีในระดับหมู่บ้านและครัวเรือน แต่การมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการจัดทำแผนชุมชนยังไม่มากนัก ส่วนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในชุมชน ส่วนใหญ่ยังไม่เคยมีกิจกรรมลักษณะนี้

๓.๕.๑.๓ ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ในฐานะที่ชุมชนจัดว่ามีสภาพของการเป็นองค์กร เพราะมีสมาชิกและมีการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีความรับผิดชอบ สมาชิกชุมชนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รักษากฎระเบียบและกติการ่วมกัน แต่ในเรื่องของการมีคนเฝ้าชมศึกษาดูงานยังน้อยมาก

๓.๕.๒ ปัจจัยภายนอกชุมชน ประกอบด้วย การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และการได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอื่นๆ

๓.๕.๒.๑ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก จากการประเมินพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน โดยอยู่ในรูปของกองทุนต่าง ๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนส่งเสริมอาชีพ ส่วนการได้รับข่าวสารมักจะได้รับรู้ผ่านผู้นำชุมชน ซึ่งได้รับแจ้งข่าวสารในรูปแบบของการประชุมผู้นำชุมชน หรือจดหมายราชการ กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) กลุ่มผู้สูงอายุยังได้รับการส่งเสริมให้ไปศึกษาทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมสาธิตต่างๆ เช่น กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ การทำเกษตรอินทรีย์ ฯลฯ อยู่บ้างพอสมควร

๓.๕.๒.๓ การได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอื่น ๆ จากการประเมินพบว่า ชุมชนของตนเองได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในระดับตำบล และระดับอำเภอ รวมทั้งการยอมรับจากชุมชนใกล้เคียงในระดับปานกลาง ถึงต่ำ เนื่องจากยังไม่ได้มีการประเมินผลจากหน่วยงานของรัฐเท่าที่ควรนัก

บริบททุนทางสังคมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (PETSAYAM. Online, ๒๕๖๐)

๑. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าสามารถแข่งขันในเวทีโลก โดยนำแนวคิดการพัฒนาตามกระแสที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ คือ การพัฒนาแบบทุนนิยมมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศนำไปสู่ความทันสมัย ขณะที่ยุคโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนไทยทุกระดับ เปิดโอกาสการเรียนรู้อย่างไร้พรมแดน ขณะเดียวกันนำมาซึ่งค่านิยมที่มุ่งวัตถุ มุ่งความสะดวกสบาย รวดเร็ว หากสังคมไทยปราศจากภูมิคุ้มกันที่ดีจะก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งเป็นรากฐานของความ สุข ความมั่นคง และความเข้มแข็งของชุมชน จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาสังคมไทยให้เกิดการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง พร้อมเผชิญสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทันแนวคิดและความสำคัญของทุนทางสังคมเป็นที่ยอมรับขององค์กรพัฒนาระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น ธนาคารโลก องค์กรความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ต่างก็ตระหนักในคุณค่าของทุนทางสังคมว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืนอันนำไปสู่ความผาสุกของคนในชาติ โดยเฉพาะ OECD พิจารณาว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดจากทุน ๔ ประเภท ได้แก่ ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนทางสังคม ซึ่งจากการประเมินประสิทธิภาพของปัจจัยทั้ง ๔ ทุนดังกล่าว พบว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนเป็นผลมาจากปัจจัยด้านทุนมนุษย์ และทุนทางสังคมถึง ๔ ส่วน ขณะที่เกิดจากทุนทางกายภาพและทุนทางการเงินเพียง ๒ ส่วนเท่านั้นในบริบทสังคมไทย ทุนทางสังคมถือเป็นทุนสำคัญที่เสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของคนในสังคมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการปกครองของประเทศมาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริการและกระบวนการผลิตในภาคเศรษฐกิจ การบรรเทาความรุนแรงและแก้ปัญหาในยามที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางเศรษฐกิจมีข้อจำกัด การแก้ปัญหาและฟื้นฟูให้คนไทยและสังคมไทย กลับมาดำรงสถานะเดิมได้จำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมช่วยสนับสนุน ยกตัวอย่างในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี ๒๕๔๐ ได้มีนักคิดและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านประเมินว่า การที่สังคมไทยยังคงดำรง

อยู่ได้เนื่องจากมีทุนทางสังคมมากมายเป็นตาข่ายรองรับที่มีความเชื่อมโยงแน่นหนาอยู่บนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีจุดเด่นหลายประการ อาทิ การมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ มีระบบเครือญาติและชุมชนที่เข้มแข็งบนพื้นฐานวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีน้ำใจไมตรี ดังนั้น ถ้าประเทศไทยสามารถนำทุนทางสังคมที่มีอยู่มาอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและต่อยอดใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมแล้วจะพัฒนาคนในชาติให้มีความสุข ประเทศชาติมีความสมดุลและเกิดความยั่งยืน “ทุนทางสังคม” เกิดจาก การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ สายใยความผูกพัน และวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทยผ่านระบบความสัมพันธ์ใน องค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และ องค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคม

๒. องค์ประกอบทุนทางสังคม มี ๔ ด้านที่มีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคม ดังนี้

๒.๑ คน มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกมิติทั้งด้าน สุขภาพ ที่มุ่งให้คนมีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้ ด้านจิตใจให้เป็นคนที่มีจิตใจดี มีน้ำใจเอื้ออาทร เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความเสียสละ มีจิตสำนึกสาธารณะ และรักชาติ ฯลฯ และด้านสติปัญญา ให้มีศักยภาพและมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่องจนมีนิสัยใฝ่รู้ไปตลอดชีวิตและพร้อมปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เมื่อมารวมตัวร่วมคิด ร่วมทำในกิจกรรมต่าง ๆ นำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาแลกเปลี่ยน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดประโยชน์ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๒.๒ สถาบัน มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชน/ สังคมทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยมีสถาบันหลัก อาทิ สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานในสังคมที่หล่อหลอมคนตั้งแต่แรกเกิด เป็นแหล่งบ่มเพาะ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมที่ดีงาม รวมทั้งจิตสำนึก รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สถาบันศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กล่อมเกลาจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี สถาบันศาสนาที่มีความเข้มแข็งจะสร้างศรัทธาให้แก่คนในสังคมและเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สถาบันการเมืองการปกครอง ทำหน้าที่กำกับ ดูแลให้สังคมอยู่ในระเบียบแบบแผนและให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดร่วมกัน สถาบันการศึกษา เป็นแหล่งสร้างความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมแก่คนในสังคมโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งมีความพร้อมทางด้านบริหารจัดการ บุคลากร ทรัพยากร และเครือข่าย เมื่อประกอบกับการใช้หลักบรรษัทภิบาลในการดำเนินธุรกิจหรือดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมแล้วจะเป็นทุนทางสังคมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมหาศาล และ สื่อ เป็นสถาบันที่สามารถชี้แนะและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรม ค่านิยมของคนในสังคมได้อย่างกว้าง

๒.๓ วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ เป็นในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ดีงาม ค่านิยมความเป็นไทย นอกจากนี้ ยังมีในรูปของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ วัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง เกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษาอนุรักษ์ ฟื้นฟูพัฒนาและต่อยอดเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

๒.๔ องค์ความรู้ ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมายาวนานจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง จากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดความหลากหลายของความรู้ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคนและธรรมชาติอย่างเกื้อกูลกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ มีความหลากหลาย ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของชุมชนได้ เช่น ความต้องการของตลาด การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

องค์ประกอบหลักทั้ง ๔ ด้านนับว่าเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญของสังคมไทย เมื่อใช้ผสมผสานกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจและระบบความสัมพันธ์จะก่อให้เกิดเป็นทุนทางสังคม ดังนั้น ทุนทางสังคมจึงเกิดจากการสั่งสม ปรับเปลี่ยน ต่อยอด พัฒนาและสร้างขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา ขณะเดียวกัน ทุนทางสังคมสามารถลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปหากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำสลายลง

๓. บทสรุปทุนทางสังคม การประเมินสถานภาพทุนทางสังคมในองค์ประกอบหลักดังกล่าว พบข้อเท็จจริงที่สามารถสะท้อนจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์ประกอบเหล่านี้ที่นำไปใช้ประกอบการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมต่อไปได้ ดังนี้

๓.๑ การประเมินสถานภาพคน พบว่า

๓.๑.๑ สุขภาพของคนไทยต้องเน้นการป้องกันโรคและการเสริมสร้างสุขภาพมากขึ้น เนื่องจากสภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้หรือโรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงจากการบริโภคมีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น โรคหัวใจที่มีอัตราการเจ็บป่วยสูงเป็นอันดับหนึ่ง คือ ๕๕๑.๕๕ ต่อประชากรแสนคนในปี ๒๕๕๖ โรคความดันโลหิตสูงและเบาหวานมีอัตราการป่วย ๓๘๙.๘๓ และ ๓๘๐.๗๕ ต่อประชากรแสนคนในช่วงเวลาเดียวกัน เป็นต้น

๓.๑.๒ การศึกษาของคนไทยต้องเร่งพัฒนาคุณภาพทั้งความรู้และคุณธรรม แม้ว่าในภาพรวมคนไทยมีการศึกษาสูงขึ้น มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในกลุ่มอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก ๗.๖ ปี ในปี ๒๕๔๕ เป็น ๗.๘ ปี ในปี ๒๕๕๖ และเพิ่มเป็น ๘.๑ ปี ในปี ๒๕๕๗ แต่ยังไม่ถึงระดับการศึกษาภาคบังคับและนับว่าต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี และสิงคโปร์ที่ประชากรมีการศึกษาเฉลี่ยประมาณ ๑๐-๑๒ ปี ขณะเดียวกัน คุณภาพการเรียนในวิชาหลักยังต้องเร่งยกระดับ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ชั้น ม.๓ และชั้น ม.๖ มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับพอใช้และดีร้อยละ ๕๕ และร้อยละ ๔๓ ตามลำดับ๑ ส่วนวิชาภาษาอังกฤษ จากผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ (GAT) ในปีการศึกษา ๒๕๕๗ ของนักเรียนชั้น ป. ๖ ม. ๓ และ ม. ๖ พบว่ามีคะแนนผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ มีคะแนนเฉลี่ย ๑๔.๙๔ ๑๒.๙๑ และ ๑๖.๒๓ ตามลำดับจากคะแนนเต็ม ๔๐ คะแนน และมีข้อสังเกตว่ามีนักเรียนจำนวนไม่น้อยมีเจตคติเชิงลบต่อการเรียน ๑ ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GAT) ของนักเรียนชั้น ม.๓ และ ม.๖ ปี ๒๕๕๖ ภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ พบว่ากลุ่มเด็กและวัยรุ่นมีแนวโน้มห่างเหินหลักธรรมทางศาสนา โดยวัยรุ่นร้อยละ ๕๕ ไม่เคยไปทำบุญตักบาตร และร้อยละ ๖๕ ไม่เคยไปวัดฟังธรรมเลยในรอบ ๑ เดือน ๒ เดือน เป็นต้น

๓.๑.๓ คนไทยมีคุณลักษณะที่ดีเอื้อต่อการเพิ่มทุนทางสังคม ลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของคนไทยหลายประการ อาทิ ความยิ้มแย้มแจ่มใส เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบเอาใจและบริการผู้อื่นเปิดรับสิ่งใหม่ ฯลฯ เป็นทุนทางสังคมที่ต้องรักษาให้คงอยู่และทำให้สังคมไทยแข็งแกร่งสงบสุข และสมานฉันท์ อีกทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถนำไปเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เช่น การผลิต การค้า และบริการ

๓.๒ สถาบันทางสังคมมีบทบาทน้อยในการเป็นทุนทางสังคม แม้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งถือเป็นสถาบันหลักยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติมาต่อเนื่องยาวนานอย่างไม่เสื่อมคลาย แต่สถาบันอื่น ๆ ยังต้องมีการพัฒนาเพื่อผลักดันให้เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของสังคมไทย จากบทความที่อ่านมาขอแสดงความคิดเห็นว่า ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน สังคมแบบไหนก็ตาม ถ้าได้รับการปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมและคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่มีอยู่ เราก็สามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งสังคมนิยมให้มาก ค่อยๆพัฒนาให้เป็นรูปธรรมตามกระบวนการ ใช้ทรัพยากรอย่างถูกวิธีและให้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรให้มากขึ้น นำมาใช้ก็ต้องรู้จักทดแทนและคิดที่จะรักษามันเอาไว้ ควรที่จะนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันและปลูกฝังให้ลูกหลานนำไปปฏิบัติต่อไปในอนาคตที่อย่างยั่งยืน

การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออก เฉียงเหนือ

กองทัพภาคที่ ๒ ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในหลายแผนงานโครงการ สรุปรการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวชายแดนมีการปฏิบัติงานที่สำคัญ ดังนี้

๑. การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(พมพ.ทภ.๒)

๑.๑ การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ, ๒๕๕๘) หมายความว่า การพัฒนาที่มุ่งขจัดและแก้ไข ปัญหา ในพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคงหรือพื้นที่ที่มีเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคงหรือพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคง โดยใช้กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการป้องกันประเทศ รวมทั้งแผนหลักที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนและเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการสร้างความมั่นคงปลอดภัยและให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ โดยมอบให้กองทัพภาค จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๑ - ๔ ในส่วนของกองทัพภาคที่ ๒ ให้จัดตั้ง พมพ.ทภ.๒ ประกอบด้วย แม่ทัพภาคที่ ๒ เป็นประธานกรรมการ รองแม่ทัพภาคที่ ๒ ซึ่งแม่ทัพภาคที่ ๒ มอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง เสนาธิการกองทัพภาคที่ ๒ เป็นรองประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนกองอำนวยการ รักษาความมั่นคงภายในภาค ๒ ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร ผู้บัญชาการกองกำลังสุรศักดิ์ศักดิ์มนตรี ผู้บัญชาการกองกำลังสุรนารี

ผู้บัญชาการหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รองเสนาธิการกองทัพภาคที่ ๒ ซึ่งเสนาธิการกองทัพภาคที่ ๒ มอบหมายผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ผู้ว่าราชการจังหวัดบึงกาฬ ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร ผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี และผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านความมั่นคง การบริหารการปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการต่างประเทศ จำนวนไม่เกินห้าคน เป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการกองฝ่ายเสนาธิการ กองทัพภาคที่ ๒ ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้ง เป็นกรรมการและเลขานุการ และเจ้าหน้าที่กองทัพภาคที่ ๒ ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งจำนวนสองคน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่ภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

๑.๒.๑ กำหนดมาตรการและแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติให้สอดคล้องกับแผนป้องกันประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ และยุทธศาสตร์ความมั่นคงที่เกี่ยวข้อง

๑.๒.๒ ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติระดับกองทัพภาคที่ ๑ - ๔ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ กรอบนโยบายการพัฒนา เพื่อเสริมความมั่นคงของกองทัพบกในพื้นที่ชายแดน และแผนป้องกันประเทศ

๑.๒.๓ ร่วมกับจังหวัด กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด ส่วนราชการ และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องพิจารณากำหนดแผนการดำเนินงานในการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๑.๒.๔ ให้ความเห็นชอบแผนงานหรือโครงการการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญเร่งด่วน พื้นที่เป้าหมาย และความสอดคล้องกับแผนป้องกันประเทศ และยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ เพื่อเสริมการพัฒนาจังหวัดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๑.๒.๕ อำนาจการ ประสานงาน ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน หรือโครงการการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒.๖ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่ พมพ.ทภ.๑ - ๔ มอบหมาย

๑.๒.๗ ปฏิบัติการอื่นใดตามที่ นพช. มอบหมาย

๑.๓ การปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๙ (๑ ต.ค.๕๘ - ๓๐ ก.ย.๕๙) ของ พมพ.ทภ.๒

๑.๓.๑ ระดับนโยบาย

๑.๓.๑.๑ คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ เห็นชอบแนวทางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานกำกับดูแลประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ หน่วยงาน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานระดับจังหวัด มีการตรวจสอบแผนงานด้านการพัฒนา เพื่อเสริมความมั่นคงจังหวัด และผลักดันให้มี แผนงาน/โครงการ งบประมาณด้านการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงบรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจทั้งในเรื่องยุทธศาสตร์ฯ และการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ฯ ตลอดจนพัฒนาเครือข่ายการทำงานร่วมกันภายใต้กลไกสำนักเลขานุการฯ

๑.๓.๑.๒ กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานโครงการฯ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และขับเคลื่อนขยายผลโครงการฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ณ โรงแรมนนทบุรีพาเลซ จว.น.บ.

๑.๓.๑.๓ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อซักซ้อมความเข้าใจแนวทางการประสานงานของสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการ ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ โรงแรมเซ็นทราศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ กรุงเทพฯ โดยมีมติเห็นชอบแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในระดับพื้นที่ ทภ.๒ ซึ่งเน้นความสำคัญต่อการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนพื้นที่เป้าหมายก่อนการพิจารณาแผนงาน/โครงการไปสู่พื้นที่ดังกล่าว ขั้นตอนที่ ๑ : การให้ความสำคัญต่อการจัดลำดับความเร่งด่วนของพื้นที่ซึ่งมีปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ซึ่งมีเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคงหรือพื้นที่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคง เพื่อบูรณาการแผนงาน/โครงการของทุกส่วนราชการ ไปสู่พื้นที่เป้าหมายเดียวกัน และ ขั้นตอนที่ ๒ : การประสานส่วนราชการระดับ กรม กระทรวง ให้จัดทำแผนงาน/โครงการ ที่เหมาะสมต่อพื้นที่ซึ่งมีปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ซึ่งมีเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคงหรือพื้นที่ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคง บรรจุในแผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี

๑.๓.๑.๔ พิจารณาความเหมาะสมของแผนแม่บทโครงการ พมพ.ของแต่ละ ทภ. ณ ห้องประชุม ๓๒๒ กอ.รมน. ได้แก่ กกล.สุรศักดิ์มนตรี เสนอร่างแผนแม่บทโครงการ พมพ.ภูผายล เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตอุทยานแห่งชาติภูผายล และ กกล.สุรนารี เสนอร่างแผนแม่บทโครงการ พมพ. รอยต่อ จว.ศ.ก. และ จว.อ.บ. เพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน ด้วยการขุดคลองส่งน้ำเชื่อมห้วยขนุนกับหนองห้วยบริเวณพื้นที่ชำแแต่

๑.๓.๑.๕ ดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.๒๕๕๖ - ๒๕๖๐) ณ โรงแรมเซ็นทราศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ และให้ความเห็นชอบแนวทางการทบทวนและจัดทำยุทธศาสตร์ฯฉบับใหม่

๑.๓.๒ การขับเคลื่อนระดับภาค ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๐ ซึ่งแยกออกเป็น ๒ กรณี ดังนี้

๑.๓.๒.๑ กรณีปัญหาภัยคุกคามไม่มีความซับซ้อนหรือพื้นที่เป้าหมายอยู่ในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เป็นการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงระดับจังหวัด โดยหน่วยราชการระดับจังหวัดสามารถประสานความร่วมมือ เพื่อนำแผนงาน โครงการ ไปสู่พื้นที่เป้าหมายเดียวกันเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามดังกล่าวได้

๑.๓.๒.๒ กรณีปัญหาภัยคุกคามมีความซับซ้อนเรื้อรังมานาน หรือเป็นปัญหาเกี่ยวพันครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด จำเป็นต้องแก้ไขปัญหาด้วยการจัดตั้งเป็น “โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่” ทั้งนี้จะก่อให้เกิดการประสานหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทุกระดับในรูปแบบของคณะกรรมการ ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับพื้นที่ ระดับภาค และระดับกระทรวง เพื่อนำแผนงาน โครงการของกระทรวงไปดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายเดียวกัน

๑.๓.๓ การขับเคลื่อนระดับจังหวัด

๑.๓.๓.๑ คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.น.จ.) ได้กำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์และวิธีการทบทวนแผนพัฒนาจังหวัด และกลุ่มจังหวัด พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๔

๑.๓.๓.๒ เน้นย้ำให้ ผู้บังคับหน่วยระดับกองพลหรือเทียบ ฐานะผู้แทนฝ่ายทหารใน ก.บ.จ. ทั้ง ๒๐ จังหวัด ร่วมหารือกับคณะกรรมการ ก.บ.จ. เพื่อเสนอแนะและพิจารณาพื้นที่ประสบภัยคุกคาม ซึ่งผ่านการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนฯ มาแล้ว ใช้เป็นพื้นที่เป้าหมายในแผนงาน/โครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด

๑.๓.๓.๓ กอ.รมน.จว. ร่วมกับ ฝ่ายประสานงาน ก.บ.จ. และเจ้าหน้าที่กลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัด จัดประชุมหารือการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เป้าหมายของจังหวัด

๑.๓.๓.๔ ประชุมผู้แทนฝ่ายทหารใน ก.บ.จ. และฝ่ายประสานงาน ก.บ.จ.

๑.๓.๔ ผลการปฏิบัติงาน

๑.๓.๔.๑ พมพ.ทภ.๒ สามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้บังคับหน่วย (ในฐานะผู้แทนฝ่ายทหารในคณะกรรมการ ก.บ.จ.) และผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑.๓.๔.๒ กอ.รมน.จังหวัด ร่วมกับ ฝ่ายประสานงาน ก.บ.จ. และเจ้าหน้าที่กลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัด ร่วมหารือ การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของพื้นที่เป้าหมาย จนสามารถจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เป้าหมายตามระดับความรุนแรงของปัญหาภัยคุกคามได้ครบทั้ง ๒๐ จังหวัด

๑.๓.๔.๓ จังหวัด ออกประกาศจังหวัด “การจัดลำดับความเร่งด่วนของพื้นที่เป้าหมาย” ครบ ๒๐ จังหวัด

๑.๓.๔.๔ ผู้แทนฝ่ายทหาร ใน ก.บ.จ. โดย ฝ่ายประสานงาน ก.บ.จ. จัดทำแผนขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงจังหวัดปี ๕๗ - ๖๐ ครบทั้ง ๒๐ จังหวัด

๑.๓.๔.๕ กอ.รมน.จังหวัด ร่วมกับ ฝ่ายประสานงาน ก.บ.จ. และเจ้าหน้าที่กลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัด ร่วมกันประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาแผนงาน/โครงการไปสู่พื้นที่เป้าหมายตามประกาศจังหวัด จนทำให้ หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด นำ

แผนงาน/โครงการของตน ลงสู่พื้นที่เป้าหมาย จำนวน ๔๔๔ ตำบล จากพื้นที่เป้าหมาย ๔๔๔ ตำบล คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และเป็นจำนวนแผนงาน/โครงการ ๑๓,๕๒๖ โครงการ คิดเป็นงบประมาณ ๑๒,๑๕๔,๐๙๔,๕๗๙ บาท

๒. การฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสปท.) (กรมป่าไม้ “คู่มือ การฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า”, ๒๕๕๘)

๒.๑ ความเป็นมา จากสถานการณ์ปัจจุบัน พื้นที่ป่าไม้และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของประเทศลดน้อยลงอย่างน่าวิตก ซึ่งคาดว่าหากปล่อยให้สถานการณ์เช่นนี้ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ จะเกิดภัยพิบัติที่ไม่คาดหวังทางธรรมชาติขึ้น อันเป็นผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตโดยตรง แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและสายพระเนตรอันยาวไกลของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงตระหนักถึงปัญหาและทรงมีพระเมตตาธิคุณแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่าง ต่อเนื่อง ทรงพระราชทานโครงการ “ป่ารักษ์น้ำ” โครงการ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” โดยมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่ต้องการให้ “คน” กับ “ป่า” อยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันกับทรงมีพระราชประสงค์ว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของราษฎร จากผู้บุกรุกทำลาย ให้เป็นผู้ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนได้นั้น จะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ในการหยุดยั้งการทำลายทำให้เกิดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างได้ผล จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ทุกฝ่ายต่างยอมรับว่าสามารถทำให้ราษฎร ได้ร่วมกันรักษาป่าได้จริงเป็นไปตามพระราชประสงค์ทุกประการ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชประสงค์จะให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างพึ่งพาอาศัยกันนั้น กับทั้งความห่วงใยที่ทรงมีต่อพสกนิกร ไม่ต้องการให้พสกนิกร ของพระองค์ต้องเกิดความทุกข์ยากลำบาก เพราะความแห้งแล้ง อันเกิดจากทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย ดังเราจะได้เห็นที่พระองค์ท่านทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่เสมอ และกับการที่ทุกคนได้ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ป่าไม้ให้น้ำให้ชีวิต คู่มือนี้จึงใช้มูลเหตุในการฝึกให้ ราษฎรเกิดความรัก และหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ให้ได้ กรมป่าไม้จึงได้ร่วมกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (ศปร.กอ.รมน.) ดำเนินการฝึกอบรมราษฎร ในพื้นที่ต่าง ๆ ต่อไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

๒.๑.๑ ถ่ายทอดพระราชปณิธาน และความห่วงใยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ราษฎรมีความเข้าใจและรู้สึกซาบซึ้ง ในพระมหากรุณาธิคุณร่วมกัน ดูแลรักษาป่าไม้เพื่อถวายเป็นสักการะ

๒.๑.๒ เพื่อให้ราษฎรที่เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจในระบบนิเวศวิทยา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกวิธี เห็นความจำเป็นในการรักษาความสมบูรณ์ของป่าไม้ สร้างสามัญสำนึกและทัศนคติที่ดีให้แก่ราษฎรฯ เพื่อลดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในที่สุดเป็นความสำคัญของป่าไม้ มากขึ้น

๒.๑.๓ เพื่อให้ราษฎรที่เข้ารับการฝึกอบรม นำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ญาติมิตร เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้แพร่หลายยิ่งขึ้นและพัฒนา ราษฎร โดยจัดตั้งเป็นองค์กร รสทป. ในการพิทักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่า และเป็นแหล่งข่าวในพื้นที่

๒.๑.๔ ให้ราษฎรที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายป่าไม้ สร้างความ เข้าใจให้แก่ราษฎรในการปฏิบัติงานองเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิทักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ และมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่รัฐดำเนินการขึ้นเพื่อฟื้นฟูสภาพ

ป่าไม้ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ โครงการป่าชุมชน โครงการรวมใจภักดิ์รักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๒.๑.๕ เพื่อให้ราษฎรที่เข้ารับการฝึกอบรม มีความเข้าใจและเห็นแนวทางในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพอยู่ร่วมกับป่าได้ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีกว่าการทำลายป่าไม้เพื่อยังชีพกับเพื่อ รับผิดชอบต่อปัญหาความต้องการในการพัฒนาอาชีพของราษฎรโดยตรงแล้วประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างตรงจุด

๒.๑.๖ เพื่อเป็นการดำเนินงานตามโครงการธง “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ให้เป็นรูปธรรมต่อไป

๒.๑.๗ ผู้ผ่านการฝึกอบรมจะรวมพลังจัดตั้งเป็นองค์กรมวลชน เพื่อพิทักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่าและสภาพแวดล้อมในนาม “ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.)” โดยแนวคิดที่เชื่อว่าการรวมกันเป็นองค์กร จะมีพลังและศักยภาพในการพิทักษ์ทรัพยากรฯ อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๘ องค์กรมวลชน รสทป. ที่จัดตั้งขึ้นมานี้จะเป็นแหล่งข่าวของทางราชการ กรมป่าไม้ และเป็นสมาชิกเครือข่ายของกองทัพ ในการที่จะขยายแนวความคิดและทัศนคติที่ดีไปสู่ราษฎรอื่นๆ พร้อมแจ้งข่าวการบุกรุกป่าจากบุคคลทั่วไป

๒.๒ แนวความคิดในการฝึกอบรม

๒.๒.๑ ในการดำเนินการฝึกอบรมนั้น จะเริ่มต้นด้วยการรับทราบปัญหาของราษฎรในพื้นที่นั้นด้วยวิธีต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยผู้รับผิดชอบการฝึกอบรมร่วมกับคณะวิทยากรและครูฝึก เพื่อให้ได้เป้าหมายในการฝึกอบรมที่เด่นชัด จากนั้นจึงวางแผนในการฝึกอบรม เพื่อให้กระบวนการฝึกอบรมมีเป้าหมายในทิศทางเดียวกันในทุกขั้นตอนของการฝึกอบรม คือ เพื่อให้เกิดแนวความคิดจากสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับการฝึกอบรม มาอยู่ในแนวทางที่ต้องการได้

๒.๒.๒ วิธีการฝึกอบรม ใช้เทคนิคการปลูกฝังทางอุดมการณ์ และการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้รู้จักรักษาและรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้ - สัตว์ป่าอย่างถูกวิธี จากวิถีชีวิตที่เป็นผู้ล่า ผู้ทำลาย มาเป็นผู้ดูแลรักษา โดยกระบวนการฝึกอบรมที่ใช้สื่อ ทัศนูปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และการนำวิถีผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้ ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

๒.๒.๓ ลักษณะการฝึกอบรมจะเป็นการปลูกเร้า เพื่อจะสร้างจิตสำนึกและอุดมการณ์ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มองเห็นสภาพปัญหาที่ปรากฏอยู่ในตัวเอง และสังคม หมู่บ้าน/ชุมชนที่ทุกคนจะต้องได้รับผลกระทบร่วมกัน จึงต้องร่วมมือกันแก้ไข โดยเริ่มที่ตนเอง ขยายออกไปสู่ครอบครัว และชุมชนการฝึกอบรม จึงเน้นหนักที่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมได้เรียนรู้เห็นแจ้งด้วยตนเอง เกิดความรู้ความเข้าใจ และเชื่อมั่นที่จะนำไปปฏิบัติต่อไป การฝึกอบรมจะไม่เพียงตามุ่งให้เรียนเพื่อรู้หรือมีความรู้จากผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่อาจจะรู้มา จากการเรียนแต่ไม่เคยปฏิบัติ แต่จะมุ่งให้นักปฏิบัติเป็นผู้ให้การฝึกอบรมหรือมุ่งให้ประชาชน สอนประชาชน กรณี ตัวอย่างความสำเร็จในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการ ฝึกอบรม จึงมีความจำเป็นสำคัญอย่างยิ่งในการเชิญบุคคลผู้ประสบความสำเร็จมาแล้วประสบการณ์การไปศึกษาในสถานที่จริง หรือเป็นภาพยนตร์ สไลด์ วิดีโอเทปและสื่อต่างๆ เพื่อพิสูจน์ยืนยันว่าสิ่งเหล่านั้นมีอยู่จริง ทั้งความสำเร็จในการดูแลรักษาป่า

และความล้มเหลวอันเนื่องมาจากการปล่อยปะละเลยของชุมชนเอง กิจกรรมฝึกอบรมส่วนใหญ่ ประมาณ ๓ ใน ๔ จึงเป็นกิจกรรมปฏิบัติร่วมกัน อีกประมาณ ๑ ใน ๔ จะเป็นภาคความรู้ที่ใช้ในการบรรยาย

๒.๒.๔ การใช้สื่อสำหรับการฝึกอบรม นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนับเป็น เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การฝึกอบรมประสบความสำเร็จ เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ เช่น เครื่องขยายเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายแผ่นใส เครื่องเล่นวีดีโอเทป เครื่องอัดเทป ตลอดจน กล้องถ่ายวีดีโอเทปและอื่น ๆ ต้องพร้อมใช้ได้ทันที และที่สำคัญสื่อในรูปของแผ่นใส ภาพยนตร์ วีดีโอเทป สไลด์ ภาพถ่ายและอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของการฝึกอบรม จะต้องจัดให้ได้อย่าง เพียงพอ สามารถใช้ตอบสนองพฤติกรรมของผู้รับการฝึกอบรมได้ทันทีเมื่อ ต้องการให้หลีกเลี่ยงการ ฝึกอบรมที่ใช้การบรรยาย โดยไม่มีสื่อประกอบให้มากที่สุด ซึ่งผู้เข้ารับ การฝึกอบรมมีพื้นฐาน การศึกษาดำรง สื่อการฝึกอบรมยังมีความจำเป็นมากขึ้น นอกจากสื่อที่เป็นโสตทัศนวัสดุแล้ว กิจกรรมทุกอย่างตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม แม้แต่เรื่องการรับประทานอาหาร การนอน การฝึก ระเบียบแถว ฯลฯ ล้วนถือว่าเป็นสื่อการฝึกอบรมทั้งสิ้น เรียกได้ว่า “ทุกอักษรซ่อนสาระ ทุกวาระ ซ่อนเนื้อหา”

๒.๒.๕ วิทยากรที่ร่วมฝึกอบรมทั้งวิทยากรจากส่วนกลางและวิทยากรใน พื้นที่ จะต้องเป็นผู้ที่ความเข้าใจวัตถุประสงค์และแนวทางร่วมกันสามารถร่วมมือประสานใจกันเพื่อ การฝึกอบรมทั้งฝ่ายทหารและกรมป่าไม้ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ สามารถปรับเปลี่ยนแนวการบรรยาย หรือ กิจกรรมตามผลการประชุมคณะวิทยากรระหว่างการฝึกอบรม ต้องติดตามและมีความเข้าใจการ เปลี่ยนแปลงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมตลอดเวลา เสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยนั่นเอง

๒.๒.๖ การจัดตารางกำหนดการฝึกอบรม เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มี ความสำคัญ ต่อการฝึกอบรมอย่างยิ่ง เนื่องจากกระบวนการฝึกอบรมนี้ไม่เหมือนกับการอบรม โดยทั่วไปที่กำหนดตารางตามการว่างของวิทยากร เนื้อหาวิชาของแต่ละช่วงอาจจะต่อเนื่องกันหรือ ขาดจากกันได้ วิทยากรที่เป็นผู้ชำนาญการแต่ละท่านก็รับผิดชอบตามที่ระบุไว้ในตาราง เมื่อหมดเวลา ก็เป็นอันหมดธุระการควบคุมดูแลการปรับเปลี่ยนตารางเป็นเรื่องของฝ่ายจัดการอบรม วิทยากรไม่มี ส่วนเกี่ยวข้องแต่ตามรูปแบบของการฝึกอบรม รสทป. นี้ ตารางฝึกอบรมจะต้องกำหนดเนื้อหาและ กิจกรรมหลักตราลำดับ เช่น ชาวบ้านควรจะรู้จักความทุกข์ของตัวเองก่อน แล้วมองเห็นแนวทางที่ จะให้พ้นทุกข์ได้ เมื่อมีความมั่นใจแล้ว จึงโยงเข้าหาเรื่องป่าที่สมบูรณ์นั้น จะแก้ไขปัญหาให้เขา ได้และก็มีความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการภายใต้พระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อสร้างความภูมิใจแล้ว จึงจัดตั้งองค์กรดูแลรักษาป่าให้เป็นรูปธรรม ฯลฯ เป็น คำโครงกว้างๆ ที่ยังมองเห็นภาพไม่ชัดเจน ต่อเมื่อรับทราบปัญหาเงื่อนไขแท้จริงในพื้นที่แล้ว จึงนำเอา วิชาต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมเสริมเข้า มาประกอบตามเวลาที่มีอยู่ จนปรากฏเห็นความชัดเจนสมบูรณ์ ขึ้นในที่สุด จากแนวความคิดนี้ จึงมีความจำเป็นที่ชุดครูฝึก และวิทยากรจะต้องอยู่ร่วมกันกับผู้เข้ารับ การฝึกอบรมจนจบ หลักสูตร เพื่อพร้อมแก้ปัญหาในระหว่างการฝึกอบรมได้ทุกเรื่องพร้อมที่จะ แก้ปัญหาได้ทันที

๒.๒.๗ สิ่งที่สำคัญที่สุดของกระบวนการฝึกอบรม ก็คือ เน้นย้ำพิธีกร กล่าวถึง ความสำเร็จของสถาบันหลักของประเทศ โดยเฉพาะพระบารมีของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้เป็นหลักชัยที่ผู้ผ่านการฝึกอบรมเท่านั้นที่จะได้มีโอกาส

เข้าถึงพระบารมี ไม่ใช่การนำเสนอสิ่งที่เขาจะได้รับความช่วยเหลือหรือสิ่งที่เขาจะได้จากการฝึกอบรมโดยขาดสำนึกที่จะพึ่งพาตนเอง

๒.๒.๘ ในการจัดตารางการฝึกอบรม มีสิ่งที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

๒.๒.๘.๑ ยึดกระบวนการฝึกเป็นหลัก และกำหนดตารางตามลำดับสาระของกระบวนการ โดยเฉพาะกิจกรรมหลักอาจยืดหยุ่นได้บ้างในกรณีมีเงื่อนไขเวลาหรือวิทยาการเข้ามาเกี่ยวข้อง

๒.๒.๘.๒ จัดกิจกรรมเสริมเข้าเสริมกิจกรรมหลัก เช่น เกมส์ การแสดงออก กิจกรรมกลุ่มเพลงตามความเหมาะสม และต้องเป็นการเสริมแนวคิดความคิดของกิจกรรมหลักอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันกิจกรรมทุกกิจกรรมจะต้องซ่อนสาระ เพื่อโน้มน้าวให้รักหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ได้

๒.๒.๘.๓ แม้ว่าตารางจะต้องจัดกิจกรรมตามกระบวนการฝึกอบรม แต่ก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ในแต่ละวัน โดยเฉพาะกิจกรรมเสริม จะเสริมกิจกรรมใดเข้าไปนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการตัดสินใจของชุดครูฝึกและวิทยากร ดังนั้น ตารางจึงสามารถปรับเปลี่ยนได้ทุกวัน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการฝึกอบรมรูปแบบนี้

๒.๒.๘.๔ การฝึกอบรม ไม่จำเป็นต้องมีตารางให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทราบ หรือมีไว้ล่วงหน้ามีเฉพาะวิทยากร และผู้จัดการฝึกอบรม เพราะมีคณะครูฝึกและวิทยากรประสานใจและประสานงานกันอย่างดีเยี่ยมอยู่แล้ว มีการวางแผนก่อนการฝึกอบรมเฉพาะกิจ ร่วมกันนับเป็นเทคนิคอันหนึ่งซึ่งผิดแผกไปจากการฝึกอบรมโดยทั่วไป เป็นการซ่อนเร้น เพื่อให้เกิดความสงสัย แคลงใจ และมีตมที่รอการขจัดให้หายไปด้วยกระบวนการฝึกอบรม

๒.๒.๘.๕ ทุกวันจะมีการประชุมชุดครูฝึกและวิทยากร เพื่อนำข้อสรุปไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน วิเคราะห์และประเมินผลการฝึกอบรมในแต่ละวัน รวมทั้งร่วมวางแผนปรับ ตารางการฝึกอบรมในวันต่อไปด้วย ผู้ควบคุมการฝึกอบรมอาจให้ครูฝึก และวิทยากรเสนอข้อมูลพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในแต่ละเรื่องหลังจากที่ให้ความรู้แล้วก็ได้ และพิจารณาตัดสินได้ ทันทีว่าจะให้ดำเนินการในเรื่องใดต่อไปเพื่อสอดคล้องกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในกิจกรรมก่อน

๒.๒.๑๐ แนวความคิดที่สำคัญในการดำเนินการฝึกอบรม คือ การชี้ชัดให้เห็นทุกข์ ปลุกราษฎรให้ลุกขึ้นมาและให้มีความรู้มากพอจนเขากล้าที่สู้ โดยครูฝึก/วิทยากรจะชี้ให้เห็น ทุกข์ของการที่ไม่มีป่าไม้หรือการที่ชาวบ้านยอมให้พวกมืออิทธิพลนำทรัพยากรออกไปจากพื้นที่ เป็นต้นไปเมื่อเห็นทุกข์แล้ว จึงใช้การปฏิบัติการศึกษา เพื่อปลุกเร้าให้พวกเขามีความรู้สึกอยากต่อสู้เพื่อเป็นอิสระจากทุกข์จากนั้นจึงได้วิทยากรถ่ายทอดความรู้หรือทางออกที่ชัดเจนที่ จะอยู่ได้โดยไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่า

๒.๒.๑๑ ในการฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.) ไม่ว่าจะเป็นการ ฝึกในพื้นที่เป้าหมายใดก็ตามชุดครูฝึกและวิทยากรจะมีการดำเนินการอย่างเป็นทางการตั้งแต่เริ่มรับรายงานตัว จนจบการฝึกอบรม

๒.๓ สรุปข้อมูลหมู่บ้าน/ชุมชน และบุคคลที่มีผลงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดีเด่น ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒.๓.๑ หมู่บ้านชุมชนที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกและสมควรได้รับ
พระราชทานธง และเข็ม "พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต" ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๕๙
ตารางที่ ๓ - ๑ สรุปข้อมูลหมู่บ้านที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือก ได้รับพระราชทานธง และเข็ม
"พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต" ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๕๙

ปี พ.ศ.	หมู่บ้าน/ชุมชนฯ	พื้นที่ป่า (ไร่)	บุคคลฯ	หมายเหตุ
๒๕๓๘	๓๙	๒๗,๗๐๘	-	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๓๙	๓๐	๘๓,๕๘๕	-	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๔๐	๒๘	๑๑๐,๐๙๑	-	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๔๑	๓๔	๗๐,๗๒๖	๑๘	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๔๒	๑๓	๑๕,๒๑๒	๑๐	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๔๓	๙	๓๐,๗๘๙	๗	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๔๔	๔	๑๕,๔๙๔	๕	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๔๕	๖	๒๒,๙๖๓	๖	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๔๖	๖	๑๑,๒๕๙	๓	รับพระราชทานธงแล้ว
๒๕๔๗	๘	๑๕,๕๒๖	๒	ธงชั้นที่ ๑ = ๗, ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๔๘	๗	๙,๐๓๕	๔	ธงชั้นที่ ๑ = ๗
๒๕๔๙	๓	๑๑,๒๗๐	๔	ธงชั้นที่ ๑ = ๒, ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๐	๔	๑๕,๑๑๑	๑	ธงชั้นที่ ๑ = ๓, ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๑	๒	๘๑๘	๒	ธงชั้นที่ ๑ = ๑, ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๒	๑	๑,๐๖๒	-	ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๓	๑	๑,๕๔๕	๑	ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๔	๑	๔,๖๕๐	-	ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๕	๒	๑๕,๐๐๐	๒	ธงชั้นที่ ๑ = ๑, ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๖	๓	๕,๑๖๘	๑	ธงชั้นที่ ๑ = ๒, ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๗	๒	๖,๗๙๒	๒	ธงชั้นที่ ๑ = ๑, ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๘	๓	๔,๕๒๖	-	ธงชั้นที่ ๑ = ๒, ธงชั้นที่ ๒ = ๑
๒๕๕๙	๒	๔,๒๑๑	-	ธงชั้นที่ ๑ = ๒
รวม	๒๐๑	๔๘๒,๕๔๑	๖๘	หมู่บ้าน/ชุมชน เดิม = ๑๑ หมู่บ้าน

๒.๓.๒ หมู่บ้าน/ชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดีเด่นฯ ที่ผ่านการพิจารณา
คัดเลือกและสมควรได้รับพระราชทานธง "พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต" ประจำปี ๒๕๓๙
ตารางที่ ๓ - ๒ สรุปข้อมูลหมู่บ้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดีเด่นฯ ที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือก และ
สมควรได้รับพระราชทานธง "พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต" ประจำปี ๒๕๕๙

ลำดับ	รายชื่อป่า/ชุมชน/ที่ตั้ง	พื้นที่ป่า (ไร่)	การขอรับ พระราชทานธงฯ	หมายเหตุ
๑	- ป่าคอกคี่ ต.บัวใหญ่ อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น	๗๑๑	- ชั้นที่ ๑ (ช้าง ๑ ตัว)	
๒	- ป่าหมากหญ้าต.กุดหมากไฟ อ.หนองบัวซอ จ.อุดรธานี	๓,๕๐๐	- ชั้นที่ ๑ (ช้าง ๑ ตัว)	

๓. โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (กนช.)

๓.๑ ความเป็นมาของโครงการ : พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้ดำริ
เมื่อ ๘ ธ.ค. ๒๕๒๓ ว่าน่าจะนำเอาความคิด เกี่ยวกับการควบคุมทหารกองหนุนของต่างประเทศ
มาลองปรับใช้ในบ้านเมืองของเรา จึงบัญชาให้กรมการกำลังสำรองทหารบก ดำเนินการทดลอง
เบื้องต้นเป็นครั้งแรกที่ตำบลดงสิงห์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลปรากฏว่าบรรดาทหาร
กองหนุนแต่ละหมู่บ้านในตำบลดังกล่าวต่างแสดงออกถึงความกระตือรือร้นจนเห็นได้อย่างชัดเจน จึง
ได้มีการจัดตั้งโครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ขึ้นตั้งแต่วันที่ ๒๕๒๔ โดยให้กองทัพบก
รับผิดชอบในการดำเนินการตามหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ด่วนมาก ที่ สร ๐๑๑๒/๖๙๔ ลง ๑๔
ม.ค. ๒๕๒๔ ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบและอนุมัติโครงการกองทุนเพื่อความมั่นคง
แห่งชาติเมื่อ ๒๗ เมษายน ๒๕๒๕ ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร ๐๒๐๒/๕๘๕๒
ลง ๓๐ เมษายน ๒๕๒๕ ซึ่งสำนักงบประมาณได้จัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินการตามโครงการ
กองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ทุกปี ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และขึ้นตรงต่อศูนย์
ปฏิบัติการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน เมื่อ เดือนกันยายน ๒๕๒๖ ครั้นเมื่อปี ๒๕๒๙ ได้
มีการปรับปรุงโครงสร้าง กอ.รมน. ใหม่ จึงได้กำหนดให้ศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ
เปลี่ยนชื่อจาก ศูนย์ กนช. เป็น ศกนช. และจัดให้เป็นหน่วยถาวรขึ้นกับกองอำนวยการรักษาความ
มั่นคงภายใน ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ยกเลิกประกาศ
คณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ซึ่งจัดตั้งให้ ศกนช. เป็นส่วนราชการภายในขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดย
ฝากการบังคับบัญชาไว้กับ กอ.รมน. และเมื่อ ๑ เมษายน ๒๕๔๓ ได้จัดตั้ง กอ.รมน. ตามโครงสร้าง
ใหม่ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๘๗/๒๕๔๒ ลง ๕ ธ.ค. ๒๕๔๒ ได้แปรสภาพศูนย์
ประสานงานทหารกองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ สำนักเลขาธิการ กองอำนวยการรักษาความ
มั่นคงภายใน (ศกนช.กอ.รมน.) เป็นกองงานกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ขึ้นตรงกับสำนักงาน
ประสานงานและพัฒนาระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ สำนักเลขาธิการ กองอำนวยการรักษาความมั่นคง
ภายใน (กนช.ปพส.กอ.รมน.) ตามคำสั่ง กอ.รมน. ที่ ๒/๔๓ ลง ๑๕ มี.ค. ๔๓ และมีการกำหนดให้
วันที่ ๑๔ ม.ค. ของทุกปีเป็น วันกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ หรือเรียกชื่อย่อว่า “วัน กนช.”

๓.๒ วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมจิตวิทยาและด้านการทหาร จัดตั้งและรักษาสถานภาพองค์กร ให้เป็นมวลชนฝ่ายรัฐบาลและกำลังสำรองของชาติที่มีคุณภาพ

๓.๓ รูปแบบการดำเนินงานที่ผ่านมา (ก่อนแปรสภาพหน่วย) มีคณะกรรมการ ๔ ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ในส่วนของระดับภาคมี แม่ทัพภาค เป็นกรรมการและเลขานุการ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๒๘๘/ ๒๕๓๔ ลง ๔ พ.ย. ๓๔

๓.๔ การดำเนินงานมี ๔ ด้าน

๓.๔.๑ ด้านการเมือง

๓.๔.๑.๑ จัดสร้างศาลาประชาธิปไตย

๓.๔.๑.๒ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง ได้แก่การรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง, ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมือง

๓.๔.๒ ด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ, การเพาะปลูก, การเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรม ในครัวเรือนฯ

๓.๔.๓ ด้านสังคม

๓.๔.๓.๑ การประชุมพระสังฆาธิการ

๓.๔.๓.๒ การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี

๓.๔.๓.๓ การฝึกอบรมการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

๓.๔.๓.๔ งานด้านสาธารณสุขมูลฐาน

๓.๔.๔ ด้านการทหาร

๓.๔.๔.๑ การฝึกอบรม ฝึกจัดตั้ง (๕ วัน) ฝึกทบทวน/ฟื้นฟู(๕ วัน)

๓.๔.๔.๒ การฝึกอบรมด้านการข่าว (๗ วัน)

๓.๔.๔.๓ การฝึกหลักสูตร รปภ. หมู่บ้าน (๕ วัน)

๓.๔.๔.๔ การฝึกอบรมวิชาชีพพิเศษ (๑ เดือน)

๓.๕ การอำนวยความสะดวกและบริหารโครงการ

๓.๕.๑ การตรวจเยี่ยม ติดตามประเมินผล

๓.๕.๒ การประชุมสัมมนา

๓.๕.๓ การอบรม/ปชส. พลทหารก่อนปลด

๓.๕.๔ การจัดประกวดหมู่บ้าน กนช., สมาชิก กนช. ดีเด่น ระดับภาค

๓.๖ การประชาสัมพันธ์ เช่น การเขียนบทความ ออกอากาศทาง วส.ทภ.๒, ลงวารสาร กนช., กอ.รมน. และ ทัพอีสาน

๓.๗ ผลการดำเนินการของ ทภ.๒

๓.๗.๑ จัดตั้งชมรมทหารกองหนุนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๒๐ จังหวัด รวม ๖๘,๘๗๐ คน

ตารางที่ ๓ - ๓ สรุปข้อมูลจัดตั้งชมรมทหารกองหนุนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	กอ.รมน.จว.	ชมรมทหารกองหนุน	หมายเหตุ
๑	กาฬสินธุ์	๗,๓๕๘	
๒	ขอนแก่น	๕,๒๙๒	
๓	ชัยภูมิ	๒,๐๒๙	
๔	หนองคาย	๒,๑๑๔	
๕	นครพนม	๓๕๐	
๖	หนองบัวลำภู	๔,๙๔๙	
๗	นครราชสีมา	๒,๙๒๙	
๘	บึงกาฬ	๓,๘๖๓	
๙	บุรีรัมย์	๑๑,๑๙๗	
๑๐	มหาสารคาม	๔,๕๑๘	
๑๑	มุกดาหาร	๑,๑๗๓	
๑๒	ยโสธร	๑,๔๐๐	
๑๓	ร้อยเอ็ด	๔,๕๘๘	
๑๔	เลย	๑,๘๘๐	
๑๕	ศรีสะเกษ	๒,๓๘๓	
๑๖	สกลนคร	๑,๗๐๐	
๑๗	สุรินทร์	๑,๑๗๖	
๑๘	อำนาจเจริญ	๕๓๘	
๑๙	อุดรธานี	๔,๕๘๓	
๒๐	อุบลราชธานี	๔,๘๕๐	
รวม		๖๘,๘๗๐	

๓.๗.๒ จัด กนช. เพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด ร่วมกับกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ ในกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ เช่น การรวมพลังวันชาติไทย, ๕ ธันวาคมหาราช, ๑๒ สิงหาคมหาราชินี และวันอื่นๆ ภายใน จว.

๓.๗.๓ การฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ งวดที่ ๑ (ต.ค.๕๘ - มี.ค.๕๙) ๓๖ รุ่น: จว.ก.ส.,ข.ก.,ช.ย.,บ.ร.,ม.ท.,ย.ส.,ร.อ.,ล.ย.,ศ.ก.,ส.น.,น.ค.,น.พ.,อ.จ.,อ.บ. และ จว.บ.ก. ฟีก ๒ รุ่น จว.น.ม.,ม.ค.,น.ภ. และ จว.อ.ด. ฟีก ๑ รุ่น

๓.๗.๔ การฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ งวดที่ ๒ (เม.ย. - ก.ย.๕๙) ๒๔ รุ่น: จว.น.ม.,ม.ค.,น.ภ. และ จว.อ.ด. ฟีก ๒ รุ่น จว.ก.ส.,ข.ก.,ช.ย.,บ.ร.,ม.ท.,ย.ส.,ร.อ.,ล.ย.,ศ.ก.,ส.น.,น.ค.,น.พ.,อ.จ.,อ.บ. และ จว.บ.ก. ฟีก ๑ รุ่น

๓.๗.๕ ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะ

๓.๗.๕.๑ การส่งจ่ายงบประมาณควรส่งจ่ายครั้งเดียวทั้งปี เพราะ
ส่งจ่ายเป็นงวด บางจังหวัดไม่สามารถจัดการฝึกได้ทันตามกรอบระยะเวลา

๓.๗.๕.๒ ต้องการให้ กอ.รมน. จัดสรรงบฝึก กนช. ให้กับ กอ.รมน.
ภาค และ กอ.รมน.จังหวัด ด้วย

๓.๗.๕.๓ ขอให้ กอ.รมน. เน้นย้ำและสั่งการให้จังหวัด รายงานผล
การปฏิบัติให้ กอ.รมน.และ กอ.รมน.ภาค ทราบด้วย เมื่อฝึกอบรม กนช. เสร็จสิ้นแล้ว

๔. โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดน

๔.๑ ชื่อโครงการ “โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดน” ซึ่ง
พิจารณาจากชื่อเดิมในแต่ละ ทภ. ซึ่งได้มีการกำหนดและจัดตั้งโครงการขึ้นด้วยความคิดริเริ่มของ
หน่วย เพื่อสนองต่อภารกิจของกองทัพบก ชื่อที่ใช้จึงมีความแตกต่างกัน โดยบางหน่วยกำหนดชื่อ
จากการแก้ไขปัญหาเสพติดร่วมกัน เช่น โครงการหมู่บ้านชายแดนสีขาวคู่ขนาน และบางหน่วยจะ
ใช้ชื่อประเทศไทยคู่กับประเทศเพื่อนบ้าน หรือชื่อหน่วยปฏิบัติเป็นตัวกำหนด เช่น โครงการหมู่บ้าน
ชายแดนเข้มแข็งคาชานานไทย – กัมพูชา, โครงการหมู่บ้านชายแดนคู่ขนาน ฉก.จงอางศึก, โครงการ
หมู่บ้านคู่ขนาน ศปก.ทภ.๒, โครงการเกษตรสองฝั่งโขง, โครงการเมืองคู่แฝด เป็นต้น

๔.๒ วัตถุประสงค์ ๔ ประการ ดังนี้

๔.๒.๑ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ชายแดนเฉพาะพื้นที่
๔.๒.๒ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเน้น
ประชาชนในหมู่บ้านคู่ขนาน

๔.๒.๓ เพื่อให้การพัฒนาระหว่างชายแดนมีความใกล้เคียงกัน ทำให้ลด
ปัญหาความมั่นคงในอนาคต

๔.๒.๔ เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ๒๕๕๘

๔.๓ การปฏิบัติงาน แบ่งขั้นการปฏิบัติงานออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือขั้นเตรียมการ
ขั้นดำเนินการ และขั้นติดตามประเมินผล

๔.๓.๑ ขั้นที่ ๑ ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนในการกำหนดหมู่บ้านคู่ขนาน
และเป้าหมาย ซึ่งพิจารณาจากหมู่บ้านคู่ขนานที่มีปัญหาภัยคุกคาม ตามลำดับความสำคัญและความ
เร่งด่วนของปัญหาเฉพาะพื้นที่ และมีความพร้อมในการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนว
ชายแดน ด้วยกลไกของคณะกรรมการร่วมในพื้นที่ (กกล.ป้องกันชายแดน, จว.,หน่วยงานท้องถิ่น,
หน่วยงานประเทศเพื่อนบ้าน)

๔.๓.๒ ขั้นที่ ๒ ขั้นดำเนินการ เป็นการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยบูรณา
การส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งส่วนปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และราษฎรในพื้นที่ของทั้งสอง
ประเทศเพื่อสนองต่อแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

๔.๓.๒.๑ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพคน ชุมชน และ
พื้นที่เป้าหมาย ให้มีความพร้อมในการเสริมสร้างความร่วมมือที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
ตลอดจนพัฒนาความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความเคารพและความไว้วางใจซึ่งกัน

๔.๓.๒.๒ ประสานความร่วมมือในระดับพื้นที่กับประเทศรอบบ้าน
ที่มุ่งขจัดเงื่อนไข ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ ได้แก่ ปัญหาเสพติด, แรงงานต่างด้าว โรคระบาด,

การทำลายสภาพสิ่งแวดล้อม, การศึกษา, คุณภาพชีวิต ฯลฯ ที่ก่อให้เกิดปัญหาร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคมและด้านอื่น ๆ

๔.๓.๒.๓ เสริมสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการฝึกอบรมด้านต่าง ๆ น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ กำหนดกิจกรรมตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตรูปแบบต่าง ๆ การกีฬา การรักษาพยาบาล ประเพณีท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่เท่าเทียมกัน

๔.๔ การดำเนินการของ ทท.๒ . ในพื้นที่อีสานตอนล่าง ดำเนินการ ช่องสายตะกุงจังหวัดบุรีรัมย์ ผังไทย (บ.สายโท ๖ ใต้ ต.จันทบเพชร อ.บ้านกรวด จ.บุรีรัมย์) ผัง กพช. (บ.จื๊บโกกิต.อำปิล อ.บันเตียอำปิล จ.อุดรรัมย์)

๔.๔.๑ วิธีดำเนินการ ให้บูรณาการแผนงาน/โครงการกับจังหวัด ตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงของชาติ ภายใต้แผนพัฒนาจังหวัด ในกรอบของเมืองคู่มือของจังหวัด โดยการจัดทำแผนงาน/โครงการ ในการพัฒนาหมู่บ้านชายแดนของทั้งสองประเทศ ให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งทางด้าน การแก้ไขปัญหาความมั่นคง การค้าขาย/เศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสาธารณสุข และวัฒนธรรมโดย ฉก.กรม ทพ.๒๖ จะดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกมิติ

ตาราง ๓ - ๔ แผนการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านชายแดน ไทย - กพข.

แผนงาน	กิจกรรม	หน่วยรับผิดชอบ
๑. ด้านความมั่นคง	ประชุมเพื่อหารือและหาแนวทางป้องกันแก้ไข ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหายาเสพติด การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ข้ามแดน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การกระทำผิด พ.ร.บ.ศุลกากร	ฉก.กรม ทพ.๒๖ อำเภอบ้านกรวด สภ.บ้านกรวด
	การฝึกอบรมโครงการชุมชนชายแดนเข้มแข็ง	ฉก.กรม ทพ.๒๖
	โครงการปรับปรุงหอกระจายข่าว (เสียงตามสาย) บ้านสายโท ๖ ได้	ฉก.กรม ทพ.๒๖
๒. ด้านการค้าขาย	ส่งเสริมการค้าขายชายแดน ณ จุดผ่อนผันแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อมนุษยธรรมช่องสายตะกู อ.บ้านกรวด	ฉก.กรม ทพ.๒๖ อ.บ้านกรวด
๓. ด้านเศรษฐกิจ	ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง	ฉก.กรม ทพ.๒๖ ทต.จันทบเพชร
๔. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต	โครงการเลี้ยงปลาตุกในบ่อพลาสติก	ฉก.กรม ทพ.๒๖
	โครงการเพาะเห็ดนางฟ้า	ฉก.กรม ทพ.๒๖
	โครงการเศรษฐกิจพอเพียง	ทต.จันทบเพชร
๕. ด้านสาธารณสุข	การตรวจรักษา ณ จุดผ่อนผันแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อมนุษยธรรมช่องสายตะกู	สง.สาธารณสุขฯ
๖. ด้านวัฒนธรรม	การแข่งขันกีฬาและกีฬาพื้นบ้าน เชื่อมความสัมพันธ์	ฉก.กรม ทพ.๒๖
	การแสดงศิลปวัฒนธรรม	ทต.จันทบเพชร ร.ร.นิคมสร้างตนเอง ๘
	กิจกรรมทางด้านศาสนา เช่น ทอดผ้าป่าสามัคคีและทำบุญอื่นๆ	ทุกหน่วยงาน

๔.๔.๒ ขั้นการดำเนินการ แบ่งเป็น ๔ ชั้น

๔.๔.๒.๑ ชั้นที่ ๑ ชั้นเตรียมการ (ต.ค. - ธ.ค.๕๕) โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ กำหนดเป็น บ้าน/ชุมชนเป้าหมาย จัดเจ้าหน้าที่เข้าประสานงานร่วมกับหน่วยงานระดับอำเภอในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าสืบสภาพในชุมชน ส่งเสริมให้หมู่บ้านมีการประชาคมคัดเลือกคณะทำงานของตน และกำหนดปัญหาที่ต้องแก้ไขในขั้นต้นต่อไป ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ จัดตั้งคณะทำงานของหมู่บ้าน และทราบถึงปัญหาและสามารถกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นขึ้นต้น

๔.๔.๒.๒ ชั้นที่ ๒ ชั้นการสัมมนา/ประชุมเชิงปฏิบัติการ (ม.ค. - ก.พ.๕๖) ฉก.กรม ทพ.๒๖ ร่วมกับหน่วยงานระดับอำเภอเชิญผู้แทนคณะทำงานของหมู่บ้านในโครงการเข้าร่วมการ สัมมนา การทำแผนชุมชน และรับทราบแนวทางการปฏิบัติ เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนของโครงการ เพื่อถกแถลงสาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไข โดยมีสายงานในระดับอำเภอที่

เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษา เช่น การพัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ฯลฯ และจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ๒ ฝั่งประเทศ เพื่อให้คณะทำงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และผู้แทนคณะทำงานหมู่บ้านได้รับทราบแนวทาง การปฏิบัติในขั้นต่อไปร่วมกัน ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ คณะทำงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และผู้แทนคณะทำงานหมู่บ้านได้รับทราบแนวทางการปฏิบัติในขั้นต่อไปร่วมกัน

๔.๔.๒.๓ ขั้นที่ ๓ ขั้นการดำเนินการ (มี.ค. – ก.ค.๕๖) ฉก.กรม ทพ.๒๖ ทำการฝึกอบรมให้แก่ประชาชนทั้งสองประเทศ เพื่อให้เกิดความรู้และความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งต่อไปผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน/ชุมชนของตน นำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป และมีความรักสามัคคีของคนในหมู่บ้าน/ชุมชนของตน รวมทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในระดับประชาชน และส่วนราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

๔.๔.๒.๓ ขั้นที่ ๔ ขั้นการประเมินผล (ส.ค. – ก.ย.๕๖) เป็นการประเมินผลทางกายภาพและคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ขั้น คือ การประเมินโดย หน่วยที่รับผิดชอบดำเนินโครงการ และขั้นที่ ๒ คือ การประเมินโดย กกส.สุรนารี ร่วมกับผู้แทนส่วนราชการของจังหวัดที่ได้เรียนเชิญเข้าเป็นคณะทำงานระดับนโยบาย ของโครงการ ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ หมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการหมู่บ้านคู่ขนาน สามารถจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนมีความรู้และทักษะ ในการประกอบอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนทั้งสองประเทศ รวมทั้งส่วนราชการในพื้นที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพิ่มมากขึ้น ลดความหวาดระแวงต่อกันลง

๔.๔.๓ ผลการดำเนินการ

๔.๔.๓.๑ จัดเจ้าหน้าที่เข้าประสานงาน ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ กับอำเภอบ้านกรวด โดยนายอำเภอ และปลัดอำเภอ ที่รับผิดชอบ ประสานงานนายกเทศมนตรีจังหวัดเพชรบูรณ์หรือกับผู้บริหารของเทศบาลตำบลจันทเพชร พบปะและประชุม ผู้นำหมู่บ้าน/คณะกรรมการหมู่บ้านฝั่งไทยพบปะพูดคุยชี้แจงทำความเข้าใจเบื้องต้นต่อผู้นำทหาร/ผู้นำหมู่บ้านฝั่งกัมพูชา

๔.๔.๓.๒ ฝ่ายปกครอง คือ อำเภอบ้านกรวด ฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลจันทเพชร และผู้นำ/ คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายไทย และฝ่ายกัมพูชา มีความเข้าใจในเบื้องต้น พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดน

๔.๔.๓.๓ จัดเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการสำรวจข้อมูลหมู่บ้านฝั่งไทย การสืบสภาพข้อมูลหมู่บ้านฝั่ง กพข.และรวบรวมข้อมูลข่าวสาร สภาพปัญหาและความต้องการของหมู่บ้านให้มีการจัดตั้งคณะทำงานระดับหมู่บ้านทั้งฝั่งไทย และฝั่ง กพข. ซึ่งใช้กรรมการหมู่บ้าน เดิมที่มีอยู่แล้ว

๔.๔.๓.๔ รับทราบข้อมูลหมู่บ้านเป้าหมาย ทั้งฝั่งไทย และฝั่ง กพข. ตลอดจนทราบสภาพปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน การแต่งตั้งคณะทำงานระดับหมู่บ้าน ตามโครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดน เพื่อร่วมดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

๕. บทสรุป จากสถานการณ์ตามแนวชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งด้าน กพข. และด้าน สปป.ลาว ที่ปัจจุบันอยู่ในสภาวะปกติ ไม่มีปัญหาในด้านการรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่อย่างไรก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาต่างๆ จากการสะสมทั้งในเรื่องความไม่ชัดเจนด้านเขตแดน และปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ โดยในช่วงเวลาที่ผ่านมากองทัพภาคที่ ๒ ร่วมกับส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านชุมชนทั้งด้านเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา เทคโนโลยี ให้หมู่บ้านชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งมีการปฏิบัติงานทั้งที่เป็นงานตามพันธกิจ งานที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติมจากรัฐบาล และงานที่หน่วยได้ริเริ่มขึ้นเอง อาทิเช่น โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง (พมพ.) โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทช.) โครงการกองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (กนช.) โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดน และการจัดตั้งศูนย์ประสานงานมวลชน ทั้งนี้ก็เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการเป็นพลังในการป้องกันตนเอง จนไปสู่การป้องกันประเทศตามยุทธศาสตร์ของรัฐบาลที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งมาการปฏิบัติงานนี้มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ซึ่งผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด แต่ยังมีบางส่วนที่มีปัญหาข้อขัดข้องอยู่บ้าง

สรุป

การทบทวนการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบทนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อการทบทวนซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน โดยมีการทบทวนในเรื่องบริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยนำเอาข้อมูลของหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาสรุปในด้านต่างๆ ทั้งในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านทุนทางสังคม ทำให้เห็นได้ว่า บริบทชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นชุมชนชนบท มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ประชาชนมีรายได้ต่อครัวเรือนน้อยในขณะที่รายจ่ายมากกว่ารายรับ ผู้นำชุมชนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในชุมชน โดยในภูมิภาคมีทุนทางด้านธรรมชาติที่สามารถส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริมรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน รวมถึงมีประชาชนชาวบ้านสามารถนำประชาชนในชุมชนประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตได้ ในขณะที่การทบทวนในเรื่องทุนทางสังคม พบว่าชุมชนจำเป็นต้องมีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน แต่ก็ยังมีข้อดีในหลายเรื่องที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนได้ อาทิเช่น คุณลักษณะของประชาชนในพื้นที่มีจิตใจที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบเอาใจและบริการผู้อื่นเปิดรับสิ่งใหม่ เป็นทุนทางสังคมที่ต้องรักษาให้คงอยู่และทำให้สังคมไทยแข็งแกร่ง สงบสุข และสมานฉันท์ อีกทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถนำไปเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เช่น การผลิต การค้า และบริการ รวมทั้งหากชุมชนได้รับการปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม และคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ ก็สามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งสังคมนิยมให้มาก แล้วให้ค่อยๆ พัฒนาให้เป็นรูปธรรมตามกระบวนการใช้ทรัพยากรอย่างถูกวิธี และให้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรให้มากขึ้น แล้วเมื่อนำมาใช้ก็ต้องรู้จักทดแทนและคิดที่จะรักษามันเอาไว้ ควรที่จะนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน และปลูกฝังให้ลูกหลานนำไปปฏิบัติต่อไปในอนาคตอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นจะต้องมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วยเหลือ ขับเคลื่อนและผลักดันในงานการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงก็จะสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการเป็นพลังในการป้องกันตนเอง จนไปสู่การป้องกันประเทศตามยุทธศาสตร์ของรัฐบาลที่ได้วางแผนไว้ต่อไป

บทที่ ๔

แนวทางการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

การศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” นั้น ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการสนทนากลุ่ม จึงสามารถนำสาระสำคัญที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์การวิจัย เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

๑. วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค
๒. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม
๓. วิเคราะห์การเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๔. สรุป และสังเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค

ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT หรือ SWOT Analysis ในการวิเคราะห์กิจกรรมการดำเนินชีวิตในระดับครัวเรือน และในระดับชุมชนในพื้นที่ตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์แนวโน้มภัยคุกคามตามแนวชายแดนกองทัพภาคที่ ๒ วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อเปรียบเทียบโอกาส และอุปสรรค โดยนำข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม และการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน บทที่ ๒ และ บทที่ ๓ มาวิเคราะห์ ในแต่ละประเด็น ดังนี้

๑. วิเคราะห์บริบทหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑.๑ การวิเคราะห์ SWOT โครงสร้างหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษากิจกรรมในส่วนของโครงสร้างหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำมาวิเคราะห์โดยทฤษฎี SWOT เป็นการวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานในปัจจุบัน และอนาคตว่ามีโอกาสขยายตัวได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปปรับปรุงพัฒนาระบบของ

โครงสร้างชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว สร้างความรัก และความสามัคคีแก่คนในชุมชนต่อไป ดังนี้

๑.๑.๑ จุดเด่น

จากการศึกษาข้อมูลโครงสร้างหมู่บ้านชุมชนพบว่า เป็นส่วนที่มีความสำคัญมากที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน ซึ่งจุดเด่นที่ทำให้โครงสร้างหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีดังนี้

๑.๑.๑.๑ ชุมชนมีความสามัคคี ประชาชนให้ความร่วมมือต่อการทำกิจกรรมในทุกครั้ง ให้ความร่วมมือเต็มที่ทุ่มเทร่างกาย และจิตใจ เพื่อจะให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพ

๑.๑.๑.๒ ผู้นำชุมชนมีความเป็นผู้นำสูง มีศักยภาพในการบริหารงานซึ่งจะทำงานตามขั้นตอนตามแผนงานที่วางไว้ อีกทั้งประชาชนยังให้ความรักและความไว้วางใจในตัวผู้นำสูง

๑.๑.๑.๓ นโยบายชุมชน เนื่องจากการปฏิบัติงานทุกครั้งผู้นำจะมีการประชุมสมาชิกเพื่อกำหนดนโยบาย กำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อให้การทำงานดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๑.๑.๔ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในสังคมชุมชนจะอาศัยและพึ่งพากัน อยู่กันฉันพี่น้องมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน จึงทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นกันเอง อีกทั้งยังให้เกียรติซึ่งกันและกัน

๑.๑.๒ จุดด้อย

จากการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนนี้ทำให้เห็นข้อบกพร่องบางอย่างของชุมชนซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภารกิจกรรมในส่วนของโครงสร้างหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

๑.๑.๒.๑ การคมนาคม เนื่องจากเส้นทางตามแนวชายแดนยังมีโครงข่ายไม่เพียงพอทำให้การเดินทางเข้าเมืองเพื่อทำการค้าขายมีน้อย อีกทั้งพาหนะที่เข้าถึงตามแนวชายแดนมีจำนวนน้อย มีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนได้

๑.๑.๒.๒ แหล่งน้ำ เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือผิวดินเป็นลักษณะดินปนทรายไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ รวมทั้งมีสภาพอากาศที่ร้อนและแห้งแล้งในบางปีฟ้าฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อีกทั้งแหล่งชลประทานมีน้อย เมื่อถึงฤดูร้อนจึงทำให้ขาดน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และใช้ในการเกษตรกรรม ทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนได้

๑.๑.๒.๓ การโทรคมนาคม เนื่องจากหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนห่างไกลจากตัวจังหวัด จึงยังไม่ได้รับการติดตั้งระบบการสื่อสาร ในบางหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะเพียงเครื่องเดียว อีกทั้งระบบเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ยังมีสัญญาณไม่เพียงพอในการติดต่อสื่อสารในบางพื้นที่

๑.๑.๓ โอกาส

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีปัจจัยเสริมหลายอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากชุมชนมีความสมัครสมานสามัคคี อีกทั้งการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชน วัด โรงเรียน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนี้

๑.๑.๓.๑ การได้รับรางวัลหมู่บ้านชุมชนจากภาครัฐ ในการเป็นหมู่บ้านดีเด่น รสทป. หมู่บ้าน อพป. เนื่องจากคนในชุมชนมีความรักและสามัคคีมีความขยันอดทน มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนเป็นระบบ อีกทั้งมีผู้นำชุมชนเข้มแข็ง และมีความพร้อมเพียงในการทำกิจกรรมต่างๆ จึงนำไปสู่ความสำเร็จ

๑.๑.๓.๒ มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น ธนาคารและสหกรณ์เพื่อการเกษตร วัด โรงเรียน ทำให้ความช่วยเหลือและร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๑.๓.๓ มีโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งสามารถขยายโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนมีความรู้นำไปสู่การพัฒนาชุมชนในอนาคต การดำเนินงานไปในทางเดียวกันจึงทำให้การทำงานของชุมชนร่วมกับโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๑.๓.๔ พัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Home stay) ได้ เนื่องจากชุมชนมีความสามัคคีมีความเป็นระเบียบวินัย จึงเหมาะแก่การพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Home stay) นอกจากนั้นแล้วยังมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติการท่องเที่ยวอยู่ใกล้ๆ สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

๑.๑.๔ อุปสรรค

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้าหรือล่าบากขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากตัวบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมต่างๆ ดังนี้

๑.๑.๔.๑ สมาชิกในชุมชนบางคนยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เนื่องจากสมาชิกในชุมชนบางคนยังมีความขัดแย้งในตัวบุคคล ยังไม่พอใจในการดำเนินงานของชุมชน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันเป็นครั้งคราว

๑.๑.๔.๒ ที่ตั้งของชุมชนอยู่ห่างจากตัวจังหวัด ทำให้เกิดความลำบากต่อการติดต่อทางราชการเสียเวลาในการเดินทางเป็นอย่างมาก

๑.๑.๔.๓ สมาชิกยังขาดความรู้ในด้านเทคโนโลยี เนื่องจากส่วนใหญ่สมาชิกในชุมชนจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นจึงทำให้ไม่มีความรู้ ความชำนาญในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ส่งผลทำให้ผลงานบางอย่างไม่ทันเวลา ไม่ทันสมัย ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๑.๒ การวิเคราะห์ SWOT เศรษฐกิจหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การดำเนินงานทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ได้รับทราบถึงปัญหา และอุปสรรคต่างๆ หมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ออกขยายตัวในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป ดังนี้

๑.๒.๑ จุดเด่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดเด่นทางเศรษฐกิจของชุมชน ดังนี้

๑.๒.๑.๑ ชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง ในเรื่องของการทำนา ทำไร่ และการไร่นาสวนผสม โดยเฉพาะการปลูกข้าวก็เข้ามาช้านานแล้ว ในชุมชนเกษตรกรทุกคนปลูกข้าวเพื่อไว้บริโภคเองไม่ได้มีการซื้อข้าวมาบริโภค ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ ถ้าในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในเรื่องการปลูกข้าวให้มีความรู้ความสามารถในการปลูกข้าว ประกอบกับมีใจรักในอาชีพของตนเอง และเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง จึงทำให้เกษตรกรประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง

๑.๒.๑.๒ การรวมกลุ่มที่เหนียวแน่น นอกจากอาชีพหลักคือ การปลูกข้าว และทำไร่แล้วสมาชิกในชุมชนยังได้มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริมต่างๆ สำหรับการรวมกลุ่มของหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริม อาทิเช่น ทำไร่ป่อ ทำสวนผลไม้ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมว่าแต่ละบุคคลมีความสมัครสมานสามัคคีช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่มมีการแบ่งปันวัตถุดิบ ส่วนกลุ่มอาชีพอื่นๆ ยังไม่แข็งแกร่งในเรื่องของการรวมกลุ่ม และจำนวนสมาชิกยังมีน้อยอยู่

๑.๒.๑.๓ ฝีมือทางหัตถกรรม นอกจากอาชีพทางการเกษตรแล้ว ชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังประกอบอาชีพอื่นเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้ตัวเกษตรกร อาทิเช่น การทอผ้าพื้นเมือง การทำไม้กวาด เป็นต้น

๑.๒.๒ จุดด้อย

จากการศึกษาชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้พบว่า จุดอ่อนของชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

๑.๒.๒.๑ กระบวนการผลิตที่ยังขาดเครื่องมือที่ทันสมัย กระบวนการผลิตที่มีความสำคัญมากในการช่วยให้เกิดความรวดเร็วในการเพิ่มผลผลิต ซึ่งชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ การทำงานส่วนใหญ่ก็เป็นแรงงานคน และเป็นการทำงานจากมือเกือบทุกขั้นตอน ยังไม่มีการคิดเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกในการเพิ่มผลผลิตมากนัก

๑.๒.๒.๒ ขาดระบบการบริหารการจัดการผลิตภัณฑ์ที่ดี ชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งยังมีระบบการจัดการกับตัวสินค้าที่ไม่แน่นอน เช่น การบริหารจัดการในเรื่องการตลาด เป็นต้น

๑.๒.๒.๓ รูปแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ที่ไม่น่าสนใจ ในเรื่องของรูปแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ที่ไม่น่าสนใจคือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ในชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแบบดั้งเดิมเกือบทั้งหมด ซึ่งยังไม่มีการทำรูปของบรรจุภัณฑ์ใหม่ๆ ที่น่าสนใจ เช่น กลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมืองที่ยังขาดลวดลายและสีสันทัน กลุ่มจักสานก็ยังมีรูปการทำผลิตภัณฑ์แบบเดิมๆ การประดิษฐ์คิดค้นรูปแบบใหม่จากวัตถุดิบเดิมยังไม่มี และที่สำคัญสินค้าของชุมชนยังขาดบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและไม่น่าสนใจ

๑.๒.๓ โอกาส

๑.๒.๓.๑ ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานทางภาครัฐ หน่วยงานทางภาครัฐให้การส่งเสริมทางเศรษฐกิจของกลุ่มชุมชนโดยการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีการประกอบอาชีพ ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาให้การส่งเสริม

๑.๒.๒.๒ สภาพพื้นที่ และลักษณะภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ เนื่องจากสภาพพื้นที่ และลักษณะภูมิอากาศของชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำโขง ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และติดกับเทือกเขาพนมดงรักในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ทำให้มีน้ำในการทำเกษตรกรรม และในพื้นที่เทือกเขาก็จะมีฝนตกชุกตลอดปี มีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเกษตร

๑.๒.๒.๓ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ในการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพต่างๆ การที่จะต้องปรับปรุงสินค้าที่มีอยู่แล้วให้มีการพัฒนาคุณภาพ ยิ่งขึ้นทำให้มีรูปแบบที่หลากหลายและถูกตาถูกใจของลูกค้า อีกมากมายอีกทั้งเป็นการเพิ่มรายได้และการเพิ่มมูลค่าของสินค้าด้วย เพราะฝีมือการประดิษฐ์ของชุมชน เชื่อได้ว่าหากมีรูปแบบการพัฒนาสินค้าได้ดี เช่น พัฒนาตลาดใหม่ ๆ และการทำบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามก็คงสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขึ้นมาได้

๑.๒.๔ อุปสรรค

๑.๒.๔.๑ สินค้าต่างๆ มากมายแต่มีความซ้ำซ้อนกันกับสินค้าของชุมชนอื่นที่มีสินค้าประเภทเดียวกัน ดังนั้นจะต้องมีการวางกลยุทธ์ทางการตลาด ทางการบริหารให้เข้มแข็ง เพราะเราไม่สามารถรู้ได้ว่าวิธีการของคู่แข่งที่ใช้อยู่ เพราะบางครั้งสินค้าเหมือนกันราคาต่างกันจึงทำให้เสียโอกาสในการจำหน่าย และในเรื่องของราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่แน่นอน ซึ่งเราไม่สามารถที่จะกำหนดราคาในการจำหน่ายเองได้ เกษตรกรไม่สามารถที่จะต่อรองในเรื่องของราคาได้

๑.๒.๔.๒ ในส่วนของกลุ่มอาชีพของชุมชนนั้น เพื่อขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ควรมีการจัดระบบให้ถูกต้องโดดเด่นในเรื่องมาตรฐานของสินค้า และที่สำคัญจะต้องมีความเข้มแข็งในกลุ่มด้วย เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดียิ่งขึ้นไป

๑.๓ การวิเคราะห์ SWOT การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากข้อมูลชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนของชุมชนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การขาดแคลนน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภค มีผลต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชน สามารถนำมาวิเคราะห์ได้เพื่อนำไปสู่การป้องกัน การรับรู้ถึงปัญหา และเป็นแนวทางที่จะต้องปฏิบัติ และแก้ไขต่อไป ดังนี้

๑.๓.๑ จุดเด่น

๑.๓.๑.๑ การใช้ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันภายในชุมชน ป่าไม้ภายในเขตหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยความประหยัดไม่เกิดผลเสียต่อชุมชนที่อยู่อาศัย

๑.๓.๑.๒ มีแหล่งน้ำใช้ แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แม่น้ำ คลอง ลำห้วยไหลผ่านในห้วงฤดูฝน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เป็นแหล่งอาหารในยามหน้าฝน ส่วนฤดูแล้ง จะไม่มีน้ำ น้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคจะได้น้ำจากน้ำประปา น้ำบ่อ และน้ำฝน มีการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

๑.๓.๑.๓ การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี แต่เดิมนั้นในกลุ่มเกษตรกร จะมีการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า มาช่วยในการกำจัดศัตรูพืชทำให้สารเคมีตกค้างอยู่ในดิน พอถึงฤดูฝนสารเคมีก็จะถูกชะล้างไหลลงสู่ห้วย หนอง ทำให้น้ำในห้วยหนอง เกิดการปนเปื้อนจากสารเคมีต่างๆ และจะทำให้เกิดน้ำเน่าเสีย ทำให้ใช้ในการอุปโภคบริโภคไม่ได้ ประชาชนจึงตระหนักถึงผลเสียที่จะตามมาจึงเริ่มมีการทำปุ๋ยชีวภาพขึ้นมาใช้เอง ซึ่งสามารถให้ประสิทธิภาพดีเทียบเท่ากับปุ๋ยเคมีมีต้นทุนต่ำ และไม่มีสารเคมีตกค้าง

๑.๓.๒ จุดด้อย

๑.๓.๒.๑ ประชาชนมีการวางแผน และทำการเกษตรตามฤดูกาล โดยมีการทำไร่ ทำนา ตามห้วงเวลาเดิมๆ ที่เคยทำมาแต่โบราณ ซึ่งในปัจจุบันธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหายไม่สามารถเก็บผลผลิตทางการเกษตรได้กัญนี้ยืมสิน จนไม่สามารถใช้หนี้เงินยืมได้

๑.๓.๒.๒ ขาดแคลนน้ำ ในชุมชนจะมีการเก็บน้ำฝนไว้ใช้ในครัวเรือน แต่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยเก็บน้ำไว้เพื่อใช้ในห้วงขาดแคลนน้ำ จะใช้น้ำบาดาล และน้ำประปาหมู่บ้าน แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะบ้านที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนที่น้ำประปายังเข้าไม่ถึง จึงทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำใช้สำหรับการอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง

๑.๓.๓ โอกาส

๑.๓.๓.๑ มีการปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยการจัดนิทรรศการหรือการอบรมหรือมีการจัดตั้งโครงการปลูกป่าอนุรักษ์ธรรมชาติภายในชุมชน ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในเรื่องของงบประมาณหรือเป็นผู้นำโครงการให้แก่เยาวชนในหมู่บ้านเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนรักธรรมชาติ มีการจัดระเบียบชุมชน รักษาความสะอาดที่สาธารณะการกำจัดขยะใช้สารอินทรีย์ และชีวภาพในการทำการเกษตร บริโภคสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีกิจกรรมดูแลรักษาแหล่งน้ำต่างๆ

๑.๓.๓.๒ มีผู้นำในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม คือ ผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุ หัวหน้ากลุ่มต่างๆ ภายในหมู่บ้านมีส่วนสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชน ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่น ต้องสนับสนุนสร้างความเข้าใจกับประชาชนในปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนของชุมชน หากผู้นำชุมชนให้ความสำคัญ ชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ก็จะทำให้ปัญหาลดลงหรือเบาบางลงได้

๑.๓.๔ อุปสรรค

๑.๓.๔.๑ ประชาชนบางคนยังไม่เข้าใจ และขาดความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการชี้แจงการทำการเกษตรผสมผสาน หรือการแนะนำการทำไร่ ทำนา ว่าใช้ทำในห้วงเวลานี้เหมาะสมกว่าแต่ก็ยังไม่เข้าใจ ยังคงทำตามเคยชินจนเกิดความเสียหายในการเกษตรกรรมอันเกิดจากการขาดแคลนน้ำ

๑.๓.๔.๒ ประชาชนบางคนยังไม่ตระหนัก ถึงความสำคัญของป่าไม้ จึงมีการตัดไม้ทำลายป่า มีการเผาป่า ซึ่งเป็นเรื่องที่อันตรายมาก เพราะถ้ามีการทำลายป่ากันมาก ความอุดมสมบูรณ์ของป่าที่มีอยู่จะลดน้อยลง และจะขาดแคลนแหล่งอาหารที่สำคัญไป

๑.๔ การวิเคราะห์ SWOT การสร้างความสมานฉันท์ในชุมชนตามแนวชายแดน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในชุมชนหนึ่งๆ ย่อมมีความสัมพันธ์กัน มีการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ในการอยู่ร่วมกันนั้นทุกคนจำเป็นจะต้องมีความรักใคร่สมัคสมาน สามัคคีกัน มีความกลมเกลียวกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันแบ่งปันซึ่งกันและกัน เมื่ออยู่ร่วมกันแล้วจะต้อง มีการทะเลาะบาดหมางกันบ้างเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้นการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้นทุกคนจะต้องรู้จักการให้อภัย และเข้าใจกัน มีน้ำใจ มีจิตใจกว้างขวางคุณธรรมเหล่านี้ สามารถนำมา วิเคราะห์เพื่อจะนำพาทุกคนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ พบแต่ความสุขความเจริญ ดังนี้

๑.๔.๑ จุดเด่น

๑.๔.๑.๑ การประนีประนอมเป็นจุดแข็งของชุมชนตามแนว ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพราะประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในแต่ละชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกัน จึงไม่เคยมีเหตุการณ์ใดที่ร้ายแรง หากมีเรื่องราวก็จะให้ผู้ใหญ่ใน ครอบครัวเป็นผู้ประนีประนอม หรือถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้เจรจาก็สามารถ ประนีประนอมกันได้

๑.๔.๑.๒ ความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน ด้วยเหตุการณ์ที่ ประชาชนมีการประนีประนอมกันนั้นส่งผลให้ประชาชนมีความรักใคร่สมัคสมานสามัคคีกัน ซึ่งเป็น จุดแข็งอีกข้อหนึ่งของชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออันจะนำพาให้เกิดชุมชนที่ มั่นคงขึ้น

๑.๔.๑.๓ การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านจะ ชักชวนและนำพาประชาชน หรือประชาชนรวมกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นเอง เช่น กลุ่มกลองยาว กลุ่มพัฒนา ชุมชน กลุ่มสิ่งแวดล้อม กลุ่มปลูกป่า กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเหล่านี้ล้วน ก่อให้เกิดความสามัคคี สมานฉันท์กันในชุมชนได้

๑.๔.๒ จุดด้อย

๑.๔.๒.๑ ความยำเกรงต่อกฎหมายของชุมชนลดลง ด้วยเหตุที่มีการ ประนีประนอมมากเกินไปนั้นก็มีผลเสียเหมือนกับดาบสองคมที่มีทั้งด้านดีและด้านลบ ซึ่งทำให้เกิด ความเคยตัว และไม่หยุดพฤติกรรมก้าวร้าว และนิสัยที่ไม่ดีก่อให้เกิดปัญหาซ้ำซากบ่อยๆ ขึ้นได้

๑.๔.๒.๒ กฎชุมชนหรือข้อตกลงร่วมกันของชุมชนไม่เด็ดขาด ด้วยเหตุที่กฎชุมชนหรือข้อตกลงร่วมกันของชุมชนที่เข้าใจร่วมกันนั้นมีความเด็ดขาดไม่เพียงพอ และสามารถยืดหยุ่นได้ จึงทำให้คนในชุมชนบางคนไม่เกรงกลัวบทลงโทษ เพราะคิดว่าถ้าหากทำสิ่งที่ผิด สิ่งนั้นลงไปแล้วบทลงโทษก็เพียงแค่ว่ากล่าวตักเตือนหรือเสียค่าปรับเล็กๆ น้อยๆ

๑.๔.๓ โอกาส

๑.๔.๓.๑ หน่วยงานจากภาครัฐ รัฐบาลอาจจะให้งบประมาณแก่หมู่บ้านเพื่อที่จะให้หมู่บ้านนั้นนำเงินงบประมาณไปใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่นกีฬา การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ซึ่งเป็นวิธีการส่งเสริมสมานฉันท์ภายในหมู่บ้าน

๑.๔.๓.๒ ความมั่นคงของชุมชน ในการจัดกิจกรรมสมานฉันท์ของชุมชน สมาชิกจะได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มกลองยาว กลุ่มการทำปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มจักสาน กลุ่มเพาะเห็ด ซึ่งกลุ่มแต่ละกลุ่มจะต้องมีความสมานฉันท์กันในการดำเนินการทำงานกิจกรรมภายในกลุ่ม จึงจะประสบความสำเร็จและทำให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไป

๑.๔.๔ อุปสรรค

๑.๔.๔.๑ ขาดบุคลากร เนื่องจากชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นชุมชนที่ห่างไกลตัวจังหวัด และอยู่ติดชายแดน แต่ขาดบุคลากรที่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับวิธีการที่จะสร้างความสมานฉันท์ในชุมชนจำเป็นจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อจะสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้

๑.๔.๔.๒ การขาดความรู้ ถ้าหากสมาชิกในชุมชนบางส่วนมีพื้นฐานในการศึกษาน้อยก็จะทำให้ขาดความรู้ด้านวิชาการซึ่งจะมีผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสร้างควมสมานฉันท์ได้

๒. วิเคราะห์บริบททุนทางสังคมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และ จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคโดยประมวลมาจากผลการวิเคราะห์จากบริบททุนทางสังคม สภาพแวดล้อมของการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

๒.๑ จุดเด่น

๒.๑.๑ สมาชิกในชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต และมีรู้ถึงการดำเนินการชีวิตตามความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง แต่หากมีการให้ความรู้ในการปฏิบัติที่ถูกต้อง จะสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

๒.๑.๒ ด้านการบริหารจัดการชุมชน ผู้นำคณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ความสามัคคี และยินดีร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน มีการบริหารจัดการมี การจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มรับผิดชอบ ดูแลดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีองค์การทางเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ กลุ่มผู้ยั้งฉางข้าว กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

๒.๑.๓ มีการบริหารองค์การ การเงิน วัสดุุดิบ การผลิต การตลาด และการบริหารสวัสดิการชุมชน

๒.๒ จุดด้อย

๒.๒.๑ ชุมชนมีแนวโน้มที่จะมีประชาชนวัยผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น ในขณะที่ประชากรรุ่นวัยหนุ่ม วัยสาวที่จะร่วมพัฒนาชุมชนมีจำนวนน้อยลง

๒.๒.๒ ประชาชนวัยหนุ่ม วัยสาว ที่เป็นกำลังในชุมชนนอกจากจะมีแนวโน้มที่น้อยลงแล้ว เมื่อสภาพทางธรรมชาติไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตร ก็จะไปหางานทำในเมือง เป็นลูกจ้างแรงงานในการก่อสร้างในเขตเมือง เป็นลูกจ้างในโรงงานเขตอุตสาหกรรม มีการย้ายถิ่นฐานที่มีแนวโน้มสูงขึ้น

๒.๒.๓ สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ มีรายได้ต่อเดือนค่อนข้างต่ำ แต่ขณะเดียวกันกลับมีแนวโน้มว่ารายจ่ายของครอบครัวต่างๆ ในชุมชนมีจำนวนสูงกว่ารายได้ ส่วนสมาชิกในชุมชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก รวมตัวกัน และช่วยเหลือซึ่งกัน และกันน้อยกว่าในทุกๆ ระดับอายุ

๒.๒.๔ ด้านการเกษตรของชุมชน สมาชิกเกษตรกรส่วนใหญ่ในชุมชนทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเน้นการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายสู่ท้องตลาด ผลตอบแทนทางด้านการผลิตสินค้าเกษตรต่ำ แต่กลับมีต้นทุนการผลิตมีต้นทุนการผลิตทางด้านการเกษตรที่สูงขึ้น

๒.๓ โอกาส

๒.๓.๑ รัฐบาลมีนโยบายภาครัฐให้ความสำคัญต่อภาคเกษตรเพิ่มมากขึ้น ด้วยการสนับสนุนเงินทุนจากโครงการ SML โครงการอยู่ดีมีสุข และโครงการชุมชนพอเพียง ให้กับหมู่บ้านชุมชน ทำให้หมู่บ้านชุมชนมีเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำเป็นทุนในการประกอบอาชีพ

๒.๓.๒ รัฐบาล และหน่วยงานภาครัฐได้ให้การสนับสนุนความรู้ และบริการทางด้านวิชาการจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปให้ความรู้ในหมู่บ้านชุมชน ทำให้ประชาชนมีองค์ความรู้นำไปแก้ไขปัญหาดังๆ ในชุมชนได้

๒.๔ อุปสรรค

๒.๔.๑ ค่าครองชีพของในชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ในขณะที่พืชผลทางการเกษตรของเกษตรกรในชุมชนในตลาดมีราคาค่อนข้างต่ำลง เมื่อเทียบกับต้นทุนในการผลิต โดยเฉพาะปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่จำเป็นในการประกอบอาชีพมีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ยเคมี น้ำมันค่าแรงงานที่ราคาสูงขึ้นและหายาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลทางการเกษตร

๒.๔.๒ ภาครัฐและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นยังแก้ไขปัญหาดังๆ ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และไม่คอยให้ความสำคัญในการแก้ปัญหา เรื่องความอยู่ดีกินดีของเกษตรกรในชุมชนเท่าที่ควรนัก อันอาจจะเกิดจากในชุมชนมีปัญหาอยู่หลายประการที่ต้องแก้ไข ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเข้าไปดูแลได้ไม่ทั้งหมด

๓. วิเคราะห์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนกับปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๑ จุดเด่น

๓.๑.๑ ประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน มีสภาพภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกัน หากรวมกันได้ก็สามารถเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายในตลาดโลกได้ ซึ่งเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของภูมิภาคนี้

๓.๑.๒ ความสะดวกสบายในการติดต่อค้าขายระหว่างชุมชนตามแนวชายแดนจะมีมากขึ้น ทำให้ประชาชนตามแนวชายแดนมีรายได้สูงขึ้น เสริมสร้างความมั่นคงให้กับชายแดน

๓.๑.๓ การเดินทางเข้าออกประเทศเพื่อนบ้านของคนในกลุ่มประเทศอาเซียนจะมีความง่ายขึ้น เพียงใช้บัตรประชาชนก็สามารถเข้าออกตามแนวชายแดนได้แล้ว การหลบหนีเข้าเมืองน่าจะมีสถิติลดลง

๓.๒ จุดด้อย

๓.๒.๑ ความเจริญของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความแตกต่างกันอาจทำให้เกิดปัญหาการเอาเปรียบของประเทศที่มีการพัฒนามากกว่า

๓.๒.๒ สินค้าเกษตรหรือแร่ธาตุที่คล้ายคลึงกัน หากไม่ร่วมมือกันอาจทำให้มีการแย่งตลาดกันเอง และสินค้าส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ยังไม่ได้แปรรูป ทำให้ราคาสินค้าตกต่ำ นโยบายเขตการค้าเสรีในภูมิภาคนี้ จึงดำเนินไปอย่างช้ามากจะแก้ไขปัญหานี้ได้จะต้องมีการแบ่งการผลิตตามความถนัดของแต่ละประเทศแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน จึงจะเกิดการรวมกลุ่มกันได้ แต่ถ้าต่างคนต่างผลิตโดยไม่มีการกำหนดมาตรฐานร่วมกันในการวางแผนการผลิตก็ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ในการรวมกลุ่ม

๓.๒.๓ สินค้าอุตสาหกรรมในกลุ่มอาเซียนนั้นก็เป็อุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน แต่ละประเทศต่างก็มุ่งจะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามแบบอย่างตะวันตก จึงต้องมีการจัดซื้อเทคโนโลยีชั้นสูง ประเทศในกลุ่มอาเซียนที่พอจะผลิตสินค้าเทคโนโลยีได้แก่ สิงคโปร์ เป็นต้น แต่ประเทศสมาชิกก็เกี่ยวข้องอย่างไม่มีคุณภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาสินค้าจากประเทศอุตสาหกรรมนอกกลุ่มอาเซียน ทำให้การค้าขายระหว่งกันในกลุ่มอาเซียนทำได้ยาก

๓.๓ โอกาส

๓.๓.๑ ความแตกต่างกันทางการเมือง และการปกครอง กฎบัตรอาเซียนได้กำหนดไว้ชัดเจนถึงหลักการประชาธิปไตยและให้ประเทศสมาชิกยึดมั่นต่อรัฐบาลที่มาจากวิถีทางรัฐธรรมนูญ การสร้างประชาคมความมั่นคงอาเซียนก็จะช่วยยกระดับความร่วมมือในการส่งเสริมประชาธิปไตยของแต่ละประเทศอันมีผลต่อความสงบเรียบร้อยทางการเมืองในภูมิภาคด้วย

๓.๓.๒ จากความร่วมมือด้านต่างๆ ของอาเซียน ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์จากการที่ภูมิภาคมีเสถียรภาพ และสันติภาพอันเป็นผลจากการอบความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักลงทุนต่างชาติเดินทางเข้ามาลงทุน และท่องเที่ยวในประเทศไทย การที่ไทยสามารถส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนได้มากขึ้น และมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง รวมถึงการมีนักท่องเที่ยวจากประเทศสมาชิกอาเซียนเดินทางยังประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการมีกรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียน

๓.๔ อุปสรรค

๓.๔.๑ ประเทศในอาเซียนพยายามพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า แต่ละประเทศพยายามส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศตน โดยการใช้กำแพงภาษีหรือกำหนดโควตา ซึ่งสวนทางกับหลักการในการรวมกลุ่ม และตลาดการค้าเสรี ซึ่งเป็นประเทศสมาชิกรวมกลุ่มกันต้องยกเลิกข้อเลือกปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดการค้าเสรี (Free Trade) ดังนั้นข้อตกลงใน AFTA ของอาเซียนหลายข้อจึงยังไม่ได้รับการปฏิบัติ

๓.๔.๒ ประเทศสมาชิกยังคงปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นหลัก และการหารายได้เข้าของรัฐบาลในประเทศในอาเซียนมีลักษณะเหมือนกัน คือรายได้หลักของประเทศมาจากการเก็บภาษีศุลกากรสินค้าขาเข้าและขาออก ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียนในท้ายเล็ก การเก็บภาษีระหว่างกันหรือเก็บภาษีให้น้อยลง แต่ประเทศสมาชิกไม่สามารถสละรายได้ในส่วนนี้ได้ เนื่องจากเป็นเงินที่ต้องนำมาพัฒนาประเทศ การรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างประเทศในภาคนี้จึงยังทำได้ยาก

๓.๔.๓ ความขัดแย้งระหว่างประเทศอาเซียน ประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอยู่ เช่น ปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศไทย – กัมพูชา ปัญหาพรมแดนระหว่าง มาเลเซีย – ฟิลิปปินส์ – อินโดนีเซีย

๓.๔.๔ ความแตกต่างด้านสังคมและวัฒนธรรม ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา อาจทำให้เกิดปัญหาระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ จนถึงระดับประเทศ

๔. วิเคราะห์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การพัฒนาหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงใต้ดำเนินการโดยหน่วยทหารเอง และร่วมกับส่วนราชการอื่น ซึ่งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่เมื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินแล้ว การพัฒนาเหล่านั้น ยังมีทั้งจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์แผน และผลการปฏิบัติงานในห้วงที่ผ่านมาได้ ดังนี้

๔.๑ จุดเด่น

๔.๑.๑ งานการพัฒนาในโครงการต่างๆ ที่หน่วยนำไปสู่การปฏิบัตินั้น เป็นงานที่มีแผนงาน และงบประมาณรองรับ สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง

๔.๑.๒ โครงการต่างๆ ที่นำไปพัฒนาหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนนั้น เป็นงานที่มีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ที่จะสามารถเข้าช่วยดำเนินการในสายงานที่เกี่ยวข้องได้

๔.๑.๓ มีการจัดทำแผนงานครอบคลุมการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในทุกจังหวัดได้อย่างทั่วถึง

๔.๑.๔ มีการสร้างบุคลากรเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านการทหาร ไว้ในทุกพื้นที่ และทุกจังหวัด

๔.๑.๕ ในการเสริมสร้างความมั่นคงชายแดนได้มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเน้นประชาชนในหมู่บ้านคู่ขนาน เพื่อให้การพัฒนา ระหว่างชายแดนมีความใกล้เคียงกัน ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งในอนาคตได้

๔.๒ จุดด้อย

๔.๒.๑ ขาดความต่อเนื่องในการดำรงความมุ่งหมาย บางโครงการมีการดำเนินการไปแล้วในระดับหนึ่ง ซึ่งต้องรองบประมาณจากภาครัฐเข้ามาสนับสนุน จึงจะสามารถทำได้แบบยั่งยืน หรือสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๔.๒.๒ บุคลากรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ไปแล้วไม่ได้นำความรู้ความสามารถนั้นไปสู่การปฏิบัติ หรือไม่ก็ไม่ได้นำไปขยายผลให้กับประชาชนในชุมชน

๔.๒.๓ การขาดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจ และมีจิตสำนึกที่จะสร้างแกนนำหมู่บ้านที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนต่อไป

๔.๓ โอกาส

๔.๓.๑ การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนนั้น เป็นแผนงานและยุทธศาสตร์ที่สำคัญของรัฐที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ ที่ป้องกันมิให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคง

๔.๓.๒ การพัฒนาคนและชุมชนให้มีจิตสำนึกด้านความมั่นคง และมีภูมิคุ้มกันอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการฝึกกำลังจัดระบบป้องกันชายแดนจะทำให้เกิดความมั่นคงตามแนวชายแดนได้

๔.๓.๓ การนำวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชุมชนมาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจะทำให้เกิดความยั่งยืน

๔.๔ อุปสรรค

๔.๔.๑ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปลายปี ๒๕๕๘ เป็นทั้งโอกาส และอุปสรรคต่อความมั่นคงตามแนวชายแดน ซึ่งผลการปฏิบัติงานของกำลังป้องกันชายแดนในห้วงที่ผ่านมา หลังจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้วแนวโน้มภัยคุกคามมีสถิติเพิ่มขึ้น จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงระบบการแก้ปัญหาคความมั่นคงเพิ่มเติมไปจากรูปลักษณะเดิม

๔.๔.๒ แผนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้การหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนมีการร่วมประชุมจัดทำแผนงานกันทุกปี แต่ยังไม่ได้รับการบรรจุแผนงานต่างๆ เหล่านั้นไว้ในแผนงานในยุทธศาสตร์จังหวัดที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาความมั่นคงได้อย่างเป็นรูปธรรม

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่เกี่ยวข้องโดยตรงจากหน่วยที่ดูแลงานความมั่นคง ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือน เพื่อให้มีความหลากหลายในแหล่งข้อมูล จำนวน ๖ ท่าน โดยฝ่ายทหารเก็บข้อมูลจากหน่วยทุกระดับในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ หน่วยระดับกองทัพอากาศ ระดับกองทัพน้อย และระดับกองพล ประกอบด้วย กองทัพอากาศที่ ๒ จำนวน ๑ นาย คือ พลตรี สมชาย เพ็งกรุด รองแม่ทัพภาคที่ ๒ กองทัพน้อยที่ ๒ จำนวน ๓ นาย ได้แก่ พลโทศักดา เปรุนาวิน แม่ทัพน้อยที่ ๒ พลตรีธานินท์ สนิทชน เสนาธิการกองทัพน้อยที่ ๒ และ พันเอกสุรชิน กาญจนจิตติ ผู้อำนวยการกองส่งกำลังบำรุงกองทัพน้อยที่ ๒ กองพลพัฒนาที่ ๒ จำนวน ๑ นาย ได้แก่ พลตรีธัญญา เกียรติสาร ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒ และฝ่ายพลเรือน จำนวน ๑ นาย ได้แก่ นายสิทธิพันธ์ มานิตกุล ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมและการป้องกันประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ทำให้ทราบถึงแนวคิด

วิธีการ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปประเด็นในด้านต่างๆ ได้ ๕ ประเด็นหลัก ดังนี้

๑.๑ บริบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก และภายในประเทศในหลายด้านซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร และมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะตามแนวชายแดน เพื่อเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นต่อบริบทชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ถึงแม้ว่าโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นบริบททางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ขณะที่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ยังเป็นสังคมชนบท พื้นฐานของบริบทชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นชุมชนที่มีปัญหาทางกายภาพที่ไม่เกื้อกูลต่อคุณภาพชีวิตอยู่แล้ว จึงไม่มีผลในการเปลี่ยนแปลงมากนักนั้น ผลจากการเปลี่ยนแปลงมีอยู่บ้างคือ ด้านสังคมที่รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่จะไม่เหมือนรุ่นพ่อรุ่นแม่การใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงาน และค่าครองชีพในปัจจุบันของประชาชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่รายได้จากภาคเกษตรกรรมยังคงเท่าเดิมหรือลดน้อยลง ทำให้ประชาชนมีรายรับไม่พอกับรายจ่ายต้องหารายได้ทางอื่นเพิ่มเติม ซึ่งจะนำไปสู่การหารายได้โดยการกระทำผิดกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติด การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การค้ามนุษย์ ได้มากยิ่งขึ้น จึงควรมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑.๑.๑ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมวิถีชีวิตของการเพาะปลูกของคนในภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือเปลี่ยนไป คนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำการเพาะปลูกข้าวขาดแรงงานการลงแขกเกี่ยวข้าวหายไป ขณะที่ความต้องการมีไม่จำกัดโดยเฉพาะความต้องการใช้เทคโนโลยีในการเพาะปลูกแทนการใช้แรงงานมีมากขึ้น และทรัพยากรมีจำกัด การเปลี่ยนแปลงของสภาพครอบครัว และสังคมโครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนไปจะมีแต่เด็ก และผู้สูงอายุพ่อแม่ที่เป็นวัยหนุ่มสาวอพยพไปทำงานทำในพื้นที่อื่น ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นหน้าที่ของปู่ย่าตายายมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น มีการแข่งขันมากขึ้นความเอื้ออาทรหายไป สังคมแห่งการแบ่งปันหายไปกลายเป็นสังคมที่มีแต่การแข่งขัน นอกจากนี้ค่านิยมและจิตสำนึกเปลี่ยนไปเป็นพวกวัตถุนิยมการประหยัคออดออมลดน้อยลง

๑.๑.๒ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจะต้องสร้างจิตสำนึกปลูกฝังค่านิยมให้คนในสังคมครอบครัวชุมชน และประเทศยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต และการบริหารประเทศโดยให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมความรู้ความเพียร และการมีภูมิคุ้มกัน จึงจะทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้ การสร้างภูมิคุ้มกันต้องเริ่มที่ครอบครัวและชุมชน

๑.๒ ประชาคมอาเซียนประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งโอกาสและความท้าทาย ท่านคิดว่าประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะมี

ประเด็นด้านปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือไม่ก็น้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นต่อประชาคมอาเซียนว่าการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ถือเป็นทั้งวิกฤติและโอกาส ในประเด็นด้านวิกฤตินั้นเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องเส้นเขตแดนที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเขตแดน อาจเป็นปัญหาที่ถูกโยนเข้าไปเป็นความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งในระดับประเทศ และภายในประเทศ อาจทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างชาติที่มีราคาถูกกว่าเดินทางเข้าในประเทศไทย ซึ่งจะกระทบต่อแรงงานของคนอีสานโดยตรง ทั้งในภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรมโดยตรง รวมทั้งปัญหาต่างๆ อีกมากมาย อาทิเช่นปัญหาการลักลอบหนีเข้าเมือง การค้ายาเสพติด และอาวุธสงคราม อาชญากรรมข้ามชาติ และโรคระบาดตามแนวชายแดน เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนจะมีความแตกต่างกัน รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศโดยรวมจึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เหล่านี้ที่จะเกิดเป็นภัยคุกคามอันทำให้ประเทศขาดความมั่นคง ดังนี้

๑.๒.๑ รัฐบาลควรมีข้อตกลงเพิ่มเติมในระหว่างรอการปักปันอย่างเป็นทางการ เพื่อให้การพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเส้นเขตแดนสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่ถูกยกมาเป็นประเด็นทางการเมือง

๑.๒.๒ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน สร้างชุมชนให้เข้มแข็งส่งเสริมให้มีการสร้างชุมชนให้มีขนาดเพียงพอที่จะขัดขวางป้องกันกำลังฝ่ายตรงกันข้ามไม่ให้อำนาจเคลื่อนที่เข้ามาในประเทศได้โดยง่ายตามช่องทางทำข้าม ตามลำดับความสำคัญทางการทหาร

๑.๒.๓ มีแผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคงที่กำหนดบทบาทหน้าที่และภารกิจหน่วยงานความมั่นคงที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการบูรณาการแก้ไขปัญหาบริเวณชายแดนระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในลักษณะประชาคมความมั่นคง

๑.๒.๔ มีการจัดตลาดและฐานการผลิต ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันด้วยการจัดภาษีลดข้อจำกัดต่อผู้ให้บริการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนเต็มรูปแบบ

๑.๒.๕ มีการจัดการให้เป็นภูมิภาคที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันด้วยการสร้างความสามารถในการแข่งขันการปรับตัวและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาค

๑.๓ การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชนที่สุขสมบูรณ์การพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการกระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ กองทัพภาคที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐได้นำนโยบายในเรื่องการพัฒนาชุมชนไปสู่การปฏิบัติแล้ว ท่านคิดว่ากลไกในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับรูปแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นต่อการพัฒนาชุมชนว่า การพัฒนาชุมชนในห้วงที่ผ่านมาเป็นลักษณะการนำนโยบายจากส่วนกลางไปปฏิบัติ งบประมาณก็ได้รับตามช่องทางของแต่ละ

หน่วยงาน ยังขาดหน่วยงานหลักที่จะบูรณาการ อีกทั้งการเข้าไปปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐเข้าไปดำเนินการเป็นไปในลักษณะการให้ ขาดการมีส่วนร่วม จึงทำให้ไม่เกิดความยั่งยืน ขาด “ กลไกเชิงสถาบัน ” ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัดอยู่เพียงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การจัดการระดมสมองหรือการทำประชาพิจารณ์ยังดำเนินไปในลักษณะ “ ชั่วครั้งชั่วคราว ” จึงไม่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ในอันที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการวางแผนจัดการชุมชน ภาคประชาชนเองก็มีการเคลื่อนไหว และจัดตั้งองค์กรชุมชนมากมาย หากแต่ความพยายามเหล่านี้ก็ยังไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนในภาพรวมมากนัก

๑.๔ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล และครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนนั้น ท่านคิดว่าชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมากน้อยเพียงใด หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า ชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบันยังเป็นไม่ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างจริงจัง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ เป็นหมู่บ้านชุมชนชาติหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่วนราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือจะมีอยู่บ้างก็เพียงบางส่วนซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนในปัจจุบัน

ดังนั้นการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะเป็นแนวทางในการที่จะเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของหมู่บ้านชุมชนให้ได้ผลนั้น ภาครัฐจะต้องสนับสนุนและดำเนินการให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆ ให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิต ไม่ต่ำกว่าลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ระดับที่ ๒ คือระดับความต้องการทางกายภาพ และระดับความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ควบคู่ไปกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึก และภูมิคุ้มกันให้ชุมชน จึงจะทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน อย่างแท้จริง

๑.๕ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ กองทัพภาคที่ ๒ เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคงรับผิดชอบการป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาด้านความมั่นคงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หน่วยต้องประสบปัญหาทั้งจากภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ท่านในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นต่อปัญหาภัยคุกคามในพื้นที่ว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวออกไปหรือไม่ หากไม่ขยายตัวเพราะอะไร หากขยายตัวท่านมีแนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเหล่านี้ได้อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ว่าภัยคุกคามในปัจจุบันมีแนวโน้มขยายตัวออกไปเรื่อยๆ ซึ่งสถานการณ์ภัยคุกคามเป็นลักษณะผสมผสานระหว่างภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ซึ่งมีความซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนในพื้นที่ชายแดน การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยความมั่นคงตามแบบเป็นหน้าที่ของทหาร เช่น ปัญหาการสู้รบตามแนวชายแดน และความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดน ขณะที่ปัญหาที่เกิดจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ มักจะเป็นเรื่องของความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่ชายแดน และลูกกลามมายังพื้นที่ตอนใน จึงส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างความมั่นคงและทิศทางการพัฒนาในระยะยาว โดยมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงตามแนวชายแดน แบ่งตามปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

๑.๕.๑ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมภาคประชาชนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑.๕.๑.๑ การเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีต สาธารณชนมักมีข้อมูลที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จ

๑.๕.๑.๒ การลดค่าใช้จ่าย และการสูญเสียเวลาโดยทั่วไป กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบมักจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลาแต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้นสามารถที่ลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

๑.๕.๑.๓ การสร้างฉันทามติโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคง และยืนยาว และการยอมรับระหว่างกลุ่ม

๑.๕.๑.๔ ความสำเร็จ และผลในการปฏิบัติของโครงการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้เรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วเขาก็ยอมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นไปปฏิบัติได้

๑.๕.๑.๕ การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือขัดแย้งที่รุนแรง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่อริจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขา และความห่วงกังวลปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์

๑.๕.๑.๖ ความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรมโดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรม และการดำรงอยู่ของความชอบธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้นๆ

๑.๕.๒ ปัจจัยด้านการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ

๑.๕.๒.๑ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ และระบบความรู้ที่ประชาชนมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เป็นระบบความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นใน

การศึกษาเข้าไปดูว่าประชาชน “รู้อะไร” อย่างเดียวไม่พอต้องศึกษาด้วยว่าเขาเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างไร

๑.๕.๒.๒ ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสม และกระจายความรู้ เช่น หมอพื้นบ้านชุมชนสั่งสมความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคนๆ ความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคนๆ หนึ่ง โดยมีกระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้เราควรศึกษาด้วยว่ากระบวนการนี้เป็นอย่างไรหมอคนหนึ่งสามารถสร้างหมอคนอื่นต่อมาได้อย่างไร

๑.๕.๒.๓ การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาประชาชนถ้าต้องการเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่นเราต้องเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วย

๑.๕.๒.๔ การสร้างสรรค์ และปรับปรุงระบบความรู้ของประชาชนไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่ถูกปรับเปลี่ยนตลอดมาโดยอาศัยประสบการณ์ของประชาชนเองภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า และความดีงามที่จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน และสมดุลเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ และเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองการพัฒนา เพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

๑.๕.๒.๕ จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลต่อการบริหาร และการพัฒนาชุมชนยั่งยืนการสร้างแนวทางในการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปนั้น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และประชาชนจะต้องเรียนรู้ร่วมกัน และมีเทคนิควิธีการในการดำเนินงาน

๑.๕.๓ ปัจจัยด้านความสามารถในการพึ่งตนเองเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนหลักการ และแนวทางเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้มี ๕ ประการ ดังนี้

๑.๕.๓.๑ การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีหมายถึง การมีปริมาณ และคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องไม้เครื่องมือเครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การจัดวางโครงการการจัดการ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งการนำภูมิปัญญาประชาชนมาใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

๑.๕.๓.๒ การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจหมายถึง ความสามารถในการทำมาหากินเลี้ยงชีพที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอสมควรหรืออย่างมีสมดุล

๑.๕.๓.๓ การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติหมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมเสียไปจนหมดสิ้นหรือไม่ให้เสียสมดุลธรรมชาติ

๑.๕.๓.๔ การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจหมายถึง การมีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งเพื่อที่สามารถต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ทั้งการหาเลี้ยงชีพการพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้า การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

๑.๕.๓.๕ การพึ่งตนเองได้ทางสังคมหมายถึง การที่คนกลุ่มหนึ่งมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่นมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ให้ดำเนินการใดๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยตนเองหรือสามารถหาความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามาช่วยทำให้ชุมชนช่วยตนเองได้ การได้นำแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริขับเคลื่อนให้ความรู้กับประชาชนโดยมีสาระสำคัญคือ แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือ

การพัฒนาชนบทที่สำคัญๆคือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาคือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิด การพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลักกิจกรรม และโครงการตามแนวพระราชดำริดำเนินการอยู่ หลายพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบันนั้นล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของประชาชน ทั้งสิ้นในการพัฒนาทั้งด้านอาชีพ และส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคง เป็นปึกแผ่นนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ดำเนินการแนะนำสาธิตให้ ประชาชนดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยร่วมกับกองกำลังสุรนารี จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญมีผู้เข้าร่วมในวงสนทนา ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้รับผิดชอบงานพัฒนา ชุมชน ผู้แทนหน่วยงานเอกชน ผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ผู้แทนอาสาพัฒนาชุมชน ครู ผู้แทนเยาวชน ผู้ประกอบการค้า ผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน ผู้แทนกลุ่มสตรี ฯลฯ จำนวน ๓๐ คน ในวันจันทร์ที่ ๒๔ เมษายน ๖๐ เวลา ๑๐๐๐ - ๑๕๐๐ ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนว พระราชดำริฯ กองกำลังสุรนารี จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ได้ความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมของประชาชนในหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน เรื่องเกี่ยวกับชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปประเด็นในด้านต่างๆ จำนวน ๔ ประเด็น ดังนี้

๒.๑ บริบทชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับ บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้าน ซึ่งมีผลทั้งที่เป็นโอกาส และข้อจำกัด ในการพัฒนาอย่างมาก ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ของท่านอย่างไรท่านมีแนวทางในการป้องกัน และแก้ไขของคนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเตรียมความพร้อม และรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไร บ้าง

ผู้สนทนากลุ่มมีความเห็นต่อบริบทชุมชนว่า พื้นที่ชุมชนชายแดนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ดินมีความเสื่อมโทรม ขาดแคลนแหล่งน้ำ ขาดการชลประทานที่ดี ป่าไม้มีการ บุกรุก อาชีพประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ อาชีพส่วนใหญ่ก็ทำนา มีบางส่วนใช้หลักเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน พืชเศรษฐกิจหลังการเก็บเกี่ยว ก็มีพืชสวน เช่น กล้วย มะนาว การปศุสัตว์ ประชาชนในกลุ่มสนทนากลุ่มนี้มีความถนัดในการเลี้ยงโคขุนวากิวครบ วงจร มีการเลี้ยงหมูอินทรีย์ มีการเลี้ยงไก่เพื่อรับประทานในครัวเรือน ด้านอาชีพอื่นๆ ก็จะมีการ รับจ้างบ้าง ส่วนด้านวัฒนธรรมมีการพูดภาษาถิ่นมีประเพณีแซนโถงตา เป็นวันสารทเหมือนตรุษจีน บูชาบรรพบุรุษ สงกรานต์มีการลดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ มีประเพณีเข้าพรรษาและออกพรรษา เป็นต้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานก็เป็นเรื่องของน้ำประปา ไฟ ถนน การศึกษา การสาธารณสุข ด้านสังคม จะ แยกเป็นส่วนของปัญหาและแนวทางแก้ไข

๒.๑.๑ ด้านอาชีพ

๒.๑.๑.๑ ปัญหา คือ เกษตรกรขาดองค์ความรู้ ขาดแหล่งเงินทุน ขาดการจัดการ ขาดการสร้างกลุ่มเครือข่าย

๒.๑.๑.๒ การแก้ไขปัญหา คือ สร้างอาชีพต้นแบบเพื่อเป็นการเรียนรู้สิ่งที่ชุมชนทำได้ พอจะเป็นแนวทางให้กลุ่ม ให้เกษตรกรที่สนใจรวมกลุ่ม เช่น วิชาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่พี่น้องเกษตรกรในชุมชน สามารถถ่ายทอดเทคนิคการเกษตรของชุมชนไปยังกลุ่ม/ชุมชนอื่นได้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแก้ไขเบื้องต้น ก็จะทำให้ อปท. ซึ่งก็คือ การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นพี่เลี้ยงเบื้องต้นในการสนับสนุน ในการจัดอบรมให้ความรู้เบื้องต้น ในการรวมกลุ่ม ส่วนพื้นที่ ก็มีการจัดการแปลงนา จัดการน้ำ วิธีการเพาะปลูก การตลาด จัดการเครือข่าย การรวมกลุ่มสมาชิก การลงทะเบียน และที่สำคัญคือการสร้างยุทธศาสตร์ การสร้างห่วงโซ่การผลิตที่ครบวงจรของพืชแต่ละชนิดให้บูรณาการร่วมกัน

๒.๑.๒ โครงสร้างพื้นฐาน

๒.๑.๒.๑ ปัญหา คือ น้ำอุปโภค บริโภคไม่เพียงพอ ถนนเป็นหลุม เป็นบ่อ ไฟฟ้า แสงสว่างไม่ทั่วถึง

๒.๑.๒.๒ การแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ คือ สร้างระบบการชลประทาน การจัดการแปลงนา ใช้แนวเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้มีการจัดเก็บน้ำในไร่นา มีการควบคุมให้ได้มาตรฐาน หน่วยงานของรัฐเข้าไปดูอย่างจริงจัง ในการสร้างถนนไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ ต้องจริงจังเพื่อให้ได้มาตรฐาน ท้องถิ่นต้องเข้าไปดูแลด้วย

๒.๑.๓ ด้านวัฒนธรรม

ปัญหา คือ ไม่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ต่อเนื่อง ไม่มีปฏิทินของวัฒนธรรมที่ชัดเจน ไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ส่งเสริมเด็กเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ และการใช้วัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประจำตำบล ออกข้อบัญญัติ ออกกฎหมาย ด้านวัฒนธรรม ให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง

๒.๑.๔ ด้านการศึกษา

๒.๑.๔.๑ ปัญหา คือ เด็กอ่านหนังสือไม่ค่อยออก เรียนเชิงทฤษฎี มากเกินไป ไม่เรียนรู้จากการลงมือทำ

๒.๑.๔.๒ การแก้ไขปัญหา คือ เรียนรู้หลักคิด เช่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน ส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงมือทำ

๒.๑.๕ ด้านสังคม

๒.๑.๕.๑ ปัญหา คือ ปัญหายาเสพติด การพนัน เด็กท้องก่อนวัยอันควร ปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาสถาบันครอบครัว

๒.๑.๕.๒ การแก้ไขปัญหา คือ เสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ให้มีการติดตามดูแลลูกหลานเบื้องต้น ในเรื่องยาเสพติด การพนัน เด็กท้องก่อนวัยอันควร ก็สามารถที่จะแก้ปัญหาได้ และให้ทหารลงพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว ตำรวจที่ใช้สายขาว โดยใช้ยาเสพติดเป็นตัวหมุน ก็อยากให้หยุด เพราะตรงนี้อาจเป็นตัวกระจาย จ่ายยาเองก็ได้ด้วยซ้ำไป

๒.๒ ประชาคมอาเซียนประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมามีทั้งโอกาสและความท้าทาย ท่านคิดว่าการที่ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านปัญหา มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากนักหรือไม่ และควรมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหายังไง

ผู้สนทนากลุ่มมีความเห็นต่อประชาคมอาเซียนว่าการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะมีปัญหาค่อนข้างสูง แนวโน้มแยกเป็นส่วนของปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้

๒.๒.๑ ปัญหา

๒.๒.๑.๑ ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุด เพราะเมื่อเปิดประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การเข้าออกของคนก็จะง่ายขึ้น ยาเสพติดก็จะเข้ามาได้ง่าย เจ้าหน้าที่รัฐบางท่านที่มีหน้าที่คอยสอดส่องก็เข้าไปมีส่วนร่วมในการค้าขายไปด้วย ทำให้ปัญหาเรื่องนี้ค่อนข้างมีแนวโน้มสูงขึ้น

๒.๒.๑.๒ ปัญหาการค้ามนุษย์ ชาวต่างชาตินิยมที่จะมาหลอกหรือเชิญชวน เอาเรื่องเงินมาเป็นสิ่งล่อใจให้เยาวชนหลงผิดในการทำงานต่างแดน คิดว่าได้เงินเยอะสุดท้ายก็โดนหลอก

๒.๒.๑.๓ ปัญหาสินค้าการเกษตรตกต่ำ โดยเฉพาะเรื่องข้าว ทุกประเทศสามารถผลิตข้าวได้ และได้ปริมาณเยอะกว่าของประเทศไทย เรื่องเทคโนโลยีด้านการเกษตรต่างประเทศค่อนข้างนำมาใช้ได้ดีกว่าประเทศไทย ยกตัวอย่าง เช่น เวียดนาม ซึ่งเขาทำข้าว ตอนนี้ผลิตได้สูงกว่าประเทศไทย คุณภาพก็เกือบทัดเทียมกับประเทศไทย สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ การนำเอาสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ เช่น ข้าวจากประเทศกัมพูชา ขนมาแล้วนำมาผสมกับข้าวคุณภาพของจังหวัดสุรินทร์ แล้วกระจายออกขายต่างประเทศ ซึ่งเหมือนเราทำข้าวคุณภาพ แต่เวลานำไปขายต่างประเทศโดยการสวม คลุกขายให้ลูกค้า ก็กลายเป็นว่าคุณภาพข้าวของเมืองไทยด้อยคุณภาพไป ซึ่งคิดว่าในด้านของภูมิอากาศ ภูมิประเทศของไทย เหมาะแก่การผลิตข้าวคุณภาพอยู่แล้ว แต่มีคนกลุ่มหนึ่งที่คิดหวังจะเอากำไรเพียงอย่างเดียว โดยลืมคิดถึงคนที่เขาผลิตข้าว

๒.๒.๑.๔ ปัญหาแรงงานต่างด้าวแย่งอาชีพคนไทย กัมพูชาเป็นประเทศที่ค่อนข้างยากจน ด้อยโอกาส แสวงหางานที่มีรายได้สูง เงินของประเทศเขามีน้อย พอมาอยู่ประเทศไทย คนกัมพูชาจะสู้งานกว่าคนไทย เพราะคนไทยชอบสบาย อาจจะเป็นเพราะไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของใคร ไม่เคยลำบากมาก่อน พอเขาเข้ามาคนไทยก็ตงงานกันเยอะ

๒.๒.๑.๕ ปัญหาสังคม วัฒนธรรม เรื่องการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น บิดเบือนวัฒนธรรม วัฒนธรรมดี ๆ ของไทยเรา โดยเฉพาะอีสานมีเยอะ แต่ทุกวันนี้ เด็ก เยาวชนรุ่นหลังจะไม่ค่อยรู้ และสืบสานสิ่งดีงามเหล่านั้น ก็เป็นประเด็นปัญหา

๒.๒.๒ แนวทางการแก้ไขปัญหาลึกๆ ที่สามารถแก้ปัญหาก็ได้ทุกเรื่อง จุดเริ่มต้นก็เริ่มจากครอบครัวที่ต้องมีความอบอุ่น มีความเข้มแข็ง สร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับชุมชน พยายามหาอาชีพให้อยู่ในชุมชน แก้ปัญหาในการอพยพแรงงานไปประกอบอาชีพอยู่ในเมืองหลวง และยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่เยาวชนจริงๆ แล้วประเด็นนี้ก็มาแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านค้ามนุษย์ ด้านสินค้าเกษตรตกต่ำ ทุกอย่างนี้สามารถแก้ได้เพราะว่า ถ้าครอบครัวมีความอบอุ่น มีอาชีพ มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาทั้งหมด

ทั้งสิ้นเหล่านี้จะไม่มี ต่อให้เปิดทั้งโลกก็จะมีผลกระทบ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ทุกคนต้องตระหนักและรู้หน้าที่ของตนเอง ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะว่ากลไกในการขับเคลื่อนประเทศไทย กลไกหลักก็คือ รัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องตระหนักหน้าที่ของตนเอง

๒.๓ การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน

การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และ ปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ ท่านคิดว่ากลไกในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับรูปแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

ผู้สนทนากลุ่มมีความเห็นต่อการพัฒนาชุมชนว่า

๒.๓.๑ ในหมู่บ้านชุมชนมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชนประกอบด้วย

๒.๒.๑.๑ ทหาร เข้ามาร่วมรักษาความสงบ อบรมชุมชนเข้มแข็ง สร้างอาชีพ ส่งเสริมเรื่องการเกษตร

๒.๒.๑.๒ กรมพัฒนาชุมชน ส่งเสริมอาชีพ

๒.๒.๑.๓ อำเภอ/จังหวัด อำเภอเยี่ยม ออกบริการหน่วยบริการเคลื่อนที่ ที่ตำบล ชุมชน

๒.๒.๑.๔ ภาคเกษตร ทีมงานเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด ให้ความรู้เรื่องคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ ให้ความรู้เรื่องอาชีพเกษตรกร ปลูกพืช

๒.๒.๑.๕ กรมปศุสัตว์ ปศุสัตว์จังหวัดและอำเภอ ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงวัว พืชสุนัขบ้า

๒.๒.๑.๖ กรมอาชีวศึกษา ในชุมชนของเราจะมีทั้ง อาชีวศึกษา สารพัดช่าง เทคนิค ให้ความรู้เรื่องอาชีพ เรื่องการทำขนม การทำอาหาร ในส่วนของเทคนิคจะมาเรื่อง Fix it Center ศูนย์ซ่อมสร้างชุมชน ให้ความรู้เรื่องการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า พวกรถจักรยานยนต์ รถไถ

๒.๒.๑.๗ หน่วยงานท้องถิ่น เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา เข้ามาร่วมกับชุมชน

๒.๒.๑.๘ วัฒนธรรม เกี่ยวกับประเพณีต่างๆ การประเพณีแซนโฎนตา วัฒนธรรมประเพณีโบราณดั้งเดิมของสุรินทร์ พวกก่อกองทราย

๒.๒.๑.๙ โรงพยาบาล สาธารณสุข มีส่วนร่วมในการออกให้บริการคัดกรองสุขภาพ ดูแลผู้สูงอายุ

๒.๒.๑.๑๐ ตำรวจ เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน

๒.๓.๒ ข้อดีของการเข้ามาในชุมชน

๒.๓.๒.๑ แต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่ชัดเจนที่อยู่แล้ว

๒.๓.๒.๒ มีการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน

๒.๓.๒.๓ ท้องถิ่นมีงบประมาณพร้อมสนับสนุนโดยตรง

๒.๓.๒.๔ ปัจจุบันประชาชนเข้าถึงภาครัฐได้รวดเร็วขึ้น

๒.๓.๓ ข้อเสียของการเข้ามาในชุมชน

๒.๓.๓.๑ ไม่มีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงาน

๒.๓.๓.๒ อาชีพที่ส่งเสริมบางครั้งไม่ได้เกิดจากความต้องการของ

ชุมชน (ข้างบนคิด ข้างล่างทำ)

๒.๓.๓.๓ ชุมชนไม่ตอบสนองนโยบาย

๒.๓.๓.๔ ข้อมูลบางอย่างยังไม่ได้คัดกรอง ทำให้ประชาชน

รับทราบข้อมูลที่บิดเบือน

๒.๓.๔ ข้อเสนอแนะ

๒.๓.๔.๑ ต้องทำงานเชิงรุก

๒.๓.๔.๒ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ

๒.๓.๔.๓ ชี้แจงสร้างความเข้าใจ ค้นหา เพื่อให้ได้เป้าหมายใน

ทิศทางเดียวกัน

๒.๓.๔.๔ ให้หน่วยงานของรัฐลงพื้นที่สร้างความเข้าใจให้กับ

ประชาชน ไม่ใช่รอแต่ประชาชนไปหา

๒.๔ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนนั้นท่านคิดว่า ชุมชนของท่านได้ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมากน้อยเพียงใด หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมีแนวทางในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนของท่านในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร

ผู้สนทนากลุ่มมีความเห็นต่อเศรษฐกิจพอเพียงว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือการพึ่งพาตัวเอง ไม่พึ่งพาผู้อื่น พอกินพอใช้ ยึดหลักตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ห่วงที่ ๑ มีเหตุผล ห่วงที่ ๒ พอประมาณ ห่วงที่ ๓ ภูมิคุ้มกัน และ ๒ เงื่อนไขคือ ความรู้คู่คุณธรรม ถ้าจะสังเกตให้ง่ายๆ ที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ก็จะมีบ้านพอเพียง ซึ่งมีพื้นที่ไม่เกิน ๒๐๐ ตารางวา มีการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ มีบ้านที่อยู่อาศัย มีการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด ไก่ โดยมีแนวทางในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านชุมชนดังนี้

๒.๔.๑ เศรษฐกิจพอเพียงลำดับแรกคือ การบริหารจัดการน้ำที่ดี มีการขุดสระ ลอกคลอง กักเก็บน้ำให้พอกินพอใช้ตลอดปี ทั้งคน สัตว์ พืช

๒.๔.๒ การปลูกข้าว โดยการใช้น้ำหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ ซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนการผลิต และอาหารปลอดภัย

๒.๔.๓ ปลุกพืชผัก สวนครัว รั้วกินได้ ปลุกพืชใช้น้ำน้อยหลังฤดูเก็บเกี่ยว จะเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

๒.๔.๔ การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงเป็ด ไก่ เพื่อจำหน่าย มีมูลสัตว์ ทำปุ๋ยใช้เอง

๒.๔.๕ เลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก กระชัง เพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

เมื่อเราทำเศรษฐกิจพอเพียง เราก็จะได้ประโยชน์ ๓ อ. คือ อาหาร (อาหารปลอดภัย สารพิษ) อารมณ์ (ไม่เครียด มีความสุข) ออกกำลังกาย เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้อยู่ไกลจากตัวเรา เริ่มต้นจาก ครอบครัว ชุมชน จังหวัด ประเทศ ซึ่งถ้าเราได้พัฒนาตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไปแล้ว คิดว่าไม่ยากสำหรับการเรียนรู้แบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยการพึ่งตนเองที่ดีที่สุด ยกตัวอย่าง ใน ต.สลักได มีการรณรงค์เรื่องการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ผลดีของการมีเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีแหล่งอาหารที่ปลอดภัย ปลอดภัย สารพิษ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดขยะ ลดมลพิษ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณค่าทางจิตใจ “อยู่แบบ พออยู่ พอกิน พอใช้ จะทำให้ มีชีวิตที่ดี มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

วิเคราะห์การเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคและการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มในเรื่องต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเสริมสร้างชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ได้นั้น สามารถนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการเสริมสร้างการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนให้เกิดผลการปฏิบัติได้อย่างแท้จริงโดยมีข้อสรุปการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนในเรื่องต่างๆ ดังนี้

๑. การเสริมสร้างบริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นชุมชนชนบทที่มีทุนทางภูมิศาสตร์ต่ำ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง ทุรกันดาร จึงทำให้ประชากรมีรายได้อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าภูมิภาคอื่นในประเทศ อาชีพหลักคือการทำนา รองลงมาคือการทำไร่ และการเลี้ยงสัตว์ และบางชุมชนก็มีการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพเสริมลักษณะทางสังคมมีลักษณะทางชาติพันธุ์ระบบอาวุโสระบบเครือญาติศาสนา และวัฒนธรรม ที่เข้มแข็งแต่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ จุดเด่นของภูมิภาคนี้จะเป็นในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคม ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับในการทำกิจกรรมในชุมชนได้นั้นคือ ผู้นำธรรมชาติ” เช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอดีตกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น ดังนั้นปัญหาของบริบทชุมชนจึงเป็นปัญหาเดิมๆ ที่เกิดขึ้นมาแต่ก่อนแล้ว การป้องกันและแก้ไข จึงควรมีการเสริมสร้างในด้านต่างๆ ดังนี้

๑.๑ ด้านโครงสร้าง

๑.๑.๑ ให้มีเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดความร่วมมือต่อการทำกิจกรรมในทุกๆ ครั้ง ด้วยอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อยู่กันฉันพี่น้องมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

๑.๑.๒ ผลักดันในหน่วยงานภาครัฐให้สนับสนุนงบประมาณในการสร้างโครงข่ายการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร ให้เพียงพอทำให้การเดินทางเข้าเมืองเพื่อทำมาค้าขาย และมีการสื่อสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

๑.๑.๓ บริหารจัดการแหล่งน้ำ ให้มีการดูแลแหล่งน้ำ มีวิธีการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในห้วงหน้าแล้ง และมีการผันน้ำจากแหล่งน้ำแหล่งอื่นมากับเก็บให้เพียงพอในการเกษตรกรรม มีน้ำกินน้ำใช้ แต่หากหาแหล่งน้ำไม่ได้เพียงพอก็จะต้องมีการใช้น้ำในการเกษตรที่เหมาะสม เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย เป็นต้น

๑.๑.๔ ดำรงรักษาการพัฒนาหมู่บ้านจากการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น หมู่บ้าน รสทป. หมู่บ้าน อพป. ในมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรัก และสามัคคีมีความขยันอดทน มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนเป็นระบบ จะทำให้เสริมกิจกรรมอื่นๆ ให้มีความแข็งแรงมากยิ่งขึ้น

๑.๑.๕ ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านนั้นๆ ให้เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง เช่น ส่งเสริมหมู่บ้านที่มีทุนทางภูมิศาสตร์ที่เกื้อกูล ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Home stay) เป็นต้น

๑.๒ ด้านเศรษฐกิจ

๑.๒.๑ สร้างอาชีพต้นแบบ งานฝีมือทางหัตถกรรม เพื่อเป็นการเรียนรู้สิ่งที่ชุมชนทำได้ พอจะเป็นแนวทางให้กลุ่ม/ชุมชนที่สนใจรวมกลุ่ม เช่น วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้เกษตรกรในชุมชน สามารถถ่ายทอดเทคนิคการเกษตรของชุมชนไปยังกลุ่ม/ชุมชนอื่นได้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑.๒.๒ เสริมสร้างการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่น นอกจากอาชีพหลักคือ การปลูกข้าวทำนาและทำไร่แล้ว ยังต้องให้สมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริมต่างๆ เช่น ทำไร่ป่อ ทำสวนผลไม้ เป็นต้น

๑.๒.๓ สร้างกลุ่มสหกรณ์เพื่อรวมทุนในการซื้อหาอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยมาช่วยในการพัฒนาผลิตพันธ์ ให้มีคุณภาพและมีความรวดเร็วเพิ่มผลผลิตให้กับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

๑.๒.๔ สร้างระบบการบริหารจัดการการผลิตภัณฑที่ดี ทั้งในด้านบรรจุภัณฑ์ และ การบริหารจัดการในเรื่องการตลาด

๑.๒.๕ ส่งเสริมให้ชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำการเกษตร เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำโขง ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และติดกับเทือกเขาพนมดงรักในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ทำให้มีน้ำในการทำเกษตรกรรม และในพื้นที่เทือกเขาก็จะมีฝนตกชุกตลอดปี

๑.๓ ด้านสังคม

๑.๓.๑ เสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ทุกชุมชนให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติ ด้านศาสนาและวัฒนธรรมชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางศาสนา และมีการรักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาศิลปะและธรรมค่อนข้างมากให้มีการติดตามดูแลลูกหลานเบื้องต้น ในเรื่องยาเสพติด การพนัน เด็กท้องก่อนวัยอันควร ก็สามารถที่จะแก้ปัญหาได้

๑.๓.๒ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จะต้องสร้างจิตสำนึกปลูกฝังค่านิยมให้คนในสังคมครอบครัวชุมชนและประเทศยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

๑.๓.๓ การบริหารประเทศโดยให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมความรู้ความเพียรและการมีภูมิคุ้มกันจึงจะทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้ การสร้างภูมิคุ้มกันต้องเริ่มที่ครอบครัวและชุมชน

๑.๔ ด้านวัฒนธรรม

๑.๔.๑ ส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้ส่งเสริม เยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ และการใช้วัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประจำตำบล ออกข้อบัญญัติ ออกกฎหมาย ด้านวัฒนธรรม ให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง

๑.๔.๒ จัดกิจกรรมต่างๆร่วมกันในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านจะชักชวนและนำพา ประชาชน หรือประชาชนรวมกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นเอง เช่น กลุ่มกลองยาว กลุ่มพัฒนาชุมชน กลุ่มสิ่งแวดล้อม โครงการร่วมกันปลูกป่า กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี สมานฉันท์กันในชุมชนได้

๑.๕ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

๑.๕.๑ จัดระเบียบการใช้ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันภายในชุมชน ป่าไม้ภายในเขตหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยการเน้นความประหยัดไม่เกิดผลเสียต่อชุมชนที่อยู่อาศัยด้านแหล่งน้ำ เช่น แม่น้ำ คลอง ลำห้วยไหลผ่านในห้วงฤดูฝน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เป็นแหล่งอาหารในยามหน้าฝน ส่วนฤดูแล้งจะไม่มีน้ำ น้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคจะได้น้ำจากน้ำประปาน้ำบ่อและน้ำฝน มีการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

๑.๕.๒ ใช้ความรู้ในการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี แต่เดิมนั้นในกลุ่มเกษตรกรจะมีการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า มาช่วยในการกำจัดศัตรูพืชทำให้สารเคมีตกค้างอยู่ในดิน พอถึงฤดูฝนสารเคมีก็จะถูกชะล้างไหลลงสู่ห้วยหนอง ทำให้น้ำในห้วยหนอง เกิดการปนเปื้อนจากสารเคมีต่างๆและจะทำให้เกิดน้ำเน่าเสีย ทำให้ใช้ในการอุปโภคบริโภคไม่ได้ ประชาชนจึงตระหนักถึงผลเสียที่จะตามมาจึงเริ่มมีการทำปุ๋ยชีวภาพขึ้นมาใช้อย่างเอง ซึ่งสามารถให้ประสิทธิภาพดีเทียบเท่ากับปุ๋ยเคมีมีต้นทุนต่ำและไม่มีสารเคมีตกค้าง

๑.๕.๓ มีการปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยการจัดนิทรรศการหรือการอบรมหรือมีการจัดตั้งโครงการปลูกป่า อนุรักษ์ธรรมชาติ ภายในชุมชน ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในเรื่องของงบประมาณหรือเป็นผู้นำโครงการให้แก่เยาวชนในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชน รักษาธรรมชาติ มีการจัดระเบียบชุมชน รักษาความสะอาดที่

สาธารณสุขการกำจัดขยะใช้สารอินทรีย์ และชีวภาพในการทำการเกษตร บริโภคสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีกิจกรรมดูแลรักษาแหล่งน้ำต่างๆ

๑.๕.๔ จัดให้มีผู้นำในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม คือ ผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุ หัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านมีส่วนสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชน ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่น ต้องสนับสนุนสร้างความเข้าใจกับประชาชนในปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนของชุมชน หากผู้นำชุมชนให้ความสำคัญ ชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ก็จะทำให้ปัญหาลดลงหรือเบาบางลงได้

๑.๕.๕ จัดเจ้าหน้าที่ในการชี้แจงการทำการเกษตรผสมผสาน หรือการแนะนำการทำไร่ ทำนา ว่าใช้ทำในห้วงเวลานี้เหมาะสมกว่า เพื่อให้ประชาชนไม่ทำการเกษตรในห้วงฤดูกาลที่เหมาะสม

๒. การเสริมสร้างชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากการศึกษาในประเทศไทยได้เข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปลายปี ๒๕๕๘ นั้น ทำให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนได้โอกาสอย่างมากมาจรรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องพบกับอุปสรรคที่จะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแต่ละประเทศจะต้องหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหา ในประเด็นปัญหาที่จะเป็นอุปสรรค หรือความท้าทายนั้น สามารถแยกได้เป็นทั้งภัยคุกคามแบบดั้งเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ซึ่งภัยคุกคามแบบดั้งเดิมที่ก่อให้เกิดการสะสมกำลังทหารในหลายประเทศ กับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ต้องอาศัยแนวทางที่มีความสมดุลอันนำไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืน ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงจะต้องทำงานที่หนักขึ้นเป็นสองเท่าหรือมากกว่า จะต้องมีความมองที่กว้างขวาง รอบรู้ มองปัญหาอย่างองค์รวม(Holistic) และรวมไปถึงการตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพราะความเกี่ยวเนื่องและความเกี่ยวพันของปัญหาต่างๆ ที่ถูกนำมาเข้าด้วยกันก่อให้เกิดภัยคุกคามใหม่ ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อาทิเช่น ความแตกแยกทางความคิดของคนในสังคม ความไม่เชื่อมั่นต่อระบบและสถาบันทางการเมือง การขาดความสมดุลของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและโรคระบาดการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติแรงงานต่างด้าวและผู้หลบหนีเข้าเมืองและปัญหาสุขภาพจิต รวมถึงปัญหาความยากจน เป็นต้น ดังนั้นเมื่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ผสมผสานกับภัยคุกคามแบบดั้งเดิมได้ ก่อให้เกิดความสั่นคลอนในด้านความมั่นคงของประเทศจึงต้องมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งนอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว การสร้างให้ชุมชนให้มีการช่วยป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านั้น ก็ยังจะทำให้ปัญหาภัยคุกคามจะสามารถแก้ไขได้อย่างมั่นคง และมีความยั่งยืน จึงควรมีการเสริมสร้างในด้านต่างๆ ดังนี้

๒.๑ ส่งเสริมการติดต่อค้าขายระหว่างชุมชนตามแนวชายแดนจะมีมากขึ้น ทำให้ประชาชนตามแนวชายแดนมีรายได้สูงขึ้น เสริมสร้างความมั่นคงให้กับชายแดน

๒.๒ กำหนดนโยบายเขตการค้าเสรี และมาตรการราคาสินค้าไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันในการค้าขายตามแนวชายแดน เพื่อไม่ให้เกิดการแย่งตลาดกันเอง และสินค้าส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ยังไม่ได้แปรรูป ทำให้ราคาสินค้าตกต่ำ

๒.๓ ปรับและกำหนดมาตรการการเก็บภาษีศุลกากร โดยยกเลิกการเก็บภาษีระหว่างกันหรือเก็บภาษีให้น้อยลง เพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างประเทศในภาค

๒.๔ ปลุกฝังจิตสำนึกประชาชนตามแนวชายแดนให้รู้พิษภัย และแนวทางการป้องกันปัญหาต่างๆ ตามแนวชายแดน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาสินค้าการเกษตรตกต่ำ ปัญหาแรงงานต่างด้าวแย่งอาชีพคนไทย ปัญหาสังคม วัฒนธรรม เป็นต้น

๒.๕ สร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับชุมชน พยายามหาอาชีพให้อยู่ในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาในการอพยพแรงงานไปประกอบอาชีพอยู่ในเมืองหลวง และยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่เยาวชนจริงจัง

๒.๖ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน สร้างชุมชนให้เข้มแข็งส่งเสริมให้มีการสร้างชุมชนให้มีขนาดเพียงพอที่จะขัดขวางป้องกันกำลังฝ่ายตรงกันข้ามไม่ไม่สามารถเคลื่อนที่เข้ามาในประเทศได้โดยง่าย ตามช่องทางทำข้าม ตามลำดับความสำคัญทางการทหาร

๒.๗ มีแผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคงที่กำหนดบทบาทหน้าที่และภารกิจหน่วยงานความมั่นคงที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการบูรณาการแก้ไขปัญหาบริเวณชายแดนระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในลักษณะประชาคมความมั่นคง

๒.๘ มีการจัดตลาดและฐานการผลิต ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันด้วยการจัดภาษีลดข้อจำกัดต่อผู้ให้บริการจัดทำความตกลงเขตการลงทุนอาเซียนเต็มรูปแบบ

๒.๙ มีการจัดการให้เป็นภูมิภาคที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันด้วยการสร้างความสามารถในการแข่งขันการปรับตัวและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาค

๓. การเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต และมีรู้ถึงการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลางแต่หากมีการให้ความรู้ในการปฏิบัติที่มากขึ้นก็จะทำให้สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ผู้นำคณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ความสามัคคี และยินดีร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มรับผิดชอบ ดูแลดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน แต่แนวโน้มที่จะมีประชาชนวัยผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น ในขณะที่คนรุ่นวัยหนุ่ม วัยสาวที่จะร่วมพัฒนาชุมชนมีจำนวนน้อยลงโดยไปทำงานทำในเมืองเป็นลูกจ้างแรงงานก่อสร้างในเขตเมือง มีการย้ายถิ่นฐานที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ระดับการศึกษาและมีรายได้ต่อเดือนค่อนข้างต่ำ แต่ขณะเดียวกันกลับรายจ่ายของครอบครัวต่างๆ ในชุมชนมีจำนวนสูงกว่ารายได้ ด้านการเกษตรของชุมชน สมาชิกเกษตรกรส่วนใหญ่ในชุมชนทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเน้นการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายสู่ท้องตลาด ผลตอบแทนทางด้านการผลิตสินค้าเกษตรต่ำแต่กลับมีต้นทุนการผลิตมีต้นทุนการผลิตทางด้านการเกษตรที่สูงขึ้นรัฐบาลมีนโยบายภาครัฐให้ความสำคัญต่อภาคเกษตรเพิ่มมากขึ้น ด้วยการสนับสนุนเงินทุนจากโครงการ SML โครงการอยู่ดีมีสุข และโครงการชุมชนพอเพียง ให้กับหมู่บ้านชุมชน ทำให้หมู่บ้านชุมชนมีเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำเป็นทุนในการประกอบอาชีพแต่ภาครัฐและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นยังแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และไม่คอยให้ความสำคัญในการแก้ปัญหา เรื่องความอยู่ดีกินดีของเกษตรกรในชุมชนเท่าที่ควรนัก จึงควรมีการเสริมสร้างในด้านต่างๆ ดังนี้

๓.๑ บรูณาการงานพัฒนาชุมชนของหน่วยงานต่างๆ ให้มีความประสานสอดคล้องซึ่งกัน และกัน และให้งานในโครงการต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งให้มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ

๓.๒ จัดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจ และมีจิตสำนึกที่จะสร้างแกนนำหมู่บ้านที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนต่อไป

๓.๓ เสริมสร้างบุคลากรเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนให้มีบุคลากรในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการเมืองด้านเศรษฐกิจด้านสังคมจิตวิทยาและด้านการทหาร ไว้ในทุกพื้นที่ และทุกจังหวัด

๓.๔ ส่งเสริมให้ประชาชนตามแนวชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนได้ในระดับหนึ่ง และเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของประชาชนชุมชนตามแนวชายแดนได้อีกด้วย

๓.๕ การพัฒนาคนและชุมชนให้มีจิตสำนึกด้านความมั่นคงและมีภูมิคุ้มกันอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการฝึกกำลังจัดระบบป้องกันชายแดนจะทำให้เกิดความมั่นคงตามแนวชายแดนได้

๓.๖ นำวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชุมชนมาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจะทำให้เกิดความยั่งยืน

๓.๗ จัดระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้ปฏิบัติงานแบบการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในพื้นที่เป็นการดำเนินการในลักษณะกลไกเชิงสถาบันมีการฟังความคิดเห็นจากประชาชน มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อเกิดผลในระยะยาว ในอันที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการชุมชนมากขึ้น

๔. การเสริมสร้างการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในหลายระดับตั้งแต่ในระดับตนเอง ครอบครัว สังคมแล้วประเทศชาติก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชนพอเพียงก็ด้วยการสร้างให้บุคคล/ครอบครัวต่างๆ ที่มีความพอเพียงก่อนเป็นลำดับแรก คือ มีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จนสามารถพึ่งตนเองได้บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานภาพภูมิสังคมแต่ละชุมชนโดยใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวมและความก้าวหน้าของชุมชนอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติปัญญาความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริตต่อกันต่อการกระทบกระทั่งขยันหมั่นเพียรและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชนซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จึงควรมีการเสริมสร้างในด้านต่างๆ ดังนี้

๔.๑ ภาครัฐต้องสนับสนุนและดำเนินการให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆ มีการสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกันใช้ชุมชน ให้มีระดับความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ควบคู่ไปกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต

๔.๒ ให้ชุมชนเรียนรู้และนำหลักตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยการนำประชาชนในชุมชนไปดูงานตามศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ได้เห็นเป็นแนวทางและนำมาใช้ในชุมชนของตนเอง อาทิเช่น

๔.๒.๑ ให้รู้จักการบริหารจัดการน้ำที่ดี มีการขุดสระ ลอกคลอง กักเก็บน้ำให้พอกินพอใช้ตลอดปี ทั้งคน สัตว์ พืช

๔.๒.๒ มีการปลูกข้าว โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ ซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนการผลิต และอาหารปลอดภัย

๔.๒.๓ ปลูกพืชผัก สวนครัว รั้วกินได้ ปลูกพืชใช้น้ำน้อยหลังฤดูเก็บเกี่ยว จะเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

๔.๒.๔ การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงเป็ด ไก่ เพื่อจำหน่าย มีมูลสัตว์ ทำปุ๋ยใช้เอง

๔.๒.๕ เลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก กระชัง เพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

๔.๓ บริหารจัดการที่ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติ มีความร่วมมือและการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานเริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ โดยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรเอื้อเพื่อแบ่งปันและใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายภูมิสังคม หลากหลายอาชีพหลากหลายความคิด ประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและรู้ความเป็นจริงระหว่างคนในประเทศจนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสอดคล้องสมดุลกับสภาพความเป็นจริงของคนในประเทศอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นลำดับต่อไป

สรุป และการสังเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการวิเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมาทั้งหมด ด้วยการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ในเรื่องแนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต พบว่า สามารถชี้ให้เห็นถึงการดำเนินชีวิต และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ในหลายระดับตั้งแต่ในระดับตนเอง ครอบครัว สังคม จนถึงระดับประเทศชาติ ด้วยแนวทาง ๓ ท่วง ๒ เงื่อนไขที่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ในเรื่องการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พบว่า การเดินทางหรือก้าวไปในทิศทางใด จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ด้วยแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หลักการพัฒนา กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยมีกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ สิ่งแวดล้อม และรวมทั้งสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดการพลวัตตลอดเวลาเป็นตัวแปร ในเรื่องภัยคุกคามรูปแบบใหม่ พบว่า สภาวการณ์ในปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่กับ

ภัยคุกคามทั้งสองด้าน คือ ภัยคุกคามแบบดั้งเดิมที่ก่อให้เกิดการสะสมกำลังทหารในหลายประเทศ กับ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ต้องอาศัยแนวทางที่มีความสมดุลอันนำไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืน ดังนั้นเมื่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ผสมผสานกับภัยคุกคามแบบดั้งเดิมได้ก่อให้เกิดความสั่นคลอนในด้านความมั่นคงของประเทศทุกประเทศในโลกแล้ว การมีผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านความมั่นคงที่มีความรู้ความสามารถ มีมุมมองที่แตกต่าง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และมีความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีม และได้รับทราบถึงประเภทของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ถึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ ในเรื่องทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์ แนวคิดความมั่นคงเดิมเป็นการคุกคามความปลอดภัยเกี่ยวข้องโดยตรงกับการรุกรานโดยรัฐอื่น แต่แนวความคิดใหม่เรื่องความมั่นคงของมนุษย์นั้น การคุกคามมีได้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากแหล่งต่างๆ การคุกคามทั้งทางตรงและทางอ้อมนี้เป็นภาวะคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ทุกชาติ ทุกเผ่าพันธุ์ในโลก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันปราบปราม หรือกำจัดได้ และในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แนวโน้มปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีสูงขึ้น ต้องมีการป้องกันและแก้ไข รวมทั้งจากการศึกษาในเรื่องบริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นชุมชนชนบท อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมือง มีปัจจัยภัยคุกคามจากนอกประเทศ เนื่องจากมีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่จะทำให้เกิดปัญหาต่อความมั่นคงของประเทศ สามารถแยกเป็นประเด็นสำคัญในด้านต่างๆ ทั้งในด้านโครงสร้างชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และด้านวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างเป็นระบบ สำหรับในเรื่องการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ในห้วงที่ผ่านมารัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งมีดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรนัก ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการน้อย จึงทำให้ไม่เกิดความยั่งยืน

เมื่อนำแนวคิด ทฤษฎี และบริบทในด้านต่างๆ มาวิเคราะห์ถึงการเสริมสร้างความมั่นคง มั่นคั่ง และยั่งยืน ให้กับชุมชนชายแดนได้นั้น จึงได้ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับงานการวิจัยนี้จำนวน ๔ ข้อหลักเกี่ยวข้องด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านบริบทชุมชน ด้านประชาคมอาเซียนในประเด็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ด้านการพัฒนาชุมชน และด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นำไปสู่สัมฤทธิ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานเสริมสร้างความมั่นคง และการสนทนากลุ่มกับประชาชนตามแนวชายแดน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา ในอันที่จะทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการที่แท้จริง ผลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม สามารถนำมาสรุปการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนได้ว่าการดำเนินการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนนั้นมีการดำเนินการกันมาแล้วอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นการปฏิบัติโดยหน่วยงานภาครัฐที่ได้จัดกำลังพลเข้าไปปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการที่วางไว้ โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านชุมชน หรือมีก็น้อย จึงทำให้การพัฒนาเสริมสร้างชุมชนไม่มีความยั่งยืน พอรัฐบาลไปทำประชาชนก็เพียงดูว่าจะทำอะไรให้ และก็รอการให้จากรัฐบาลในโอกาสต่อไป จากการปฏิบัติดังกล่าวต้องเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาชุมชนโดยให้มีการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน มีการบริหารจัดการ โดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นหลักในการร่วมคิดร่วมทำ และให้เป็นการระเบิดจากภายใน ยังมีปัญหามากเท่าไรประชาชนในหมู่บ้านจะช่วยกัน

ระดมความคิด และร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็จะทำให้เกิดยั่งยืนมากขึ้น กับจะต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนในชุมชนให้มีความมั่นคง โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตก็จะทำให้ชุมชนมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยควรมีการพัฒนาในทุกๆ ด้านไปพร้อมกัน พัฒนาบริบทชุมชนทั้งในด้านโครงสร้าง สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และ วัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พร้อมทั้งให้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วย ๓ ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันบน ๒ เงื่อนไข ทั้งความรู้ และ คุณธรรม ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้จะทำให้หมู่บ้านชุมชนมีความมั่นคงตามแนวทางไทยแลนด์ ๔.๐ ของรัฐบาลที่กำหนดไว้ในแผนงานในปัจจุบัน พร้อมกับการก้าวเข้าสู่ประชาชนอาเซียนอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

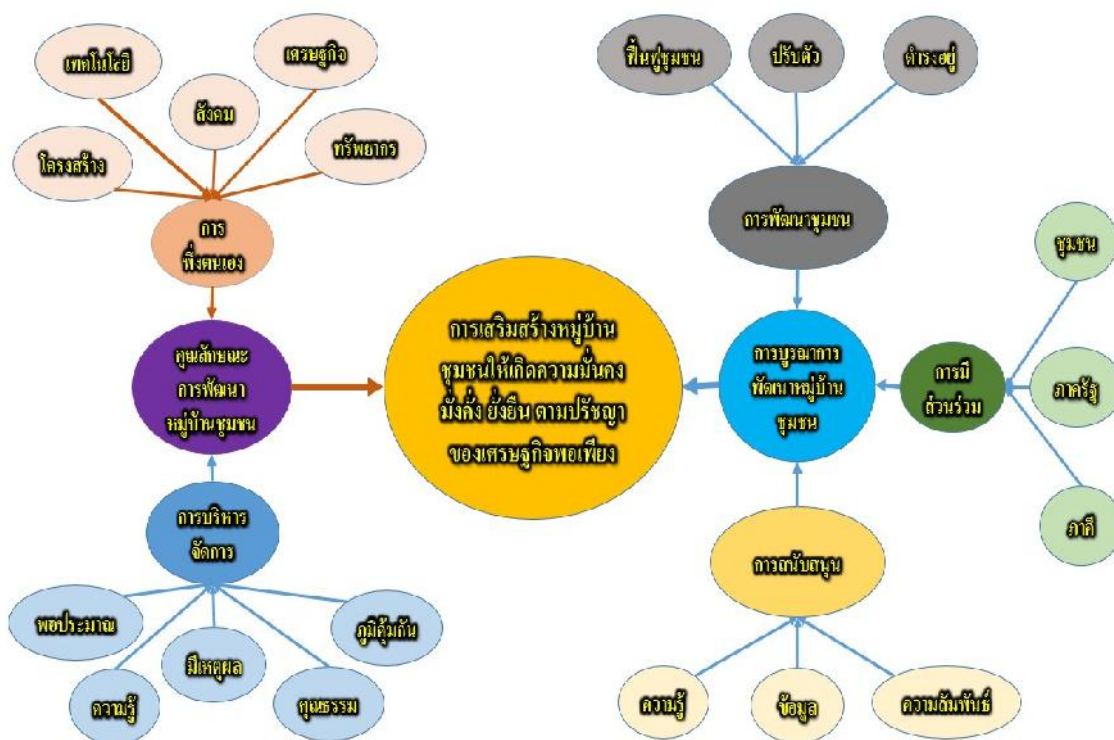
แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เพื่อให้ได้แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถนำไปใช้แล้วเกิดผลความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในการปฏิบัติของหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์การเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนตามกระบวนการขั้นต้นนั้น มาทำการสังเคราะห์งานวิจัย ด้วยวิธี Secondary analysis โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ที่ผ่านมา มาวิเคราะห์ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตอบปัญหงานวิจัยใหม่ โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนเพื่อกำหนดเป็นแนวทางให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิเคราะห์งานวิจัยขั้นต้นจากการสัมภาษณ์ข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และจากประชาชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงใต้ด้วยการสนทนากลุ่มนั้น การแก้ปัญหาจะเป็นในลักษณะแยกการดำเนินการในแต่ละประเด็นแต่ละบริบทซึ่งก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ แต่จะไม่เป็นแนวทางที่จะนำไปดำเนินการได้อย่างชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้การแก้ไขปัญหาสามารถนำไปใช้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้มีการบูรณาการแนวความคิดด้วยการสังเคราะห์การวิจัยใหม่ โดยใช้แนวทางการส่งเสริมจัดการชุมชนเข้มแข็งตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของ ดร.จ่านงค์ อดิวัฒน์สิทธิศาสตราจารย์วิทยาลักษณ์วัตรกรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่วิจัยในเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” มาเป็นแนวทางในการสังเคราะห์กับงานวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนใน ๒ ด้านหลักตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ด้านคุณลักษณะการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน และด้านการบูรณาการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ดังนี้

แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แผนภาพที่ ๔ - ๑ แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

๑. แนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนโดยใช้
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีการเสริมสร้างคุณลักษณะหมู่บ้านชุมชนใน ๒ ด้าน คือ

๑.๑ ด้านการพึ่งตนเองของชุมชน ให้มีการเสริมสร้างด้านต่างๆ ของบริบทชุมชน
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความเข้มแข็ง จำนวน ๕ ด้าน ประกอบด้วย

๑.๑.๑ ด้านโครงสร้าง ให้เสริมสร้างความรัก ความสามัคคี ในชุมชน
ผลักดันในหน่วยงานภาครัฐให้มีบริหารจัดการแหล่งน้ำ มีการดูแลแหล่งน้ำ ดำรงรักษาการพัฒนา
หมู่บ้านด้วยการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งในระบบการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร และการพัฒนาใน
ด้านอื่นๆ ดังนี้

๑.๑.๑.๑ ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงสร้างพื้นฐานของ
หมู่บ้านนั้นๆ ให้เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง เช่น ส่งเสริมหมู่บ้านที่มีทุนทางภูมิศาสตร์ที่เกื้อกูล ให้
เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Home stay) เป็นต้น

๑.๑.๑.๒ บริหารจัดการแหล่งน้ำ ให้มีการดูแลแหล่งน้ำ มีวิธีการ
กับเก็บน้ำไว้ใช้ในหัวหน้าแล้ง และมีการผันน้ำจากแหล่งน้ำแหล่งอื่นมากับเก็บให้เพียงพอในการ

เกษตรกรรม มีน้ำกินน้ำใช้ แต่หากหาแหล่งน้ำไม่ได้เพียงพอก็จะต้องมีการใช้น้ำในการเกษตรที่เหมาะสม เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย เป็นต้น

๑.๑.๑.๓ ผลักดันในหน่วยงานภาครัฐให้สนับสนุนงบประมาณในการสร้างโครงข่ายการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร ให้เพียงพอทำให้การเดินทางเข้าเมืองเพื่อทำมาค้าขาย และมีการสื่อสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

๑.๑.๑.๔ ดำรงรักษาการพัฒนาหมู่บ้านจากการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น หมู่บ้าน รสทป. หมู่บ้าน อพป. ในมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรัก และสามัคคี มีความขยันอดทน มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนเป็นระบบ จะทำให้เสริมกิจกรรมอื่นๆ ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

๑.๑.๒ ด้านเศรษฐกิจ ให้มีการเสริมสร้างจัดระบบการผลิต การจำหน่ายที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุด ในรูปของการรวมกลุ่ม การแปรรูปการผลิต โดยมีระบบการผลิตที่มุ่งตอบสนองความต้องการในการดำรงชีพของชุมชนเป็นหลัก และการผลิตเพื่อการจำหน่ายตลาดภายนอกตามลำดับ ดังนี้

๑.๑.๒.๑ สร้างอาชีพต้นแบบ งานฝีมือทางหัตถกรรม เพื่อเป็นการเรียนรู้สิ่งที่ชุมชนทำได้ พอจะเป็นแนวทางให้กลุ่ม/ชุมชนที่สนใจรวมกลุ่ม เช่น วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้เกษตรกรในชุมชน สามารถถ่ายทอดเทคนิคการเกษตรของชุมชนไปยังกลุ่ม/ชุมชนอื่นได้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑.๑.๒.๒ เสริมสร้างการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่น นอกจากอาชีพหลักคือ การปลูกข้าวทำนาและทำไร่แล้ว ยังต้องให้สมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริมต่างๆ เช่น ทำไร่ป่อ ทำสวนผลไม้ เป็นต้น

๑.๑.๒.๓ สร้างกลุ่มสหกรณ์เพื่อรวมทุนในการซื้อหาอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยมาช่วยในการพัฒนาผลิตพันธ์ ให้มีคุณภาพและมีความรวดเร็วเพิ่มผลผลิตให้กับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

๑.๑.๒.๔ สร้างระบบการบริหารจัดการการผลิตภัณฑ์ที่ดี ทั้งในด้านบรรจุภัณฑ์ และการบริหารจัดการในเรื่องการตลาด

๑.๑.๒.๕ ส่งเสริมให้ชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำการเกษตร เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำโขง ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และติดกับเทือกเขาพนมดงรักในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ทำให้มีน้ำในการทำเกษตรกรรม และในพื้นที่เทือกเขาก็จะมีฝนตกชุกตลอดปี

๑.๑.๒.๖ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาอาชีพพึ่งตนเองได้ พ้นจากความยากจน มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น และพ้นจากการเป็นหนี้สิน

๑.๑.๓ ด้านสังคม ให้เสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง สร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคม มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านอาชีพ สวัสดิการ และการดำรงชีพ กระจายอำนาจในการตัดสินใจและส่งเสริม ให้เกิดการมีส่วนร่วมสูง มีการประสานความร่วมมือและการสื่อสารระหว่างกัน และมีกฎกติกาของชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังนี้

๑.๑.๓.๑ เสริมสร้างให้แต่ละชุมชนร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
ปัจจัยพื้นฐานบางอย่างไม่สามารถพึ่งตนเองในครอบครัวได้ ต้องพัฒนาการพึ่งตนเองอย่างเป็นระบบ

๑.๓.๒.๓ มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแบบศูนย์
ศึกษาและพัฒนาชุมชน

๑.๓.๒.๔ มีระบบการจัดการทุนของตนเอง ที่ไม่เน้นผลกำไรจาก
การค้าเงินแบบธนาคารในระบบทุนนิยม แต่เน้นการสร้างความร่วมมือ เพื่อให้สมาชิกพึ่งพาอาศัยกัน
ด้านทุนได้ มีความมั่นคงในชีวิตและสวัสดิการสังคมเป็นผลตอบแทนให้กับสมาชิก

๑.๓.๒.๕ มีการฟื้นฟูระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรหรือ
ทรัพย์สินของชุมชน เช่น โฉนดชุมชน ฝายแม้วหรือระบบเหมืองฝายแบบดั้งเดิม เป็นระบบที่เน้น
ความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างคนกับคน คนไม่ขูดรีดจากทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณธรรมทางสังคม
เป็นเครื่องกำกับ

๑.๓.๒.๖ เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดสังคมที่มีความสงบสุข
ประชาชนมีเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันโดย
ปราศจากการเบียดเบียนและเอาเปรียบกันในชุมชน

๑.๑.๔ ด้านวัฒนธรรม ให้ส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้ส่งเสริม เยาวชนให้
มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ และการใช้วัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประจำตำบล ออกข้อบัญญัติ ออกกฎหมาย ด้านวัฒนธรรม ให้เกิดการปฏิบัติ
อย่างจริงจัง ดังนี้

๑.๑.๔.๑ เสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ทุกชุมชนให้
ความสำคัญกับระบบเครือญาติ ด้านศาสนาและวัฒนธรรมชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกิจกรรม
ทางศาสนา และมีการรักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาศีลและธรรมค่อนข้างมากให้มี
การติดตามดูแลลูกหลานเบื้องต้น ในเรื่องยาเสพติด การพนัน เด็กท้องก่อนวัยอันควร ก็สามารถที่จะ
แก้ปัญหาได้

๑.๑.๔.๒ ส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้ส่งเสริมเยาวชนให้มีความรู้
ความเข้าใจ เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ และการใช้วัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมประจำตำบล ให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง

๑.๑.๔.๓ จัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านจะชักชวน
และนำพาประชาชน หรือประชาชนรวมกันจัดตั้งกลุ่มวัฒนธรรมของหมู่บ้านขึ้นเอง เช่น กลุ่มกลอง
ยาว กลุ่มพัฒนาชุมชน กลุ่มสิ่งแวดล้อม โครงการร่วมกันปลูกป่า กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์
การเกษตร เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี สมานฉันท์กันในชุมชนได้

๑.๑.๔.๔ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ ยึดหลักธรรมทางศาสนา
หล่อหลอมการดำเนินชีวิต ปฏิบัติกิจทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอตลอดปี ที่เป็นรูปธรรมที่สุด

๑.๑.๔.๕ สนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด
อดออม มีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยม และบริโภคนิยม

๑.๑.๕ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ จัดระเบียบการใช้ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน
ภายในชุมชน ให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกในการจัดการ ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ให้

เกิดประโยชน์สูงสุดและมีระบบการจัดการทรัพยากรที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

๑.๑.๕.๑ จัดระเบียบการใช้ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันภายในชุมชน ป่าไม้ภายในเขตหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยการเน้นความประหยัดไม่เกิดผลเสียต่อชุมชนที่อยู่อาศัยด้านแหล่งน้ำ เช่นแม่น้ำ คลอง ลำห้วยไหลผ่านในห้วงฤดูฝน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เป็นแหล่งอาหารในยามหน้าฝน ส่วนฤดูแล้งจะไม่มีน้ำ น้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคจะได้น้ำจากน้ำประปาน้ำบ่อและน้ำฝน มีการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

๑.๑.๕.๒ ใช้ความรู้ในการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี แต่เดิมนั้นในกลุ่มเกษตรกร จะมีการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า มาช่วยในการกำจัดศัตรูพืชทำให้สารเคมีตกค้างอยู่ในดิน พอถึงฤดูฝนสารเคมีก็จะถูกชะล้างไหลลงสู่ห้วยหนอง ทำให้น้ำในห้วยหนอง เกิดการปนเปื้อนจากสารเคมีต่างๆและจะทำให้เกิดน้ำเน่าเสีย ทำให้ใช้ในการอุปโภคบริโภคไม่ได้ ประชาชนจึงตระหนักถึงผลเสียที่จะตามมาจึงเริ่มมีการทำปุ๋ยชีวภาพขึ้นมาใช้อย่างเอง ซึ่งสามารถให้ประสิทธิภาพดีเทียบเท่ากับปุ๋ยเคมีมีต้นทุนต่ำและไม่มีสารเคมีตกค้าง

๑.๑.๕.๓ มีการปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยการจัดนิทรรศการหรือการอบรมหรือมีการจัดตั้งโครงการปลูกป่า อนุรักษ์ธรรมชาติ ภายในชุมชน ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในเรื่องของงบประมาณหรือเป็นผู้นำโครงการให้แก่เยาวชนในหมู่บ้านเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชน รักษาธรรมชาติ มีการจัดระเบียบชุมชน รักษาความสะอาดที่สาธารณะการกำจัดขยะใช้สารอินทรีย์ และชีวภาพในการทำการเกษตร บริโภคสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีกิจกรรมดูแลรักษาแหล่งน้ำต่างๆ

๑.๑.๕.๔ จัดให้มีผู้นำในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุ หัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านมีส่วนสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชน ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่น ต้องสนับสนุนสร้างความเข้าใจกับประชาชนในปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนของชุมชน หากผู้นำชุมชนให้ความสำคัญ ชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ก็จะทำให้ปัญหาลดลงหรือเบาบางลงได้

๑.๑.๕.๕ จัดเจ้าหน้าที่ในการชี้แจงการทำการเกษตรผสมผสาน หรือการแนะนำการทำไร่ ทำนา ว่าใช้ทำในห้วงเวลานี้เหมาะสมกว่า เพื่อให้ประชาชนไม่ทำการเกษตรในห้วงฤดูกาลที่เหมาะสม

๑.๑.๕.๖ พัฒนาศักยภาพของคน ค้นหาทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด บนฐานความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นนั้น

๑.๑.๕.๖ ไม่เบียดเบียนธรรมชาติจนเกินไป การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดีใช้อย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมด้วย

๑.๒ ด้านการบริหารจัดการชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ยึดหลักตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ประกอบด้วย

๑.๒.๑ ความพอประมาณ ต้องบริหารจัดการชุมชนให้เกิดความสมดุลในระยะยาว มีการผลิต และการบริโภคที่พอดี ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามอัตภาพหรือสภาวะของบุคคลหรือองค์กรในขณะนั้น ด้วยทางสายกลาง สมดุลไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ไม่สุดโต่ง ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็ต้องก้าวให้ทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ด้วย เช่น เน้นการผลิต การบริโภค และการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือนร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด

๑.๒.๒ ความมีเหตุผล ต้องตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยใช้สติและปัญญาในการตัดสินใจด้วยเหตุด้วยผล ปราศจากอารมณ์หรืออคติ มีความยับยั้งชั่งใจกับความอยากได้อย่างมีอยากเป็น โดยที่ความมีเหตุผลต้องเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ไม่ว่าจะเป็นไปตามหลักกฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคม หรือหลักศีลธรรม กับต้องมีการเสริมสร้างให้ประชาชนและชุมชนลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๑.๒.๓ การมีภูมิคุ้มกัน ต้องมีการพัฒนาศักยภาพ สมาชิกในชุมชนให้มีความพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้ง ๔ ด้านของชุมชน คือ ๑) ภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจหรือภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน ด้วยการใช้จ่ายเงินตามอัตภาพและความจำเป็นไม่สร้างหนี้สินที่ไม่ทำให้เกิดรายได้ มีการประหยัด อดออมไว้ใช้ในยามจำเป็นหรือในภาวะฉุกเฉิน โดยอาจจะทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ๒) ภูมิคุ้มกันทางสังคม ด้วยการเสริมสร้างความรู้รักสามัคคีตั้งแต่ครอบครัวขึ้นมา รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เบียดเบียนกัน และกัน มีความเมตตากรุณา ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพ ๓) ภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม ด้วยการติดตามรู้เท่าทันผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การเลือนไหลของวัฒนธรรมข้ามชาติเป็นไปอย่างไร้พรมแดนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เพื่อป้องกันมิให้ถูกครอบงำทางวัฒนธรรมอย่างไร้ทิศทาง ตกเป็นเหยื่อในการแสพและบริโภคสิ่งที่ไม่ดี ละเลยและขาดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ และ ๔) ภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ เสริมสร้างพฤติกรรมนิสัย รักษาสิ่งแวดล้อม และสร้างทักษะในการติดตามเฝ้าระวัง ดูแล อนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทให้คงความอุดมสมบูรณ์ในระยะยาว กับเสริมสร้างให้ประชาชนและชุมชนมีการหาข้อมูลข่าวสาร และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันในตัว หรือมีพื้นฐาน หรือ มีความพร้อมมากเพียงพอที่จะรู้เท่าทันต่อผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นในการปรับตัว มีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

๑.๒.๔ ด้านความรู้ ต้องใช้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและแนวคิดเชิงเหตุผลในการพัฒนาชุมชน ต้องมีการวางแผนและลงมืออย่างระมัดระวังตามหลักวิชาไม่ใช่อารมณ์หรือความเข้าใจเพียงซึ่งคร่าวของตนเอง หรือความเชื่อที่ไร้เหตุผลที่อิงไสยศาสตร์ หรือโหราศาสตร์ด้วยความบังอาจ แต่ต้องมีข้อมูลและองค์ความรู้ที่ถูกต้อง โดยผสมผสานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมตามสภาพการณ์ของชุมชน กับเสริมสร้างให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ด้านวิชาการ

ต่างๆ อย่างรอบด้านในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติ อย่างพอเพียง การมีความรอบรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้รวมถึง ความรอบคอบ ความระมัดระวัง คือ การมีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้และ หลักวิชาการต่างๆ มาพิจารณา เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาการต่างๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและทางสังคมด้วย

๑.๒.๕ ด้านคุณธรรม ต้องปรับเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชุมชนให้มีคุณธรรม เนื่องจากคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับจิตใจให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่สังคมเห็นตรงกันว่า เป็นความจริง ความดี และความงาม รวมทั้งต้องสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีความเพียรพยายาม ประยุกต์ใช้หลักศาสนา และส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมที่ดีงาม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

๒. แนวทางการเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีการดำเนินการใน ๓ ด้าน คือ ๑) การพัฒนาชุมชน ๒) การสนับสนุน และ ๓) การมีส่วนร่วม

๒.๑ ด้านการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ให้มีดำเนินการ จำนวน ๓ ด้าน ประกอบด้วย

๒.๑.๑ ด้านการฟื้นฟูชุมชน เป็นแนวทางที่จะทำให้ชุมชน ได้หันกลับมาทบทวนวิถีการดำรงชีวิต ภูมิหลังทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทุนของชุมชน และทรัพยากรที่อยู่ในชุมชน โดยการฟื้นฟูชุมชนต้องมีการสร้างแนวร่วม และส่งเสริมการพัฒนาจากทุกภาคส่วนในการฟื้นฟูชุมชน ให้มีการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน และให้มีการบูรณาการแผนชีวิต แผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งให้มีการสืบค้นและพัฒนาศักยภาพแกนนำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทั้งแกนนำที่เป็นทางการและแกนนำตามธรรมชาติ โดยพัฒนาส่งเสริมให้ผู้นำคณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ความสามัคคี และยินดีร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มรับผิดชอบ ดูแลดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และจัดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจ และมีจิตสำนึกที่จะสร้างแกนนำหมู่บ้านที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนต่อไป กับต้องมีการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชนให้การอบรมสร้างความเข้าใจในแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนปรับตัว และเพื่อให้ชุมชนมีความยั่งยืน จึงควรมีการฟื้นฟูในด้านเศรษฐกิจให้เข้มแข็งควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับสมาชิก โดยให้ประชาชนสามารถจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรของตนเองในท้องถิ่นต้องร่วมกันพัฒนาทำให้เกิดความสำเร็จแบบค่อยเป็นค่อยไป แล้วจึงขยายวงกว้างไปสู่การพัฒนาที่ขยายตัวกว้างขวางยิ่งขึ้น มุ่งสู่ความเข้มแข็งขององค์กรและชุมชนต่อไป

๒.๑.๒ ด้านการปรับตัวของชุมชน เป็นแนวทางที่เน้นการปรับตัว และการรับกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน จะทำให้ชุมชนสามารถมีภูมิคุ้มกัน และพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีแบบมีส่วนร่วม สามารถเฝ้าระวังปัญหาและจัดการปัญหาอุปสรรคได้อย่างมีส่วนร่วม มีข้อตกลงร่วมกันในชุมชน และเรียนรู้ในการแก้ปัญหาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แก้ปัญหาเริ่มแก้ปัญหาจากจุดที่เล็กที่สุด และทำตามลำดับขั้นตอนโดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนจะต้องมีการปรับตัว

ในด้านการของวิถีชีวิตในการทำการเกษตรของชุมชน เพื่อได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น และ เป็นการเพิ่ม ศักยภาพของชุมชนให้ดีขึ้น แต่การปรับตัวก็อาจจะต้องใช้เวลา และ รวมถึงการเสริมสร้างในด้าน ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุก ๆ คนในหมู่บ้านชุมชนได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๒.๑.๓ ด้านการดำรงอยู่ของชุมชน เป็นแนวทางที่จะทำให้ชุมชนสามารถ ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีวิธีการ ผลิตแบบยั่งยืนของหมู่บ้านซึ่งการผลิตเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคของตนเอง ชุมชนมี ศักยภาพที่ยังคงสามารถดำรงรักษาอำนาจในการการดูแลทรัพยากรต่างๆ และสร้างความเป็นปึกแผ่น ให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยพัฒนาคนและชุมชนให้มีจิตสำนึกด้านความมั่นคงและมีภูมิคุ้มกัน รวมทั้งมี การฝึกกำลังจัดระบบป้องกันชายแดนจะทำให้เกิดความมั่นคงตามแนวชายแดนได้ จะทำให้ชุมชน สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน และส่งเสริมให้ประชาชนตามแนวชายแดนมี ความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนได้ ในระดับหนึ่ง และเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของประชาชนชุมชนตามแนวชายแดนได้อีก ด้วย กับชุมชนจะต้องมีการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้คงอยู่กับหมู่บ้าน ชุมชนอย่างยั่งยืน การประกอบอาชีพตามวิถีชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันต้องรักษาไว้ และมีการต่อยอด ให้มีการพัฒนาอื่นๆ ขึ้นไป

๒.๒ ด้านการสนับสนุนหมู่บ้านชุมชน ให้มีดำเนินการใน จำนวน ๓ ระบบ ประกอบด้วย

๒.๒.๑ ระบบความรู้ รวมเอาความรู้ทุกๆ ด้านของการดำรงชีวิต และ การ จะดำรงอยู่ของชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการชุมชนได้ ระบบความรู้ที่จำเป็นได้แก่ ความรู้ ใน การประกอบอาชีพ ความรู้ในการคิดวิเคราะห์ปัญหา ความรู้ในการวางแผน ซึ่งชุมชนควรจะเรียนรู้ จากอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยมองถึงความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลและในชุมชน แล้วนำความรู้จาก ภายนอกมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการผสมผสานทางความคิด ความรู้ และมีการจัดการความรู้อย่าง ต่อเนื่อง กับให้มีการปลูกฝังความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนโดยการดึงความรู้ที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล ออกมา ซึ่งประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีความรู้มาจากประสบการณ์บ้าง พรสวรรค์หรือสัญชาติ ญาณของแต่ละบุคคลบ้าง ซึ่งความรู้ในลักษณะนี้ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์ อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นต้น จึงเรียกว่าเป็น ความรู้แบบนามธรรม ซึ่งความรู้ในด้านนี้สามารถถ่ายทอดด้วยการสาธิต โดยผู้เรียนรู้ต้องหมั่นฝึกฝน ทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ก็จะสามารถเกิดเป็นองค์ความรู้ในชุมชนได้ และการจัดระบบ ความรู้ที่มีความชัดเจน ซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่างๆ เช่น การบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม ความรู้ใน ลักษณะนี้จึงเป็นสิ่งที่ชุมชนสามารถจัดทำเป็นแผนบทเรียนในการถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนใน ชุมชนได้

๒.๒.๒ ระบบข้อมูล ที่ประกอบด้วยข้อมูลด้านต่างๆ ของชุมชน ซึ่งจะเป็น ฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจการวางแผน การดำเนินงานของชุมชนในด้านต่างๆ ให้มีความ เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยมีระบบย่อย คือ ระบบข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน ระบบข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ระบบข้อมูลด้านทรัพยากรส่วนรวม ระบบข้อมูลด้านการคมนาคมและ

การติดต่อสื่อสาร และระบบข้อมูลด้านสภาพสังคม ให้มีการจัดระบบข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ และจัดเก็บไว้ในที่ที่สามารถสืบค้นได้ง่าย อาจเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลเดียวกันหรือแยกเก็บหลายๆ แฟ้มข้อมูล และให้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเพื่อประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูล โดยการจัดระบบข้อมูลจะต้องมีองค์ประกอบในด้านต่างๆ ดังนี้ ๑) มีการใช้ข้อมูลร่วมกัน ๒) ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ๓) ข้อมูลมีความถูกต้อง ๔) มีระบบรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูล และ ๕) มีความเป็นอิสระของข้อมูล ซึ่งการจัดระบบข้อมูลเหล่านี้ เมื่อมีการจัดระบบข้อมูลเหล่านี้แล้วจะทำให้ประชาชนในชุมชนได้นำไปใช้ประโยชน์

๒.๒.๓ ระบบความสัมพันธ์ จัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและระหว่างคนกับคนด้วยกัน ระบบความสัมพันธ์จะทำหน้าที่ในการยึดโยงผู้คนในชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่น และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนด้วยกัน มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งการค้ำหाराกเหง้าและต้นตระกูลในชุมชนจะทำให้ทราบเครือญาติ และจะเป็นปัจจัยบวกที่ส่งผลดีต่อการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งได้ สำหรับความสัมพันธ์คนกับธรรมชาติจะมีมาตลอดชีวิตอยู่แล้ว แต่จะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และการพัฒนาทางสังคมของชุมชน หากมีการจัดระบบความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบก็ จะทำให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การวางระบบการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้มีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนน้ำ จึงจำเป็นต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ในการใช้น้ำ เพื่อการอุปโภค บริโภคไว้อย่างเป็นระบบ จะทำให้ไม่เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในสภาวะแล้งน้ำ จากปัญหาฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นต้น

๒.๓ ด้านการมีส่วนร่วม บรณาการงานพัฒนาองค์กรในชุมชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคี ให้มีความประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน และให้งานในโครงการต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งให้มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน จัดระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้ปฏิบัติงานแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ และองค์กรในชุมชนให้เป็นการดำเนินการในลักษณะกลไกเชิงสถาบันมีการฟังความคิดเห็นจากประชาชน มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อเกิดผลในระยะยาว ในอันที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการชุมชนมากขึ้นโดยให้องค์กรทั้ง ๓ องค์กรดำเนินการ ดังนี้ ให้มีการวางแผนจัดการชุมชนมากขึ้นในทั้ง ๓ องค์กร ประกอบด้วย

๒.๓.๑ องค์กรในชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัว รวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนดำเนินกิจกรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ประสานพลังองค์กรในชุมชน จัดระบบความรู้ ความสัมพันธ์ และระบบข้อมูลในชุมชน ภายใต้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนเป็นปัจจัยหลักในความยั่งยืนของการพัฒนาชุมชน ดังนั้นจึงต้องมีการกระตุ้น เร่งรัดให้มีการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรม ให้เห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนเป็นงานของประชาชนในชุมชนนั้น ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม โดยให้มีการกระตุ้นจากผู้นำชุมชนในการเริ่มต้นของกิจกรรม เพราะเนื่องจากวัฒนธรรมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเชื่อผู้นำชุมชนเป็นทุนอยู่แล้ว หากผู้นำชุมชนได้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ก็จะสามารถดำเนินการพัฒนาชุมชนไปได้อย่างต่อเนื่อง และมีความยั่งยืน

๒.๓.๒ องค์กรภาครัฐ ในการหนุนเสริมด้านกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ และเป็นพันธมิตรที่พัฒนาเคียงข้างกับชุมชน ซึ่งองค์กรภาครัฐนั้นเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องมีบทบาทในก้าวแรกของการพัฒนาชุมชน ด้วยการกำหนดแผนงาน โครงการพัฒนาชุมชนให้มีงบประมาณสนับสนุนชุมชนให้สามารถตั้งหลัก ปรับตัว ในการเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนในก้าวต่อไป โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการบูรณาการแผนงานต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนนั้นๆ ด้วยตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในชุมชน และบริเวณใกล้เคียง ก่อนกำหนดนโยบาย เพื่อให้งานที่จะลงไปสู่ชุมชนเป็นงานที่สามารถแก้ไขรากเหง้าของปัญหาได้อย่างแท้จริง

๒.๓.๓ องค์กรภาคี ซึ่งเป็นองค์กรที่นอกเหนือจากสององค์กรข้างต้น โดยเป็นองค์กรจากภายนอกชุมชนที่มีบทบาทในการพัฒนาด้านต่างๆ เข้าไปหนุนเสริมสร้างในการบริหารจัดการชุมชน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และรวมถึงองค์กรภาคเอกชนด้วย ซึ่งองค์กรเหล่านี้มีส่วนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งอาจจะมีผลกระทบโดยตรง หรือทางอ้อม ก็ถือว่ามีความจำเป็น หากมีการดึงมาลงทุนในหมู่บ้านชุมชนใดก็จะมีผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้เป็นอย่างมากทั้งปัญหาการไปขายแรงงานในเขตเมือง ทำให้ละถิ่นฐาน ชุมชนขาดความมั่นคง ดังนั้นหากส่วนราชการสามารถที่จะผลักดันการสนับสนุนจากองค์กรภาคีให้กับหมู่บ้านชุมชนได้มากเท่าไร ปัญหาการสั่นคลอนของชุมชนก็จะหมดสิ้นไป

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบททุนของชุมชน แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บริบททางสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะกิจกรรมในการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในด้านต่างๆ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องโดยตรงจากหน่วยที่ดูแลความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือน เพื่อให้มีความหลากหลายในแหล่งข้อมูล จำนวน ๖ นาย โดยฝ่ายทหารเก็บข้อมูลจากหน่วยทุกระดับในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ หน่วยระดับกองทัพภาค หน่วยระดับกองทัพน้อย และหน่วยระดับกองพล ประกอบด้วย กองทัพภาคที่ ๒ จำนวน ๑ นาย คือ พลตรีสมชาย เพ็งกรุด รองแม่ทัพภาคที่ ๒ กองทัพน้อยที่ ๒ จำนวน ๓ นาย ได้แก่ พลโทศักดิ์ดา เปรมนาวิน แม่ทัพน้อยที่ ๒ พลตรีธานี สนิทชน เสนาธิการกองทัพน้อยที่ ๒ และ พันเอกสุรชิน กาญจนจิตติ ผู้อำนวยการกองส่งกำลังบำรุงกองทัพน้อยที่ ๒ กองพลพัฒนาที่ ๒ จำนวน ๑ นาย ได้แก่ พลตรีธัญญา เกียรติสาร ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒ และฝ่ายพลเรือนจำนวน ๑ นาย ได้แก่ นายสิทธิพันธ์ มานิตกุล ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมและการป้องกันประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และได้จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้เข้าร่วมในวงสนทนาประกอบด้วย จากนายกองค้การบริหารส่วนตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชนในหมู่บ้านชุมชนตามชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๓๐ คน ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ฯ กองกำลังสุรนารี จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ได้ความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมของประชาชนในหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเรื่องเกี่ยวกับชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ห้องสมุดวิทยาลัยเสนาธิการทหาร รวมทั้งเว็บไซต์ต่างๆ มากำหนดแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลการวิจัย ดังนี้

สรุป

ผลการวิจัยพบว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และจากประชาชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงใต้ด้วยการสนทนากลุ่มนั้น มีแนวทางเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการดำเนินการ สรุปดังนี้

๑. การเสริมสร้างบริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีการเสริมสร้างชุมชนในด้านต่างๆ จำนวน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านโครงสร้าง ให้เสริมสร้างความรัก ความสามัคคี สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการสร้างพัฒนาชุมชน ให้มีการบริหารจัดการแหล่งน้ำ มีการดูแลแหล่งน้ำ มีวิธีการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในห้วงหน้าแล้ง และมีการผันน้ำจากแหล่งน้ำแหล่งอื่นมากักเก็บให้เพียงพอในการเกษตรกรรม ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านนั้นๆ ให้เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง ๒) ด้านเศรษฐกิจ ให้มีการสร้างอาชีพต้นแบบ งานฝีมือทางหัตถกรรม ส่งเสริมการรวมกลุ่มในการทำ การเกษตร รวมกลุ่มสหกรณ์ สร้างระบบการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ที่ดี ๓) ด้านสังคม ให้มีการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง รักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาศีลธรรม สร้าง ภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ๔) ด้านวัฒนธรรม ให้ส่งเสริมและปลูก จิตสำนึกให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ของวัฒนธรรมชุมชน และการใช้ วัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และให้จัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันใน ชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชนนั้นๆ ๕) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ จัดระเบียบการใช้ ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันภายในชุมชน ใช้ความรู้ในการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี มีการปลูกจิตสำนึกใน การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และจัดให้มีผู้นำในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๒. การเสริมสร้างชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการป้องกัน ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้ส่งเสริมการติดต่อค้าขายระหว่าง ชุมชนตามแนวชายแดนให้มากขึ้นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับชายแดน ให้กำหนดนโยบายเขต การค้าเสรี และมาตรการราคาสินค้าไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน ให้ปรับและกำหนดมาตรการเก็บ ภาษีศุลกากร ให้ปลูกฝังจิตสำนึกประชาชนตามแนวชายแดนให้รู้พิษภัย และแนวทางการป้องกัน ปัญหาต่างๆ ตามแนวชายแดน ให้เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีการสร้าง ชุมชนให้มีขนาดเพียงพอที่จะขัดขวางป้องกันกำลังฝ่ายตรงกันข้ามไม่ไหวสามารถเคลื่อนที่เข้ามาใน ประเทศได้โดยง่ายตามช่องทางทำข้าม ตามลำดับความสำคัญทางการทหาร ให้มีแผนบริหารจัดการ ชายแดนด้านความมั่นคงที่กำหนดบทบาทหน้าที่ และภารกิจหน่วยงานความมั่นคงที่เกี่ยวข้องอย่าง ชัดเจน ให้มีการจัดตลาดและฐานการผลิตให้เป็นมาตรฐานเดียวกันด้วยการขจัดภาษีลดข้อจำกัดต่อผู้ ให้บริการ จัดทำความตกลงเขตการลงทุนอาเซียนเต็มรูปแบบ และให้มีการจัดการให้เป็นภูมิภาคที่มี พัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันด้วยการสร้างความสามารถในการแข่งขันการปรับตัวและการมี ส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาค

๓. การเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มี การบูรณาการงานพัฒนาชุมชนของหน่วยงานต่างๆ ให้มีความประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน และให้ งานในโครงการต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน ให้จัดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดให้

ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจ และมีจิตสำนึกที่จะสร้างแกนนำหมู่บ้านที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนต่อไป ให้เสริมสร้างบุคลากรเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนให้มีบุคลากรในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านการทหาร ไว้ในทุกพื้นที่ และทุกจังหวัด ให้ส่งเสริมให้ประชาชนตามแนวชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ลดปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนได้ในระดับหนึ่ง และเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของประชาชนชุมชนตามแนวชายแดน ให้พัฒนาคนและชุมชนให้มีจิตสำนึกด้านความมั่นคง และมีภูมิคุ้มกันอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการฝึกกำลังจัดระบบป้องกันชายแดน

๔. การเสริมสร้างการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้สร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกันใช้ชุมชนให้มีระดับความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ควบคู่ไปกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต ให้ชุมชนเรียนรู้และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต และให้มีการบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติ มีความร่วมมือ และการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานเริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้โดยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรเอื้อเพื่อแบ่งปัน และใช้สติปัญญาในการตัดสินใจ และการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายภูมิสังคมหลากหลายอาชีพหลากหลายความคิดประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและรู้ความเป็นจริงระหว่างคนในประเทศจนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสอดคล้องสมดุลกับสภาพความเป็นจริงของคนในประเทศอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

สรุปแนวทางการปฏิบัติ

จากผลการวิจัยขั้นต้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์การเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนตามกระบวนการขั้นต้นมาทำการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธี Secondary analysis โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่นคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้ได้แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนอย่างเป็นระบบโดยแบ่งการดำเนินการเป็น ๒ ด้านหลักตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ๑) ด้านการคุณลักษณะการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน และ ๒) ด้านการบูรณาการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน สรุปดังนี้

๑. แนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีการเสริมสร้างคุณลักษณะใน ๒ ด้าน คือ ๑) การพึ่งตนเองของชุมชน และ ๒) การบริหารจัดการชุมชน โดยในด้านของการพึ่งตนเองของชุมชน ให้มีการเสริมสร้างด้านต่างๆ ของบริบทชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความเข้มแข็งจำนวน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านโครงสร้าง ๒) ด้านเศรษฐกิจ ๓) ด้านสังคม ๔) ด้านวัฒนธรรม และ ๕) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ยึดหลักตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

ประกอบด้วย ๑) ด้านความพอประมาณ ๒) ด้านความมีเหตุผล ๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ๔) ด้านความรู้ และ ๕) ด้านคุณธรรม

๒. แนวทางการเสริมสร้างการบูรณาการพัฒนากลุ่มบ้านชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีการดำเนินการใน ๓ ด้าน คือ ๑) การพัฒนาชุมชน ๒) การสนับสนุน และ ๓) การมีส่วนร่วม โดยในด้านการพัฒนาชุมชนให้มีการเสริมสร้างด้วยการนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการ จำนวน ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการฟื้นฟูชุมชน ๒) ด้านการปรับตัวของชุมชน และ ๓) ด้านการดำรงอยู่ของชุมชน สำหรับการมีส่วนร่วม ให้มีการบูรณาการงานพัฒนา ให้มีความประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน และให้งานในโครงการต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งให้มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน จัดระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้ปฏิบัติงานแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ และองค์กรในชุมชนให้เป็นการดำเนินการในลักษณะกลไกเชิงสถาบันมีการฟังความคิดเห็นจากประชาชน มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อเกิดผลในระยะยาว ในอันที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการชุมชนมากขึ้นในทั้ง ๓ องค์กร ประกอบด้วย ๑) องค์กรในชุมชน ๒) องค์กรภาครัฐ และ ๓) องค์กรภาคี ส่วนในด้านการสนับสนุนหมู่บ้านชุมชน ให้ดำเนินการใน ๓ ระบบ ประกอบด้วย ๑) ระบบความรู้ ๒) ระบบข้อมูล และ ๓) ระบบความสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องเริ่มจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกของชุมชนและกระตุ้นเตือน พร้อมทั้งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รู้จักความพอเพียง สำหรับการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนนั้น ต้องมีการกระตุ้นและสนับสนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยชุมชนต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการเป็นประชาสังคม เนื่องจากการหาวิธีการแก้ปัญหา และการกำหนดทิศทางข้างหน้าของชุมชนนั้นต้องอาศัยการสร้างและการสะสมองค์ความรู้ เพื่อสามารถปรับใช้และเป็นพื้นฐานให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นต่อไป โดยให้มีการกำหนดมีเป้าหมายของชุมชนให้สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ชุมชนต้องสร้างกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน อีกทั้งในการพัฒนาศักยภาพการจัดการชุมชนด้วยวิถีคิดเชิงระบบจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระดับความรู้ และทัศนคติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน ที่ต้องพัฒนาเพื่อเสริมสร้างสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือต้องให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีเครื่องมือบริหารหรือกลไกการบริหาร และกำหนดบทบาทภารกิจของแต่ละภาคส่วนให้ชัดเจน พร้อมทั้งการติดตามความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ และการประเมินผลความสำเร็จ จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสุขและความเข้มแข็งของชุมชน จึงควรกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ในการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง

มันคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. แนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาเชิงนโยบาย

๑.๑ การปฏิบัติของภาครัฐ เนื่องจากลักษณะทางสังคมของชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทุนทางสังคมทางชาติพันธุ์ ในเรื่อง มีระบบอาวุโส มีระบบเครือญาติศาสนา และวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง แต่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ จุดเด่นของภูมิภาคนี้ น่าจะเป็นในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคม ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับในการทำกิจกรรมในชุมชนได้นั้น คือ ผู้นำธรรมชาติ เช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อดีตกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น ดังนั้นการแก้ปัญหาของบริบทชุมชนจึงควรแก้ที่จุดอ่อน และใช้จุดแข็งในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยให้มีการสำรวจและประเมินผลบริบทชุมชนในด้านต่างๆ ก่อน เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนให้ตรงกับความต้องการและปัญหาของชุมชนนั้นๆ ดังนี้

๑.๑.๑ ด้านสังคม ควรส่งเสริมและขยายอุตสาหกรรมขนาดย่อยในแบบวิสาหกิจชุมชน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ในเขตชุมชนนั้นๆ เพื่อให้คนรุ่นหนุ่มสาวมีงานทำในเขตชุมชน ไม่ต้องอพยพไปทำงานในเขตเมือง ที่จะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมในชุมชนตามมา ดังเช่นในอดีต และที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๑.๑.๒ ด้านการศึกษา ควรขยายโอกาสทางการศึกษาให้เข้าไปสู่ชุมชนตามแนวชายแดนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องให้เยาวชนได้รับการศึกษาจนถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คนในชุมชน ด้วยการส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรทางการศึกษาได้ ยอยากไปทำงานตามแนวชายแดนโดยอาจจะกำหนดเพิ่มค่าตอบแทนในลักษณะเบี้ยกันดารให้กับบุคลากรทางการศึกษา หรือให้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการรับราชการ หรือเพิ่มเป็นวันทวีคูณ เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนตามแนวชายแดนได้รับการศึกษาเทียบเท่ากับเยาวชนในเขตเมือง

๑.๑.๓ ด้านการวิจัย ควรสนับสนุนให้นักวิจัยได้มีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในทุกพื้นที่ ทุกภูมิภาค เพื่อกำหนดรูปแบบคุณลักษณะชุมชนในแบบต่างๆ ตามเขตพื้นที่ที่สามารถนำผลการวิจัยในชุมชนที่มีข้อมูลขั้นพื้นฐานในลักษณะเดียวกันมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมให้หน่วยงานในท้องถิ่นวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และให้มีระบบติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของชุมชนเพื่อการปรับปรุงพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

๑.๑.๔ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนา ควรให้หน่วยงานส่งเสริมศิลปาชีพและหน่วยงานพัฒนาฝีมือแรงงานเข้ามามีการจัดการฝึกอบรมและพัฒนาประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนจากงานศิลปหัตถกรรมในชุมชนที่มีอยู่ให้มีการสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาดูงาน การอบรมหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

๑.๑.๕ ด้านการส่งเสริมการตลาด การทำวิสาหกิจชุมชนจะเป็นการพัฒนาต่อยอดอุตสาหกรรมในครัวเรือนด้วยนวัตกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิต และจัดสรรผลผลิตที่เกิน

ความต้องการของชุมชนให้ไปสู่ตลาดนอกชุมชน จึงจำเป็นที่จะต้องหาตลาดให้กับชุมชน โดยต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาด และกำลังในการผลิตให้มีความเหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ ด้วย

๑.๑.๖ ด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชน การเชื่อมโยงของชุมชนตามแนวชายแดนเป็นสิ่งสำคัญในทุกๆ ด้านของการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในงานด้านความมั่นคงที่จะช่วยกันในการสอดส่องดูแลพื้นที่ตามแนวชายแดน ด้วยการจัดการพัฒนาสัมพันธ์ในชุมชนที่ติดกันทั้งชุมชนในประเทศ และชุมชนประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้หน่วยงานในระดับจังหวัด และอำเภอต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในขั้นต้น และให้ชุมชนพัฒนาตัวเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

๑.๑.๗ ด้านการขยายระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน การพัฒนาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นให้กับชุมชนให้เกิดความพอมีพอใช้ก่อนเป็นลำดับแรก เพื่อเป็นทุนให้ชุมชนสามารถพัฒนาก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนนั้นๆ ต่อไป

๑.๒ การปฏิบัติของภาคประชาชน ความยั่งยืนของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่จะต้องนำมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่ในระดับบุคคล จนถึงระดับชุมชน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าแก่นแท้ของปรัชญานี้ คืออะไร อะไรที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง เมื่อประชาชนมีความรู้แล้วจะต้องให้ประชาชนเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบด้วยการมีส่วนร่วม เสริมสร้างความเข้มแข็ง ในลักษณะการ “ระเบิดจากภายใน” เป็นสำคัญ

๑.๓ การปฏิบัติของภาคเอกชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างชุมชนในการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน จึงควรที่จะมีการสนับสนุนให้ภาคเอกชนหันมาลงทุนทำธุรกิจในพื้นที่ตามแนวชายแดน เมื่อเกิดธุรกิจของภาคเอกชนในพื้นที่ตามแนวชายแดนแล้วนั้น ก็จะทำให้ประชาชนตามแนวชายแดนสามารถขายผลผลิตที่เป็นวัตถุดิบได้ในพื้นที่ ส่วนภาคเอกชนที่เข้ามาลงทุนก็ต้องจ้างแรงงานในชุมชนทำให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนได้อีกด้วย นอกจากนั้นเมื่อภาคเอกชนเข้ามาลงทุนจะต้องมีการขยายระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ประชาชนสามารถแสวงประโยชน์ร่วมกันได้ด้วยเช่นเดียวกัน

๑.๔ การปฏิบัติของกองทัพ จากนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ที่กำหนดให้กองทัพบกนำศักยภาพในยามปกติเข้าช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนและชุมชนชายแดนกับตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๘ ให้ทหารพิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในราชอาณาจักร และการปฏิบัติการอื่นที่เป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงครามเพื่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือปฏิบัติการอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่มีกฎหมายกำหนดหรือตามมติคณะรัฐมนตรีนั้น หน่วยทหารในระดับนโยบายต้องกำหนดกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับหน่วยรองให้มีความชัดเจน มีการจัดตั้งคณะทำงานด้านต่างๆ ที่มีความเชี่ยวชาญในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดน อาทิเช่น การจัดวิทยากรกระบวนการในการให้ความรู้ในเรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การใช้ความรู้เศรษฐกิจทฤษฎีใหม่ เพื่อให้ชุมชนตามแนวชายแดนมีความเข้มแข็ง มั่นคง ใน

อันที่จะลดช่องว่าง และเสริมจุดแข็งให้กับพื้นที่ตามแนวชายแดน อีกทั้งยังควรให้หน่วยทหารจัดให้มีการพัฒนาสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในระดับต่างๆ ในลักษณะหมู่บ้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวชายแดน เป็นต้น

๒. แนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติ

๒.๑ การแก้ไขปัญหาของกองทัพ ในห้วงเวลาที่ผ่านมากองทัพภาคที่ ๒ ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในหลายแผนงานมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแต่ละงานยังไม่มีความสัมพันธ์กันเท่าที่ควร จึงควรจัดระบบงานของหน่วยในกองทัพในแต่ละแผนงานของหน่วยงานทหารเองกับให้มีการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานพลเรือนในพัฒนาเพื่อความมั่นคงอย่างเป็นระบบ และประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ดังนี้

๒.๑.๑ ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารในคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ได้ผลักดันแผนงานการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ไปสู่หมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนไว้ในแผนงานประจำปีของจังหวัดด้วย

๒.๑.๒ ให้บูรณาการแผนงานด้านความมั่นคงประจำปีของกองทัพในทุกๆ ด้านให้มีความประสานสอดคล้องกัน

๒.๑.๓ เสริมสร้างกำลังพลของกองทัพให้มีความรู้ในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เพื่อใช้เป็นวิทยากรกระบวนการในการฝึกอบรมประชาชนในหมู่บ้านชุมชน

๒.๑.๔ ในการลงพื้นที่ปฏิบัติงานของฝ่ายทหารในพื้นที่ตามแนวชายแดนให้มีการจัดการอบรมให้ความรู้ในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกโอกาสที่เหมาะสม

๒.๑.๕ ให้ประสานงานกับส่วนราชการพลเรือนก่อนที่จะเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ตามแนวชายแดน เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชนนั้นๆ และเมื่อจบภารกิจก็ให้มีการส่งมอบผลการปฏิบัติงานให้กับหน่วยงานของส่วนราชการพลเรือนนำไปขยายผลต่อไป

๒.๒ การแก้ไขปัญหาของส่วนราชการพลเรือน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่อง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไชนั้น ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันพร้อมที่จะมาขับเคลื่อนกลไกในการปฏิบัติงานที่จะต้องก้าวไปข้างหน้าด้วยกัน ซึ่งส่วนราชการพลเรือนนี้เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่จะต้องเร่งรัดดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

๒.๒.๑ ด้านการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชน

๒.๒.๑.๑ ให้มีการรวมกลุ่มหมู่บ้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความเชื่อมโยงกัน

๒.๒.๑.๒ ให้จัดประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงสร้างความเข้าใจ ในเรื่องของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒.๑.๓ สร้างระบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของหมู่บ้านชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๒.๒.๑.๔ ให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นคนดี มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับ มีกรรมการดูแลงานในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม

๒.๒.๑.๕ ให้จัดพี่เลี้ยงในการสร้างระบบการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อช่วยเหลือขับเคลื่อนการดำเนินการอย่างเป็นระบบในขั้นต้นแล้วให้ชุมชนขับเคลื่อนต่อไปด้วยตนเอง

๒.๒.๒ ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนเพื่อการส่งเสริมการดำเนินการของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒.๒.๑ ให้มีการบริหารกองทุนมีระบบโปร่งใส ตรวจสอบได้

๒.๒.๒.๒ ให้มีการปันผลจากการบริหารชุมชน ทั้งในรูปของการปันสิ่งของ หรือในรูปของการปันเงินจากผลผลิตทางการค้า

๒.๒.๒.๓ ให้มีการวางแผนการบริหารเงินกองทุนเป็นงบประมาณในด้านต่าง ๆ

๒.๒.๓ ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒.๓.๑ ให้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ อบรม สานิต และ ฝึกฝนทักษะ

๒.๒.๓.๒ ให้จัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละปี

๒.๒.๓.๓ ให้มีการศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ

๒.๒.๓.๔ ให้มีการสรุปและถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานการศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สมาชิกทราบ

๒.๓ การแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านชุมชน จากแนวคิดความมั่นคงมนุษย์ ที่กล่าวไว้ว่าการดำรงอยู่ของความปลอดภัยปราศจากภัยอันตรายใดๆ มารบกวน ชัดขวางการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อิสราภาพ เสรีภาพ ความคิด ไม่มีความหวุ่นเกรงหรือหวาดกลัวในการไม่ปลอดภัยหรือการได้รับความไม่เป็นธรรมและมีความรู้สึกมั่นใจว่า หากมีการผันแปรหรือมีเหตุมาขัดขวางความมั่นคงเหล่านี้ สังคม ชุมชน สังคมประชาชาติและสังคมมนุษย์โลก จะต่อสู้และป้องกันได้ จึงควรกำหนดแนวทางในเรื่องต่างๆ ดังนี้

๒.๓.๑ พัฒนาปรับปรุงชุมชนจากคนกลุ่มเล็กๆ มาร่วมคิด และจัดความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในชุมชนโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๓.๒ ให้พัฒนาผู้นำ และสมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้ถูกต้อง และเหมาะสม

๒.๓.๓ ปรับเปลี่ยนการทำงานโดยชุมชนและท้องถิ่นต้องเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน

๒.๓.๔ ให้ประชาชนและชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มความสามารถในการบริหารจัดการของชุมชนและเครือข่าย

๒.๓.๕ ให้ชุมชนและท้องถิ่นร่วมกันจัดทำแผนและโครงการและสามารถเลือกหน่วยงาน/องค์กร ที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานได้

๒.๓.๖ ให้กระตุ้นส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

๑. การศึกษาหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ครอบคลุมในทุกๆ ด้านเพื่อทดสอบและยืนยันในรูปแบบแนวทางการส่งเสริม และเจาะลึกในแต่ละประเด็นของชุมชนแต่ละพื้นที่ที่มีความชัดเจน

๒. การประเมินผลการพัฒนาภายหลังจากเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนที่ได้นำแนวทางการดังกล่าวไปใช้ว่าได้ผลในแต่ละระยะอย่างไรบ้าง ตั้งแต่ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว มีผลกระทบอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่ผลักดันให้มีการนำแนวทางการส่งเสริมหมู่บ้านชุมชนนี้ไปใช้ในการพัฒนา

๓. การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้แต่ละส่วนได้ทราบบทบาทหน้าที่ และแนวทางส่งเสริมความร่วมมือในระดับต่างๆ ต่อไป

๔. การศึกษารวบรวมภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาที่มีให้สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์วิจัย (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙): ภาคตะวันออกเฉียง
บทที่ ๒ สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๕๓. หน้า ๔ - ๘.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. “แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์”.

เอกสารสัมมนาวิชาการ. ๒๕๔๖, หน้า ๑๖ - ๒๒.

เกษม วัฒนชัย. “เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ”, วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา.

ปีที่ ๕ (ฉบับที่ ๒), ตุลาคม ๒๕๔๙ - มีนาคม ๒๕๕๐, หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

เกษม วัฒนชัย. องคมนตรี, ศ.น.พ. “การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต”,
๒๕๕๕.

จารุภัทร เรืองสุวรรณ. “ความมั่นคงของมนุษย์”. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี
๒๕๔๖ เรื่อง ความมั่นคงมนุษย์. ๒๕๔๖.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. “แนวคิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น”, บริษัท ราไทยเพรส จำกัด. ๒๕๕๐.

พจน์ พงศ์สุวรรณ, พลตรี., “หลักยุทธศาสตร์”, บริษัท โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๖,
หน้า ๔๑ - ๔๒.

สมพร เทพสิทธิ์า. “การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง”,
๒๕๕๐.

สุภาชัย สาระจรัส. “ทิศทางใหม่ความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศไทย”. เอกสารวิชาการกระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ๒๕๔๖.

สุเมธ ตันติเวชกุล. “ใต้เบื้องพระยุคลบาท”, มติชน. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ. ๒๕๔๙.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ
นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร”. รายงานการวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓.

ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. “การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ
ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”.
บทความงานวิจัยวารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่ง
ประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน, ๒๕๕๙.

นิสรา ใจชื่อ. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”.

รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗.

ประพันธ์ นีกะโทก. “ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่องค์กรชุมชนพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

วิทยา จันทรแดง. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”. เอกสารวิจัยปริญญารัฐประศาสนศาสตร์
ดุษฎีบัณฑิต, วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ใน
พระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๐.

สาวินี รอดสิน. “ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน
จังหวัดเชียงใหม่”. เอกสารวิจัยปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต,
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.

สุเมธ ตันติเวชกุล. “ใต้เบื้องพระยุคลบาท”, มติชน. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ. ๒๕๔๙.

บรรยาย, ปาฐกถา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
และอนุปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : ๑ เมษายน ๒๕๙๘.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
และอนุปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๐.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : ๕ สิงหาคม ๒๕๑๔.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๖.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ :
๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระ
ชนมพรรษา : ๕ ธันวาคม ๒๕๔๐.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆที่เข้า
เฝ้าฯถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑.

กฎหมาย

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก.

มาตรา ๗๗, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐, หน้า ๒๑ – ๒๒

“ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๕๘”,

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๕๑ ง, ๕ มีนาคม ๒๕๕๘, หน้า ๖ – ๘

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ตำบลปากคาด, “แบบรายงานผลการดำเนินงานตำบลจัดการสุขภาพดีวิสาหกิจชุมชนยั่งยืนปี

๒๕๕๖”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: www.thaihc.net/survey/tambonManage/๓๘๐๕๐๕.doc, ๒๕๖๐

ตำบลปลาปาก, “ข้อมูลทั่วไป ตำบลปลาปาก” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

plapak.nakhonphanom.doe.go.th/plapak.htm, ๒๕๖๐.

ทุนทางสังคมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก storify.com/PETSAYAM/-๕

, ๒๕๖๐.

ไทยตำบล ดอท คอม, “ข้อมูลตำบลแก้งไก่อำเภอเดชอุดม จังหวัดหนองคาย” (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก: www.thaitambon.com/tambon/๔๓๐๘๐๑, ๒๕๖๐.

ไทยตำบล ดอท คอม, “ข้อมูล ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร” (ออนไลน์). เข้าถึง

ได้จาก: www.thaitambon.com/tambon/๔๙๐๗๐๔, ๒๕๖๐.

ไทยตำบล ดอท คอม, “ข้อมูลตำบลชานุมาน อำเภอชานุมาน อำนาจเจริญ” (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก: www.thaitambon.com/tambon/๓๗๐๒๐๑, ๒๕๖๐.

ไทยตำบล ดอท คอม, “ข้อมูลตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม อุบลราชธานี” (ออนไลน์). เข้าถึง

ได้จาก : www.thaitambon.com/tambon/๓๔๐๓๐๓, ๒๕๖๐.

ไทยตำบล ดอท คอม, “ข้อมูลตำบลเสาชิงชัย อำเภอกันทรลักษ์ ศรีสะเกษ” (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก : www.thaitambon.com/tambon/๓๓๐๔๑๙, ๒๕๖๐.

ไทยตำบล ดอท คอม, “ข้อมูลตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง สุรินทร์” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

www.thaitambon.com/tambon/๓๒๐๖๐๕, ๒๕๖๐.

ไทยตำบล ดอท คอม, “ข้อมูลตำบลปราสาท อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์” (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก: www.thaitambon.com/tambon/๓๑๐๘๐๔, ๒๕๖๐.

นางสาวลดาวัลย์ คำภา, รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

“วิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก : www.stabundamrong.go.th/web/download/hrd/plan12-140658/plan12-3.pdf, ๒๕๖๐.

ปริญานุช พิบูลสรารุช, ดร. “โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://www.cse.nida.ac.th/main/images/pdf/1.pdf>, ๒๕๕๗.

เศรษฐพงศ์ มะลิสวรรณ, พ.อ.รศ.ดร., “เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมเพื่อสนับสนุนภารกิจของ

กองทัพเพื่อตอบโต้ภัยคุกคามรูปแบบใหม่”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
http://en.wikipedia.org/wiki/Trunked_radio_system.pdf, ๒๕๕๗.
 สภาความมั่นคงแห่งชาติ, สำนักงาน, “ปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ”. (ออนไลน์).
 เข้าถึงได้จาก : <http://www.rta.mi.th/awc53/>, ๒๕๕๗.
 สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔ : ๓ – ๘
 (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.nsc.go.th/Download1/policy58.pdf, ๒๕๕๗.
 อบต. อาฮี, “ข้อมูลตำบลอาฮี อำเภอท่งลี่ จังหวัดเลย” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
tambonahi.go.th/public/history/data/index/menu/๒๒ ,๒๕๖๐.
 Tortaham.net, “ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ วาระสำคัญของโลกที่ต้องรู้จัก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
[http://tortaham.net/contents/index.php?option=com_content&task=view
 &id=125 &Itemid=75](http://tortaham.net/contents/index.php?option=com_content&task=view&id=125&Itemid=75) .๒๕๕๗.

ภาษาต่างประเทศ

C. Abbott, P. Rogers, and John Sloboda, Global Responses to Global Threats:
 Sustainable Security for the 21st Century, Oxford Research Group, 2006.

ภาคผนวก

ผนวก ก
ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก
บทสัมภาษณ์พลโทศักดิ์ดา เปรุनावิน
แม่ทัพน้อยที่ ๒
“แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่
ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

๑. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้าน ซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร และมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะตามแนวชายแดน เพื่อเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไรบ้าง

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาของมนุษย์ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปของโลก เกิดปัญหาโลกร้อน ฤดูกาลมาไม่ตรงตามห้วงเวลา ประกอบกับมนุษย์เราได้มีการพัฒนาและนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมและชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคนอีสาน

ส่วนมากจะมีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างใช้แรงงาน จากผลกระทบของปัญหาดังกล่าวทำให้คนอีสานมีผลผลิตทางการเกษตรลดน้อยลงและมีการจ้างแรงงานของคนอีสานในภาคอุตสาหกรรมน้อยลงไปด้วยเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงาน และค่าครองชีพในปัจจุบันของประชาชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่รายได้จากภาคเกษตรกรรมยังคงเท่าเดิมหรือลดน้อยลงทำให้ประชาชนมีรายรับไม่พอกับรายจ่ายต้องหารายได้ทางอื่นเพิ่มเติม ซึ่งจะนำไปสู่การหารายได้โดยการกระทำผิดกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติด การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การค้ามนุษย์ ได้มากยิ่งขึ้น

พื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ สภาพดินเป็นดินทรายเป็นส่วนใหญ่ซึ่งไม่สามารถอุ้มน้ำอยู่ได้ จากสภาพดังกล่าวทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงเป็นพื้นที่ที่ท้าทายที่รัฐจะเข้ามาดำเนินการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.๙ ควรใช้เป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ด้วยการติดต่อวาทะทางปัญญาให้กับประชาชน โดยใช้การอบรมให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ ให้ประชาชนให้มากที่สุด โดยการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ปลูกพืชที่ต้องใช้รับประทานครองก่อน ที่เหลือก็แบ่งปันให้พี่น้องในชุมชนและหลังจากนั้นก็ให้นำไปขาย และที่สำคัญอีกอย่างก็คือจะต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับบอขายมุกและสิ่งผิดกฎหมาย

๒. ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งโอกาสและความท้าทาย ท่านคิดว่าประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านปัญหา มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหายังไง

ประชาชนส่วนใหญ่ในภาคอีสานส่วนมากมีอาชีพเกษตรกรรมในห้วงฤดูฝนและส่วนในห้วงอื่นๆ จะเดินทางเข้าไปขายแรงงานในเมืองอุตสาหกรรม การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างชาติดังกล่าวถูกกว่าเดินทางเข้าไปในประเทศไทย ซึ่งจะกระทบต่อแรงงานของคนอีสานโดยตรง ทั้งในภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรมโดยตรง

แนวทางการทำให้แนวชายแดนให้เข้มแข็งนั้น ควรส่งเสริมให้มีการสร้างชุมชนให้มีขนาดเพียงพอที่จะขัดขวาง/ป้องกันกำลังฝ่ายตรงกันข้ามไม่ให้นำเข้ามาในประเทศไทยได้ง่าย ตามช่องทาง/ท่าข้าม ตามลำดับความสำคัญทางการทหาร ด้วยการจัดสรรที่ดินตามช่องทาง/ท่าข้ามให้เอกชนเช่า/ซื้อ, ส่งเสริมให้มีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในทุกขนาด ซึ่งจะช่วยให้เกิดการสร้างงานให้กับประชาชนที่อยู่ตามแนวชายแดนทั้งสองประเทศ และยังช่วยไม่ให้นำประชาชนตามแนวชายแดนทั้งสองประเทศต้องเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่เมืองศูนย์กลางของประเทศ

๓. การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน(ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ กองทัพอากาศที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐได้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแล้ว ท่านคิดว่ากลไกในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับรูปแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

การพัฒนาชุมชนตามแนวชายแดนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนนั้น จะต้องประกอบด้วยหน่วยงานทหารและหน่วยงานของจังหวัดเป็นกลไกหลักในการดำเนินการ โดยจังหวัดจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนา จัดให้มีการประชุมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชายแดนร่วมกับฝ่ายทหารในทุกระดับอย่างจริงจัง

๔. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง (เศรษฐกิจพอเพียงจำแนกเป็น ๓ ระดับคือ ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน และ ระดับประเทศ) ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัวมีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนนั้น ท่านคิดว่าชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมากน้อยเพียงใด หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร

การดำเนินการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น การดำเนินการหลักเป็นงานของจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ ในส่วนของฝ่ายทหารเป็นหน่วยงานที่เข้าไปเสริมการปฏิบัติในพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่ตามแนวชายแดน โดยเน้นการกำหนดพื้นที่ชุมชนและกิจกรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติทางการทหารตามลำดับความสำคัญ และใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือในการเข้าพื้นที่ชุมชน

๕. กองทัพอากาศที่ ๒ เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง รับผิดชอบการป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาด้านความมั่นคงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หน่วยต้องประสบปัญหาทั้งจากภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ท่านในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นต่อปัญหาภัยคุกคามใน พื้นที่ว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวออกไปหรือไม่ หากไม่ขยายตัวเพราะอะไร หากขยายตัวท่านมีแนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเหล่านี้ได้อย่างไร

สถานการณ์ทางการเมืองหลังยุค พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นยุคที่การเมืองได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากรัฐบาลเป็นรัฐเดี่ยว ซึ่งการดำเนินการสามารถเริ่มได้ตั้งแต่การออกนโยบายการหาเสียง จนถึงการปฏิบัติตามนโยบายหรือแนวคิดที่รัฐบาลสามารถริเริ่มและทำตามแนวคิดได้ค่อนข้างแน่นอน เช่น นโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกโรค, นโยบายรถยนต์คันแรก ซึ่งส่งผลทำให้ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมากและส่งผลถึงการเลือกตั้งในสมัยต่อไปอย่างชัดเจน เมื่อพรรคการเมืองได้เข้ามาเป็นรัฐบาลได้มาบริหารประเทศประชาชนรวมถึงพรรคการเมืองฝ่ายค้านมักจะมองเรื่องการบริหารงานของรัฐบาลไม่สุจริต ไม่โปร่งใส มองเรื่องผลประโยชน์เป็นหลัก ไม่แก้ปัญหาให้กับประชาชน ทำให้การแข่งขันทางการเมืองรุนแรงขึ้นส่งผลถึงแนวโน้มภัยคุกคามรูปแบบใหม่รุนแรงขึ้นเป็นเงาตามตัวเช่นเดียวกัน การลดแนวโน้มปัญหาไม่ให้รุนแรงขึ้นก็ด้วยการควบคุมให้การปฏิบัติงานของรัฐบาลเป็นไปด้วยความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้

บทสัมภาษณ์ พลตรีสมชาย เพ็งกรุด

รองแม่ทัพภาคที่ ๒

“แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่
ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

๑. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้าน ซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร และมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะตามแนวชายแดน เพื่อเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไรบ้าง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นบริบททางเศรษฐกิจ และสังคม ขณะที่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตามแนวชายแดนยังเป็นสังคมชนบทที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งจะทำให้คนรุ่นใหม่สามารถแสวงประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้

สำหรับคนรุ่นเก่า การเปลี่ยนแปลงก็เห็นเพียงทำให้มีความสะดวกในการดำรงชีวิต มีรายได้มากขึ้น เช่น การเดินทาง การมีโทรศัพท์ใช้ติดต่อ หรือการที่ขายสินค้าพืชผลได้ในราคาที่ดีขึ้น มีความรู้ในการต่อรองมากขึ้น

๒. ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งโอกาสและความท้าทาย ท่านคิดว่าประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านปัญหา มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาอย่างไร

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยยังไม่แก้ไขปัญหาคำพิพาทระหว่างประเทศ คือ เรื่องเส้นเขตแดนให้บรรเทาเบาบางลงไป โดยเฉพาะชายแดนด้านไทย-กัมพูชา ที่อาจถูกโยงเข้าไปเป็นปัญหาการเมือง ทั้งในระดับประเทศ และภายในประเทศ สำหรับแนวชายแดนด้านไทย - เมียนมาร์ ไทย-มาเลเซีย และทางทะเลก็ยังคงเป็นปัญหาที่พร้อมจะถูกหยิบมาเป็นประเด็นโจมตีกันได้ทั้งสองฝ่าย

แนวทางแก้ไข : รัฐบาลควรมีข้อตกลงเพิ่มเติมในระหว่างระการปักปันอย่างเป็นทางการ เพื่อให้การพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรื่องเส้นเขตแดนสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่ถูกยกมาเป็นประเด็นทางการเมือง

๓. การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน(ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ กองทัพภาคที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐได้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแล้ว ท่านคิดว่ากลไกในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับรูปแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

การพัฒนาชุมชนในห้วงที่ผ่านมา เป็นลักษณะการนำนโยบายจากส่วนกลางไปปฏิบัติงบประมาณก็ได้รับตามช่องทางของแต่ละหน่วยงาน ขาดหน่วยงานหลักที่จะบูรณาการอย่างแท้จริง ถึงแม้กองทัพภาคที่ ๒ จะมีหน่วยงานในการบูรณาการแผนงานต่าง ๆ ผ่านระบบการพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) ซึ่งมีผู้แทน ทภ.๒ เป็นคณะกรรมการอยู่ด้วยในแต่ละจังหวัด แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่นัก

แนวทางแก้ไข ควรส่งเสริมให้ชุมชน(ประชาชน) เป็นผู้บูรณาการแผนงานต่างๆ ด้วยตนเอง ไม่ว่าหน่วยงานใดจะให้งบประมาณอะไรมา ชุมชน(ประชาชน)จะต้องบูรณาการทุกแผนงานอย่างเหมาะสม ไม่ปล่อยให้ฝ่ายราชการดำเนินการเพียงอย่างเดียว

๔. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง(เศรษฐกิจพอเพียงจำแนกเป็น ๓ ระดับคือ ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน และ ระดับประเทศ) ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัวมีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนนั้น ท่านคิดว่า

ชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมามากน้อยเพียงใด หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร

การรวมตัวกันในชุมชนตามแนวชายแดนยังมีค่อนข้างน้อย โดยการรวมตัวระดับหมู่บ้าน ถือว่าเป็นการรวมตัวขนาดใหญ่ที่สุดที่สามารถทำได้ สำหรับการรวมตัวในระดับที่ใหญ่กว่านี้ เช่น ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด ยังไม่สามารถรวมตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม สาเหตุหลักที่ทำไม่ได้ เพราะผลประโยชน์ที่ไม่สามารถแบ่งสรรได้ตามต้องการของทุกฝ่าย

แนวทางแก้ไข ใช้จุดแข็งของการรวมตัวในระดับหมู่บ้าน ส่งเสริมให้มีการรวมตัวหลายๆ กลุ่ม หลายๆ หมู่บ้าน ให้มากขึ้น แล้วเลือกเอาเฉพาะจุดรวม นำมารวมตัวกันในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ต่อไป เช่น ปลูกข้าวเหมือนกัน ทอผ้าเหมือนกัน โดยจุดมุ่งหมายสำคัญคือ เพื่อประโยชน์ทุกกลุ่ม

๕. กองทัพอากาศที่ ๒ เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง รับผิดชอบการป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาด้านความมั่นคงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หน่วยต้องประสบปัญหาทั้งจากภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ท่านในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นต่อปัญหาภัยคุกคามในพื้นที่ว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวออกไปหรือไม่ หากไม่ขยายตัวเพราะอะไร หากขยายตัวท่านมีแนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเหล่านี้ได้อย่างไร

ปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน ไม่ว่าจะผ่านมากี่ปี ยังเป็นเรื่องเดิมๆ คือ การลักลอบ ตัดไม้ ค้ายาเสพติด และการหลบหนีข้ามแดน แต่ปัจจุบัน รูปแบบ วิธีการ มีความซับซ้อนขึ้น มีการตัดไม้ตามคำสั่งซื้อ เช่น ไม้พะยูน มีกระบวนการสนับสนุนที่ลับซับซ้อน การค้ายาเสพติดข้ามชาติ สามารถทำได้ง่ายขึ้น โดยการโทรศัพท์ติดต่อแล้วนัดส่งยาข้ามประเทศได้เลย รวมทั้งรูปแบบการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองก็แปรเปลี่ยนไปตามคำสั่งหรือข้อตกลงแต่ละประเทศ

ดังนั้น การดำเนินงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนก็ต้องเตรียมแก้ปัญหานี้ด้วยการพัฒนาความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ทุกระดับระหว่างประเทศ จัดทำข้อตกลงหรือ MOU ระหว่างประเทศมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาในแต่ละกรณีเป็นการเฉพาะต่อไป ยกตัวอย่างเช่น ข้อตกลงการค้าตระเวนร่วมกันตามแนวชายแดน ความร่วมมือแก้ปัญหายาเสพติดระหว่างประเทศผ่าน BLO ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้น

บทสัมภาษณ์ พลตรีธัญญา เกียรติสาร
ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒
“แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่
ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

๑. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้าน ซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร และมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะตามแนวชายแดน เพื่อเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไรบ้าง

ประชาชนในพื้นที่ชายแดนควรที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและความเสมอภาค เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อยู่ร่วมกันอย่างมั่นคงและยั่งยืน ควรเสริมสร้างศักยภาพประชาชนให้มีทักษะอาชีพ มีงานทำ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการพัฒนาของพื้นที่ชายแดนแนวทางในการป้องกันและแก้ไข

๑.๑ ส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยยึดสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐาน ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

๑.๒ เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชนผ่านสถาบันการศึกษา

๑.๓ ให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย การแก้ไขปัญหายาเสพติด และปัญหาอื่นๆ ทางสังคม

๒. ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งโอกาสและความท้าทาย ท่านคิดว่าประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านปัญหา มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาอย่างไร

๒.๑ ปัญหาผลกระทบ

ในปัจจุบันผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนได้ขยายตัวเข้าสู่พื้นที่ตอนในอย่างต่อเนื่อง เช่น การสู้รบตามแนวชายแดน ความไม่ชัดเจนของแนวเขตแดน การลักลอบหนีเข้าเมือง การค้ายาเสพติดและอาวุธสงคราม แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย อาชญากรรมข้ามชาติและโรคระบาดตามแนวชายแดน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนจะมีความแตกต่างกัน รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศโดยรวม

๒.๒ การแก้ไข

การดำเนินการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงตามแนวชายแดนให้เกิดเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีแผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคงที่กำหนดบทบาทหน้าที่และภารกิจหน่วยงานความมั่นคง ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการบูรณาการแก้ไขปัญหาบริเวณชายแดนระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในลักษณะประชาคมความมั่นคงทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง โดยจุดประสงค์เพื่อแก้ปัญหาเส้นเขตแดน ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหายาเสพติด ปัญหาความมั่นคงอื่นๆ บริเวณชายแดน

๓. การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน(ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ กองทัพภาคที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐได้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแล้ว ท่านคิดว่ากลไกในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

๓.๑ ยังเหมาะสมไม่เพียงพอ เนื่องจากความพยายามของหน่วยงานภาครัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการวางแผนจัดการชุมชน รวมทั้งภาคประชาชนเองก็มีการเคลื่อนไหวและจัดตั้งองค์กรชุมชนมากมาย หากแต่ความพยายามเหล่านี้ยังไม่ได้ส่งผลการเปลี่ยนแปลงชุมชนในภาพรวมมากนัก สาเหตุสำคัญคือ การขาด “ กลไกเชิงสถาบัน ” ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น จึงพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัดอยู่เพียงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ด้วยการจัดการระดมสมองหรือการทำประชาพิจารณ์ อีกทั้งยังดำเนินไปในลักษณะ “ ชั่วครั้งชั่วคราว ” จึงไม่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

๓.๒ ควรปรับปรุงแบบการสร้างกลไกเชิงสถาบันขึ้นมารองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการชุมชนของตนเองอย่างเป็นระบบ

๔. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง(เศรษฐกิจพอเพียงจำแนกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ) ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน นั้น ท่านคิดว่าชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมากน้อยเพียงใด หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร

นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้พัฒนาในพื้นที่ชายแดน เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย “พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้” “คุณธรรม” และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงพึ่งตนเอง การพัฒนาใช้หลักสมดุลในการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนชายแดน ใช้หลักสมดุลและเตรียมความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ รวมถึง การปลูกฝังการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานความพอเพียง และการอนุรักษ์พื้นที่สำคัญของชุมชน ทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ

๕. กองทัพอากาศที่ ๒ เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง รับผิดชอบการป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาด้านความมั่นคงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หน่วยต้องประสบปัญหาทั้งจากภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ท่านในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นต่อปัญหาภัยคุกคามในพื้นที่ว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวออกไปหรือไม่ หากไม่ขยายตัวเพราะอะไร หากขยายตัวท่านมีแนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเหล่านี้ได้อย่างไร

ภัยคุกคามมีแนวโน้มขยายตัวออกไปเรื่อยๆ ซึ่งสถานการณ์ภัยคุกคามเป็นลักษณะผสมผสานระหว่างภัยคุกคามตามแบบและภัยคุกคามไม่ตามแบบ มีความซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนในพื้นที่ชายแดน การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยความมั่นคงตามแบบเป็นหน้าที่ของทหาร เช่น ปัญหาการสู้รบตามแนวชายแดน และความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดน ขณะที่ปัญหาที่เกิดจากภัยคุกคามไม่ตามแบบ มักจะเป็นเรื่องของความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่ชายแดน และลูกกลามมายังพื้นที่ตอนใน จึงส่งผลกระทบต่อเสริมสร้างความมั่นคงและทิศทางการพัฒนาในระยะยาว

บทสัมภาษณ์ พลตรีธำนิพนธ์ สนิทชน

เสนาธิการกองทัพน้อยที่ ๒

“แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

๑. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้าน ซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร และมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะตามแนวชายแดน เพื่อเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไรบ้าง

ความสมดุลของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อพิจารณาใน ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ พื้นที่ประชากรและรายได้ (GDP) พบว่า ภาค ตอ./น. มีพื้นที่ ๑๐๕.๕ ล้านไร่ ประมาณ ๑ ใน ๓ ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีประชากร ๒๒.๗ ล้านคน ประมาณ ๑ ใน ๓ ของประชากรทั้งประเทศ สัดส่วนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาให้กับภาคตอ./น.ทั้งในด้านแหล่งน้ำ การศึกษาโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งพัฒนาจากท้องถิ่น ประมาณ ๑ ใน ๓ ของงบประมาณทั้งประเทศ แม้ว่าผลผลิตรวมภาคเกษตรของภาคตอ./น. จะเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับผลผลิตทั้งประเทศ แต่ผลผลิตต่อไร่

เฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศทุกรายสินค้าทั้งข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รายได้เฉลี่ยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่าภาคอื่นๆ โดยมีรายได้เพียง ๑.๐๔ ล้านล้านบาท ประมาณ ๑ ใน ๑๐ ของรายได้ที่เกิดจากผลผลิตทั้งประเทศ จะเห็นได้ว่าคนในภาคต่อ./น. ได้รับผลตอบแทนเพียง ๑ ใน ๑๐ ของที่ได้สร้างผลผลิต ๑ ใน ๓ ของประเทศซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมและไม่สมดุลการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงของสภาพครอบครัว สังคมมีส่วนทำให้ภูมิคุ้มกันขาดหายไป ดังนี้

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของการเพาะปลูกของคนในภาคต่อ./น. เปลี่ยนไป คนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำการเพาะปลูก /ทำการปลูกข้าว ขาดแรงงาน การลงแขก เกี่ยวข้าวหายไปขณะที่ความต้องการมีไม่จำกัด โดยเฉพาะความต้องการใช้เทคโนโลยีในการเพาะปลูกแทนการใช้แรงงานมีมากขึ้นและทรัพยากรมีจำกัด การเปลี่ยนแปลงของสภาพครอบครัวและสังคมโครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนไป จะมีแต่เด็กและผู้สูงอายุพ่อแม่พวยพไปทำงานทำในพื้นที่อื่น ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นหน้าที่ของปู่ ย่า ตา ยาย มีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น มีการแข่งขันมากขึ้น ความเอื้ออาทรหายไป สังคมแห่งการแบ่งปันหายไป กลายเป็นสังคมที่มีแต่การแข่งขัน นอกจากนี้ ค่านิยม และจิตสำนึกเปลี่ยนไปเป็นพวกวัตถุนิยม การประหยัดอดออมลดน้อยลง

๑.๒ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จะต้องสร้างจิตสำนึก ปลูกฝังค่านิยมให้คนในสังคม ครอบครัว ชุมชน และประเทศยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต และการบริหารประเทศโดยให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรม ความรู้ ความเพียรและการมีภูมิคุ้มกัน จึงจะทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้การสร้างภูมิคุ้มกันต้องเริ่มที่ครอบครัวและชุมชน

๒. ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งโอกาสและความท้าทาย ท่านคิดว่าประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านปัญหา มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหายังไร

ประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนและแนวทางแก้ไข ดังนี้

๒.๑ การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน

๒.๑.๑ การเคลื่อนย้ายสินค้าที่เสรี มีแนวทางการดำเนินการ

๒.๑.๑.๑ การขจัดภาษี ภาษีสำหรับสินค้าภายในอาเซียนจะถูกขจัดสอดคล้องกับกรอบเวลาและพันธกรณีที่ระบุไว้ ขจัดภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าทุกรายการ ยกเว้นสินค้าอ่อนไหวและอ่อนไหวสูง

๒.๑.๑.๒ การขจัดมาตรการที่มีใช้ภาษี เช่น ยกเลิกมาตรการมีใช้ภาษีที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าทั้งหมด

๒.๑.๑.๓ สนับสนุนเครือข่ายการผลิตระดับภูมิภาค ส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ลดช่องว่างการพัฒนา และสนับสนุนการเพิ่มการใช้สิทธิประโยชน์

๒.๑.๑.๔ การอำนวยความสะดวกทางการค้า ทุกระเบียบ ขั้นตอนวิธีการและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางการค้าและศุลกากรที่ไม่ยุ่งยาก เป็นแนวเดียวกัน มีมาตรฐาน

๒.๑.๑.๕ การรวมกลุ่มทางศุลกากร ปรับปรุงการจำแนกพิกัดศุลกากร การประเมินศุลกากร การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าให้ทันสมัย และจัดทำระบบศุลกากร อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน ปรับระบบการตรวจปล่อยสินค้าให้มีความคล่องตัวมากขึ้น

๒.๑.๑.๖ มาตรฐานและอุปสรรคทางเทคนิค มาตรฐาน กฎระเบียบด้านเทคนิคและการประเมินความสอดคล้องจะต้องมีการปรับประสานให้อยู่ในแนวเดียวกัน โดยจัดทำแนวปฏิบัติด้านมาตรฐานและความสอดคล้องของอาเซียนให้โปร่งใสมากขึ้น ปรับปรุงคุณภาพของการประเมินความสอดคล้อง และให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันรายงาน การศึกษาโอกาสและผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

๒.๑.๒ การเคลื่อนย้ายบริการที่เสรี มีแนวทางการดำเนินการ เป็นการลดข้อจำกัดต่อผู้ให้บริการของอาเซียนในการให้บริการ และเข้ามา จัดตั้งกิจการในประเทศสมาชิกอื่นตามเงื่อนไขกฎเกณฑ์ภายในประเทศ

๒.๑.๓ การเคลื่อนย้ายการลงทุนที่เสรี มีแนวทางการดำเนินการ จัดทำความตกลงเขตการลงทุนอาเซียนเต็มรูปแบบ ซึ่งอิงตามความตกลง เขตการลงทุนอาเซียน และความตกลงคุ้มครองการลงทุนของอาเซียนที่มีอยู่เดิมให้ครอบคลุมการ ดำเนินงานในด้านต่างๆ

๒.๑.๔ การเคลื่อนย้ายการลงทุนที่เสรีมากขึ้น มีแนวทางการดำเนินการ การปรับประสานมาตรฐานด้านตลาดทุนในอาเซียนในด้านที่เกี่ยวข้องกับ กฎเกณฑ์ในการเสนอขาย ตราสารหนี้ ข้อกำหนดในการเปิดเผยข้อมูล และกฎเกณฑ์การจัดจำหน่าย ระหว่างกันให้มากขึ้น การยกเลิกหรือผ่อนคลายนข้อกำหนดในการเคลื่อนย้ายทุน

๒.๑.๕ การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือที่เสรี มีแนวทางการดำเนินการ บริหารจัดการการเคลื่อนย้ายหรืออำนวยความสะดวกในการเดินทางสำหรับ บุคคลธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า บริการและการลงทุน ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของ ประเทศผู้รับ

๒.๑.๖ การรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียน มีแนวทางการดำเนินการ ในระยะแรกอาเซียนจะมุ่งใช้ทรัพยากรในการพัฒนาการรวมกลุ่มที่จำกัดใน บางสาขาสำคัญจำนวน ๑๒ สาขา เพื่อเป็นแรงกระตุ้นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภาพรวมของ อาเซียน โดยประเทศสมาชิกหลายประเทศได้รับหน้าที่การเป็นผู้ประสานงานในแต่ละสาขา โดย สาขาสำคัญแต่ละสาขาจะมีแผนงานซึ่งรวมมาตรการเฉพาะสาขาและมาตรการในภาพรวมที่คาบเกี่ยว การดำเนินงานทุกสาขา เช่น มาตรการอำนวยความสะดวกทางการค้า

๒.๑.๗ ความร่วมมือด้านอาหาร การเกษตรและป่าไม้ มีแนวทางการ ดำเนินการ

พัฒนาความสามารถในการแข่งขันของสินค้าอาหาร เกษตร และป่าไม้ ใน ระยะยาว ส่งเสริมความร่วมมือ แนวทางร่วมและการถ่ายโอนเทคโนโลยี ระหว่างอาเซียนกับองค์กร ระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาคและภาคเอกชน และส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรของอาเซียน เช่น จัดตั้ง การเชื่อมโยงระหว่างภาคธุรกิจกับสหกรณ์การเกษตร

๒.๒ การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง

๒.๒.๑ นโยบายการแข่งขัน มีแนวทางการดำเนินการ
จัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องด้านนโยบายการแข่งขันเพื่อ
เป็นเวทีสำหรับหารือและประสานงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการแข่งขัน เป็นต้น

๒.๒.๒ การคุ้มครองผู้บริโภค มีแนวทางการดำเนินการ
จัดตั้งคณะกรรมการประสานงาน ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในอาเซียน และ
จัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

๒.๒.๓ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา มีแนวทางการดำเนินการ
จัดตั้งระบบจัดเก็บข้อมูลของอาเซียนเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ใช้ และ
ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสมาชิกอาเซียน

๒.๒.๔ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีแนวทางการดำเนินการ
๒.๒.๔.๑ ความร่วมมือด้านการขนส่งเพื่อพัฒนาการใช้ศักยภาพ
ของเขตการค้าเสรี ทั้งการเป็นฐานการผลิตเดียว การท่องเที่ยวและการลงทุน

๒.๒.๔.๒ การขนส่งและการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง
ต่อเนื่องหลายรูปแบบ ครอบคลุมการขนส่งทางน้ำ ทางบก และทางอากาศ และการอำนวยความสะดวก
ด้านการขนส่ง

๒.๒.๔.๓ การขนส่งทางบก ให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการ
เชื่อมโยงเส้นทางรถไฟให้สมบูรณ์

๒.๒.๔.๔ การขนส่งทางน้ำและทางอากาศ โดยนำหลักการและ
กรอบการทำงานเพื่อให้มีตลาดการขนส่งสินค้าทางเรือเพียงตลาดเดียวมาใช้ และพัฒนาการเป็น
ตลาดเดียวในด้านการบิน

๒.๒.๔.๕ โครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูล สนับสนุนการเชื่อมโยง
ระหว่างกัน และการทำงานร่วมกันทางเทคนิค ให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลของภูมิภาค

๒.๒.๔.๖ การสนับสนุนด้านการเงินแก่โครงการพัฒนาโครงสร้าง
พื้นฐานต่าง ๆ

๒.๒.๕ ภาษีอากร มีแนวทางการดำเนินการ
ดำเนินการให้มีการสร้างเครือข่ายของความตกลงว่าด้วยการหลีกเลี่ยงการ
จัดเก็บภาษีซ้อนระหว่างประเทศสมาชิก

๒.๒.๖ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีแนวทางการดำเนินการ
ดำเนินนโยบายการแข่งขันด้านโทรคมนาคมโดยใช้แนวทางการปฏิบัติที่ดี
และสนับสนุนการออกกฎหมายด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

๒.๓ การเป็นภูมิภาคที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน
๒.๓.๑ การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีแนวทางการ
ดำเนินการ

สร้างความสามารถในการแข่งขัน การปรับตัว และการมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาค

๒.๓.๒ ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน มีแนวทางการดำเนินการ

กำหนดแนวทางในการลดระดับช่องว่างของการพัฒนา ครอบคลุมด้าน โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเสริมสร้างขีดความสามารถในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค พลังงาน บรรยากาศการลงทุน การท่องเที่ยว การลดระดับความยากจนและการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

๓. การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและ กระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และ ปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ กองทัพภาคที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐได้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแล้ว ท่านคิดว่ากลไก ในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการ ปรับรูปแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

ที่ผ่านมา ทท.๒ ได้จัดชุดปฏิบัติงานลงไปพัฒนาชุมชนนั้นมีความเหมาะสมอยู่แล้ว แต่ก็ ต้องมีการปรับรูปแบบการดำเนินการให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงและการ เปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบันเห็นว่าปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ เทคโนโลยี รวมทั้งสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างมาก ดังนั้น ชุดปฏิบัติงานที่ลงพื้นที่ต้องมีความรู้ และต้องศึกษาสภาพ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี รวมทั้งสภาพอากาศของพื้นที่ที่ลงปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังต้องทำงานแบบบูรณาการกับส่วนราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้มีการประสานงาน และปฏิบัติงานร่วมกันอย่างสอดคล้อง ซึ่งในปัจจุบัน ทท.๒ ได้ดำเนินการอยู่แล้ว ซึ่งการเกิดขึ้นของ โลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และโลก ทั้งในด้านบวกและด้านลบ สร้างสิ่งอัศจรรย์แก่มนุษย์ และในขณะเดียวกันก็สามารถทำให้เกิดด้านลบในหลากหลายประการ ดังนี้

๓.๑ การครอบงำทางวัฒนธรรม ระบบสื่อสารไร้พรมแดน ทำให้เกิดการครอบ โลกทางวัฒนธรรม ครอบงำทางความคิด การมองโลก การแต่งกายการบริโภคนิยม แพร่หลายเข้า ครอบคลุมเหนือวัฒนธรรมประจำชาติของแต่ละประเทศผลที่ตามมา คือ เกิดระบบผูกขาดแบบไร้ พรมแดน

๓.๒ หมู่บ้านโลก จากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร และ โทรคมนาคม ทำให้สังคมโลกไม่มีกำแพงขวางกั้น ใครหรือชุมชนใดทำอะไรอยู่ที่ไหน ชุมชนอื่นๆ หรือ คนอื่นๆ ก็สามารถรับรู้ได้ทั่วกัน

๓.๓ ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตสินค้า จาก การผลิตที่เหมือนกันในปริมาณที่เป็นจำนวนมาก มาเป็นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามา ควบคุมในการผลิต

๓.๔ เกิดความรู้สึกท้องถิ่นนิยม สร้างความรู้สึกท้องถิ่นนิยมแทนที่อุดมการณ์ ชาตินิยม ประชาชนในท้องถิ่นสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตน ได้อย่างรวดเร็วจากสื่อมวลชน

๓.๕ ผลกระทบต่ออบทบาทของสตรีและเพศสภาพ กระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ได้ทำให้ อบทบาทของสตรีมากขึ้นตามที่ ควรจะเป็น เนื่องมาจากความเป็นจริงที่ว่าความต้องการความก้าวหน้า

ทางเศรษฐกิจเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ใช่ความต้องการความก้าวหน้าทางสังคมหรือ อาจจะถูกกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า “เศรษฐกิจก้าวหน้า สังคมถอยหลัง”

๓.๖ การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากร โดยแนวโน้มประชากรโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้าง และพฤติกรรม โดยประชากรสูงอายุ (มากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไป) จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยหนุ่มสาว จะมีสัดส่วนลดลง เนื่องจากอัตราการเกิดของประเทศ พัฒนาแล้วต่ำลง ประกอบกับคนจะมีสุขภาพดีและอายุยืนมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามมาเช่น ผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น อัตราการเกิดน้อยลง ทำให้ขาดประชากรวัยแรงงาน และรัฐมีค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น

๓.๗ การเคลื่อนย้ายแรงงาน การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ ประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะ แรงงานฝีมือหรือแรงงานที่มีความรู้ งานที่ต้องการความชำนาญหลาย อย่างอาจถูกทดแทนด้วยแรงงานที่ต่ำกว่าระดับจริง ด้วยการต้องการใช้แรงงาน ค่าแรงต่ำและยังส่งผลทำให้เกิดปัญหาเมืองใหญ่ ที่มีปริมาณคนเข้าไปอาศัยเพื่อหางานทำเป็นจำนวนมาก

๓.๘ การเคลื่อนย้ายฐานการผลิตทางอุตสาหกรรม เกิดปรากฏการณ์การย้ายฐาน การผลิตไปยังประเทศที่มีค่าแรงต่ำ ชาวบ้านในชนบทมีงานทำมากขึ้น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งรายได้ที่ เพิ่มขึ้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำให้ชาวบ้านที่เข้ามาเป็นผู้รับจ้างผลิตไม่ต้องย้ายที่อยู่ เพื่อไปหางานทำต่างพื้นที่ ทำให้สามารถทำงานที่บ้าน มีรายได้เลี้ยงครอบครัว และได้ดูแลครอบครัว ตนเองต่อไป

๓.๙ ความเหลื่อมล้ำของความรู้ เกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมกันของ ความสามารถและความจริงจิงในการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษา ข้อมูลข่าวสาร และการ พัฒนาองค์ความรู้ของคนในประเทศที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ประเทศที่มีการพัฒนาความรู้ อย่าง ต่อเนื่องจะเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อไปในลักษณะคือ

๓.๙.๑ การศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในระบบและนอกระบบขยายตัว เพิ่มขึ้นมาก มีการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทุกส่วนของภาคการผลิต เพื่อลดต้นทุน เพื่อเพิ่ม ผลิตภาพ และเพื่อลดการพึ่งพิงแรงงานที่ขาดแคลน ซึ่งจำเป็นที่ประชากรในทุกเพศ ทุกวัย ต้อง ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะประชากรในวัยทำงานที่ต้องมีความพร้อมและพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

๓.๙.๒ การวิจัยและพัฒนาจะมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ ทันสมัยและกระจายอย่างทั่วถึง

๓.๑๐ เกิดภาวะกำลังการผลิตส่วนเกิน โดยจะเกิดขึ้นทั้งในส่วนของสินค้าและ บริการ ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน ได้แก่ การเข้ามาใหม่ของประเทศกำลังพัฒนา เช่น เวียดนาม จีน และอินเดีย เป็นต้น การหดตัวของความต้องการ การเพิ่มผลิตภาพ ของประเทศต่างๆ ทั่วโลกอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมทั้งการ เพิ่มขึ้นในความรู้ความสามารถและทักษะฝีมือแรงงานต้องปรับตัวอย่างไรภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีแนวทางในการปรับตัว ดังนี้

๓.๑๐.๑ การมีวินัยทางการเงิน ต้องดำเนินชีวิตแบบมีเป้าหมายทางการเงิน มีวินัยในการออม ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยและใช้เงินอนาคตไม่ใช่จ่ายและดำเนินชีวิตตามกระแส ไม่เล่นการพนัน ต้องขยันทำงาน ใช้จ่ายอย่างระมัดระวังไม่มีหนี้เกินความสามารถในการใช้จ่ายของตนและต้องไม่โลภ

๓.๑๐.๒ ต้องเป็นคนใฝ่รู้ สังคมยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ ความรู้มีทุกหนทุกแห่ง เรื่องที่เราอยากรู้สามารถสืบค้นได้จากอินเทอร์เน็ต โลกยุคปัจจุบัน ยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้ด้วยความเร็ว ฉับไว ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น คนในยุคปัจจุบันจะต้องใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ เพื่อพัฒนาตนเองและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้สามารถอยู่อย่างเข้าใจโลกได้

๓.๑๐.๓ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าท้องถิ่นในเมืองหรือในชนบทจะมีบุคลากรที่มีความรู้ และประสบการณ์ที่สั่งสมกันมา สามารถช่วยแก้ปัญหาหรือเสนอแนะสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกว่าได้ในหลาย

๓.๑๐.๔ การถนอมใช้ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้นไม้ สัตว์ป่า แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา อากาศบริสุทธิ์ ฯลฯ ซึ่งนับวันมีแต่จะลดลงหากใช้ไม่ถนอม และไม่บูรณะทดแทน ปัจจุบันมีการนำพลังงานที่มีใช้สิ่งหมดมาใช้มากขึ้น

๓.๑๐.๕ การปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรม ให้เกิดความสำนึกเรื่องความถูกต้อง ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ชุมชน กลุ่มอาชีพ เป็นตัวช่วยกล่อมเกล่าจิตใจของคนในชาติ ให้รู้สึกนึกคิดถึงความดี ความซื่อ และมีความยับยั้งชั่งใจในการกระทำสิ่งไม่ดี และมนุษย์เมื่ออยู่ร่วมในสังคมจำเป็นต้องมีมารยาทมีอัธยาศัย มีความเกรงใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่นรอบข้าง

๓.๑๐.๖ การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตสามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกวัยและทุกศาสนาได้ เนื่องจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักความจริง และเป็นกรอบสามารถประยุกต์ใช้เพื่อดำรงชีพได้กับคน โดยการวางรากฐานของชีวิตให้มั่นคง ทั้งในด้านความคิด แนวทางปฏิบัติ และการดำรงชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นอันดับแรก และต้องรู้จักคำว่า “พอ” ในการดำรงชีวิตประจำวัน รู้จักเอื้ออาทร มีความช่วยเหลือเกื้อกูลต่อบุคคล มีความรู้รอบด้าน รู้จักใช้ความอดทนและการรอคอยเป็นที่ตั้ง เพื่อให้การทำงานกับคนในชุมชนและในสังคมประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย แล้วค่อยขยายผลออกไปสู่คนในครอบครัว เพื่อนบ้านในชุมชน และในสังคม เพื่อรวมกลุ่มประชาชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อก่อให้เกิดพลังต่อรอง และการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรประชาชนได้ต่อไป

๔. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง (เศรษฐกิจพอเพียงจำแนกเป็น ๓ ระดับคือ ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน และ ระดับประเทศ) ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนนั้น ท่านคิดว่าชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมาก

น้อยเพียงใด หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างไร

ปัจจุบันชุมชนชายแดนภาค ต่อ./น. ได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังน้อย ทภ.๒ ต้องประสานกับส่วนราชการของจังหวัดทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันให้ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างถูกต้องและจริงจัง ซึ่งในปัจจุบันประชาชนก็เริ่มหันมาสนใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ดังนั้นทุกหน่วยงานควรร่วมมือให้การสนับสนุน โดยให้มองทุกมิติทั้งในทุกระยะ ที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๕. กองทัพอากาศที่ ๒ เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง รับผิดชอบการป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาด้านความมั่นคงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หน่วยต้องประสบปัญหาทั้งจากภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ท่านในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นต่อปัญหาภัยคุกคามในพื้นที่ว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวออกไปหรือไม่ หากไม่ขยายตัวเพราะอะไร หากขยายตัวท่านมีแนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเหล่านี้อย่างไร

ปัญหาภัยคุกคามในพื้นที่มีแนวโน้มขยายตัวออกไปมีแนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนดังนี้

๕.๑ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมภาคประชาชนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ

๕.๑.๑ การเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีต สาธารณชนมักมีข้อมูลที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

๕.๑.๒ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา โดยทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบมักจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้น สามารถที่ลดความล่าช้า และลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

๕.๑.๓ การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่ม

๕.๑.๔ ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้เรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้ว เขาก็ย่อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นไปปฏิบัติได้

๕.๑.๕ การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือขัดแย้งที่รุนแรง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขา และความห่วงกังวลปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์

๕.๑.๖ ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้น ๆ

๕.๑.๗ จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนมีผลต่อการบริหารและการพัฒนาชุมชนยั่งยืน การสร้างแรงกระตุ้นมีส่วนร่วมในระดับชุมชนนั้นเจ้าหน้าที่ภาครัฐและชาวบ้านจะต้องเรียนรู้ร่วมกันและมีเทคนิควิธีการในการสร้างความร่วมมือ ดังนี้

๕.๑.๗.๑ การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนอย่างคุ้มค่า

๕.๑.๗.๒ การสร้างฉันทามติของคนในชุมชนเพื่อให้ความเห็นชอบ

การดำเนินงานต่าง ๆ

๕.๑.๗.๓ การสร้างความเสมอภาคทุกๆ ด้านในชุมชน

๕.๑.๗.๔ ชาวบ้านจะต้องเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

๕.๑.๗.๕ เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องรับข้อเสนอแนะจากประชาชนและ

การสร้างความชอบธรรมในชุมชน

๕.๒ ปัจจัยด้านการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ

๕.๒.๑ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้และระบบความรู้ เป็นระบบความรู้ที่ชาวบ้านมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นในการศึกษาเข้าไปดูว่าชาวบ้าน “รู้อะไร” อย่างเดียวไม่พอต้องศึกษาด้วยว่าเขาเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างไร

๕.๒.๒ ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมและกระจายความรู้ เช่น หมอพื้นบ้าน ชุมชน สั่งสมความรู้ทางการ แพทย์ไว้ในตัวคน ๆ ความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคนๆ หนึ่ง โดยมีกระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้ เราควรศึกษาด้วยว่ากระบวนการนี้เป็นอย่างไร หมอคนหนึ่งสามารถสร้างหมอคนอื่นต่อมาได้อย่างไร

๕.๒.๓ การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ถ้าต้องการเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่นเราต้องเข้าใจกระบวนการ การถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วย

๕.๒.๔ การสร้างสรรค์และปรับปรุงระบบความรู้ของชาวบ้านไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่ถูกปรับเปลี่ยนตลอดมา โดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรจองชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

๕.๒.๕ จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลต่อการบริหารและการพัฒนาชุมชนยั่งยืน การสร้างแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปนั้น เจ้าหน้าที่ภาครัฐและชาวบ้านจะต้องเรียนรู้ร่วมกันและมีเทคนิควิธีการในการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๒.๕.๑ การจัดกิจกรรมในชุมชน

๕.๒.๕.๒ การเข้าร่วมศาสนพิธี

๕.๒.๕.๓ เกษตรกรรมและปศุสัตว์

๕.๒.๕.๔ การขยายเครือข่าย

๕.๒.๕.๕ การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชน

๕.๒.๕.๖ การประกวด แข่งขัน

๕.๓ ปัจจัยด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน หลักการและแนวทางเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มี ๕ ประการ คือ

๕.๓.๑ การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องไม้เครื่องมือเครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การจัดวางโครงการ การจัดการ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

๕.๓.๒ การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถในการทำมาหากินเลี้ยงชีพที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอสมควรหรืออย่างมีสมดุล

๕.๓.๓ การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่เสื่อมเสียไปจนหมดสิ้น หรือไม่ให้เกิดสมดุลธรรมชาติ

๕.๓.๔ การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ หมายถึง การมีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งเพื่อที่สามารถต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ทั้งการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้า การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลาง หรือมีขมิมาปฏิบัติ

๕.๓.๕ การพึ่งตนเองได้ทางสังคม หมายถึง การที่คนกลุ่มหนึ่งมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ให้ดำเนินการใดๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง หรือสามารถหาความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามาช่วย ทำให้ชุมชนช่วยตนเองได้ การได้นำแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ชับเคลื่อนให้ความรู้กับประชาชน โดยมีสาระสำคัญ คือ แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญๆ คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนา คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบันนั้นล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น ในการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคง เป็นปึกแผ่นนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการแนะนำสาธิตให้ประชาชนดำเนินการโดยตามเบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก

๕.๓.๖ จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง มีผลต่อการบริหารและการพัฒนาชุมชนยั่งยืน เจ้าหน้าที่ภาครัฐและชาวบ้านจะต้องเรียนรู้ร่วมกันและมีเทคนิควิธีการในการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๓.๖.๑ พึ่งตนเองทางสังคม

๕.๓.๖.๒ พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

๕.๓.๖.๓ พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี

๕.๓.๖.๔ กำหนดเป้าหมายชีวิต

๕.๓.๖.๕ จิตสำนึกรับผิดชอบ

๕.๓.๖.๖ เศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางที่ต้องดำเนินการ การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการบริหารและการพัฒนาชุมชนยั่งยืน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาสังคมชุมชนจะต้องสร้างความร่วมมือจากภาคประชาชนให้ได้มากที่สุด เพื่อเกิดความไว้วางใจและสมัครใจเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเพราะในการลงพื้นที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถสร้างงานที่น่าเชื่อถือและเป็นความชอบธรรม การเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชน การจัดสรรทรัพยากรของชุมชน การกระจายโอกาสอย่างเสมอภาค และร่วมมือปฏิบัติภายใต้ฉันทามติของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะเป็นแรงผลักดันให้สังคมชุมชนเกิดการพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วการเข้าดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในชุมชนบางกรณีเป็นลักษณะการสั่งการจากผู้มีอำนาจเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ขาดการสร้างความร่วมมือและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องความเดือดร้อนและจำเป็นเร่งด่วน การสร้างความร่วมมือเมื่อชาวบ้านเต็มใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาก็จะทำให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองในการดำรงชีวิตประจำวันมีความรู้เท่าทันภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการนำเอาองค์ความรู้ที่เป็นวิถีชีวิตที่ทรงคุณค่าของคนรุ่นก่อนมาสืบสานและถ่ายทอดไปยังเยาวชนรุ่นหลังเกี่ยวกับงานประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นกลไกขับเคลื่อนสังคมชุมชนให้อยู่ดีมีสุข

บทสัมภาษณ์ พันเอกสุรชิน กาญจนจิตติ
ผู้อำนวยการกองส่งกำลังบำรุงกองทัพพื้นที่ ๒
“แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่
ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

๑. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้าน ซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร และมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะตามแนวชายแดน เพื่อเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไรบ้าง

การป้องกันและแก้ไขปัญหาของ ปชช. ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสร้างความมั่นคงของประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ และ เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ AC นั้น

ประการที่หนึ่งการสร้างควมมั่นคงของประเทศทำได้โดยการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน ให้มีมาตรฐานให้ได้ไม่ต่ำกว่า ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (อังกฤษ: Maslow's hierarchy of needs) ระดับที่ ๒ คือระดับความต้องการทางกายภาพ และระดับความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (<https://th.wikipedia.org/wiki/ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์>) เมื่อประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการได้ถึงระดับนี้แล้ว สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องถึงความมั่นคงของชาติในภาพรวม แต่ตราบใดที่ประชาชนส่วน

ใหญ่ของประเทศยังคงไม่หลุดพ้นระดับความต้องการดังกล่าว ปัญหาความมั่นคงของประเทศจะยังคงวนเวียนเช่นปัจจุบันไม่มีสิ้นสุด

ประการที่สองการเตรียมตัว ปชช. ให้มีความพร้อมสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ หรือเข้าสู่ AC สามารถทำได้โดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือเงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความพร้อมในการในการต่อสู้ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต

๒. ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งโอกาสและความท้าทาย ท่านคิดว่า การที่ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านปัญหา มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหายังไร

ผลกระทบที่เห็นได้ชัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือมวลของการเคลื่อนย้ายของประชาชนของประเทศในอาเซียนที่จะผ่านเข้าออกตามแนวชายแดนจะมีมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบให้การจัดระเบียบชายแดนทำได้ยากขึ้น และการป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น กาแก้ไขปัญหามีการดำเนินการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่และประชาชนในเรื่องภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นตลอดเวลา

๓. การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทาง และกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ กองทัพอากาศที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐได้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแล้ว ท่านคิดว่ากลไกในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

การพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานต่างๆ ของประเทศไทยในปัจจุบัน มีปัญหาที่สำคัญสองประการคือ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาการทำงานที่ไม่ประสานสอดคล้องกัน ทำให้งบประมาณหรือโครงการของภาครัฐ ที่ดำเนินงานในการการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ควรมีการปรับปรุงแบบการดำเนินการ โดยมีการกำหนดให้มียุทธศาสตร์ในการการพัฒนาชุมชนที่ชัดเจนในทุกระดับ และกำหนดให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติงานให้เป็นแนวทางเดียวกับยุทธศาสตร์ที่กำหนด โดยมีการประสานอำนาจและการตรวจสอบที่มีคุณภาพ เป็นเครื่องมือในการสร้างความโปร่งใส

๔. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง (เศรษฐกิจพอเพียงจำแนกเป็น ๓ ระดับคือ ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน และ ระดับประเทศ) ซึ่งเป็น

เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานใน ด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดย อาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนนั้น ท่านคิดว่า ชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว มากน้อยเพียงใด หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมี แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร

ปัจจุบันชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ ยังเป็นพื้นที่ไม่ได้นำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างจริงจัง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่ส่วนใหญ่ เป็น ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่วนราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นผลงานของหน่วยงานเพื่อตอบสนองต่อนโยบาย ของภาครัฐเท่านั้น ไม่ได้เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้การที่จะเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนให้ได้ผลนั้น ภาครัฐต้องสนับสนุนและดำเนินการให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆ มี มาตรฐานการดำรงชีวิต ให้ประชาชนมีมาตรฐานในการดำรงชีวิต ไม่ต่ำกว่าลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ ระดับที่ ๒ คือระดับความต้องการทางกายภาพ และระดับความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ควบคู่ไปกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกและ ภูมิคุ้มกันใช้ชุมชน จึงจะทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน อย่างแท้จริง

๕. กองทัพอากาศที่ ๒ เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง รับผิดชอบการป้องกันชายแดนใน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาด้านความมั่นคงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่าง รวดเร็ว หน่วยต้องประสบปัญหาทั้งจากภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ท่านใน ฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นต่อปัญหาภัย คุกคามใน พื้นที่ว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวออกไปหรือไม่ หากไม่ขยายตัวเพราะอะไร หากขยายตัวท่านมี แนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเหล่านี้ได้อย่างไร

ปัญหาภัยคุกคามในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีแนวโน้มขยายตัวขึ้นทั้งปัญหา ทั้งจากภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่อย่างแน่นอน เนื่องทั้งการแสวงหาวิถีทัศน์ และการเข้าสู่ AC จะทำให้มีการเคลื่อนย้ายของแรงงาน เงินทุน และความรู้ การเคลื่อนย้ายพลัง อำนาจ (Power Shift) เหล่านี้จะทำให้ภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่มีความ ซับซ้อนมากขึ้น

แนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนดังกล่าว คือการเตรียม ความพร้อมโดยการสร้างการรับรู้ให้ถึงรูปแบบใหม่ๆ ของภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบ ใหม่ ให้เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง และประชาชนทั่วไปเข้าใจ ปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องและ ทันสมัยต่อความเปลี่ยนแปลง และมีการบูรณาการหน่วยงานความมั่นคงอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงสูงสุด

บทสัมภาษณ์ นายสิทธิพันธ์ มานิตกุล
ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อม
และการป้องกันประเทศ

“แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่
ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

๑. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้าน ซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร และมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะตามแนวชายแดน เพื่อเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไรบ้าง

ถึงแม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปมากเท่าใด แต่ความเป็นอยู่ของประชาชนตามแนวชายแดนยังเปลี่ยนแปลงช้า เพราะระบบชีวิตและสังคมยังเป็นสังคมการเกษตร ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดคือ ด้านสังคม ที่รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่จะไม่เหมือนรุ่นพ่อรุ่นแม่ ปัญหาคือ ทำอย่างไรจะให้คนรุ่นใหม่ที่ได้รับวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบใหม่กลับมารับช่วงต่อเพื่อสานต่อสังคมเกษตรตามของพ่อแม่ต่อไป “การถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญ”

๒. ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งโอกาสและความท้าทาย ท่านคิดว่า การที่ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านปัญหา มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหายังไง

ผลกระทบต่อ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อความมั่นคงตามแนวชายแดน ถือว่าเป็นทั้งวิกฤติและโอกาส วิกฤติสำคัญคือ ทำให้มีคู่แข่งมากขึ้น เมื่อมีคู่แข่งก็ทำให้เกิดความขัดแย้ง มีผู้ชนะ และมีผู้แพ้ ที่ต้องวนกลับมาต่อสู้ใหม่เป็นวงรอบ โอกาสที่มีคือ การแสวงประโยชน์จากทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้าน ทำได้มากขึ้น

แนวทางแก้ไขเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

๓. การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทาง และกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ กองทัพภาคที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐได้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแล้ว ท่านคิดว่ากลไกในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

การพัฒนาชุมชน มีหน่วยงานหลักคือ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการมาโดยตลอด ในภาพรวมก็ถือว่า สำเร็จตามเป้าหมายในด้านของประสิทธิภาพ แต่ประสิทธิภาพยังไม่เกิดมากนัก ผลคือ ประชาชนยังพัฒนาตนเองไม่ได้ ต้องรอภาครัฐ

การปรับแนวทาง ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในทุกกระดับ โดยเฉพาะการทำแผนพัฒนาชุมชนจากชาวบ้าน เสนอสู่ตำบล อำเภอ จังหวัด โดยคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ ปัจจุบันให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ขอ ต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านขอโครงการได้

๔. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง (เศรษฐกิจพอเพียงจำแนกเป็น ๓ ระดับคือ ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน และ ระดับประเทศ) ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนนั้น ท่านคิดว่า ชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมากน้อยเพียงใด หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในปัจจุบันเป็นไปตามกระแสสังคมที่เน้นวัตถุนิยม ดังนั้นหากมีชาวบ้านคนใดมีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงก็จะเป็นเรื่องแปลก ทำดีก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ ทำไม่สำเร็จก็เสมอตัวกลับไปอยู่ในระดับเดิม

ดังนั้น เราจะต้องส่งเสริมผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้อยู่ได้ เพื่อเป็นตัวอย่างให้คนอื่นๆ ได้ทำตามต่อไป เมื่อมีคนพวกนี้มากขึ้นก็จะสามารถรวมตัวสร้างชุมชนให้เข้มแข็งตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนในอนาคต

๕. กองทัพอากาศที่ ๒ เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง รับผิดชอบการป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาด้านความมั่นคงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หน่วยต้องประสบปัญหาทั้งจากภัยคุกคามรูปแบบเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ท่านในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคิดเห็นต่อปัญหาภัยคุกคามใน พื้นที่ว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวออกไปหรือไม่ หากไม่ขยายตัวเพราะอะไร หากขยายตัวท่านมีแนวทางต่อการดำเนินการงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเหล่านี้อย่างไร

ภัยคุกคามรูปแบบใหม่คือ ภัยคุกคามเดิมที่พัฒนารูปแบบให้สลับซับซ้อนขึ้น โดยภัยคุกคามดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะดำเนินการเป็นเครือข่ายหรือกลุ่มขบวนการเพิ่มมากขึ้น สำหรับพื้นที่ตามแนวชายแดนก็จะมีเชื่อมโยงกันของผู้กระทำผิดข้ามชาติมากขึ้น

แนวทางแก้ไขและป้องกันคือ การสร้างแนวร่วมในการป้องกันให้มากขึ้น โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างประเทศ ผ่านข้อตกลงหรือ MOU ระดับต่าง ๆ

ผนวก ข

ผลการสนทนากลุ่ม

จัดการสัมมนากลุ่ม เมื่อ ๒๑ เม.ย.๖๐

ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ฯ กกล.สุรนารี

ผู้วิจัยร่วมกับ กองกำลังสุรนารี จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้เข้าร่วมในวงสนทนา ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน ผู้แทนหน่วยงานเอกชน ผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ผู้แทนอาสาพัฒนาชุมชน ครู ผู้แทนเยาวชน ผู้ประกอบการค้า ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนกลุ่มสตรี ฯลฯ จำนวน ๓๐ คน ในวันจันทร์ที่ ๒๔ เมษายน ๖๐ เวลา ๑๐๐๐ - ๑๕๐๐ ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ฯ กองกำลังสุรนารี จังหวัดสุรินทร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ : สจ. รง. เส. พ. ก. ๒ (โทร. ๒๒๐๐๔)

ที่ : กท.๐๘๕๒๐๗/๖ วันที่ : ๒๒ เม.ย.๖๐

เรื่อง : ขอความเห็นชอบการจัดการสนทนากลุ่ม

เรียน : ผบ.พล.ร.๖/ผบ.กกล.สุรนารี

สิ่งที่ส่งมาด้วย : กำหนดการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พล.อ.สพ. ได้กำหนดให้ น.ค.ว.๑๒. ทุกคนเขียนเอกสารวิจัยในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติด้านต่าง ๆ คือ ยุทธศาสตร์ การเมือง การเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามระเบียบที่กำหนดคุณสมบัติประการหนึ่งของผู้สำเร็จการศึกษาจาก ว.ป.ส.พ. ที่ให้ น.ค.ว.๑๒.๕๔ เสนอเอกสารวิจัยต่อ ว.ป.ส.พ. ภายใน พ.ค.๖๐ คณะ ๑ เรื่อง

ในการนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานใน พ.ก.๒ จึงได้จัดทำงานวิจัยในเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของทศภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เพื่อศึกษาบริบทคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษาการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชน ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอันที่จะกำหนดแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป โดยกำหนดขอบเขตระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๐ คน และจากการสนทนากลุ่ม

อนึ่งเนื่องจากหน่วยงานของ พล.ร.๖/กกล.สุรนารี เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรอบการวิจัยในครั้งนี้ และมีกำลังพลที่มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานในการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนชายแดนในห้วงที่ผ่านมาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อให้การจัดทำเอกสารวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สามารถนำผลงานการวิจัยในครั้งนี้มาใช้ประโยชน์กับการปฏิบัติงานของหน่วยได้ในโอกาสต่อไป กระผมจึงขอความ อนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และขอให้เรียนเชิญผู้เข้าร่วมในวงสนทนา ในวันศุกร์ที่ ๒๑ เม.ย.๖๐ เวลา ๑๐๐๐ - ๑๕๐๐ ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ กกล.สุรนารี/กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๒ อ.เมือง จว.สุ.ร. รายละเอียดกำหนดการตามสิ่งที่ส่งมาด้วย หากมีข้อสงสัยเพิ่มเติมขอให้ประสานกับ พ.อ.เกียรติศักดิ์ วิเวก รong เส.พ.ก.๒ โทร ๐๘ ๕๒๕๐ ๕๒๐๐

จึงเรียนมาเพื่อกรุณาพิจารณา โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ดังเช่นเคยที่ได้รับ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พ.อ.
(เกียรติศักดิ์ วิเวก)
รอง เส.พ.ก.๒/น.ค.ว.๑๒.๕๔

กำหนดการสนทนากลุ่ม

วันศุกร์ที่ ๒๑ เม.ย.๖๐ เวลา ๑๐๐๐ - ๑๕๐๐

ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ กกล.สุรนารี/กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๒

อ.เมือง จว.สุ.ร.

๑. กำหนดการสนทนากลุ่ม

- เวลา ๐๘๓๐ - ๑๐๐๐ : ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มลงทะเบียน ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ กกล.สุรนารี/กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๒ อ.เมือง จว.สุ.ร.
- เวลา ๑๐๐๐ - ๑๐๕๕ : บรรยายพิเศษเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- เวลา ๑๐๕๕ - ๑๑๓๐ : บรรยายพิเศษเรื่องปัญหาความมั่นคง ตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยผู้แทน กกล.สุรนารี
- เวลา ๑๑๓๐ - ๑๒๐๐ :ชี้แจงบทบาทการสนทนากลุ่ม โดยวิทยากรกระบวนการ กกล.สุรนารี
- เวลา ๑๒๐๐ - ๑๓๓๐ : รับประทานอาหารกลางวัน (ขอรับการสนับสนุนจาก กกล.สุรนารี)
- เวลา ๑๓๓๐ - ๑๕๐๐ : การสนทนากลุ่ม

๒. ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย

สมาชิก อบต., เจ้าหน้าที่ ออ.ส., ผู้รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน ผู้แทนหน่วยงานเอกชน, ผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุข, ผู้แทนอาสาพัฒนาชุมชน, ครู, ผู้แทนเยาวชน, ผู้ประกอบการค้า, ผู้สูงอายุ, ปราชญ์ชาวบ้าน, ผู้แทนกลุ่มสตรี, ประธานกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ จำนวนประมาณ ๒๐ คน

๓. การแต่งกาย

- ๓.๑ วิทยากรและเจ้าหน้าที่ : ชุดปฏิบัติงานราชการ
- ๓.๒ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม : ชุดสุภาพ

การดำเนินการสนทนากลุ่ม มีการดำเนินการสนทนากลุ่ม ดังนี้
เวลา ๑๐๐๐ - ๑๐๔๕ : บรรยายพิเศษเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา ๑๐๔๕ - ๑๑๓๐ : บรรยายพิเศษเรื่องปัญหาด้านความมั่นคง ตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เวลา ๑๑๓๐ - ๑๒๐๐ : ชี้แจงแนวทางการสนทนากลุ่ม โดยวิทยากรกระบวนการ
กกล.สุรนารี

เวลา ๑๓๐๐ - ๑๕๐๐ : การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ บริบทชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศในหลายด้าน ซึ่งมีผลทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก

ท่านมีความคิดเห็นต่อบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในชุมชนของท่านอย่างไร

ท่านมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขของคนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างไรบ้าง

ผู้เข้าร่วมสนทนาประกอบด้วย

๑. นายมานพ แสงดำ อายุ ๔๑ ปี อาชีพเกษตรกร
๒. นางเคียงเดือน สวงนชื่น อายุ ๔๕ ปี อาชีพเกษตรกร
๓. นายประจักษ์ จิตรงาม อายุ ๕๖ ปี อาชีพเกษตรกร
๔. นายสุวรรณ เตโพธิ์อายุ ๕๖ ปี อาชีพเกษตรกร
๕. นายมานพ จันทรฝอย อายุ ๕๒ ปี อาชีพเกษตรกร
๖. นางพวงทอง ชินนาค อายุ ๕๙ ปี อาชีพเกษตรกร
๗. นางสาวพวงศรี สุขประเดิม อายุ ๕๒ ปี อาชีพเกษตรกร
๘. ส.อ.สงวนศักดิ์ สมเพชร อายุ ๔๙ ปี อาชีพข้าราชการ

ผลการสนทนา ในส่วนบริบทชุมชน จะยกพื้นที่สลักไถซึ่งเป็นที่อยู่ของสมาชิกส่วนใหญ่ พื้นที่บริบทด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ซึ่งทรัพยากร ประกอบด้วย ดิน น้ำ ป่า ซึ่งดิน ก็จะเป็นเรื่องของคุณภาพดินที่เสื่อมโทรม การใช้ที่ดินให้เกิดคุณภาพสูงสุด น้ำ ก็ในเรื่องของการขาดแหล่งน้ำ น้ำแล้ง การขาดชลประทานที่ดี เรื่องป่า ก็มีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ อาชีพ ก็จะเป็นอาชีพ ด้านการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ อาชีพส่วนใหญ่ก็จะทำนา มีบางส่วนใช้หลักเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน พี่เขตรัฐกิจหลังการเก็บเกี่ยว ก็มีพืชสวน เช่น กล้วย มะนาว การปศุสัตว์ เรามีความถนัดในการเลี้ยงโคขุนวากิว ครอบงจร มีหมูอินทรีย์ และการทำเศรษฐกิจเรื่อง ไก่ แต่ว่าคงจะเป็นการเลี้ยงเพื่อรับประทานในครัวเรือน ด้านอาชีพอื่นๆ ก็จะมีการรับจ้างบ้าง บริบทด้านวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่พื้นที่ของสลักไถพูดภาษาถิ่นคือ ภาษาเขมร และก็มีแซนโฌนตา เป็นวันสารทเหมือนตรุษจีน เคารพบรรพบุรุษ สงกรานต์ตลัดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ออกพรรษา ด้านโครงสร้างพื้นฐานก็เป็นเรื่องของน้ำประปา ไฟ ถนน การศึกษา การสาธารณสุข ด้านสังคม จะแยกเป็นส่วนของปัญหาและแนวทางแก้ไข

๑. ด้านอาชีพ

ปัญหาคือ เกษตรกรขาดองค์ความรู้ ขาดแหล่งเงินทุน ขาดการจัดการ ขาดการสร้างกลุ่มเครือข่าย

การแก้ไขคือ สร้างอาชีพต้นแบบเพื่อเป็นการเรียนรู้สิ่งที่ชุมชนทำได้ พอจะเป็นแนวทางให้กลุ่ม ให้เกษตรกรที่สนใจรวมกลุ่ม เช่น วิสาหกิจชุมชนโคขุน โควากิวครอบงจร กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่พี่น้องเกษตรกรในตำบลไปดูได้ ศูนย์ถ่ายทอดเทคนิคการเกษตรของตำบลที่จะพอไปเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ การแก้ไขเบื้องต้น ก็จะทำให้ อบรม. ซึ่งก็คือการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นพี่เลี้ยงเบื้องต้นในการสนับสนุน ในการจัดอบรมให้ความรู้เบื้องต้น ในการรวมกลุ่ม ส่วนพื้นที่ ก็มีการจัดการแปลงนา จัดการน้ำ วิธีการเพาะปลูก การตลาด จัดการเครือข่าย การรวมกลุ่มสมาชิก การลงทะเบียน และที่สำคัญคือการสร้างยุทธศาสตร์ การสร้างห่วงโซ่ การผลิตที่ครอบงจรของพืชแต่ละชนิดให้บูรณาการกัน

๒. โครงสร้างพื้นฐาน

ปัญหาคือ น้ำอุปโภค บริโภคไม่เพียงพอ ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ไฟฟ้า แสงสว่างไม่ทั่วถึง

การแก้ปัญหาเรื่องน้ำคือ สร้างระบบการชลประทาน การจัดการแปลงนา ใช้แนวเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้มีการจัดเก็บน้ำในไร่นา มีการควบคุมให้ได้มาตรฐาน หน่วยรัฐเข้าไปดูอย่างจริงจัง ในการสร้างถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ต้องจริงจังเพื่อให้ได้มาตรฐาน ท้องถิ่นเข้าไปดูแล

๓. ในด้านวัฒนธรรม

ปัญหาคือ ไม่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ต่อเนื่อง ไม่มีปฏิทินของวัฒนธรรมที่ชัดเจน ไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ส่งเสริมเด็กเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ และการใช้วัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประจำตำบล ออกข้อบัญญัติ ออกกฎหมาย ด้านวัฒนธรรม ให้เกิดการปฏิบัติ

๔. ด้านการศึกษา

ปัญหาคือ เด็กนักเรียนอ่านหนังสือไม่ค่อยออก เรียนเชิงทฤษฎีมากเกินไป ไม่เรียนรู้จากการลงมือทำ

วิธีแก้ปัญหาคือ เรียนรู้หลักคิดหลัก เช่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน ส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงมือทำ

๕. ด้านสังคม

ปัญหาคือ ปัญหายาเสพติด การพนัน เด็กท้องก่อนวัยอันควร ปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาสถาบันครอบครัว คิดว่าเป็นปัญหาสถาบันเบื้องต้น ถ้าสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง สามารถที่จะติดตามดูแลลูกหลานเบื้องต้น ในเรื่องยาเสพติด การพนัน เด็กท้องก่อนวัยอันควร ก็สามารถที่จะแก้ปัญหาได้ และให้ทหารลงพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว ตำรวจที่ใช้สายข่าว โดยใช้ยาเสพติด เป็นตัวหมุน ก็อยากให้หยุด เพราะตรงนี้อาจเป็นตัวกระจาย จ่ายยาเองก็ได้ด้วยเข้าไป

กลุ่มที่ ๒ ประชาคมอาเซียน

ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งโอกาส และความท้าทาย

ท่านคิดว่ากรณีที่ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านปัญหา มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหอย่างไร

ผู้เข้าร่วมสนทนาประกอบด้วย

๑. นายวิทยา ก่อแก้ว อายุ ๔๐ ปี อาชีพรับราชการ
๒. นางพงษ์ลัวัน สุขาสัย อายุ ๗๑ ปี อาชีพข้าราชการบำนาญ
๓. นายสมพงษ์ สมวงศ์ อายุ ๕๕ ปี อาชีพเกษตรกร
๔. นางลำจวน ระย้างาม อายุ ๕๘ ปี อาชีพเกษตรกร
๕. นางราตรี ประยงค์หอม อายุ ๕๔ ปี อาชีพเกษตรกร
๖. นางบุญณิสรา ศรีพวงพันธ์ อายุ ๓๙ ปี อาชีพเกษตรกร

เด่น บิดเป็นอนวัณธรรม วัณธรรมดีๆ ของไทยเรา โดยเฉพาะอีสานตอนล่างมีเยอะ แต่ทุกวันนี้ เด็กเยาวชนรุ่นหลังจะไม่ค่อยรู้ และสืบสานสิ่งดีงามเหล่านั้น ก็เป็นประเด็นปัญหา

แนวทางแก้ไขปัญหาหลักๆ ที่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง จุดเริ่มต้นก็เริ่มจากครอบครัว ต้องมีความอบอุ่น มีความเข้มแข็ง สร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับชุมชน พยายามหาอาชีพให้อยู่ในชุมชน แก้ปัญหาในการอพยพแรงงานไปประกอบอาชีพอยู่ในเมืองหลวง และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่เยาวชน จริงๆ แล้วประเด็นนี้ก็จะมาแก้ไขปัญหาเรื่องยาเสพติด ด้านค่านิยม ด้านสินค้าเกษตรตกต่ำ ทุกอย่างนี้สามารถแก้ได้ เพราะว่า ถ้าครอบครัวมีความอบอุ่น มีอาชีพ มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาทั้งหมดทั้งสิ้นเหล่านี้จะไม่มี ต่อให้เปิดทั้งโลกก็จะมีผลกระทบ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ทุกคนต้องตระหนักและรู้หน้าที่ของตนเอง ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะว่ากลไกในการขับเคลื่อนประเทศชาติ กลไกหลักก็คือ รัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องตระหนักรู้หน้าที่ของตนเอง

กลุ่มที่ ๓ การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และ ปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงประชากร) ที่สุขสมบูรณ์ แปลงทางธรรมชาติ

ท่านคิดว่ากลไกในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับรูปแบบการดำเนินการหรือไม่อย่างไร

ผู้เข้าร่วมสนทนาประกอบด้วย

๑. นางอารยา แสงดำ อายุ ๔๑ ปี อาชีพผู้ใหญ่บ้าน

ผลการสนทนา ในตำบลมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน

๑. ทหาร เข้ามาร่วมรักษาความสงบ อบรมชุมชนเข้มแข็ง สร้างอาชีพ ส่งเสริมเรื่อง การเกษตร

๒. กรมพัฒนาชุมชน ส่งเสริมอาชีพ

๓. อำเภอ/จังหวัด อำเภอเยี่ยม ออกบริการหน่วยบริการเคลื่อนที่ ที่ตำบล ชุมชน

๔. ภาคเกษตร ทีมงานเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด ให้ความรู้เรื่องคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ ให้ความรู้เรื่องอาชีพเกษตรกร ปลูกพืช

๕. กรมปศุสัตว์ ปศุสัตว์จังหวัดและอำเภอ ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงวัว พืชสุนัขบ้า

๖. กรมอาชีวศึกษา ในชุมชนของเราจะมีทั้ง อาชีวศึกษา สารพัดช่าง เทคนิค ให้ความรู้ เรื่องอาชีพ เรื่องการทำขนม การทำอาหาร ในส่วนของเทคนิคจะมาเรื่อง Fix it Center ศูนย์ซ่อม สร้างชุมชน ให้ความรู้เรื่องการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า พวงรถจักรยานยนต์ รถไถ

๗. หน่วยงานท้องถิ่น เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา เข้ามาร่วมกับชุมชน

๘. วัฒนธรรม เกี่ยวกับประเพณีต่างๆ การแข่งขันโขนตา วัฒนธรรมประเพณีโบราณดั้งเดิม ของสุรินทร์ พวกก่อกองทราย

๙. โรงพยาบาล สาธารณสุข มีส่วนร่วมในการออกให้บริการคัดกรองสุขภาพ ดูแล ผู้สูงอายุ

๑๐. ตำรวจ เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อดีของการเข้ามาในชุมชน

๑. แต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่ชัดเจนดีอยู่แล้ว

๒. มีการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน

๓. ท้องถิ่นมีงบประมาณพร้อมสนับสนุนโดยตรง

๔. ปัจจุบันชาวบ้านเข้าถึงหรือติดต่อกับภาครัฐได้รวดเร็วขึ้น

ข้อเสีย

๑. ไม่มีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงาน

๒. อาชีพที่ส่งเสริมบางครั้งไม่ได้เกิดจากความต้องการของชุมชน (ข้างบนคิด ข้างล่างทำ)

๓. ชุมชนไม่ตอบสนองนโยบาย

๔. ข้อมูลบางอย่างยังไม่ได้คัดกรอง ทำให้ประชาชนรับทราบข้อมูลที่บิดเบือน

ข้อเสนอแนะ

๑. ต้องทำงานเชิงรุก

๒. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ

๓. ชี้แจงสร้างความเข้าใจ ค้นหา เพื่อให้ได้เป้าหมายในทิศทางเดียวกัน

๔. ให้หน่วยงานของรัฐลงพื้นที่สร้างความเข้าใจให้กับประชาชน ไม่รอแต่ประชาชนไปหา

กลุ่มที่ ๔ เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง ซึ่งเป็นเศรษฐกิจ พอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความ

พอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะมาพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนนั้น

ท่านคิดว่าชุมชนของท่านได้ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมากน้อยเพียงใด

หากการดำเนินการยังไม่เป็นไปตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่านมีแนวทางในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของชุมชนของท่านในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างไร

ผู้เข้าร่วมสนทนาประกอบด้วย

ผู้เข้าร่วมสนทนาประกอบด้วย

๑. นายบุญเยี่ยม เจริญสุข อายุ ๖๔ ปี อาชีพเกษตรกร
๒. นางตี๋ พันธุ์อินทร์ป้อ อายุ ๕๖ ปี อาชีพวิทยากรศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
๓. นางพิกุล เตโพธิ์ อายุ ๕๒ ปี อาชีพวิทยากรศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
๔. นางสุพัฒน์ จาบทอง อายุ ๖๕ ปี อาชีพเกษตรกร
๕. นายสุพจน์ ไชยา อายุ ๖๘ ปี อาชีพเกษตรกร
๖. นางจินดี พ่วงเพชร อายุ ๔๙ ปี อาชีพเกษตรกร
๗. นางแสงประทีป เกิดเพิ่มดี อายุ ๕๑ ปี อาชีพเกษตรกร
๘. ส.อ.ชिरนนท์ ไพศาลพันธุ์ อายุ ๒๘ ปี อาชีพข้าราชการ
๙. ส.ท.ฐนกร พรหมมาโฮม อายุ ๒๑ ปี อาชีพข้าราชการ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พันเอกเกียรติศักดิ์ วิเวก	
วัน เดือน ปีเกิด	๒๘ กรกฎาคม ๒๕๐๔	
การศึกษา	โรงเรียนเตรียมทหาร	รุ่นที่ ๒๑
	โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (วทบ.ทบ.)	รุ่นที่ ๓๒
	โรงเรียนเสนาธิการทหารบก	ชุดที่ ๗๒
	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (รป.ม.)	ปีการศึกษา ๒๕๕๖
	วิทยาลัยเสนาธิการทหาร	รุ่นที่ ๕๕
ประวัติการทำงาน	ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๓	
	ผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๓	
	นายทหารฝ่ายส่งกำลังบำรุง กองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๓	
	นายทหารยุทธการ กองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๓	
	นายทหารยุทธการ กรมทหารราบที่ ๑๒๑	
	ประจำกอง กองยุทธการ กองทัพภาคที่ ๒	
	หัวหน้าฝ่ายยุทธการ มณฑลทหารบกที่ ๒๑	
	นายทหารฝ่ายยุทธการ กองทัพภาคที่ ๒	
	รองผู้อำนวยการกองยุทธการ กองทัพภาคที่ ๒	
	ผู้อำนวยการกองยุทธการ กองทัพภาคที่ ๒	
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองเสนาธิการ กองทัพภาคที่ ๒	

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัย พ.อ.เกียรติศักดิ์ วิเวก

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๙

ตำแหน่ง รองเสนาธิการกองทัพภาคที่ ๒

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคหนึ่งในประเทศไทย ตั้งอยู่บนแอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร มีแม่น้ำโขงกั้น สปป.ลาว ทางทิศเหนือและตะวันออกของภาค ทางทิศใต้มีเทือกเขาพนมดงรักกั้นประเทศกัมพูชาและภาคตะวันออกของประเทศไทย และมีเทือกเขาเพชรบูรณ์และเทือกเขาแดงพญาเย็นเป็นแนวกันทางตะวันตกแยกจากภาคกลาง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ลักษณะดินเป็นดินเค็ม และสภาพดินเป็นดินบนทราย เมื่อฝนตกไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ทำให้การเพาะปลูกได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควรเกิดปัญหาความยากจน ทำให้ประชาชนในวัยทำงานส่วนมากอพยพย้ายถิ่น เพื่อหางานทำเข้าสู่เมืองใหญ่กลายเป็นปัญหาสังคมในเขตเมืองใหญ่ และเนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สปป.ลาว และกัมพูชา ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายจึงมีมาอย่างยาวนาน ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community - AC) ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมามีให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ตามมาด้วย โดยเฉพาะปัญหาความท้าทายภัยคุกคามรูปแบบใหม่ซึ่งมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น และคาดการณ์ได้ยาก ทำให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศด้วย

ผู้วิจัยเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาอย่างยาวนานเห็นว่า กองทัพภาคที่ ๒ เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลงานด้านความมั่นคงโดยเฉพาะความมั่นคงตามแนวชายแดน แต่เนื่องจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวชายแดนยาวถึง ๑,๕๗๖ กิโลเมตรอยู่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านถึงสองประเทศได้แก่ สปป.ลาว ซึ่งกั้นเขตแดนด้วยลำน้ำโขงในตอนบน และในตอนล่างของภาค ยังมีเทือกเขาพนมดงรักกั้นเขตแดนกับกัมพูชา จากสาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดช่องทางทำข้ามจำนวนมากที่เป็นจุดเสี่ยง และล่อแหลมที่จะทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคง เช่น ปัญหาการค้ายาเสพติด การลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลักลอบบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบค้าชายฝั่งผิดกฎหมายต่างๆ และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ทำลายความมั่นคงของชาติทั้งสิ้น แม้ว่ากองทัพจะจัดกำลังพล และยุทโธปกรณ์จำนวนมากเข้าปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันสกัดกั้นการกระทำผิดกฎหมายตามแนวชายแดนที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องผนึกกำลังประชาชนเข้ามาร่วมในการปฏิบัติทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยการปลูกฝังสร้างจิตสำนึก

เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้หมู่บ้านชุมชนสามารถพึ่งพาและป้องกันตนเองได้ โดยใช้ทุนของชุมชนที่มีอยู่ดั้งเดิม ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์แบบผสมกลมกลืนอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อเตรียมพร้อมให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตทำให้พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงมีความมั่นคง มั่งคั่ง และอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบริบทคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๒. เพื่อศึกษาการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๓. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” วิจัยโดยการศึกษาบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต แนวคิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น แนวคิดทฤษฎีภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๒. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ดำเนินการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๖ คน จากกลุ่มนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และ การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๓๐ คน จากประชาชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยค้นหาบริบทของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน ในการป้องกันชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) ซึ่งรวบรวมจากหนังสือ บทความทางวิชาการ งานวิจัย สิ่งพิมพ์ และ Internet ใน World Wide Web ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบททุนของชุมชน แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บริบททางสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะกิจกรรมในการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในด้านต่างๆ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องโดยตรงจากหน่วยที่ดูแลความมั่นคงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือน เพื่อให้มีความหลากหลายในแหล่งข้อมูล จำนวน ๖ นาย โดยฝ่ายทหารเก็บข้อมูลจากหน่วยทุกระดับในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ หน่วยระดับกองทัพภาค หน่วยระดับกองทัพน้อย และหน่วยระดับกองพล ประกอบด้วย กองทัพภาคที่ ๒ จำนวน ๑ นาย คือ พลตรีสมชาย เพ็งกรุด รองแม่ทัพภาคที่ ๒ กองทัพน้อยที่ ๒ จำนวน ๓ นาย ได้แก่ พลโทศักดิ์ดา เปรุनावิน แม่ทัพน้อยที่ ๒ พลตรีธานินทร์ สนิทชน เสนาธิการกองทัพน้อยที่ ๒ และ พันเอกสุรชิน กาญจนจิตติ ผู้อำนวยการกองส่งกำลังบำรุงกองทัพน้อยที่ ๒ กองพลพัฒนาที่ ๒ จำนวน ๑ นาย ได้แก่ พลตรีธัญญา เกียรติสาร ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒ และฝ่ายพลเรือนจำนวน ๑ นาย ได้แก่ นายสิทธิพันธ์ มานิตกุล ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมและการป้องกันการประเทศสภาความมั่นคงแห่งชาติ และได้จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้เข้าร่วมในวงสนทนา ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ผู้แทนอาสาพัฒนาชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และเกษตรกร รวมเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานโดยตรงกับงานความมั่นคงตามแนวชายแดน จำนวน ๓๐ คน ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ฯ กองกำลังสุรนารี จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ได้ความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมของประชาชนในหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเรื่องเกี่ยวกับชุมชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ห้องสมุดวิทยาลัยเสนาธิการทหาร รวมทั้งเว็บไซต์ต่างๆ มากำหนดแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลการวิจัย ดังนี้

การวิจัยในครั้งนี้ได้ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และจากประชาชนตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงใต้ด้วยการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม และผลการปฏิบัติงานของกองทัพภาคที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือในห้วงที่ผ่านมา รวมทั้งแผนการพัฒนาชุมชนตามยุทธศาสตร์ของรัฐบาลสามารถ
ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ทั้ง ๓ ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ ในเรื่องบริบทคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของ
ประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น พบว่า หมู่บ้านชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็น
ชุมชนชนบท อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมือง มีปัจจัยภัยคุกคามจากนอกประเทศ เนื่องจากมีชายแดนติด
กับประเทศเพื่อนบ้าน ที่จะทำให้เกิดปัญหาต่อความมั่นคงของประเทศ สามารถแยกเป็นประเด็น
สำคัญในด้านต่างๆ ทั้งในด้านโครงสร้างชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ
และ ด้านวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ สำหรับ
ในเรื่องการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ในห้วง
ที่ผ่านมาภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งมีดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่
ได้ผลเท่าที่ควรนัก ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการน้อย จึงทำให้ไม่เกิดความยั่งยืน ผลการวิจัย
ต่อการศึกษาบริบทชุมชนตามวัตถุประสงค์ในข้อ ๑ จึงต้องมีการเสริมสร้างในด้านที่จะทำให้เกิดความ
มั่นคงใน ๓ ด้านแบบประสานสอดคล้องกันไปประกอบด้วย ด้านบริบทชุมชน ด้านภัยคุกคามรูปแบบ
ใหม่ และด้านพัฒนาชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

๑. การเสริมสร้างบริบทชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีการเสริมสร้าง
ชุมชนในด้านต่างๆ จำนวน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านโครงสร้าง ให้มีการเสริมสร้างความรัก ความ
สามัคคี สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณใน
การสร้างพัฒนาชุมชน ให้มีการบริหารจัดการแหล่งน้ำ มีการดูแลแหล่งน้ำ มีวิธีการกับเก็บน้ำไว้ใช้ใน
หัวหน้าแล้ง และมีการผันน้ำจากแหล่งน้ำแหล่งอื่นมากับเก็บให้เพียงพอในการเกษตรกรรม ส่งเสริม
การพัฒนาหมู่บ้านตามโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านนั้นๆ ให้เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง ๒) ด้าน
เศรษฐกิจ ให้มีการสร้างอาชีพต้นแบบ งานฝีมือทางหัตถกรรม ส่งเสริมการรวมกลุ่มในการทำ
การเกษตร รวมกลุ่มสหกรณ์ สร้างระบบการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ที่ดี ๓) ด้านสังคม ให้มีการ
เสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง รักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาศีลธรรม สร้าง
ภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ๔) ด้านวัฒนธรรม ให้ส่งเสริมและปลูก
จิตสำนึกให้ส่งเสริมเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ และการใช้วัฒนธรรมใน
การสร้างรายได้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในชุมชน ๕)
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ จัดระเบียบการใช้ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันภายในชุมชน ใช้ความรู้ในการใช้
ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี มีการปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และจัดให้มีผู้นำในการ
รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

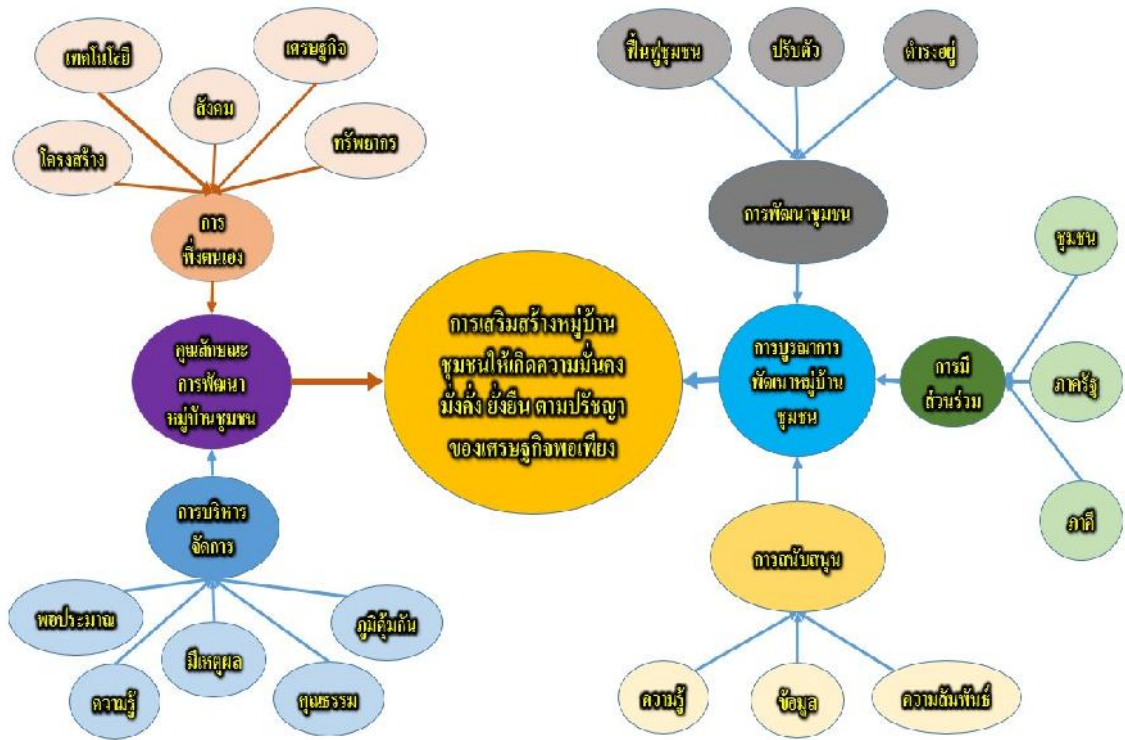
๒. การเสริมสร้างชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการป้องกันภัยคุกคาม
รูปแบบใหม่ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้ส่งเสริมการติดต่อค้าขายระหว่างชุมชนตามแนว
ชายแดนให้มากขึ้นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับชายแดน ให้กำหนดนโยบายเขตการค้าเสรี และ
มาตรการราคาสินค้าไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน ให้ปรับและกำหนดมาตรการเก็บภาษีศุลกากร
ให้ปลูกฝังจิตสำนึกประชาชนตามแนวชายแดนให้รู้พิษภัย และแนวทางการป้องกันปัญหาต่างๆ ตาม
แนวชายแดน ให้เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีการสร้างชุมชนให้มีขนาด
เพียงพอที่จะขัดขวางป้องกันกำลังฝ่ายตรงกันข้ามไม่ให้อพยพเคลื่อนที่เข้ามาในประเทศได้โดยง่าย

ตามช่องทางท่าข้าม ตามลำดับความสำคัญทางการทหาร ให้มีแผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคงที่กำหนดบทบาทหน้าที่ และภารกิจหน่วยงานความมั่นคงที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ให้มีการจัดตลาดและฐานการผลิต ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันด้วยการขจัดภาษีลดข้อจำกัดต่อผู้ให้บริการจัดทำความตกลงเขตการลงทุนอาเซียนเต็มรูปแบบ และให้มีการจัดการให้เป็นภูมิภาคที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันด้วยการสร้างความสามารถในการแข่งขันการปรับตัวและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาค

๓. การเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีการบูรณาการงานพัฒนาชุมชนของหน่วยงานต่างๆ ให้มีความประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน และให้งานในโครงการต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน ให้จัดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจ และมีจิตสำนึกที่จะสร้างแกนนำหมู่บ้านที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนต่อไป ให้เสริมสร้างบุคลากรเพื่อเสริมความมั่นคงในหมู่บ้านชุมชนให้มีบุคลากรในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านการทหาร ไว้ในทุกพื้นที่ และทุกจังหวัด ให้ส่งเสริมให้ประชาชนตามแนวชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนได้ในระดับหนึ่ง และเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของประชาชนชุมชนตามแนวชายแดน ให้พัฒนาคนและชุมชนให้มีจิตสำนึกด้านความมั่นคง และมีภูมิคุ้มกันอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการฝึกกำลังจัดระบบป้องกันชายแดน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ ในเรื่องการนำกิจกรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น พบว่า การใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาให้หมู่บ้านชุมชนมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยนำ “ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ” คือ การดำเนินการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่สำคัญและเข้มแข็งที่สุด เพื่อเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ได้อย่างแท้จริง และเป็นรูปธรรม โดยให้มีการดำเนินการด้วยการให้สร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกันใช้ชุมชนให้มีระดับความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ควบคู่ไปกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต ให้ชุมชนเรียนรู้และนำหลักตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต และให้มีการบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติที่มีความร่วมมือและการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานเริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้โดยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรเอื้อเพื่อแบ่งปัน และใช้สติปัญญาในการตัดสินใจ และการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายภูมิสังคมหลากหลายอาชีพหลากหลายความคิดประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและรู้ความเป็นจริงระหว่างคนในประเทศ จนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสอดคล้องสมดุลกับสถานภาพความเป็นจริงของคนในประเทศอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นลำดับต่อๆ ไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ ในเรื่องเสนอแนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น พบว่า จากการนำผลการวิเคราะห์งานวิจัยมาทำการสังเคราะห์ ทำให้ได้แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแนวทางการเสริมหมู่บ้านชุมชนใน ๒ ด้านหลักตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ๑) ด้านการคุณลักษณะพัฒนาหมู่บ้านชุมชน และ ๒) ด้านการบูรณาการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ดังนี้

๑. แนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีการพึ่งตนเองได้ของชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน ดังนี้

๑.๑ เสริมสร้างคุณลักษณะการพัฒนาการพึ่งตนเองได้ของชุมชน

๑.๑.๑ ด้านโครงสร้าง ให้เสริมสร้างความรัก ความสามัคคี ในชุมชน ผลักดันในหน่วยงานภาครัฐให้มีบริหารจัดการแหล่งน้ำ มีการดูแลแหล่งน้ำ ดำรงรักษาการพัฒนาหมู่บ้านจากการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ

๑.๑.๒ ด้านเศรษฐกิจ ให้มีการเสริมสร้างจัดระบบการผลิต การจำหน่ายที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุด ในรูปของการรวมกลุ่ม การแปรรูปการผลิต โดยมีระบบการผลิตที่มุ่งตอบสนอง ความต้องการในการดำรงชีพของชุมชนเป็นหลัก และการผลิตเพื่อการจำหน่ายตลาดภายนอกตามลำดับ

๑.๑.๓ ด้านสังคม ให้เสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง สร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคม มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านอาชีพ สวัสดิการ และการดำรงชีพ

กระจายอำนาจในการตัดสินใจและส่งเสริม ให้เกิดการมีส่วนร่วมสูง มีการประสานความร่วมมือและการสื่อสารระหว่างกัน และมีกฎกติกาของชุมชนเพื่อการอยู่ ร่วมกันอย่างสงบสุข

๑.๑.๔ ด้านวัฒนธรรม ให้ส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้ส่งเสริม เยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ และการใช้วัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประจำตำบล ออกข้อบัญญัติ ออกกฎหมาย ด้านวัฒนธรรม ให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง จัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านจะชักชวนและนำพาประชาชน หรือประชาชนรวมกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นเอง เช่น กลุ่มกลองยาว กลุ่มพัฒนาชุมชน กลุ่มสิ่งแวดล้อม โครงการร่วมกันปลูกป่า กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี สมานฉันท์กันในชุมชนได้

๑.๑.๕ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดระเบียบการใช้ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันภายในชุมชน ให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีระบบการจัดการทรัพยากรที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๑.๒ เสริมสร้างคุณลักษณะของการบริหารจัดการชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องการพึ่งพาตัวเอง ไม่พึ่งพาผู้อื่น พอกินพอใช้ ยึดหลักตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

๑.๒.๑ ด้านความพอประมาณ (Moderation) ต้องบริหารจัดการชุมชนให้เกิดความสมดุลในระยะยาว มีการผลิต และการบริโภคที่พอดี ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามอัตภาพหรือสถานะของบุคคลหรือองค์กรในขณะนั้น ด้วยทางสายกลาง สมดุลไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ไม่สุดโต่ง ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น

๑.๒.๒ ด้านความมีเหตุผล (Reasonable) ต้องตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยใช้สติและปัญญาในการตัดสินใจด้วยเหตุด้วยผล ปราศจากอารมณ์หรืออคติ มีความยับยั้งชั่งใจกับความอยากได้อย่างมีอยากเป็น โดยที่ความมีเหตุผลต้องเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ ไม่ว่าจะปฏิบัติตามหลักวิชา หลักกฎหมาย กฎเกณฑ์ ทางสังคมหรือหลักศีลธรรม

๑.๒.๓ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี (Self-immunity) ต้องมีการพัฒนาศักยภาพ สมาชิกในชุมชนให้มีความพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้ง ๔ ด้านของชุมชน คือ ภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจหรือภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน ด้วยการใช้จ่ายเงินตามอัตภาพและความจำเป็นไม่สร้างหนี้สินที่ไม่ทำให้เกิดรายได้ มีการประหยัด อดออมไว้ใช้ในยามจำเป็น หรือในภาวะฉุกเฉิน โดยอาจจะทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ภูมิคุ้มกันทางสังคม ด้วยการเสริมสร้างความรู้รักสามัคคี ตั้งแต่ครอบครัวขึ้นมา รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เบียดเบียนกัน และกัน มีความเมตตากรุณา ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพ ภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม ด้วยการติดตามรู้เท่าทันผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การเลื่อนไหลของวัฒนธรรมข้ามชาติเป็นไปอย่างไร้พรมแดนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เพื่อป้องกันมิให้ถูกครอบงำทางวัฒนธรรมอย่างไร้ทิศทางตกเป็นเหยื่อในการแสวงหาและบริโภคสิ่งที่ไม่ดี ละเลยและขาดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ และภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร

ธรรมชาติระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ เสริมสร้างพฤติกรรมนิสัย รักษาสิ่งแวดล้อม และสร้างทักษะในการติดตามเผ่าระวัง ดูแล อนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภท ให้คงความอุดมสมบูรณ์ในระยะยาว

๑.๒.๔ ด้านความรู้ (Knowledge) ต้องใช้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและ แนวคิดเชิงเหตุผลในการพัฒนาชุมชน ต้องมีการวางแผนและลงมืออย่างระมัดระวังตามหลักวิชาไม่ใช้อารมณ์หรือความเข้าใจเพียงซึ่งครวของตนเอง หรือความเชื่อที่ไร้เหตุผลที่อิงไสยศาสตร์ หรือโหราศาสตร์ด้วยความงบงาย แต่ต้องมีข้อมูลและองค์ความรู้ที่ถูกต้อง โดยผสานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมตามสภาพการณ์ของชุมชน

๑.๒.๕ ด้านคุณธรรม (Integrity) ต้องปรับเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชุมชนให้มีคุณธรรม เนื่องจากคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับจิตใจให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่สังคมเห็นตรงกันว่าเป็นความจริง ความดี และความงาม รวมทั้งต้องสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีความเพียรพยายาม ประยุกต์ใช้หลักศาสนา และส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมที่ดีงาม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

๒. แนวทางการเสริมสร้างการบูรณาการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีการดำเนินการใน ๓ ด้าน คือ การพัฒนาชุมชน การสนับสนุน และการมีส่วนร่วม ดังนี้

๒.๑ การพัฒนาชุมชน

๒.๑.๑ แนวทางด้านกรฟื้นฟูชุมชน เป็นแนวทางที่จะทำให้ชุมชน ได้หันกลับมาทบทวนวิถีการดำรงชีวิต ภูมิหลังทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทุนของชุมชน และทรัพยากรที่อยู่ในชุมชน โดยมีการฟื้นฟูชุมชน ให้มีการสร้างแนวร่วมการพัฒนาจากทุกภาคส่วนในการฟื้นฟูชุมชน ให้มีการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน และให้มีการบูรณาการแผนชีวิต แผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งให้มีการสืบค้นและพัฒนาศักยภาพแกนนำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทั้งแกนนำที่เป็นทางการและแกนนำตามธรรมชาติ โดยพัฒนาส่งเสริมให้ผู้นำคณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ความสามัคคี และยินดีร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มรับผิดชอบ ดูแลดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และจัดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจ และมีจิตสำนึกที่จะสร้างแกนนำหมู่บ้านที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนต่อไป

๒.๑.๒ แนวทางด้านกรปรับตัวของชุมชน เป็นแนวทางที่เน้นการปรับตัว และการรับกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน จะทำให้ชุมชนสามารถมีภูมิคุ้มกัน และพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีแบบมีส่วนร่วม สามารถเผ่าระวังปัญหาและจัดการปัญหาอุปสรรคได้อย่างมีส่วนร่วม มีข้อตกลงร่วมกันในชุมชน และเรียนรู้ในการแก้ปัญหาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แก้ปัญหาเริ่มแก้ปัญหาจากจุดที่เล็กที่สุด และทำตามลำดับขั้นตอนโดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

๒.๑.๓ แนวทางด้านกรดำรงอยู่ของชุมชน เป็นแนวทางที่จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีวิถีการผลิตแบบยั่งยืนของหมู่บ้านซึ่งการผลิตเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคของตนเอง ชุมชนมี

ศักยภาพที่ยังคงสามารถดำรงรักษาอำนาจในการการดูแล ทรัพยากรต่างๆ และสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยพัฒนาคนและชุมชนให้มีจิตสำนึกด้านความมั่นคงและมีภูมิคุ้มกัน รวมทั้งมีการฝึกกำลังจัดระบบป้องกันชายแดนจะทำให้เกิดความมั่นคงตามแนวชายแดนได้ จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน และส่งเสริมให้ประชาชนตามแนวชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนได้ในระดับหนึ่ง และเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของประชาชนชุมชนตามแนวชายแดนได้อีกด้วย

๒.๒ การมีส่วนร่วม บรูณาการงานพัฒนาองค์กรในชุมชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคี ให้มีความประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน และให้งานในโครงการต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งให้มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน จัดระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้ปฏิบัติงานแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ และองค์กรในชุมชนให้เป็นการดำเนินการในลักษณะกลไกเชิงสถาบันมีการฟังความคิดเห็นจากประชาชน มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อเกิดผลในระยะยาว ในอันที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการชุมชนมากขึ้นโดยให้องค์กรทั้ง ๓ องค์กรดำเนินการ ดังนี้

๒.๒.๑ องค์กรในชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัว รวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนดำเนินกิจกรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ประสานพลังองค์กรในชุมชน จัดระบบความรู้ ความสัมพันธ์ และระบบข้อมูลในชุมชน ภายใต้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๒.๒ องค์กรภาครัฐ ที่มีบทบาทในการหนุนเสริมด้านกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ และเป็นพันธมิตรที่พัฒนาเคียงข้างกับชุมชน

๒.๒.๓ องค์กรภาคีสับสนุน ซึ่งเป็นองค์กรที่นอกเหนือจากสององค์กรข้างต้น โดยเป็นองค์กรจากภายนอกชุมชนที่มีบทบาทในการพัฒนาด้านต่างๆ เข้าไปหนุนเสริมสร้างในการบริหารจัดการชุมชน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และรวมถึงองค์กรภาคเอกชนด้วย

๒.๓ การสนับสนุนหมู่บ้านชุมชน ประกอบด้วย ๓ ระบบ

๒.๓.๑ ระบบความรู้ รวมเอาทุกๆ ด้านของการดำรงชีวิต และการจะดำรงอยู่ของชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการชุมชนได้ ระบบความรู้ที่จำเป็นได้แก่ ความรู้ ในการประกอบอาชีพ ความรู้ในการคิดวิเคราะห์ปัญหา ความรู้ในการวางแผน ซึ่งชุมชนควรจะเรียนรู้จากอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยมองถึงความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลและในชุมชน แล้วนำความรู้จากภายนอกมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการผสมผสานทางความคิด ความรู้ และมีการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๒ ระบบข้อมูลที่ประกอบด้วยข้อมูล ด้านต่างๆ ของชุมชน ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจการวางแผน การดำเนินงานของชุมชนในด้านต่างๆ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยมีระบบย่อย คือ ระบบข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน

ระบบ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและระบบข้อมูลด้านทรัพยากรส่วนรวม ระบบข้อมูลด้านการคมนาคม และการติดต่อสื่อสาร และระบบข้อมูลด้านสภาพสังคม

๒.๓.๓ ระบบความสัมพันธ์ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และคนกับคนด้วยกัน ระบบความสัมพันธ์จะทำหน้าที่ในการยึดโยงผู้คนในชุมชนให้มีความเป็น ปึกแผ่น และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งการค้ำชารากเหง้าและต้นตระกูล ในชุมชนจะทำให้ทราบเครือญาติ และจะเป็นปัจจัยบวกที่ส่งผลดีต่อการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่ามีข้อเสนอแนะสำหรับการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่นคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกองทัพภาคที่ ๒ ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

๑. แนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาเชิงนโยบาย

๑.๑ การปฏิบัติของภาครัฐ ควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยอาจมีการประเมินเพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนในเรื่องต่างๆ ดังนี้

๑.๑.๑ นโยบายด้านสังคม ทูทางสังคมของชุมชนชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากลักษณะทางสังคมมีลักษณะทางชาติพันธุ์ระบบอาวุโสระบบเครือญาติศาสนา และวัฒนธรรม ที่เข้มแข็งแต่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ จุดเด่นของภูมิภาคนี้ น่าจะเป็นในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคม ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับในการทำกิจกรรมในชุมชนได้นั้น คือ ผู้นำธรรมชาติ เช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อดีตกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น ดังนั้นปัญหาของบริบทชุมชนจึงเป็นปัญหาเดิมๆ ที่เกิดขึ้น

๑.๑.๒ นโยบายด้านการศึกษา ได้แก่ นโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่จะต้องเข้าสู่หมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนให้ได้ผลเป็นรูปธรรม

๑.๑.๓ นโยบายด้านการวิจัย ได้แก่ นโยบายในเรื่องสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมให้ท้องถิ่นวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ระบบติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของชุมชนเพื่อการปรับปรุงพัฒนาชุมชน

๑.๑.๔ นโยบายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนา ได้แก่ นโยบายในเรื่อง การจัดการฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน สนับสนุน งบประมาณด้านการศึกษาดูงาน การอบรมหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี และการประชาสัมพันธ์

๑.๑.๕ นโยบายด้านการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ นโยบายในเรื่องการจัดการตลาด การรับซื้อผลผลิตจากชุมชน

๑.๑.๖ นโยบายด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชน

๑.๑.๗ นโยบายด้านการขยายระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน

- ๑.๒ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๑.๒.๑ ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์สาธิตเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๑.๒.๒ การพัฒนาผู้นำ และสมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้ถูกต้อง และเหมาะสม
 - ๑.๒.๓ การเป็นพี่เลี้ยงในการสร้างระบบการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๑.๒.๔ การกระตุ้นส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. แนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติ

- ๒.๑ ด้านการเสริมสร้างหมู่บ้านชุมชน
 - ๒.๑.๑ การรวมกลุ่มหมู่บ้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความมั่นคง
 - ๒.๑.๒ การประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงสร้างความเข้าใจ ในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๒.๑.๓ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของหมู่บ้านชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 - ๒.๑.๔ การจัดการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดเวลาการประชุมให้เหมาะสม
 - ๒.๑.๕ การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นคนที่มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับ มีกรรมการดูแลงานในด้านต่างๆ เหมาะสม
- ๒.๒ ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนเพื่อการส่งเสริมการดำเนินการของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๒.๒.๑ การบริหารกองทุนมีระบบโปร่งใส ตรวจสอบได้
 - ๒.๒.๒ มีการปันผล
 - ๒.๒.๓ มีการวางแผนการบริหารเงินกองทุนเป็นงบประมาณในด้านต่าง ๆ
- ๒.๓ ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้
 - ๒.๓.๑ การมีศูนย์เรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ อบรม สาธิต และ ฝึกฝนทักษะ
 - ๒.๓.๒ การจัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละปี
 - ๒.๓.๓ การศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ
 - ๒.๓.๔ การสรุปและถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานการศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สมาชิกทราบ